

Пралетары ўсіх краёў, злучайцеся!

БАЛЬШАВІК БЕЛАРУСІ

ЧАСОПІСЬ ПАЛІТЫКІ І ПРАКТЫКІ
ПАРТЫЙНАЙ ПРАЦЫ
ОРГАН ЦК КП(б)Б

№ 10 — 12

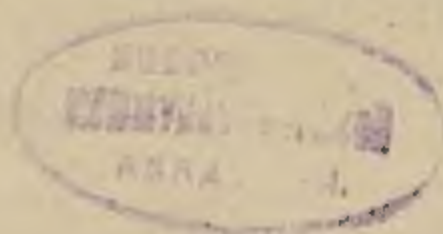
КАСТРЫЧНІК—СЬНЕЖАНЬ

М Е Н С К — 1929

БА853

Мн. 19537

Надрукована ў друкарні
Беларускага Дзяржаўнага
(—) Выдавецтва (—)
Заказ № 724.—1.500 экз.
Галоўлітбел № 570.
(8 арк.).

1739

Я. Васілевіч.

Аб некаторых пытаннях соцыялістычнага будаўніцтва і барацьбы за генэральную лінію партыі ¹⁾.

Калі Керэнскі на пасяджэньні прадпарлямэнту ў патэтычным абурэньні кінуў пытаньне, ці ёсьць такая партыя, якая ўзяла-б на сябе ўвесь цяжар улады, прагучэў спакойны, але цьвёрды адказ Леніна: „Ёсьць — бальшавіцкая партыя“. Гэты свой адказ Ленін падрабязна разьвіў у артыкуле пад загалоўкам „Ці ўтрымаюць бальшавікі дзяржаўную ўладу“. У гэтым сваім артыкуле т. Ленін адказваў ня толькі буржуазнаму сьвету, але і тым паасобным сябром нашае партыі, якія ня верылі ў сілы пролетарскае рэволюцыі ў Расіі, дрэйфілі і спрабавалі знайсці больш мірны, больш спакойны выхад з сытуацыі. У цяжкай жорсткай сутычцы, у кляшчох голаду, хваробы, холаду і міжнароднае інтэрвенцыі, рабочая кляса ў саюзе з бедняком пад кіраўніцтвам бальшавіцкае партыі, дасягнула перамогі.

Перамога на фронтох грамадзянскае вайны паставіла перад пераможнай пралетарскай рэволюцыяй пытаньні гаспадарчага парадку. Партыя пралетарыяту пад цьвёрдым кіраўніцтвам свайго кармача—Леніна, рэзка павярнула руль свае гаспадарчае політыкі. Край ўзыйшоў на рэйкі новае эканомічнае політыкі. Ленін лічыў, што НЭП ёсьць адступленьне, але такога парадку, каб разagnaцца і скокнуць наперад далей і больш упэўнена, каб пасоўвацца наперад разам і на чале шырачэзных бядняцка-серадняцкіх сялянскіх масаў, каб на падставе гэтага руху, дамагчыся такога прысьпяшэньня разьвіцьця гаспадаркі і будаўніцтва соцыялізму, аб якім у гэтыя цяжкія галодныя гады мы і ня сьмелі лятуць.

Для ўльтра-левых і правых опартуністых НЭП быў толькі адступленьнем; НЭП быў шляхам да тэрміду; яны ня бачылі, што НЭП ёсьць ня толькі адступленьне, але і наступленьне, што асноўным пытаньнем у НЭП'е зьяўляецца пытаньне Леніна—„Хто каго?“ і што адказ на гэтае пытаньне прадвырашаны ўсімі дасягненьнямі пролетарскае рэволюцыі ў грамадзянскай вайне, а таксама яго эканомічнаю праграмай і правільнаю політыкаю саюзу змычкі рабочае клясы з асноўнымі сялянскімі масамі.

Зруйнаваная вайной адсталая і ўбогая краіна пад цьвёрдым кіраўніцтвам партыі Леніна ў самыя кароткія тэрміны адбудавала сваю гаспадарку і залячыла свае раны, нанесеныя войнамі, інтэрвенцыяй і голадам. Усё гэта было дасягнута без дапамогі чужаземных капіталаў.

¹⁾ У аснову гэтага артыкулу паложаны два апошнія даклады на Менскім партактыве

Гэта быў новы „цуд“ бальшавікоў, які ашарашыў сусветную буржуазію. Савецкі Саюз, край пролетарскае дыктатуры стаў моцна на ногі і політычна і эканомічна—пераможна прайшоў свой адбудоўчы перыод.

Раўналегла гэтай моцнай глыбокай стабілізацыі краю дыктатуры пролетарыяту капіталістычны сьвет рабіў конвульсійныя спробы выкараскацца са сваіх крызісаў на больш цвёрды грунт. Жорстка расправіўшыся пры дапамозе соцыял-збядняў з рабочаю клясаю, узмацніўшы да адказу эксплёатацыю шырокіх працоўных і эксплёатаваных мас капіталісты дамагліся адноснае стабілізацыі і часова адсунулі момант няміннага свайго паражэння.

Гэтыя часовыя дасягненні сусветнае буржуазіі, панікёры і людзі, якія дрэйфілі ў кастрычніку, расцэньвалі як паражэнне сусветнае пролетарскае рэвалюцыі. Партыя Леніна глядзела прайдзе спакойна ў вочы і бяз панікі адзначала сітуацыю. Так, капіталісты дамагліся стабілізацыі, але гэтая стабілізацыя не здымае пытання аб крызісе капіталістычнае сыстэмы і далейшага развіцця яе. Гэтая стабілізацыя капіталізма параджае на больш пашыранай базе клясавую барацьбу, завастрае супярэчнасці ўнутры капіталістычнае сыстэмы, як па лініі клясавых суадносін у кожнай з капіталістычных дзяржаў, так і па лініі міжнародных адносін, як і паміж ўсёю капіталістычнаю сыстэмай і Савецкім Саюзам—крэпасцю сусветнага пролетарыяту. І таму ленінская партыя азначыла гэтую капіталістычную стабілізацыю словамі тав. Сталіна, як нятрывалую, як часовую, адносную, пабудаваную на гнілым падмурку.

Мы ўступілі ў трэці перыод пасляваеннага развіцця крызісу капіталістычнае сыстэмы. Гэты факт, які канстатаваны і вывучаны VI кангрэсам Камінтэрну, пацвярджаецца ўсім ходам падзей і ўсімі наступнымі рашэннямі і аналізамі камуністычных партый усяго сьвету. У той час, калі расхістанне капіталістычнае стабілізацыі ідзе сямімільнымі крокамі, Савецкі Саюз закончыў адбудоўчы працэс і вядзе рэканструкцыю ўсяе народнае гаспадаркі на соцыялістычных падставах. У руках пролетарыята знаходзяцца цяпер новыя падважнікі, якія ўзмацняюць змычку рабочае клясы з асноўнымі масамі сялянства, падважнікі, якія дапамагаюць перабудоваць сельскую гаспадарку на новы лад, на соцыялістычных асновах. Гэтым падважнікам зьяўляецца соцыялістычная прамысловасць, якая можа даваць усё больш і больш прылад вытворчасці для сельскае гаспадаркі, прылад вытворчасці, якія ўносяць рэвалюцыю ў сялянскую гаспадарку. Гэты падважнік перайначвае змычку рабочае клясы з сялянствам. Гэта ўжо ня змычка аснованая ў першую чаргу на коопэратыўным звароце, на гандлёвай сувязі паміж соцыялістычнаю прамысловасцю і сялянскаю гаспадаркаю, гэта змычка, як казаў Ленін, больш высокае формы, формы вытворчае змычкі паміж рабочаю клясай і сялянствам. Рабочая кляса кіруе сялянствам ня толькі задавальняючы яго патрэбы ў прадуктах прамысловасці і ўжываючы сыравіну, хлеб і інш. прадукты сельска-гаспадарчае вытворчасці. Яна ва ўсё ўзрастаючым ліку дае бядняцка-серадняцкаму сялянству новыя магутныя прылады вытворчасці, яна вучыць яго новым, больш высокім формам арганізацыі вытворчасці і гэтым развівае вытворчыя сілы соцыялістычнае гаспадаркі. Толькі на базе новых вытворчых форм змычкі, толькі на базе надзвычайна развітай соцыялістычнай індустрыі калектывізацыя бядняцка-серадняцкіх сялянскіх гаспадарак, можа ісьці гэтакімі шпаркімі тэмпамі перайсці са стадыі лябараторных досьледаў у стадыю масавага руху за соцыялістычную перабудову бядняцкіх і серадняцкіх гаспадарак.

Гэтая новая форма змычкі пролетарыяту і асноўных мас сялянства, зьяўляецца адначасна самай магутнай атакай соцыялістычных мэтадаў гаспадарання на прыватна-капіталістычную эксплёатацыю ў вёсцы, на пазыцыі кулака. Гэтая новая форма вытворчае змычкі паміж пролетарыятам і асноўнымі масамі сялянства не магла ня выклікаць жорсткага супраціўленьня капіталістычных элементаў ў першую чаргу вёскі і ёй будзе спадарожнічаць рэзкае завастрэньне клясавае барацьбы.

Пролетарыят пад кіраўніцтвам свае камуністычнае партыі ў пачатку перахода да адбудавання гаспадаркі краіны саветаў высунуў плян электрыфікацыі, гэтае першапачатковае выяўленьне прынцыпаў соцыялістычнага плянаваньня і ў наступныя гады—пэрыод НЭП'а гэты прынцып цьвёрда праводзіў у жыцьцё; пролетарыят здолеў пачатак соцыялістычнага плянаваньня разгарнуць у такой меры, што перад усёю народнаю гаспадаркаю СССР пастаўлены і ажыццяўляецца плян пяцігодняга разьвіцьця гэтае народнае гаспадаркі. Ужо адно складаньне гэтага пляну аб рэальнасьці якога сьня бадай ніхто не спрачаецца, зьяўлялася магутным дасягненьнем соцыялістычных прынцыпаў. Яшчэ большым дасягненьнем былі тэмпы разьвіцьця ўсяе народнае гаспадаркі, на якіх быў пабудаваны гэты плян. Гэтыя тэмпы, якіх ня знае гісторыя разьвіцьця капіталістычнае гаспадаркі, тэмпы, якія яшчэ два гады таму назад лічыліся фанастыкай у асобных „лёйяльных“ супраціўнікаў савецкае ўлады і паасобных камуністаў, зьявіліся вынікамі таго вызваленьня вытворчых сіл, якое звязана са зруйнаваньнем капіталізму, са зьнішчэньнем улады буржуазіі і ўстанаўленьнем дыктатуры пролетарыяту. Гэтыя тэмпы магчымы толькі таму, што рабочая кляса стала з клясы эксплёатаванай, клясай уладарнай. Запраэктаваныя тэмпы пяцігодкі перакрываюцца жыцьцём. Па СССР, замест 21,4% меркаванага па пяцігодцы росту на 1928—1929 г. вытворчасьці буйнае прамысловасьці ў сапраўднасьці рост выявіўся на 23,7 проц., у тым ліку вытворчасць сродкаў вытворчасьці ўзрасла на 29,8 проц. замест намечаных 25,6 проц.

Рост актыўнасьці рабочае клясы, хваля творчага энтузіязму шырокіх рабочых мас, выявіўшаяся між іншым у форме соцыялістычнага спаборніцтва, пераход на непарарыўку і другія фактары паскараюць тэмпы соцыялістычнага будаўніцтва. Ужо цяпер ясна, што пяцігодка можа быць выканана ў чатыры гады, і што на паасобных вучастках соцыялістычнага будаўніцтва і барацьбы гэты тэрмін будзе скарачаны яшчэ больш.

Характэрнаю рысаю соцыялістычнага будаўніцтва ў СССР зьяўляецца больш шпаркі тэмп разьвіцьця прамысловасьці на ўзьмежжах Савецкага Саюзу ў яго нацыянальных Рэспубліках, перш паняволеных расійскім імперыялізмам. Гэты, больш шпаркі тэмп прамысловага будаўніцтва зьяўляецца вынікам ленинскае політыкі партыі пролетарыяту ў нацыянальным пытаньні. СССР сьвядома стымулюе разьвіцьцё прамысловасьці ў гэтых адсталых у параўнаньні з прамысловымі цэнтрамі СССР рэспубліках, каб узмацніць і разьвіць пролетарыят гэтых рэспублік, каб паскорыць соцыялістычную перабудову іх. Гэтыя моманты адзначыў у сваіх рэзолюцыях верасьнёўскі Пленум ЦК КП(б)Б, які падвёў папярэднія ітогі першаму году ажыццяўленьня пяцігодкі БССР, зацьвердзіў кантрольныя лічбы на 1929-30 г. і адначасова вызначыў шэраг рашучых мер, каб выпраставаць скрыўленьні партыйнае лініі, якія мелі месца на практыцы ў асобных савецкіх органах і аформіліся ў опартуністычных тэорыях некаторых членаў партыі.

Лістападаўскі Пленум ЦК УсеКП(б) падвёў ітогі першага году пяцігодкі па ўсяму СССР і даў кантрольныя лічбы на другі год пяці-

годкі. Адначасова лістападаўскі Пленум на аснове вялізарных дасягненняў пролетарыяту ў галіне соцыялістычнага будаўніцтва ў горадзе і на вёсцы разбіў ушчэнт тэорыі правых панікёраў і рашучымі арганізацыйнымі мерамі перасек іх фракцыйную дзейнасць.

Галоўнейшай асаблівасцю мінулага году пяцігодкі і наступаючага — зьяўляецца значнае перавышэнне тэмпаў супроць папярэдніх меркаванняў ва ўсіх галінах соцыялістычнага будаўніцтва. Вялізарнейшая актыўнасць шматмільённых мас рабочае клясы і бядняцка-серадняцкага сялянства, рашучае наступленне на капіталістычныя элементы разгорнутым фронтам і барацьба з правай опозыцыяй унутры партыі, забяспечылі выкананне з перавышэннем запраектаваных плянаў развіцця соцыялістычнае гаспадаркі і культуры ўсіх галін соцыялістычнага будаўніцтва мінулага году. Гэтыя абставіны і вынікі першага году пяцігодкі далі магчымасць вызначыць павышаныя супроць ранейшых меркаванняў кантрольныя лічбы пяцігодкі на 1929-30 г. Гэтыя абставіны і вынікі даюць поўную ўпэўненасць у магчымасці выканання павышаных лімітаў. Ёсць падставы, каб сказаць, што па галоўнейшых галінах соцыялістычнага будаўніцтва, запраектаваныя цяпер ліміты будуць выкананы з перавышэннем, бо і цяпер яшчэ недастаткова практычна ўлічана эфектыўнасць энэргіі шматмільённых мас рабочых і бядняцка-серадняцкага сялянства, энэргія, якая штодзённа выяўляецца ва ўсіх вучастках соцыялістычнага будаўніцтва. Нядарам гэты год быў годам паражэнняў і банкруцтва ўсіх ухіленцаў (троцкістаў, правай опозыцыі і т. зв. левых), быў годам яскравых перамог і трыумфу ленинскага ЦК і генэральнае лініі партыі.

Асноўныя вузлы генэральнае лініі партыі заключаюцца ў шпаркім тэмпе індустрыялізацыі і ў грунтоўнай соцыялістычнай перабудове сельскае гаспадаркі. Перш, чым падыйсці да разгляду гэтых двух асноўных галін соцыялістычнага будаўніцтва, неабходна затрымацца на агульным паказьніку развіцця народнае гаспадаркі, а менавіта: на дзяржаўным бюджэце. Па пяцігодцы бюджэт СССР на 1928-29 г. меркаваўся на 7.762 мільёнаў, а ў рэчаістасці бюджэт вырас да 8 мільярдаў з лішкам. На 1929-30 г. кантрольныя лічбы зацверджаныя лістападаўскім Пленумам даводзяць бюджэт да 11.390 мільёнаў, што перавышае меркаваньні пяцігодкі на 2.190 мільёнаў рублёў. Бюджэт РСФСР вырастае ў 1929-30 г. на 35,5 проц., а бюджэт БССР вырастае на 43,7 проц.

Тыя-ж яскравыя лічбы ў росьце прадукцыі прамысловасці. За 1928-29 год рост прадукцыі прамысловасці СССР павялічыўся на 2,5 проц. ад назначанага росту па пяцігодцы, а на 1929-30 г. павялічэнне росту даходзіць да 11 проц. Маючы на ўвазе, што цяжкая прамысловасць мае рашаючую ролю, як сказаў т. Сталін, „без развіцця цяжкай прамысловасці, ня можам правесці ніякай індустрыялізацыі“ — дзеля таго партыя звярнула асаблівую ўвагу на развіццё цяжкой прамысловасці. У выніку рост цяжкое прамысловасці СССР павялічыўся на 19,1 проц. у параўнанні з пяцігодным плянам вялікіх работ. Калі ў 1928-29 г. кантрольныя ўклады ў прамысловасць па пяцігодцы вызначаліся ў суме ў 1.650 мільёнаў рублёў, дык у 1929-30 г. па кантрольных лічбах, разам з электрыфікацыяй — 4 мільярды рублёў, ці на 70 проц. больш. Вось рост укладаў у прамысловасць па БССР. У 1925-26 г. выдана на будаўніцтва прамысловасці 5.300 тысяч рублёў, у 1926-27 г. — 10.800 тысяч руб., у 1927-28 г. — 16.400 тысяч руб., а ў 1928-29 г. укладанні ў будаўніцтва выяўляюцца ў 25 мільёнаў р. Па БССР каштоўнасць валавой прадукцыі апрацоўчай прамысловасці дасягнула за апошні год 156 мільёнаў руб., што ў параўнанні з 1927-28 г. дае рост на 44 проц.

Усе гэтыя вялізарныя ўклады ў прамысловасць і яе шпаркі тэмпы разьвіцця сьведчаць увавядзеньні, што пабудова сацыялізму ў вадным краі, наперакор троцкістым і правым панікёрам, зьяўляецца рэальным фактам.

Мінулы год даў надзвычайна яскравыя вынікі ў галіне сацыялістычнае перабудовы сельскае гаспадаркі. Гэтая перабудова адбываецца на аснове стварэньня буйных савгасаў і калектывізацыі і праз увядзеньне навіейшае тэхнікі земляробства. Доказам чаго зьяўляецца вялізарны рост калгасаў: у 1927 г. калгасаў у СССР налічвалася 14.800, у 1928 г.—33.200, у 1929 г.—60.000, а ў 1930 г. мяркуецца да 103.000 калгасаў. Аб размаху калгаснага будаўніцтва сьведчыць той факт, што ўжо ў апошнія часы наглядаецца суцэльная калектывізацыя цэлых раёнаў і акругоў. Сацыялістычная перабудова сельскае гаспадаркі ідзе галоўным чынам на новай тэхнічнай базе, уводзяцца ў калектывную гаспадарку трактары, комбайны і электрыфікацыя. З гэтай мэтай будуецца новыя вялізарныя заводы і фабрыкі па вытворчасьці сельска-гаспадарчых машын. Вытворчасьць гэтых машын так плянуецца, каб праз два гады замест цяперашніх 60 тысяч трактароў мець ужо 250 тысяч. Побач з зернавымі калгасамі будуецца калгасы жывёлагадоўлі і агародніны. У БССР у 1928 г. было 990 калгасаў, а ў 1929 г. маецца ўжо звыш 2.000 калгасаў. У вясновую сяўбу 1930 году мяркуецца абагуліць у калгасы да 25 проц. зямельнай плошчы індыўідуальных бядняцка-серадняцкіх гаспадарак, а да канца 1930 г.—да 40 проц.

Значныя посьпехі ў калгаснай політыцы партыі трэба аднесці да гэтай кіраўнічай ролі і непасрэднага ўдзелу пролетарыяту буйных прамысловых цэнтраў у разгортваньні калгаснага будаўніцтва на вёсцы. Шляхам пасылак рабочых брыгад на вёску, шляхам арганізацыі вытворчай змычкі, як прыкладам трактарных калёнаў, ідзе сацыялістычная перабудова сельскае гаспадаркі, узмацненьне саюзу рабочых з асноўнымі масамі працоўнага сялянства і дыктатуры пролетарыяту.

Як бачым, праектаваньні астаюцца ад ходу разьвіцця ва ўсіх галінах сацыялістычнага будаўніцтва. Асабліва гэта адносіцца да калектывізацыі.

Мінулы год і сучаснае становішча паказваюць, што ў цэлым шэрагу выпадкаў якасьць працы нашых апаратаў зусім нездавальняючая, а тэмпы працы нашых апаратаў часта не адпавядаюць тэмпам сацыялістычнага будаўніцтва і мы маем яскравыя выпадкі, калі жыцьцё перахлёствае праз галовы нашых апаратаў. У БССР ёсьць такія выпадкі, на жаль, не адзіныя. Вось некалькі фактаў з адной галіны работы—з галіны калгаснага будаўніцтва. Тэмпы калгаснага будаўніцтва надзвычайныя: батрацтва, бедната і сярэдняцтва магутнаю хваляю кінулася ў калгасы. Нашы нізавыя апараты савецкія, партыйныя і грамадзкія варацца ў гэтым катле, прыводзяць у арганізацыйны парадок, разьмяшчаюць масы, якія ўжо рыхтуюцца да вясны, каб жыць і працаваць у калгасах. А ў той-жа самы час сярэдняе зьявіна, а асабліва цэнтральнае зьявіна нашых апаратаў часта блытаецца ў гэтым пытаньні.

Цяпер існуе такі, няправільны, парадок, што калі бедняк і сярэдняк уваходзяць у калгас, дык яны уносяць аднолькавы, недыфэрэнцыраваны пай. З другога боку, бядняцка-серадняцкія гаспадаркі ўваходзячы ў калектыв павінны былі-б усе сродкі вытворчасьці ўнесці ў калгасы, але-ж яны могуць унесці толькі пай, а ўсё апошняе са сваёй маёмасьці могуць распрадаць. Пай можна ўнесці альбо натурай, альбо грашыма. І вось маюць месца зьявішчы, што будучыя калектывісты ўносяць толькі пай, а ўсю рэшту маёмасьці пераводзяць на грошы. Гэтыя грошы застаюцца ў кішэні, у лепшым выпадку ўносяцца ў калгас, і

там-жа за іх атрымоўваюць процанты. Аднак часта гэтыя грошы пазычаюць розным асобам на старану.

Месцамі ствараецца такое становішча, што ў калгас уцягваюцца ня ўсе сродкі вытворчасці, якія раней былі ў паасобных гаспадарках, а тыя, што ўцягваюцца, не заўсёды лепшыя. Нашы апараты ня сумелі гэтыя пытанні сваячасова вырашыць. Не разгарнулі шырокае масавае растлумачальнае кампаніі сярод бядняцка-серадняцкіх мас за ўнясенне ўсіх сродкаў вытворчасці ў калгасы, не арганізавалі належнага адпору кулацкай агітацыі, якія провакацыйна падбухторваюць беднякоў і сераднякоў ня ўносіць у калгасы сродкаў вытворчасці.

Ня менш актуальнымі і незадавальняючым у вырашэнні з'яўляецца пытанне ўкомплектавання калгасаў аграномамі, каморнікамі і іншымі спецыялістамі, пытанне пашырэння агрыкультурных ведаў калгаснікаў. Гэта ўсё такія пытанні, без вырашэння якіх у калгасах у бліжэйшы час ня будзе належных вынікаў, ня будзе замацавання калгасаў. Пытанне аб тэрміновым выпуску каморнікаў і аграномаў і іншых спецыялістаў з вышэйшых навучальных устаноў сёння знаходзіцца ў такім становішчы, з якога можна констатаваць, што тут апараты ня ідуць у нагу з жыццём; жыццё і тут перахлэствае цераз галовы нашых апаратаў. Таксама пытанні паштова-тэлефоннае і тэлеграфнае сувязі на вялічэзных абшарах зямлі, дзе цяпер ламаецца стары ўклад жыцця, не прыстасаваны да тых тэмпаў kolektyvизацыі, якія ўжо рэальна цяпер існуюць як і пытанні культурнага абслугоўвання раёнаў суцэльнае паўсюдышняе kolektyvизацыі, пытанне шэфства, якое цяпер павінна набыць зусім іншыя формы, чым тое шэфства, якое было над індывідуальнымі гаспадаркамі. Трэба адзначыць, што вырашэнне ўсіх гэтых пытанняў ня ідзе паплеч з жыццём.

Такім чынам прыстасаванне тэмпаў працы нашых апаратаў да жыцця, да тых шпаркіх тэмпаў соцьялістычнага будаўніцтва, якія цяпер дасягнуты ў прыватнасці ў адносінах да вёскі—да тэмпаў kolektyvизацыі, павінна быць пастаўлена, як заданне рашучага павышэння тэмпаў працы апаратаў, устанаўленне новых тэмпаў, якія патрэбны для шчыльнай увязкі працы нашых апаратаў з тэмпамі, дасягнутымі соцьялістычным будаўніцтвам. Гэта заданне вялізарнага політычнага значэння.

Побач з гэтым трэба адзначыць яшчэ адзін недахоп. Пры здавальняючым выкананні плянаў заготовак гэтага году (хлебазаготовак бульбы, ільну), трэба констатаваць недастатковы націск у БССР на кулака пры правядзенні заготовак. У той час, калі кулак у барацьбе супроць савецкай улады шырока карыстаецца востраю зброяю—тэрарам, стварае сеткі контр-рэвалюцыйных і шпіёнскіх арганізацый, наш націск на кулака цяпер яшчэ недастаткова моцны і энэргічны. Асноўнае, што трэба адзначыць пры разглядзе пытання аб націску на кулака, гэта тое, што мы не пачалі з яго разгортваць загатоўкі хлеба і бульбы. Загатоўкі былі пачаты з нашай апоры і нашых саюзнікаў у вёсцы, правідлова разлічваючы на іх сьвядомасць і адданасць замест таго, каб згуртаваць увагу і сілы партыі, рабочае клясы і савецкага апарату ды змобілізаваць беднату і сераднякоў для правядзення заготовак у першую чаргу за кошт кулака. Рашэнне ЦК партыі па гэтаму пытанню было сваячасова, і ўсё-ж наглядаецца ў гэтай галіне нашае работы месцамі незразуменне мэтаймкненасці партыйнае лініі, а часамі і простае яе скрыўленне; пытанне давядзення загатоўчых плянаў да кулацкага двара разглядалася больш тэхнічна, чым політычна і кулаку ня было прад'яўлена запатрабаванне здаваць свой хлеб і бульбу згодна нашых плянаў, а таксама здаваць па кантрактацыі і г. д. у першую

чаргу. Мы павялічылі пляны заготовак збожжа на 30 проц., даручыўшы галоўным чынам за кошт кулака і выканаць гэтае павялічэньне. Па апошніх вестках, павышаны плян заготовак збожжа выкананы на 106 проц. Таксама занадта тэхнічна праводзілася справа індыўідуальнага абкладаньня па сельска-гаспадарчаму падатку.

Бюро ЦК констатавала гэтыя слабыя моманты ў пытаньні заготовак і па пытаньню аб індыўідуальным абкладаньні і цвёрда адзначыла, што сёньня яшчэ няма належнага націску на кулака, націску, які-б політычна нас задаволіў. Бюро ЦК даручыла адпаведным органам праверыць індыўідуальнае абкладаньне кулацтва і аблажыць яго па яго сапраўдных прыбытках, бо маюцца падставы, каб сказаць, што сёньня яшчэ наглядаецца недаабкладаньне кулака.

Кулак карыстаецца цяпер самаю востраю зброяю, — тэрорам, контр-рэвалюцыйнымі і шпіёнскімі організацыямі дзеля барацьбы з савецкай уладай. Вось некаторыя лічбы: 1928 г. у судовых органах было заведзена 19 спраў па кулацкаму тэрору, а на першую палову 1929 г. разгледжана ўжо 36 такіх спраў і ўзбуджана 89. За ўвесь 1928 г. па тэрорыстычных справах было асуджана 34 чалавекі, а за першую палову 1929 г. — 68. Лічбы кажуць самі за сябе. Самым узылюблёным мэтодам тэрору кулацтва, побач з забойствам, зьяўляецца падпал. Зразумела, што ня ўсе падпалы зьяўляюцца вынікам кулацкага тэрору, але значная колькасьць іх адбываецца, як праява кулацкага тэрору. За апошнюю палову 1927 г. на Беларусі было 601 выпадак падпалу. За першую палову 1928 г. — 665 выпадкаў, а за першую палову 1929 г. — 1037 выпадкаў. Павялічэньне выпадкаў падпалаў бязумоўна трэба тлумачыць узмацненьнем кулацкага тэрору.

Цяпер у нас наладжаны хутчэйшы разгляд спраў, зьвязаных з кулацкім тэрорам, але-ж навокал гэтага пытаньня, а менавіта, каб бачыць політычную падкладку і сувязь паміж падпалам і кулацкім тэрорам, слаба яшчэ ўзварушана дзейнасьць адпаведных органаў. Міліцыі і сьледчым органам не арганізавана яшчэ досыць шырокая грамадзкая дапамога на вёсцы з боку бедняцкіх і батрацкіх мас. У шмат мясцох арганізуюцца судовыя паказальныя працэсы па справах кулацкага тэрору, але абсалютна недастаткова разгортваецца ўцягваньне батрацкіх, бедняцкіх і серадняцкіх мас у актыўнае садзейнічаньне для выкрыцьця і выяўленьня кулацкіх праступкаў і прошукаў.

Другі ўзылюблёны мэтод кулакоў у іх барацьбе супроць савецкай улады гэта контр-рэвалюцыйныя і шпіёнскія організацыі. Польскі імперыялізм, рыхтуючыся да ўзброенага нападу на савецкую дзяржаву імкнецца падрыхтаваць на тэрыторыі БССР, як на будучым пляцдарме, свае апорныя пункты ў выглядзе контр-рэвалюцыйных і шпіёнскіх організацый, мэтай якіх зьяўляецца супроцьдзейнічаньне савецкаму будаўніцтву, а ў ваенныя часы дэарганізаваньне тылу, правядзеньне дыверсіяў, псаваньне маёмасьці, забойствы нашых працаўнікоў і г. д. Аб'екты, якія выкарыстоўвае польскі фашызм на БССР дзеля сваіх мэт, гэта ў першую чаргу вярхушачнае частка польскае вёскі — польскі кулак, польская шляхта і духоўніцтва. Але ў той-жа час было-б найвялікшаю бязглузьдзіцаю і сур'ёзнаю політычнаю памылкаю калі-б толькі па лініі польскага кулака, польскае шляхты, польскага духоўніцтва і буржуазных элемэнтаў шукаць сувязь паміж польскім фашызмам і буржуазнымі элемэнтамі ў БССР. Ня толькі польскі кулак, але і буржуазныя элемэенты іншых нацыянальнасьцяў і ў першую чаргу беларускі кулак, зьяўляюцца таксама элемэнтамі, з якіх вярбуе сабе прыхільнікаў польскі фашызм. Трэба адзначыць, што ўплыў польскага фашызму часам даходзіць да серадняка і нават да бедняка. Такіх,

зразумела, нязначны процант, гэта паасобныя адзіныя выпадкі, але і гэта мае месца, асабліва сярод насельніцтва польскае нацыянальнасці. Тлумачыцца гэта тым, што клясавая дыфэрэнцыяцыя ў польскай вёсцы паміж кулаком, сярадняком і бедняком да апошняга часу меншая, чым у беларускай вёсцы. На польскай вёсцы адчуваецца яшчэ ў некаторай меры „нацыянальная згуртаванасць“, і гэтым тлумачыцца тое, што невялікая частка сяраднякоў, галоўным чынам палякаў, таксама папала ў контр-рэвалюцыйныя арганізацыі.

Опэрацыя па выкарчоўваньню шкодных контр-рэвалюцыйных элементаў не абыйшлася без некаторых політычных, так сказаць, церцяў. У сувязі з тым, што польская вёска зараз зьяўляецца яшчэ ня досыць распастанаванаю на соцыяльныя групы, у сувязі з недастатковаю растлумачальнаю працаю з боку нашых органаў пры правядзеньні аздаравіцельных мерапрыемстваў сярод насельніцтва, — наглядаліся ня досыць актыўныя адносіны з боку часткі беднаты да нашых мерапрыемстваў. З боку-ж часткі сярадняцтва наглядалася часам нешта накішталт недаваленьня. Але праведзеныя намі мерапрыемствы па канфіскацыі маёмасьці ўдзельнікаў контр-рэвалюцыйных арганізацый, арганізаваньне беднаты ў калектыўныя гаспадаркі на землях гэтых элементаў (у першую чаргу польскай беднаты, а таксама і беднаты іншых нацыянальнасцяў), перадача канфіскаванае маёмасьці беднаце, урэшце масавая растлумачальная праца сярод польскага працоўнага насельніцтва і працоўных іншых нацыянальнасцяў — выжылі гэтыя пасыўныя настроі ў барацьбе з кулацкаю контр-рэвалюцыйнаю дзейнасьцю.

У сувязі з тым, што генэральная лінія партыі цалком сябе апраўдала, трэба цьвёрда констатаваць, што партыя спатыкала ў ажыццяўленьні ўсіх мерапрыемстваў па соцыялістычнаму будаўніцтву, поўнае падтрыманьне і спачуваньне ў шырокіх масах рабочых і бядняцка-сярадняцкага сялянства, што генэральная лінія партыі згуртавала ўсю масу працоўных і што ў сувязі з гэтым аўторытэт партыі сярод рабочае клясы і працоўных мас яшчэ больш узьняўся. Павялічыўся прыцёк рабочых у партыю; як адзнака давер'я рабочае клясы да партыі, узмоцнілася адзінства ў барацьбе за генэральную лінію партыі, шырокія партыйныя масы шчыльней мобілізаваліся і падрыхтаваліся да выкананьня генэральных задач партыі, да большае непрымёнасьці ў барацьбе з усялякімі ўхіламі ад нашае генэральнай лініі. Узмацненьню аўторытэту дапамагае чыстка партыі і разгортваньне самакрытыкі.

Усе гэтыя зьявішчы бяспрэчныя і станоўчыя, але разам з гэтым мы не павінны забываць аб тым, што ў нашых шэрагах ёсьць яшчэ розныя ўхілы, спробы і яўнае скрыўленьне генэральнай лініі партыі. Ня глядзячы на тое, што лідэры правай опозыцыі здалі свае пазыцыі і капітулявалі перад партыяй, аднак правая небясьпека ў партыі зьяўляецца, як і перш, галоўнешаю небясьпекаю таму, што аб'ектыўныя варункі для правага ўхілу часткова засталіся тыя-ж і таму, што прызнаньне памылак з боку некаторых носьбітаў правага ўхілу зьяўляецца толькі манэўрам з тым, каб замаскаваўшыся заявамі праводзіць і далей сваю антыленінскую супроцьпартыйную лінію шляхам фракцыйнай барацьбы.

Правыя змагаліся ў працягу паўтара году супроць генэральнае лініі партыі, супроць тых тэмпаў соцыялістычнага будаўніцтва, якія партыя праводзіць. Асноўная сутнасьць правага ўхілу была і ёсьць у тым, што правыя, паддаўшыся труднасьцям нашага соцыялістычнага будаўніцтва, пачалі шукаць лекі для жываньня гэтых труднасьцяў не па шляху барацьбы з клясавым ворагам — з кулаком, не на шляху ўзмацненьня выкарчоўваньня капіталістычных карэньняў, не на шляху

ўсе большага нарастаньня соцыялістычнага сэктару народнае гаспадаркі, але па шляху ўступак кулаку, садзейнічання яго разьвіцьцю, ствараючы ілюзіі аб мірным урастаньні гэтых, да канца варожых пролетарыяту, элемэнтаў у соцыялізм. Правыя клікалі і клічуць не да барацьбы; правыя заклікалі і клічуць да мірнага сужыцьця з капіталістычнымі элемэнтамі, не даводзяць ідэю клясаве барацьбы, ідэю дыктатуры пролетарыяту да канца, г. зн. да рашучае барацьбы з клясавым ворагам за соцыялістычную перабудову народнае гаспадаркі, за зьніштажэньне кляс.

Партыя асабліва на працягу апошніх паўтара год вяла і вядзе ўпартую барацьбу з кулаком і нэпманам. Партыя і пролетарыят дасягнулі найвялікшых посьпехаў і гэтыя посьпехі магчымы былі толькі дзякуючы перамозе над правым ухілам, які супроцьстаўляўся нашай барацьбе з кулаком і усёй політыцы партыі. Нагуральна, што на лістападаўскім пленуме, які падвёў ітогі мінуламу пэрыоду, пытаньне пастаўлена было востра перад правай опозыцыяй — альбо заставацца на старых правых пазыцыях, альбо прызнаньне адзінае правільнае генэральнае ланінскае лініі партыі і ЦК, прызнаньне ўсіх сваіх правых поглядаў памылковымі, не бальшавіцкімі. Аднак, правыя на пленуме не сталі на бальшавіцкі шлях; яны ня прызналі сваіх караных памылак; правыя засталіся на сутнасьці на сваіх старых пазыцыях, на опартыстычнаму прыкрываючы іх заявамі аб прызнаньні лініі партыі, пяцігодкі і г. д.

Правыя капітулянты надзвычайна востра ставілі і ставяць пытаньне аб адмене надзвычайных мер. Яны гаварылі аб тым, што надзвычайныя меры зьяўляюцца тым сродкам здабытку хлеба, які зьнізіць вытворчасць працы ў сельскай гаспадарцы і гэтым самым панізіць агульную колькасьць прадукцыі сельскае гаспадаркі, яе таварнае часткі, што гэта ёсьць сродак, які нямінуха ўносіць разлад ва ўзаемаадносіны рабочае клясы з працоўным сялянствам. Гэта ёсьць той сродак, які прывядзе да змычкі серадняцтва з кулацтвам.

Яны і на лістападаўскім пленуме завастралі пытаньне аб ліквідацыі надзвычайных мер. У чым тут справа? Абсолютна няправільнымі зьяўляюцца такія разважаньні, што быццам існуючыя цяпер, так званыя, надзвычайныя меры падобны да надзвычайных мер мінулага году. Розьніца паміж надзвычайнымі мерамі мінулага году і гэтага году заключаецца ў тым, што ў мінулым годзе масы беднаты і серадняцтва, рабочыя брыгады, якія ехалі ў вёску, рабочыя, якія працуюць на прадпрыемствах, што знаходзяцца на весцы, ня бралі належнага удзелу ў правядзеньні націску на кулака. Надзвычайныя меры мінулага году зводзіліся да ўжываньня адпаведнага артыкулу крымінальнага кодэксу да кулакоў, якія спэкулявалі хлебам, замест таго, каб здаваць хлеб дзяржаве. Гэтыя меры насілі галоўным чынам фіскальны характар.

У гэтым годзе мы разгорнутым фронтам пайшлі ў наступленьне на капіталістычныя элемэнтны вескі. Мабілізаваны грамадзкі націск рабочае клясы праз рабочыя брыгады і інш., батрацка-бядняцка-серадняцкіх мас вёскі на кулака, загатоўчыя пляны даведзены да кулацкага лвара, пашырана індывідуальнае абкладаньне кулакоў с.-г. падаткам, спынена таварнае і грашовое крэдытаваньне кулакоў; колектывізацыя, машынна-трактарныя станцыі, лепшае і большае рэгуляваньне таваразвароту душаць капіталістычныя элемэнтны вескі. Як бачым, маецца вельмі вялікая розьніца паміж „надзвычайнымі“ мерамі мінулага і гэтага году. Дык у чым-жа справа? Справа ў тым, што правыя супроць наступленьня на капіталістычныя элемэнтны, яны сеньня проста сказаць аб гэтым ня могуць, таму прыкрываючыся „надзвычайнымі“ мерамі,

яны дамагаюцца спынення наступлення на капіталістычныя элементы, яны дамагаюцца стварэння спрыяючых умоў для развіцця капіталістычных элементаў, яны дамагаюцца перагляду генэральнае ліні партыі, іх погляды вядуць да капіталістычнае рэстаўрацыі.

Таму ліміты на далейшае развіццё высокіх тэмпаў соцыялістычнага будаўніцтва могуць выконвацца выключна пры адной умове: ніякага перагляду ліні партыі ў адносінах да наступлення на капіталістычныя элементы, а наадварот, яшчэ большае ўзмацненне паасобных надважнікаў для наступлення, яшчэ большы націск, каб у 1929-1930 г., мець значна большы крок наперад па ліквідацыі рэшт капіталізму ў краіне.

Маюцца настройчыкі, што выцякаюць з правай устаноўкі аб гым каб перш вырашыць цэлы шэраг тэхнічных пытанняў, а пасля ўжо арганізаваць сялянства ў калектывы, гэта значыць ісці супроць руху мільённых мас бядняцка-серадняцкага сялянства, якое цяпер магутнаю хваляю пайшло ў калгасы. Гэта думка на карані няправільная. Усякія такія настройчыкі абсалютна расходзяцца з лініяй партыі. Нам трэба прыстасаваць працу нашых апаратаў да гэтага руху, каб кіраваць ім і арганізаваць яго.

Чым тлумачыцца такі магутны рух бядняцка-серадняцкага сялянства ў калгасы? З першых часоў рэвалюцыі было давер'е да савецкае ўлады з боку найшырэйшых працоўных мас сялянства, як да ўлады рабочых і працоўнага сялянства, якая заключыла мір ды перадала зямлю. Практычная пабудова соцыялізму разгорнутым фронтам гэта справа апошняга часу, калі пачалася перабудова на соцыялістычны лад сялянскае гаспадаркі, усяе індывідуалістычнае псыхолёгіі асноўных працоўных мас вескі. Працоўнае сялянства на практыцы павярнула ў соцыялізм, у магчымасць пабудовы соцыялізму ў нашай краіне. Няможна, зразумела, думаць, што цяпер як толькі бядняцка-серадняцкае сялянства ўвойдзе ў калгасы, дык там адразу наступіць клясавы мір. Ня можна, зразумела, думаць, што індывідуальная псыхалёгія сялян бяднякоў і сярэднякоў—калгасынікаў адразу пераробіцца ў калектывістычную. У самах калгасах да ператварэння псыхалёгіі, да ператварэння старога быту і ўсяе работы на новы лад, на лад калектывісцкі, будуць мець месца яшчэ ня толькі шурпатаў, але і сваяасаблівая форма клясавай барацьбы.

Такім чынам, сучасны рух шырокіх мас трэба ахапіць, разгарнуць, падтрымаць, каб ні ў якім разе не плясьціся пазадзе ў гэтага вялізарнейшага зьявішча, калі працоўныя масы сялянства, бедната, сярэднякі і батрацтва мільённымі масамі і ўсімі сваімі сродкамі вытворчасці ідуць за мерапрыемствамі партыі, накіраванымі да грунтоўнага соцыялістычнага ператварэння сельскае гаспадаркі. Гэты вялізарны масавы рух трэба падтрымаць, арганізаваць і замацаваць—у гэтым цяпер асноўная задача.

Сьледам за ўсім СССР і за БССР таксама трэба пераглядзець тэмпы калектывізацыі, запраэктаваныя ў пяцігодцы, бо і на БССР маецца такое становішча, што запраэктаваныя тэмпы ломяцца жыццём, масавы рух працоўнага сялянства ў калгасы патрабуе новых павышаных тэмпаў. У сувязі з новымі тэмпамі трэба рашучым чынам пераглядзець працу ўсіх нашых апаратаў, дапасоўваючы яе да гэтых тэмпаў. Ня будзе фантазёрствам, калі сказаць, што праз два-тры гады сельская гаспадарка БССР будзе калектывізавана (будуць абагулены зямля і сродкі вытворчасці).

Важнейшым пытаннем, якое стаіць у сувязі з калектывізацыяй гэта ўцягнуць усе сродкі вытворчасці з індывідуальных гаспадарак у калектывныя гаспадаркі. Тут, як мы ўжо паказвалі, выявілася

нездавальняючае становішча. Нельга чакаць на тое, што ў бліжэйшы час будзе вырашана праблема поўнага надзяленьня калгасаў машыннымі сродкамі вытворчасці, бо няма магчымасці пры масавым росьце калгаснага руху — калгасаў пасьпець з машынізацыяй іх. Аднак і чакаць таго, пакуль будуць трактары і іншыя машыны ў дастатковай колькасці таксама нельга. Такім чынам патрэбна, цалкам падтрымоўваючы масавы рух калектывізацыі, накіраваць максымальную увагу на тое, што калгасы павінны сваімі сродкамі вытворчасці пакуль што з невялікаю дапамогаю з боку дзяржавы абслугоўваць калгасы, павышаць узровень вытворчасці ў параўнанні з індывідуальнымі гаспадаркамі. На гэтым этапе трэба палепшыць дабрабыт калгаснікаў, галоўным чынам і ў шэрагу раёнаў амаль што выключна за кошт аграмаджання сродкаў вытворчасці, якія маюцца ў індывідуальных гаспадарках, што яднаюцца ў калгасы. Развязаць гэтае пытанне ў тым сэнсе, каб індывідуальныя гаспадаркі, якія ўваходзяць у калгасы, несць ўсе сродкі вытворчасці ў калектывную гаспадарку, аграмаджанне гэтых сродкаў зьяўляецца задачай рашаючай у справе забеспячэння сродкамі вытворчасці калектывных гаспадарак, у справе замацавання калектывнага, які ўсё разрастаецца, руху.

Важнейшым пытаннем, якое да гэтага часу, трэба прызнаць, недацэншвалася, зьяўляецца пытанне кадраў. На усяму Саюзу і ў БССР наглядаецца тое, што запраэктаваная пяцігодка разьвіцця народнае гаспадаркі не прадугледжвала падрыхтоўцы належнае колькасці і спецыяльнасці кадраў.

Павышаныя тэмпы разьвіцця прамысловасці і сельскае гаспадаркі патрабуюць значнага павышэння, супроць ранейшых меркаванняў падрыхтоўкі спецыялістаў розных спецыяльнасцяў. Апрача таго, у звязку з абвастраннем клясавога барацьбы, частка спецыялістаў, якія працуюць у розных галінах будаўніцтва, асабліва ў прамысловасці, пераходзіць на службу буржуазіі. За апошнія часы сталі вядомы факты аб шкодніцтве часткі спецыялістаў у такіх галінах прамысловасці, як „Югасталь“, хэмічная, ваенная, НКПС і інш. у тым ліку і ў нас у БССР. Дзеля замены гэтых спецыялістаў патрабуюцца новыя кадры. А ўсе разам ставіць перад намі праблему кадраў, як важнейшую праблему, якая тэрмінова павінна быць вырашана.

Абсалютна недастаткова вялася праца па кваліфікацыі камуністаў, якія працуюць на адпаведных пастох. Самі камуністы, якія працуюць у тэй ці іншай галіне гаспадаркі, культуры і г. д. не заўсёды звярталі ўвагу на тое, каб набраць веды для сапраўднага кіравання даручанай ім працай, і ў такіх выпадках кіраўніцтва пераходзіла ў рукі спецыялістаў. Здаралася і так, што камуніст хоць і мае такія-сякія веды, якімі ён мог ня запасціся да шкодніцтва, але ён займаўся даручанай працай паміж іншым, а спецыялісты карысталіся з гэтага і займаліся шкодніцтвам. Адгэтуль задача кваліфікацыі камуністаў падвышэння іх ведаў стаіць зараз, як актуальнейшая важнейшая задача.

На пленуме ў адказ на выступленне прыхільнага апазіцыянераў т. Сталін у сваім выступленні закрануў пытанне механікі ўнутрыпартыйнае барацьбы. На працягу усёй гісторыі партыі было такое становішча, калі пры асобных паваротах політыкі і да рэвалюцыі і пасля рэвалюцыі былі хістанні ў асобных праслойках партыі. Гэта тлумачыцца тым, што партыя з самага пачатку да сённяшніх дзён і пакуль будзе абкружэнне варожых клясаў, існуюць і будуць існаваць невялікашчыны элементы, часта па назове камуністы, а па сутнасці опартуністы. Гэтыя невялікашчыны элементы ў залежнасці ад ціску

якое на іх аказвае варожая кляса, вядуць барацьбу з партыяй супроць ліні партыі. Гэта было да рэвалюцыі і пасля Кастрычнікавае рэвалюцыі — як брэсцкі мір, профсаюзная дыскусія, троцкісты і цяпер правыя. Пры гэтым ўвесь час наглядаецца, што калі партыя вяла на розных этапах барацьбу з антыпартыйнымі з'явішчамі, дык у гэтым партыі дапамагалі і некаторыя небальшавіцкія элементы, якія раней ці праз нейкі час пасля хісталіся. У прыватнасці гэтак нядаўна было з троцкістымі, калі правыя дапамагалі партыі весці барацьбу з троцкістымі. Калі-ж партыя пайшла далей у разгорнутае рашучае наступленне на капіталістычныя элементы, правыя, адбіваючы настроі і жаданні капіталістычных элементаў, павялі барацьбу супроць партыі. Трэба адзначыць, што, як калісь заблытаўшыся, бальшавікі парывалі з опозыцыяй і шлі далей з партыяй, так і цяпер раней заблытаныя бальшавікі пакінулі правых опартуністых. Гэта зрабіў, Котаў, Міхайлаў, Угланаў і інш. Такім чынам у аснове памылак правых з'яўляецца іх небальшавіцкасць.

Ня глядзячы на тое, што для ўсіх відавочна правільнасць лініі партыі, што шырокія масы і ўся партыя ўпэўнены, што выключна дзякуючы правільнай генэральнай лініі, дзякуючы рашучым бойкам за гэтую лінію, дзякуючы рашучаму наступленню на капіталістычныя элементы заваёваны наизначныя дасягненні ў справе соцыялістычнага будаўніцтва, у справе ажыццяўлення пляну вялікіх работ няцігодкі, ня глядзячы на ўсе гэта правая опозыцыя на лістападаўскім пленуме часткова адступішы, выступіла з новаю плятформаю дзеля таго, каб захаваць опартуністычныя сілы — і працягваць фракцыйную барацьбу супроць партыі асабліва гады, калі партыя будзе спатыкацца з часовымі некаторымі цяжкасцямі ў справе соцыялістычнага будаўніцтва. Гэта робіцца зусім сьвядома і разважна, бо ў сутнасці правай опозыцыі ляжыць не-бальшавіцкая ацэнка таго, што навокал робіцца, бо ўстаноўка гэтых людзей не бальшавіцкая.

У сувязі з рашучым наступленнем на капіталістычныя элементы ва ўмовах БССР, паднялі галаву і пачалі актыўна змагацца за сваю ідэалёгію нацыянал-дэмократы. Пачалося гэта здалеку, з ідэалізацыі мінулага дробна-буржуазнага нашаніўскага і грамадаўскага пэрыоду, далей пайшлі прапановы не карыстацца, напрыклад, расійскай пролетарскай культурай, а лепш карыстацца заходняй, зразумела, буржуазнай, культурай. Былі выпадкі друкавання знарок твораў „аполітычных“, прыемлемых для буржуазных контр-рэвалюцыйных выданняў за мяжой. Нядаўна мы былі сьведкамі новага этапу спробы нацыянал-дэмократаў адкрыта змагацца за сваю ідэалёгію. Нацыянал-дэмократы пачалі выступаць адкрыта супроць партыі і яе лініі, выступаць арганізавана, як група. І ці хацеў, ці не хацеў п'яны ці не п'яны Ільлючонак, але-ж выступіў, Марук хацеў ці не хацеў сказаць, але сказаў, Цьвікевіч з Гарэцкім таксама. Яны вышлі адкрыта са сваёй плятформай. Чаго-ж нам далей чакаць. Трэба ўжо рашуча заявіць, тым што выступалі ці будуць выступаць супроць партыі, тым хто абярэнае нацыянал-дэмократычныя погляды: хопіць рабіць напярэджанні, цяпленне партыі ўжо скончылася. Трэба асадзіць нацыянал-дэмократаў, прычым так асадзіць, каб косыці затрашчалі.

Беларускі нацыянал-дэмакратызм актывізуецца, але гэта ня значыць, што ўсе іншыя шовінізмы сьціхамірыліся. Актывізуюцца і іншыя шовінізмы, але на кожным этапе нашае барацьбы мы выбіраем найбольш важны пучастак, дзе шовінізм мае найбольшую базу і на гэтым шовінізму трэба накіроўваць галоўны ўдар. Партыя сёння галоўны агонь накіравала на беларускаму нацыянал-дэмакратызму таму, што ён цяпер

зьяўляецца найбольш небяспечным. Зразумела, што ўсе шовінізмы шкодныя і вось некалькі прыкладаў, з якіх відаць, што ўсе шовінізмы актывізуюцца. Ходзяць, напрыклад, такія гутаркі: „абсалютна незразумела і супярэчыць нацыянальнай політыцы партыі выданьне твораў *Леніна* на беларускай мове, бо калі я захачу беларусізавацца, дык магу чытаць белетрыстыку, газету, а *Леніна* я буду лепш чытаць у орыгінале“. Ёсць і іншыя гутаркі: „На беларускай пролетарскай культуры можна ў лепшым выпадку выхаваць напоўдзікуна, а таму лепш выбраць другую культуру“. Не выпадкова, што ў гэтым навучальным годзе пры комплектаваньні школ мы мелі з боку ўсіх нацыянальнасьцяў польскае, яўрэйскае, ня выключаючы і беларускае, напор на расейскую школу. Накіроўваючы галоўны ўдар на беларускаму нацыяналі дэмакратызму, трэба ўзмацніць барацьбу з усімі іншымі шовінізмамі.

Польскі фашызм і нацыянал-фашысты Зах. Беларусі ў апошнія часы вельмі шырока выкарыстоўваюць нашых ухіленцаў рознага гатунку для барацьбы супроць Савецкага Саюзу. Нацыянал-фашысты вельмі часта бяруць пад сваю апеку і абарону як беспартыйных, так і некаторых камуністых у сваёй прэсе. Асабліва ў апошнія часы фашыстоўскі і нацыянал-фашыстоўскі друк выкарыстоўвае ўхіленцаў для сваіх контр-рэвалюцыйных мэтай, для падрыхтоўкі нападу на СССР.

Характэрна адзначыць, што часта фашыстоўскі друк паўтарае тыя фразы і словы, якімі высьляўляюцца і нацыянал-дэмакраты. Ільлючонак, Марук, Цьвікевіч і Максім Гарэцкі выступілі на чыстцы Жылуновіча і заявілі: „Што гэта за чыстка такая, гэта ня чыстка, а суд. Гэта чысьціць распаясаны расейскі шовінізм“. „Гэта ёсць паход супроць беларусаў“. „Нашаўскі і грамадаўскі пэрыоды гэта залаты век гісторыі Беларусі, гэта бліскучае мінулае“. „Вы недаацэньваеце гэтага мінулага і тых людзей, якія ў той пэрыод працавалі“.

Што гавораць фашысты беларускія, напрыклад, абэр нацыянал-фашыст Янка Станкевіч у Зах. Беларусі: „Беларусаў прасьледуюць у Савецкай Беларусі. Расейскі шовінізм нішча беларускую культуру. Прасьледуюцца беларускія камуністы“. Нацыянал-фашыстоўскі орган — беларуская „Крыніца“ піша: „Вынайдзены нацыянал-дэмакратычны ўхл у беларускай літаратуры і многіх выдатных дзеячоў беларусоў саслалі на Салаўкі, дзе ўжо тры гады знаходзіцца выдатны драматург Аляхновіч, які не абдуман пераехаў з Вільні у Менск, паверыўшы камуністам, што яны там нічога дрэннага ня зрабляць“. Вось наглядная сувязь паміж нацыянал-дэмакратамі ў БССР і закардоннымі нацыянал-фашыстамі. Што датычыць Аляхновіча, дык ён сапраўды ў Салаўках, а высланы туды за тое, што зьяўляючыся агэнтам дэфэзыфы, прыехаў у БССР са шпіёнскай мэтай.

Усе падзеі, якія адбываюцца ў нас, вельмі шырока „асьвятляюцца“ фашыстоўскім і нацыянал-фашыстаўскім друкам. Там можна знайсці падрабязна аб памылках і ўхілах у Паркамеме, Паркамасьвеце, Акадэміі Навук і г. д. Тых людзей, якіх партыя б'е за ўхілы і выкідвае з сваіх шэрагаў, клясавы вораг бярэ пад сваю абарону і выкарыстоўвае на барацьбу з рэвалюцыйным рухам, на барацьбу супроць Савецкага Саюзу. Клясавая барацьба набыла цяпер такія формы, што ўзялае хістаньне ў бок ад генэральнае лініі партыі знаходзіць спачуваньне і водгук у стане клясавага ворага, у стане контр-рэвалюцыі і выкарыстоўваецца там для барацьбы супроць дыктатуры пролетарыяту. Вось чаму задача тых таварышоў, якія яшчэ канчаткова не забыліся, неадкладна зрабіць належныя вывады, бо чакаць ня можна. ЦК партыі і „Зьвязда“ належным чынам і сваячасова рэагавалі на нацыя-

нал-дэмакратычныя вылазкі. Барацьба з беларускім нацыянал дэмакратызмам і нацыянал-дэмакратамі, якія не разьбіты, примірэнцамі да іх застаецца галоўнай задачай і надалей у барацьбе з нацыяналопартунізмамі ўсіх масьцей.

Наступнае пытаньне—гэта сучасныя задачы ў справе беларусізацыі і абслугоўваньне нацменшасьцяй. Не ўважаючы на тое, што ў друку вядзецца штодзённая кампанія за неабходнасьць узмацненьня беларусізацыі, узмацненьня тэмпаў і якасьці абслугоўваньня нацменшасьцяй, усё-ж такі на некаторых вучастках тут ёсьць хібы. Трэба адзначыць, што сёньня ніхто актыўна не выступае супроць беларусізацыі. Няма таксама больш-менш выразных зьявішчаў супроцьдзейнічання правядзеньню беларусізацыі, але сёньня таксама няма яшчэ і таго, каб беларусізацыя зьяўлялася сапраўдным сродкам, ухаліўшыся за які можна было-б павесці масы працоўнага сялянства ў колектывы, унядраць пролетарскі зьмест у беларускую культуру, каб скарыстаць беларусізацыю для яшчэ большага узмацненьня дыктатуры пролетарыяту. Сёньня няма яшчэ таго, каб беларусізацыяй карысталіся шырока ўся партыйная арганізацыя і ўся рабочая кляса. Партыя ўжо ударыла, і яшчэ мацней ударыць там, дзе адстае беларусізацыя, бо справу трэба паставіць так, каб тэмп беларусізацыі не аставаўся ад агульных тэмпаў соцыялістычнага будаўніцтва.

Трэба таксама прызнаць, што наглядаюцца некаторыя настройчыкі ў паасобных людзей, якія выяўляюцца ў неабходнасьці зьменшыць тэмп разгортваньня політэканомработы і масавае работы сярод працоўных мас нацменшасьцяй. Ёсьць часам гутаркі, напрыклад, аб тым, што цяпер пытаньне аб прыстасаваньні юрыдычных працоўных мас да вытворчае працы не зьяўляецца асабліва актуальным. Тэмп эканамічнае, культурнае і політычнае працы сярод нацменшасьцяй павінны быць падагнаны да агульных тэмпаў нашага будаўніцтва. Бяз гэтага ня можа быць мобілізацыі працоўных усіх нацыянальнасьцяй на соцыялістычнае будаўніцтва.

У сучасны момант для партыі, як ніколі, патрэбна адзінства і мо-налітнасьць сваіх шэрагаў, патрэбна мобілізацыя энэргіі найшырэйшых працоўных мас для выкананьня пяцігадовага пляну соцыялістычнага будаўніцтва як найбольш шпаркім тэмпам. Каб разьортваць і надалей яшчэ большыя тэмпы разьвіцьця прамысловасьці, калгаснага руху і усяго соцыялістычнага будаўніцтва, каб шпарымі крокамі прасоўвацца наперад да соцыялізму, неабходна мець для партыі першым чынам разьвязаныя рукі, а гэтага можна дамагчыся толькі рашучым выкарыстаньнем карэнняў капіталізму, бязьлітаснай барацьбой на два фронты з правым ухілам і левымі заскокамі ды примірэнствам да іх, супроць усіх тых, хто імкнецца скрыўляць генэральную лінію партыі, у першую чаргу на гэтым этапе супроць правых ухіленцаў.

А. Сталевіч.

Аб вытоках беларускага нац.-дэмакратызму і нац.-фашызму.

1. Да барацьбы супроць беларускага нац.-дэмакратызму як галоўнай небяспекі ва ўмовах БССР.

У апошнія часы беларускі нац.-дэмакратызм настолькі разросся, што сваёй цэнню закрывае шавінізм іншых нацыянальнасьцяў—ён стая адзін з татудзенных праяў у прыватна небяспекцы ва ўмовах БССР.

Чаму беларускі, а ня іншай нацыянальнасьці нацыянал-дэмакратызм зьяўляецца небяспекай найбольш актуальнай і пагрознай у дзены перыяд? Дзеля таго, што: 1) у сучасны момант капіт. элемэнт вызваець самы рэзкі супрацьпастаўляючы наступленьню сацыялістычнага будаўніцтва, імплётнаму размаху калектывізацыі, аказваець менавіта на вёсцы. Тут найбольш глыбокія карэньні капіталізму, тут найвастрэй і клясавая барацьба. 2) Нацыянал-дэмакратызм, зьяўляючыся агентурай польскага фашызму, каардынуе сваю контр-рэвалюцыйную работу з работай агентаў фашызму ў Зах. Беларусі—беларускімі нацыянал-фашыстамі. Гэты каардынацыйны беларускі нац.-дэмакратызм, як выяўленьне ідэалёгіі ў першую чаргу кулака, стварае апору ў БССР для польскага імперыялізму і садзейнічае яго падрыхтоўцы дзеля хутэйшага нападу на СССР і 3) беларускія нац.-дэмакраты і нацыянал-фашысты вядуць сваю антысавецкую контр-рэвалюцыйную работу галоўным чынам сярод сялянства—дробнай буржуазіі, якая найбольш паддаецца хістаньням, вядуць сваю работу ў краі, асабліва на вёсцы, дзе каранёвае насельніцтва пераважаюча беларускай нацыянальнасьці.

Вось гэтыя галоўнейшыя прычыны, якія акрэсьліваюць глыбіню выток нац.-дэмакратызму і якія ставяць перад партыяй і працоўнымі масамі неабходнасьць накіраваць у сучасны момант галоўны агонь барацьбы супроць нац.-дэмакратызму, пераважна беларускага.

Дзеля паспяховасьці барацьбы з ім, дзеля аканчальнага выкарачваньня яго з савецкага грунту неабходна ведаць яго карэньні, яго гісторыю.

Аб сацыяльнай базе беларускага нац.-дэмакратызму, аб эканамічных і палітычных прычынах і фактарах яго актывізацыі гаварылася і пісалася нямала. А вось аб карэньнях, аб вытоках беларускага нац.-дэмакратызму не дастаткова асвятляецца. На гэтым пытаньні часта густа блытаюцца і спатыкаюцца нават некаторыя члены партыі, бо ня маюць яснага разуменьня аб гістарычным разьвіцьці беларускага нац.-

дэмакратызму і яго антыпралетарскай контр-рэвалюцыйнай сутнасці. Прыкладам гэтага служыць хоць-бы заява т. Слоніма—намесніка Наркамасветы на сходзе менскага партактыву аб тым, што ён прыняў удзел у выдзяленні нашаніўца Эпімах-Шыпілу для надзялення яго ордэнам чырвонага сцягу, бо ня знаў гісторыі і сутнасці беларускага нацыянальнага адраджэнцкага руху *).

2. Беларуская сацыялістычная Грамада.

Беларускі адраджэнцкі рух у сваім першапачатковым этапе (1902—1906 г.) палітычна афармляецца беларускай сацыялістычнай Грамадой (БСГ). Узнікшы з дробна-буржуазнага сялянскага асяроддзя, у той час ня зусім яшчэ палітычна дыфэрэнцыраванага, БСГ па сваёй праграме і ідэалогіі была дробна-буржуазнай партыяй лева-народніцкага кірунку. У час высокага рэвалюцыйнага ўздыму 1905 г., калі беларускае сялянства, як маса наогул і ў цэлым змагалася супроць абшарнікаў і царскіх сатрапаў, беларуская рэвалюцыйная Грамада, якая у 1902 г. пераименовалася ў БСГ, палітычна афармляла тэндэнцыі і пазыцыі гэтага рэвалюцыйна-дэмакратычнай дробнай буржуазіі. Тав. Ленін у спрэчцы супроць Ларына ды ім прыдуманай „Усерасейскай рабочай партыі“ воль як іменаваў сяброў БСГ: „...дробна-буржуазныя рэвалюцыянеры с р., ІПС, беларуская Грамада і іншыя“ (Ленін, т. VIII, стар. 45). Гэтае акрэсленне выцякала з ацэнкі класавай падставы гэтых дробна-буржуазных рэвалюцыянераў і з ацэнкі ролі дробнай буржуазіі ў рэвалюцыі 1905 г.

„Трэба проста прызнаць,—кажа Ленін (т. XII, ч. I, стар. 112),—глыбокую, няўхільную ў рубяжох капіталістычнага грамадства, у рубяжох пачавання рынку, клясавую розніцу сялян і рабочых у Расіі. Трэба проста прызнаць, у чым цяпер іх інтарэсы сходзяцца. Трэба яднаць кожную класу, згуртоўваць яе сілы, развіваць яе свядомасць і азначаць гэтую агульную задачу“.

У той перыяд інтарэсы сялян і рабочых змыкаліся на супольнай задачы, накіраванай да знішчэння царскай улады і абшарнікаў. Барацьба сялян за адняцце зямлі ад абшарнікаў, за дэмакратычную рэспубліку была вастрай і пераважала над уласніцкімі тэндэнцыямі, над абаронай уласнасці. БСГ, з'яўляючыся выразнікам інтарэсаў гэтых дробна-буржуазных мас, не перастаючы быць сама дробна-буржуазнай, з боку ідэа-палітычнага была ў той час радыкальнай прыхільнай буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі 1905 г. БСГ Грамада, хоць і ішла паасобна, але біла разам з пралетарыятам супольнага ворага ды прынімала актыўны ўдзел у сялянскіх забурэннях. Аднак барацьба гэтая ня была рашучай і паслядоўнай да канца. Воль галоўнейшыя лезунгі БСГ: „Працавітая бедната ўсіх краёў, злучайцеся! Далоў цара і яго правіцельства! Няхай жыве народнае праўленне! Скасаванне права асабістага земскага (зямельнага) ўладання! 8-міліярдны рабочы дзень—можна і даужэй у жыво і другія нязвычайныя часы“. Гэтыя лезунгі выяўляюць пераважна народніцка-эсэраўскую сутнасць БСГ.

*) Пад беларускім нацыянальна-адраджэнцкім рухам разумеецца грамадскі рух беларускай буржуазіі і кулацтва ў адмёну ад нацыянальна-вызваленчага руху шырокіх працоўных і эксплёатаваных мас, які кіруецца кампартыяй.

3. Пэрыяд „Нашай Нівы“.

Калі-ж пралетарыят на барыкадах 1905 г. панёс часовае паражэньне, калі у Расеі забушавала рэакцыя і тэрор, дык БСГ, як і ўсе іншыя дробна-буржуазныя партыі, стала спаўзаць з рэвалюцыйных пазыцыяў, падлягаць распаду, перараджацца ў групоўку буржуазных лібэральна-чаючых інтэлігентаў.

Гегемонам у кіраўніцтве БСГ была бязумоўна яе значна большай па ліку лібэральна-буржуазная частка, якая ў часе рэвалюцыйнага уздыму, ня маючы пад сабою яшчэ моцнай базы, трымалася ў цяжкім, яна старалася знутры тармазіць ляўненьне БСГ і прыбліжэньне яе пад кіраўніцтва пралетарыяту. І толькі пасля падаўленьня рэвалюцыі 1905 г., калі сталыпінская рэформа, узбагачваючы кулака, завастрыла дыфэрэнцыяцыю і клясавую барацьбу ў беларускай вёсцы, гэтая лібэральная частка БСГ, пачуўшы апору на вёсцы сярод кулацтва, выплывае на паверхню беларускага адраджэнцкага руху. Хутка БСГ замірае як арганізацыя. Замест закрытай царскім урадам радыкальнай газеты народніцкага тыпу „Наша Доля“ адноўленае кіраўніцтва адраджэнцкім рухам пачынае ў канцы 1906 г. выдаваць лібэральную газету „Наша Ніва“, якая існуе да заняцця нямецкім войскам Вільні ў 1915 г.

За увесь час ад 1906 г. да лютаўскай рэвалюцыі беларускі нацыяналістычны рух абмяжоўваўся выданьнем газеты „Наша Ніва“, некаторых брашур па мастацкай галіне, календароў, брашур па практычных аграрна-намічных пытаньнях сялянскага жыцця. Нашаніўскі рух нічога ня меў супольнага з барацьбой рабочых і сялян за сваё сацыяльнае і нацыянальнае вызваленьне, якія ішлі ў сваім клясавым змаганьні за РСДРП. Сувязь нашаніўцаў з правінцыяй выяўлялася ў сетцы карэспандэнтаў, а вандроўны тэатр Буйніцкага час-ад-часу нааяжджаў у мястэчкі Віленшчыны і Меншчыны. Сувязі з рабочымі масамі ня было ніякай: нашаніўскія правалеры варыліся ў абмяжованым кругу сярод кучкі служачай буржуазнай інтэлігенцыі і вучнёўскай моладзі.

Галоўная сацыяльная база нашаніўскага руху была шляхта, кулак, заможная частка беларускага сялянства. Сярод выдатнейшых тагочасных правадыроў беларускага буржуазнага нацыянальнага руху было ня мала абшарнікаў, як В. Іваноўскі, І. Буйніцкі, Уласаў і іншыя.

Як бачым, нацыяналістычны рух нашаніўскага пэрыяду наперакор створанай лянэндзе, што ён ахапляў шырокія масы, зусім нельга называць масавым, ён у працягу 10 год не стварыў ніводнага масавага выступленьня і ня быў удзельнікам такіх выступленьняў, ён ледзь мадзеў на задворках палітычнага жыцця.

Нашаніўцы часамі адзваляюцца рэвалюцыйнымі лёзунгамі Грамады гуляюць у апазыцыю да царызму. Яны не ганьбуюць, каб часамі паплакацца аб народнай долі-волі, каб пахаляць жыццё-быцьцё беларускага народу пад царызмам, але—ўсё гэта робіцца дзеля беларускіх сялянскіх мас. Усё гэтае так зьв бунтарства нашаніўцаў розьнілася ад крайняга радыкалізму дробна-буржуазнай БСГ тым, што нашаніўцы дабіваліся не зьніштажэньня прывілеяў пануючых клясаў наогул, як гэтага дабівалася БСГ, а падзелу прывілеяў паміж беларускімі пануючымі клясамі і расейскімі.

Аб апазыцыйных фразях тагачасных расейскіх лібэралаў, кадэтаў, а значыць і іх палітычных пабратамцаў—нашаніўцаў Ленін казаў, што яны (фразы) толькі ахарашваюць вузкую карысьць і дзікае насільства буржуазіі, што яны скрываюць фальшывымі кветкамі народныя кайданы, яны толькі ачмучваюць сьвядомасьць працоўных мас, каб скрыць сапраўднага іх ворага. „Фраза застаецца фразай—казаў Ленін—

а сутнасьць пайшла на карысьць чалавеканенавісьніцкай палітыцы царызму".

Апазыцыянасьць пэраўнальна нашаніўцаў да царызму і расейскай буржуазіі выцякала з іх большай эканамічнай прагрэсыўнасьці ў параўнаньні з расейскай сельскай буржуазіяй. Яны, жывучы на узьмежжы Зах. Эўропы, захапляюцца эўрапейскай капіталістычнай культурай і абуджаюцца расейскай „азіятычнай“, іх вабіць „прагрэс“ сельскай гасдаркі ў Зах. Эўропе, які атрымоўваецца ў выніку шпарчэйшага разьвіцьця капіталізму на вёсцы. „Наша Ніва“ на сваіх старонках удзяляе нямала месца „культурнаму гаспадарваньню“ сялян у Даніі, Чэхіі, выдае асобныя бр. шэры на гэтую пытаньню („Як багатыя чэхі селяне“ і інш.).

Расейская абшарніцкая кляса, складаючы сацыяльную аснову царскага самаўдадзтва, тармазіла разьвіцьцё аграрнага капіталу, ды і капіталу наогул; яна, трымаючы ў кабальнай галечы сялянства, не садзейнічала дыфэрэнцыяцыі на вёсцы і росту ўнутранага рынку, а гэта тармазіла разьвіцьцё прамыслованага капіталізму ў горадзе. Нашаніўцы ні ў якой меры ня былі супроць капіталізму наогул—яны былі разнавіднасьцю палітычных партый, змагаючыхся за капіталістычнае разьвіцьцё. Яны былі супроць буйных фэадалаў, супроць рэнтнага прыгоннага сыстэмы гаспадарваньня, за шпарчэйшае капіталістычнае разьвіцьцё на вёсцы, за капіталістычнага фэрмэра, які будзе свой добрабыт на эксплёатацыі. І гэтую сыстэму яны прыкрывалі прапагандай за Беларусь, якая павінна стаць „культурным эўрапейскім народам“.

„Вялікая вучыцельніца народаў Англія,—заяўляе патэтычна „Наша Ніва“ ў № 47, 1909 г.,—дае сваім калёніям самаўпраўленьне, а часта-густа і незалежнасьць гасударственную... З Англіяй ім добра, бо могуць свабодна разьвівацца, а на выпадак крыўды са стараны непрыяцеляў за іх заступіцца Англія. Гэткае пастаўленьне англіцкіх калёній у прышлыя часы мець будзе не малое значэньне, бо з іх відаць, што Англія зразумела культурнае і гасударственнае значэньне малых нацыяў“.

Такім чынам, па пераконаньню нашаніўцаў, узорам дзяржаўных форм для гэтага най Расеі была Англія са сваім капіталістычным манархіям з калёніямі і аміністэмі, а для Беларусі быў аўтаномны і незалежны Расейскай імперыі перабудаваны на калёніальным прынцыпу, было дзяржаўным ідэялам нашаніўцаў.

Гэтым трэба тлумачыць і тыя паражэньскія настроі „Нашай Нівы“ ў часе сусьветнай імперыялістычнай вайны. Нашаніўцы чакалі паражэньня царскай арміі, яны былі ўпэўнены, што пад Нямецчынай ці Аўстрыяй ой-то-шляхчэ аблачаць Беларусь гэта значыць буржуазію, і на прыкладзе Галіччыны былі акрылены ілюзіі аб стварэньні пры „дэмакратычнай“ Эўропе тых ці іншых дзяржаўных форм управы над беларускім народам, і такім чынам, спадзяваліся атрымаць магчымасьць на эксплёатацыю беларускіх працоўных мас. „Наша Ніва“ ў 1915 г. зьмяшчае хвалебны артыкул аб Галіччыне, дае перадавіцы і сводкі аб вайне ў саржэльным тоне да Аўстрыі і Германіі, тлумачыць кожны нумар дзякуючы царскай цэнзуры, сьведзіць белымі градамі. А ўжо ў красавіку 1915 г. прагледзіць беларуска-біленскага пачынальнага камітэту да канфэрэнцыі народаў Расеі ў Стакгольме, заяўляе перад „цывілізаваным сьветам“, што „беларускі народ чакае вызваленьня з-пад расейскай няволі“.

Для беларускага буржуазна-нацыянальнага руху пэрыяду „Нашай Нівы“ найбольш характэрным зьяўляецца яго бараньне супроць гэтага

моні пролеарыягу, не прызнаванне класовай барацьбы, беларускі шавінізм. Шырокае абурэнне сялянства, абурэнне, якое вырастала з лютага зямельнага голаду, дзікага нацыянальнага прыгнячэння і ўсёй палітыкі расейскага самаўладства, нашаніўцы выкарыстоўвалі дзея с іх буржуазных мэт, дзея націску на царызм, з мэтай пярэбоўца тую ці іншую налетку падатку і тым адвясці працоўнае дысплеатаванае сялянства ад класовай барацьбы. Тая спецыфічная ўмовы Беларусі, якія стварылі некагорта нацыянальнае размежаванне паміж небеларускім горадам і беларускай вёскай, дзаві зброю ў рукі нашаніўцаў, каб, выпучваючы крыўды і нтарэсы сялянства, абсабляць іх барацьбу ад барацьбы прамысловага пралетарыяту. Улічваючы тое, што беларускае сялянства знаходзілася ў страшэннай галечы і зноста жорсткі ўціск і вызыск з боку абшарнікаў, якія пераважаю на яны альбо расенцы—нашаніўцы расказвалі нацыянальны антагонізм і усю вину „народнай нядолі“ ускладавалі на ўціск чужынцаў, на нацыянальную несвядомасць беларускага народу і прыкрывалі гэтым свой спраўдны палітычны твар эксплеататараў.

Нацыяналістычны лезунг паэт Багушэвіч „ні чурацца сваёй мовы, каб ня умерці“ быў „уцяводна зоркай“, быў ударным лезунгам ва ўсёй тэінасьці нашаніўцаў у галіне падпарадкавання свайму уплыву асноўных масаў беларускага сялянства і гарадзкой дробнай буржуазіі. У перыяд пралетарскай рэвалюцыі на меры росту і актывізацыі рабочага руху як міжнароднай рэвалюцыйнай сілы, беларускі шавінізм усе больш акрыты і цесна блякуючыся з імперыялістамі выступаву супроць пралетарыяту, больш запальчыва і актыўна, прымяняючы, як і гэта ўбачым ніжэй, нзват узброеную сілу.

Мы баронім нтарэсы ўсяго беларускага народу гэты лейт-матыў зауседы настойліва паўтараў і падкрэсьлівала „Наша Ніва“. На сутнасць гэта азначае абарону нтарэсаў буржуазіі і „уцесь народ“ фігуруе тут толькі дзеля прыкрыцця контр-рэвалюцыйнага класавога аблічча.

„Ня думайце, што мы хочам служыць толькі ці паном ці мужыком. Не, ніколі не! Мы будзем служыць усяму беларускаму скрыўджанаму народу“ („Н. Н.“ № 1, 1906 г.).

Мы яшчэ так нядаўна сталі развіваць тое, у чым сіла і моц кожнае нацыі: сваю нацыянальную культуру. Мы яшчэ ня зусім уцямілі, што, ня глядзячы на ўсялякія разьдзелы, споркі і сваркі, ўсе беларусы гэта родныя браты, аона сямія што 9-мільённая грамада раскінутых на вялікім абшары беларусаў гэта адзін суцэльны народ *) („Наша Ніва“ перадавіца № 1, 1912).

Нідзе мабыць нацыянальнай буржуазіі не удалася так шырока спекуляваць лезунгам абароны нтарэсаў усяго народу, каб адцягнуць працоўныя масы ад класовае барацьбы, як гэта ўдавалася беларускай буржуазіі. Зразумела, што тут ня есьць нейкая асаблівая здатнасць беларускай буржуазіі. Асаблівая ўмовы, якія стварылі страшэнную галечу пырокіх працоўных беларускіх мас і нязначнасьць у сваім часе самастойных палітычных выступленьняў беларускай буржуазіі, садзейнічалі прапагандзе гэтай буржуазіі аб адзінстве, на цялясвасьці беларускага народу, як усяго працоўнага народу, аб адзіных нтарэсах усяго народу, адзіным беларускім нацыянальным фронце. Над прапагандай гэтай контр-рэвалюцыйнай устаноўкі „Наша Ніва“ шмат патажыла працы. У сапраўднасьці-ж беларускі народ не зьяўляецца нейкім фэноменам з паміж

*) Падкрэсьлена мной—А. С.

іншых народаў і ня можа быць выключэння з агульнага марксыцкага тлумачэння, што усякія народы дзеляцца на сацыяльныя слаі і маюць свае класы: пануючыя, эксплеататарскія і паняволеныя эксплеатуемыя. Як я ўжо адзначыў, сярод кіраўнічага кадру нашаніцаў была групоўка абшарнікаў. Трэба таксама адзначыць, што ў часе Лютаўскай і Кастрычнікавай рэвалюцый ажыўлены ўцзел у беларускім адраджэнцкім руху прыёмалі буйныя феадальныя, як Скірмунт, Радзівіл, Сьветаполк-Мірскі. У дапаўненне гэтага ў сучаснай польскай статыстыцы мы знаходзім так зв. крэсавых буйных зямляўласнікаў лікам да 850, якія прызнаюць сябе беларусамі і такімі фігуруюць у статыстычных матэрыялах. Некаторыя з іх налічваюць тысячамі гектараў зямлі, а ў сярэднім на кожнага прыпадае да 220 гектараў.

На сваіх старонках „Наша Ніва“ шмат месца ўдзяляе зямельнаму голаду, страшэннай галечы сялянства і штодзённым яго балячкам. Падаючы цыфры аб беззямельлі і малазямельлі на Беларусі, „Наша Ніва“ кажа:

„Мы павінны ўсе сілы зьвярнуць на тое, каб як-небудзь палепшыць мужыцкую гаспадарку, каб на ёй мужык не сядзеў галодны“.

Але-ж выхад з цяжкага становішча сяляне знойдуць не канфіскацыяй абшарніцкай зямлі, ня у няшчаднай клясавай барацьбе, — па рэцэпту „Нашай Нівы“ лякарства знаходзіцца вось у чым:

„Дзеля гэтага трэба: падняць народную асьвету, даць хлеба-робам навуку аб сельскай гаспадарцы, даваць ім усялякую помач для палепшэння гаспадаркі. Але завесці ўсё гэта ўдасца толькі тады, калі будзе ў нас самаўпраўленне, губэрскае, воезднае і валацкае, калі будзе мудрае і свабоднае ўстройства ўсяго жыцця, калі усе лепшыя сілы і з навукай людзі нашага краю будуць дапушчаны да грамадзкай работы выбраныя на гэта грамадзянствам“ („Н. Н.“ № 16 1909 г.).

А самаўпраўленне гэтае, аб якім кажа „Н. Н.“, ня што іншае, як расейскае земства, дзе верхаводзілі абшарнікі і кулакі ды царскія сатрапы.

„Толькі добрая грамадзянская арганізацыя, як земства з выбраных людзей, можа запоўніць усе недахваткі і задаволіць пагрэбы жыцця нашага краю. Дык калі дачакаемся земскага самаўпраўлення, што нам абяцалі (гутаркі ў Думе аб правядзенні земства ў „Западным краі“ А. С.), то і узрост культуры і багацтва нашай старонкі пойдзе бойка ўгару“ („Н. Н.“ № 23, 1909 г.).

Не ў барацьбе супроць буржуазіі і царызму пад кіраўніцтвам пралетарыяту, не праз барыкады і паўстанні, а „толькі тады ты, беларус, станеш магучым, дужым, шчаслівым, калі багат будзеш навукай. У навуцы ўся сіла“. („Н. Н.“ № 33 1911).

У № 42 1910 г. „Наша Ніва“ ў перадавіцы адстаявае закон аб ліквідацыі сэрвітутаў і кажа: „Вялікую вагу мае для развіцця сельскай гаспадаркі ў нашым краі гэтая рэформа“, бо бачыце,

„сэрвітуты на лесе глумяць усялякі маладняк, а ў дворнай гаспадарцы затрымоўваюць усялякае палепшэнне гаспадаркі, бо, ведама, мужыкі, пасучы на панскім, нічога не шкадуюць“.

Так плачацца „Наша Ніва“ за інтарэсы абшарніка і крыўдуе на мужыкоў, што яны не шкадуюць панскае дабро.

У іншым месцы „Наша Ніва“ прапагандуе розныя абшарніча-кулац-

кія крэдытныя арганізацыі і абуральца „цёмнотой мужыкоў“, якія ня хочуць уваходзіць у гэтыя кабальныя арганізацыі.

„Галоўная бяда дык з нашымі мужыкамі-беларусамі Саўсім не разумеюць яны карысці гэтай касы (хаўрусны банчок у мястэчку Еўі—А. С.), дзеля таго і належаць да яе толькі 23 беларусы. Але і з імі вялікі клопат. Гэтак, у 1907 г. тры беларусы пазычылі з касы колькі рублёў, дык ніводзін з іх не вярнуў грошы ў назначаны тэрмін. Прышлося апсваць. І вось пашлі тады гугаркі паміж нашымі мужыкамі, што каса не памагае, а толькі руйнуе гаспадарку“ („Н. Н.“ № 40, 1909 г.).

„Хутары—найлепшы ратунак для нашай вёскі“—запэўняе сялян „Наша Ніва“ (№ 42 1909 г.) і ў час найбольш жорсткага правядзення сталынінскай рэформы выдае спецыяльны прапагандыстычны падвойны нумар, прысьвечаны расхвальваньню хутароў (№ 6—7 1909 г.).

З гэтых некалькіх цытат выразна праглядае кулацкая сутнасць і ўстаноўка на галоўнейшыя пытанні беларускай вёскі. Палепшыць і ўзбагаціць сялянскую гаспадарку пры капіталістычным ладзе шляхам асветы, шгучнага ўгнаення, ліквідацыі сэрвігутаў, крэдытаў, выхадом на атрубы магчымы і на руку толькі кулаку і абшарніку, а руйнуе і кідае ў большую кабалу асноўныя, сялянскія масы. „Палепшыць“ палажэнне ў краі праз земствы, праз дапушчэнне да кіравання грамадзянскім жыццём „людзей з навукай“ гэтага мог выклікаваць у царызма толькі кулак, каб адцягнуць ад клясавай барацьбы працоўнае сялянства.

За нашаніўскі перыяд, які займае час ад спаду рэвалюцыі 1905 г. да Лютаўскай рэвалюцыі, буржуазна-нацыянальны рух, ідучы пад шыльдай нацыянальна-адраджэнцкага крысталізуе ідэалы беларускай буржуазіі, выходзіць беларускія культурныя сілы—кадры беларускай нацыяналістычнай інтэлігенцыі, якая павінна стаць правадыром „прабуджаючага беларускага народу“.

4. Перамогі пралетарыяту і кансалідацыя контр-рэвалюцыйных сіл каля нашаніўцаў.

Рэвалюцыя Лютаўская, а пасля Кастрычнікавая выклікае ў беларускім адраджэнцкім руху значнае ажыўленне, у яго дзейнасці выхоўваюцца палітычныя моманты на перадні плян. Рух гэты імкнецца пранікнуць у гушчу масаў, ён палітычна актывізуецца і арганізацыйна разбудоўваецца, асабліва пасля Кастрычнікавай рэвалюцыі, там, дзе няма савецкай улады. Працоўныя масы Беларусі ўзварушаны Кастрычнікавай рэвалюцыяй да барацьбы ня толькі за сацыяльнае вызваленне, але і да неад'емнага ад яго нацыянальнага вызвалення. У гэтых масах шпарка праходзіць працэс побач з клясавым усьведамленнем і ўсьведамленне нацыянальнае. Беларуская буржуазія і яе інтэлігенцыя сыняшаюць выкарыстаць гэтыя настроі мас дзеля сваіх эксплёатарскіх мэт. Яны ўсямерна стараюцца звязаць рэвалюцыйнае абурэнне мас на нацыяналістычны шлях, каб адцягнуць іх ад клясавай барацьбы і з-пад кіраўніцтва пралетарыяту і яго кампартыі. Пераможны паход Кастрычнікавай рэвалюцыі на Захад і кіраўнічая ў ёй роля пралетарыяту і кампартыі несла пагібель для капіталістычнага ладу, а разам з тым і для беларускага нацыяналістычнага руху.

Пад ударамі рэвалюцыі лібэралізм „Нашай Нівы“, яе апазыцыйнасць да расейскай буржуазіі, яе дэмагагічная левая фраза лопецца, як надзіманка з мыла, раскрываючы сапраўдную буржуазную ідэалогію і контр-рэвалюцыйную сутнасць.

Рэвалюцыя была генэральнай праверкай таму: якія лезунгі ў якіх партыяў былі сапраўды за інтарэсы працоўных мас, хто і якія партыі былі сапраўды стовімі і чынам за аканчальнае вызваленне працоўных мас. Ленін, кажучы аб уроках рэвалюцыі, адзначыў паміж іншым і гэткую яе ролю:

За час рэвалюцыі мільёны і дзесяткі мільёнаў людзей вучацца ў кожны тыдзень большаму як у год звычайнага соннага жыцця. Бо на крутым пераломе жыцця цэлага народу становіцца ўва-чавідкі асабліва ясным, якія класы народа вызначылі і змагаюцца за тых ці іншых мэты, якой сілай яны валодаюць, якімі сродкамі яны дзейнічаюць (том XIV ч. 2, стар. 31. Падкрэслена мною—А. С.).

На тэрыторыі Беларусі, пераважна ў Менску, сярод бурлівых хваль рэвалюцыі склікаюцца зьезды беларускіх дзеячоў і палітычных груп-вак, распарушаных вайной па ўсіх гарадох Расеі. На зьездах гэтых самы актыўны удзел прымаюць гадунцы „Нашай Пльвы“, дзе выносяцца рэзалюцыі за падтрыманьне часовага ўраду Керэнскага і супроць большавікоў, хоць палітыка ўрадаў Керэнскіх-Мілюковых ні на ступня была менш імперыялістычнай і вялікадзяржаўнай, як палітыка царызма. У беларускай расенскай буржуазіі быў адзін вораг пралегарыят і яго кампартыя ды іх рэвалюцыя, і вось беларуская буржуазія і кулацтва ў імя сваіх класавых інтарэсаў ідзе на ахвяры сваіх нацыянальных інтарэсаў—яна разам з акупантамі Беларусі мабілізуе свае сілы на барацьбу супроць большавікоў і саветаў.

Нашаніўскія ідэалёгі выходзяць на шырокую палітычную арэну, яны зьклікаюць сялянскія масы на барацьбу супроць большавікоў як „маскоўскіх навалы“, яны арганізуюць сваю барацьбу праз скліканьне так зван. усебеларускага зьезду у 1917 г., які сваімі народніцка-эсэраўскімі лезунгамі павінен паслужыць заставой для пашыраючайся працэр-скай рэвалюцыі і арганізаваць буржуазную кулацкую контр-рэвалюцыю. Зьезд выносіць рэзалюцыю супроць савецкай улады і дамагаецца беларускай нацыянальнай рэспублікі. Усебеларускі зьезд зьяўляецца першым арганізаваным выступленьнем у масах беларускай лібэральнай буржуазіі, выявіўшай цяпер адкрыта свае контр-рэвалюцыйнае абличча, выступленьнем, выкліканым патрэбай стварэньня цэнтралізаванай улады усіх антыбольшавіцкіх групавак, каб пад відам беларускай народнай рэспублікі ратаваць капіталістычны лад.

За некалькі зьмяняючыхся акупацыяў нашаніўскія прэвадыры выяўляюць свой згодніцкі спрыт і ўмела данасоўваюцца да ўсялякай акупацыйнай імперыялістычнай улады (польскай, нямецкай, а ў Вілені чыне і Горадзеніччыне і літоўскай). Яны дамагаюцца акупантам у барацьбе з большавізмам. Яны увесь час стараюцца зьліпіць беларускі дзяржаўны апарат з мэтай канкурэнцыйнай барацьбы з акупацыйнай буржуазіяй за прыбыткі ад эксплёатацыі мас, за лепшае ісканскае месца ў нярэдніх Антанты.

Напярэдадні акупацыі немцамі Менску нашаніўскімі дзеячамі прыладзеныя душоўніцтва, польскіх магнатаў і яўрэйскіх купцоў быў арганізаваны „беларускі народны ўрад“, і Беларусь аб'яўлена народнай рэспублікай. Новасьпечаны ўрад пасылае прывітаньную тэлеграму Вільгельму II з падзякай за „вызваленьне“ Беларусі з пад большавікоў.

Да гэтага часу ўваскрашаецца і Б. С. Грамада, якая складаецца з беларускіх С.-Р., С.-Д. і іншых згодніцкіх партый і якая ўжо нічога супольнага ня мае з быўшай Б. С. Г., бо адкрыта і актыўна выступае супроць рэвалюцыі; сябры яе падпісваюць тэлеграму да Вільгельму.

уваходзяць ва ўсялякія „рады“ і „народныя ўрады“. Мэтад выкарыстоўвання папулярнага імя Б. С. Г. 1905 г. і прыкрываньне ім сваёй контр-рэвалюцыйнай сутнасці ўжываюць і сучасныя прынцыпалы-фашысты, як Ян. Станкевіч, а пасля Луцкевіч і К^о — якія ў сваёй фашысцкай рабоце спыраюцца на рэвалюцыйным імем Бел.-Сял. Раб. Грамады.

За гэты час ідзе ня толькі палітычнае афармленне нашаніўскіх ідэйных прынцыпаў, але нашаніўская група, каля якой арганізуюцца ўсе нацыяналістычныя элементы, ужо выступае як узброеная контр-рэвалюцыйная сіла, як падсобны атрад міжнароднага імперыялізму ў справе падаўлення Кастрычнікавай рэвалюцыі (найвышэйшая рада, урад беларускай народнай рэспублікі, цэнтральная вайсковая рада, беларуская вайсковая камісія, случае паўстаньне).

„Дзікая маскоўска-большавіцкая арда ізноў ідзе на нас, каб зьнішчыць дабрабыт нашае роднае старонкі і завесці ў нас чужацкі парадок.

Толькі тады, калі мы самі парупімся аб сваёй долі, толькі тады, калі з аружжам у руках мы абаронім сваю бацькаўшчыну ад чужынцаў (чытай большавікоў—А. С.), толькі тады мы можам пабудаваць сваё лепшае сьветлае жыццё“ (з адозваў бел. прускай вайскавай камісіі 1920 г., Менск).

Галоўны махэр усёй гэтай беларускай контр-рэвалюцыі быў тады, як і цяпер, А. Луцкевіч — палітычны кіраўнік і хадатні перад буржуазнымі купішчыкамі „вернітажамі суібі“, ён галоўны найбольш выразны пераемнік ідэалёгіі і дзейнасці „Нашай Нівы“.

У гэтым пэрыядзе асабліва старанна скланяецца на ўсялякія лады лёзунг „незалежнасці“ Беларусі. Цікава прасачыць, як гэтым лёзунгам спекулявала беларуская буржуазія з мэтай ачмучваць масы, паказальнай выбражальнай барацьбой за вызваленне, з мэтай вытаргоўваць у акупантаў якую-небудзь уладу дзеля больш-менш самастойнага эксплёатавання і панавання над працоўнымі масамі Беларусі.

Вось у сьнежні 1915 г. у Вільні пасля адыходу царскай арміі астаўшыся нашаніўцы. (Тымчасовая Рада) заводзяць каншахты з літоўскай буржуазіяй і выдаюць „Універсал“, у якім пішуць, што „дзе і карысці бацькаўшчыны“ ўсе беларускія арганізацыі „далучыліся да Канфэдрацыі Вялікага Княства Літоўскага“.

1917 год, кастрычнік, Менск. Беларусь аб'яўляецца „нацыянальна-дэмакратычнай рэспублікай, звязанай з Вяліка-Расеяй і другімі суседнімі рэспублікамі Расеі на аснове Фэдэрацыі“ (Зварот да ўсяго беларускага народу. Вялікая Беларуска-Рада).

1918 год, 9 сакавіка, Менск, „Беларусь у рубяжох расьсяленьня і чыбілі перавагі беларускага народу абвешчаецца народнай рэспублікай“ (II устаўная грамата. Спаўняючы камітэт Рады).

1918 год, 24 сакавіка, Менск, „Беларуская Народная Рэспубліка абвешчаецца незалежнай і вольнай дзяржавай“ (III устаўная грамата. Рада Бел. Нар. Рэспублікі).

А праз месяц 25 красавіка 1918 г., калі нямецкаму імперыялізму не спадручна была нейкая там народная рэспубліка і яе раду разганялі нямецкія салдаты, Вільгельм II атрымаў ад тэй-жа рады тэлеграму, у якой яна парабску: „просіць В. Імператарскую Вялікасць аб аб'яве незалежнасці і незалежнасці крону, у злучэнні з Германскай імперыяй. Толькі пад абаронай Германскай Імперыі крэй бачыць сваю добрую долю ў будучыне“.

Прайшло два гады. Беларусь топча новы акупант Пілсудзкі. Адсяброў нова-створанай найвышэйшай рады, якая складаецца ўсе

з тых-жа буржуазных дзеячоў, чуваць ужо пакорлівыя прызнанні і дыфірамбы перад новым панам: „Толькі ў цеснай лучнасці з маладой польскай дзяржавай, толькі ў супольнай працы, будаўніцтве і барацьбе з супольнымі ворагамі (большавікамі А. С.), пагражаючым нашаму існаваньню, мы дойдзем да сваёй канэшнай мэты: адбудаваць Беларусь“ (Падарунак беларускаму жаўнеру, 1920 г.). Гэтыя-ж дзеячы ходзяць на паклон да Пілсудскага, як да „прыяцеля і збаўца беларускага народу ад заняпаду“.

Пасьля выбараў у польскі сойм 1922 г., Беларускі Пасольскі Клюб, які складасца з недабіткаў тых-жа „рад“ і „народных урадаў“, падае дэкларацыю, у якой гаворыць: „Стоючы на грунце тэрытарыяльнай аўтаноміі з краёвым соймам...“

За 7 год гэтыя палітыканы, генэралы бяз арміі па табінэтах акупантаў пішуць гучна-вяшчальныя унівэрсалы, устаўныя граматы, мэмарандумы, у якіх Беларусь абвешчаюць то незалежнай, то у канфэдэрацыі, то ўрэшце аўтаномнай, як выгадней для кішэні. Яны за шклянкай кавы ў кавярні выяўляюць „волю народу“ і пішуць праграмы „сацыялістычных“ народных партыяў. Яны выціраюць парогі Антанты, Лігі Нацыяў і ўраду лімітрофных дзяржаў, выклечваючы падачкі на сваё ўтрыманьне, каб гэтым рабцам „вялікую беларускую справу—будаваць незалежнасьць Беларусі“.

Зразумела, што гэтыя шумна-вяшчальныя дагаворы і клянчаньні беларускай буржуазіі з так называемымі дэмакратычнымі буржуазнымі рэспублікамі (Расея, Польшча, Літва) ні ў якім разе не зьяўляюцца крокам да сапраўднай незалежнасьці Беларусі, але ёсьць ашуканчымі манэўрамі перад масамі. Бо ўрады гэтых новых буржуазных рэспублік вялі самую заядлую імперыялістычную палітыку, а беларускія буржуазна-кулацкія „рады“ ды „камітэты“ у лепшым выпадку лятуцелі аб незалежнасьці для заможных багатых клясаў Беларусі.

Цары праводзілі палітыку анэксыі нахабна мяняючы народы адзін на адзін у згодзе з іншымі манархамі (падзел Польшчы, угода з Напаліонам аб Фінляндыі ды інш.), як абшарнікі мяняюцца паміж сабой падданымі. Буржуазія, становячыся рэспубліканскай, *праводзіць тую-ж самую палітыку анэксыі, хітрэй і больш замаскавана, абяцаючы згоду, але аднімаючы адзіную рэальную гарантыю сапраўднага раўнапраўя пры згодзе, менавіта: свабоду аддзяленьня* (Ленін, том XX, стар. 323).

І толькі большавікі, толькі партыя Леніна рашуча змагалася і змагаецца за вызваленьне паняволеных, прыгнечаных народаў супроць нацыянальнага ўціску, за самаазначэньне нацый аж да палітычнага і дзяржаўнага аддзяленьня, толькі савецкая ўлада пад кіраўніцтвам кампартыі змагла на практыцы вырашыць нацыянальнае пытаньне і даць сапраўдную незалежнасьць для рабочых і працоўнага неэксплуатуючага чужой працы сялянства панявольных народаў.

Гэты нэрыяд, які укладаецца на адрэзку часу ад Лютаўскай рэвалюцыі да перадышкі на ваенных франтах (Рыскі мір), час рэвалюцыйных бур і перамог пралетарыату, гэты-ж час выклікаў кансэлідацыю ўсіх беларускіх контр-рэвалюцыйных сіл навокал нашаніўскіх ідэяў, гэты час дэмаскрые сапраўднае буржуазнае нутро „Нашай Нівы“.

Беларуская буржуазія згуляла свой дэбют, яна ўпяршыню пасля векавога нацыянальнага нябынца пад сваім нацыянальным сыцягам выступае ўзбройнай сілай супроць паўстаўшых рабочых і сялян, супроць кіраўніка іх рэвалюцыйнай барацьбой—кампартыі.

Зусім зразумела, чаму нац.-дэм. у нас і нац.-фаш. у Польшчы пра-слаўляюць гэты перыяд, як час крывагага змаганьня за правядзеньне ў жыцьцё ідэалаў „Нашай Нівы“, як перыяд гераічнай барацьбы „беларускага народу за сваю незалежнасьць“. Яны ствараюць асаблівы культ каля кулацкага Слуцкага паўстаньня, каля антыбальшавіцкага 1-га Усебеларускага зьезду з тым, каб падрыхтаваць у належны час другое выступленьне беларускай буржуазіі, як збройнай сілы за яе „беларускую народную рэспубліку“.

У гэты перыяд рэдыкальная частка беларускай інтэлігенцыі, якая групавалася каля „Нашай Нівы“, а такжа і паасобныя групы нацыянальных арганізацый, перад якімі ва ўсёй велічы раскрылася рэакцыйная сутнасьць нашаніўскіх верхаводаў, адышла паступова ці адразу ў рэвалюцыйны лягер пад кіраўніцтва кампарты. За гэты час ад адноўленай БСГ пачалі адкалвацца групы грамадаўцаў у тагачасным Петраградзе, Маскве, Менску, групы якія складаліся пераважна з рабочага асяродзьдзя, і якія нейкі час існавалі як левая БСГ.

5. Час перадышкі і зьменаўства.

Пасьля рыскага замірэньня беларуская контр-рэвалюцыйная траціць свае папярэдняе значэньне. Справа ў тым, што палітыка эндэцыі, якая ў той час стаяла пры ўладзе ў Польшчы, у адносінах да Зах. Беларусі выяўлялася ў сыстэме грубога, нічым ня прыкрытага тэрору і экстэрмінацыі, адкрытай гвалтоўнай палёнізацыі, запярэчаныя самага факту існаваньня беларускага народу. Гэтая палітыка, апіраючыся ў Зах. Беларусі на польскія заможныя класы, рабіла стаўку выключна на ўзмацаваньне ваеннага і цывільнага асадніцтва, імкнулася да ўзмацаваньня і пашырэньня ўсіх эканамічных і культурных пазыцыяў польскіх заможных класаў у Зах. Беларусі, адсоувала беларускага кулака ад дабрадзействаў кулацкай зямельнай рэформы, зачыняла ўсялякія перспектывы для беларускай інтэлігенцыі і гарадзкой дробнай буржуазіі. Перадышка на ваенных фронтах, аслабленьне рэвалюцыйнага руху з прычыны разгрому арганізацыяў кампарты і распарушанасьці пралетарыяту, дае польскай буржуазіі ўпэўненасьць, што яна зможа без непасрэднай арганізаванай дапамогі беларускай буржуазіі і кулацтва з посьпехам праводзіць сваю каленіяльную, эксплеатарскую палітыку над працоўнымі масамі акупаванай Зах. Беларусі. Усім беларускім міністрам, генэралам і дзеячам, якіх вытурала Чырвоная армія і паўстаўшыя масы з Усходняй Беларусі і якія адкармліваліся дагэтуль пры польскім буржуазным карыце, было загадана з Варшавы распусьціць сябе і разыйсьціся дамоў.

Неўзабаве беларуская контр-рэвалюцыйная распарушваецца па зага-вулках капіталістычнай Польшчы, частка зьвівае гняздо на бела-эмігранцкім дрэве—сухастойне ў Празе, частка асядае ў Коўні і трымаецца падолу кулацкай Літвы.

Буржуазная Польшча, аднак, памылілася ў сваіх разьліках — некалькі гадоў жудаснай капіталістычна-абшарнічай акупацыі Зах. Беларусі шырокія працоўныя масы пад кіраўніцтвам КПЗБ разгарнулі магутную вызваленчую барацьбу. Асноўныя масы сялянства, незадаволеныя усе ўзмагаючымся сацыяльным і нацыянальным уціскам, зносячы жорсткія паліцэйскія рэпрэсіі, пашлі за пралетарыятам Польшчы і Зах. Беларусі ў рэвалюцыйны рух супроць буржуазнага ўраду, за аб'яднаньне з Савецкай Беларуссю. Высокая хваля абурэньня працоўных мас, гераічныя паўстанчыя выбухі, бурная сымпатыя і цяга да Савецкага Саюзу стварылі на так зван. усходніх крэсах вельмі напружанае палажэньне.

У той час у Савецкай Беларусі ва ўмовах нэпу адбывалася адбудоўчая праца пасля імперыялістычнай і грамадзянскай войнаў. У гэты перыяд, калі яскравы ўзрост беларускай культуры з яшчэ недастатковым пралетарскім зместам і калі ў адбудоўчы перыяд пры разгортванні сацыялістычнага будаўніцтва ішоў рост і капіталістычных элементаў, хоць у значна меншай удзельнай вазе—узрашчываліся ілюзіі ў буржуазіі Захаду і ў тым ліку і ў беларускай аб буржуазным перараджэнні савецкага ладу, аб нягрываласці пралетарскай дыктатуры і аб банкруцтве камуністычнай ідэі.

У беларускай буржуазіі і яе ідэалёгаў нашаніўскіх правадыроў ілюзіі гэтыя, якія адносіліся пераважна да БССР, узмацняліся яшчэ тым, што ў Сав. Беларусі мала прамысловага пралетарыяту і па іхняму няма вытрыманых старых беларускіх камуністаў, што беларускі селянін „ня пойдзе ў камуну“. Апрача таго, з прычыны адсутнасці пралетарскіх беларускіх культурных сіл беларуская інтэлігенцыя займала віднейшыя пасты на культурным фронце ў БССР і хоць у рэчаістасці выконвала службовую ролю, аднак кармілася ілюзіямі, што яна мае манаполію на стварэнне беларускай культуры.

З прычыны далёка ня спрыяючых адносін тагачаснай буржуазнай Польшчы да беларускіх буржуазных элементаў, з прычыны росту ілюзіі ў буржуазнае перараджэнне БССР і высокага уздыму рэвалюцыйнае хвалі на Заходняй Беларусі сярод беларускай інтэлігенцыі Зах. Беларусі і эмігранцкай інтэлігенцыі пачынаецца змена арыентацыі на Усход, запыранне з рэвалюцыйным рухам, маскіроўка пад занатрабаваны час, пачынаецца змена вехаўсця. Частка і яе дагарноўваецца да нацыянальна-вызваленчага руху, частка капітулюе перад савецкай уладай і пераходзіць у Савецкую Беларусь, частка і далей адкрыта служыць верай і праўдай капіталістычнаму ладу.

Зьмена вехаўцы ў Заходняй Беларусі ідуць пад лёзунгамі: ушыцца ў нацыянальна-вызваленчы рух, з тым, каб, спекулюючы на галечы мас, выкарыстоўваючы іхняе незадавальства, вытарноўваць сабе падачку ў буржуазна-пануючэй нацыі, з тым, каб, прышчапляючы нашаніўскую буржуазную нацыяналістычную ідэалёгію працоўным масам, вырываць нацыянальна-вызваленчы рух з-пад кіравання пралетарыяту і яго кампарты, звязшы яго на шлях угоды і супрацоўніцтва з буржуазіяй у імя беларускай народнай рэспублікі, пры якой стане магчымай бесканкурэнцыйная эксплёатацыя над працоўнымі масамі краю.

Ідучы-ж у БССР—займаць камандныя вышыні і, дапасоўваючыся да савецкіх умоў, прышчапляць ідэалёгію адраджэнцкага руху і гэтым садзенічаць хутчэйшаму буржуазнаму перараджэнню савецкага ладу. Надзвычайна яскравай і пухабнай формай прышчаплення нашаніўскай ідэалёгіі на савецкім грунце было выяўдзэнне карэнняў бальшавізму на Беларусі ад беларускага адраджэнцкага руху, стварэнне Савецкай Беларусі дзеячамі адраджэнцкага руху, выяўдзэнне пераемнасці зараджэння сучаснай пралетарскай беларускай культуры ад Скарпіна і Багушэвіча.

Беларуская інтэлігенцыя ў падаўляючай большасці выходзіла з „Нашай Нівы“ і палітычна ўсведамлялася ў беларускім нацыяналістычным руху. Аднак ня ўся гэтая інтэлігенцыя як тая, што асталася пасля Кастрычніскай рэвалюцыі, так і тая, што пакінула конгрэс рэвалюцыйны лягер, працуючы цяпер у Савецкай Беларусі ці ў рэвалюцыйным лягерах Зах. Беларусі,—ня ўся яна трымае камень за пазухай, працуе з асьцярогай, з асаворкай. Шмат хто з яе, парваўшы аканчальна з нацыяналістычнай спадчынай „Нашай Нівы“, ідзе да канца за пра-

летарыятам над кіраўніцтвам кампартыі, аддаваў рацуючы ці на пош
сцэялістычнага будаўніцтва у ЎССР, ці на фронце рэвалюцыйнай
барацьбы у Зах. Беларусі, пераплаўляючыся у вагні класавай барацьбы
у стойкіх рэвалюцыянераў, як, напрыклад, відныя нашануцы Бурбіс,
дзясьля Траскевіч, Рак Міхэйлаўскі і іншыя правідны ЎС-РГ.

Да слова трэба адзначыць, што Б. С.-Р. Грамада не зьяўляецца лераемікам буржуазна-беларускага нацыяналістычнага руху, як гэта хочучь угаварыць масам нацыянал-дэмакраты і нац. фіншэты. Грамада не пераняла і не выясляла антыпралетарскую і антысялянскую грамадзянскую „На пай Нывы“ Грамада была шырокай масвай арганізацыяй беларускіх працоўных і эксплуатаваных масаў, якія пад кіраванствам пратэстарыятаў і яго камітэтаў вялі барацьбу супроць дыктатуры буржуазіі, польскага акупанта, за рабоча-сялянскі ўрад, за зямлю бяз выкупу, за нацыянальнае вызваленне. Яна была новай арганізацыяй большай масавай формай, існаваўшага яшчэ да заснавання Грамады беларускага нацыянальна-вызваленчага руху, які крывава і крывацуча пратэстарыятаў і яго камітэтаў Кіраванні Грамады, у большасці сваёй баўнішы нацыяналісты, перайшлі ад буржуазна-нацыянальна-адраджэнскага руху у рэвалюцыйны і атрымалі не толькі рашуча парыва са сваім нацыяналістычным мінулым, але стойка з ім змагаліся і змагаюцца Б. С.-Р. Грамада у працэлежнасць нашаніскай буржуазна-партыформы выстаўлялі рэвалюцыйныя сялянскія іезуіты, якія замацоўвалі рабоча-сялянскі споз, вялі працоўныя масы за пратэстарыятаў і яго камітэтаў супроць беларускай буржуазіі, супроць буржуазіі усіх нацыянальнасцяў, за рабоча-сялянскі ўрад.

6. Актывізацыя беларускіх контр-рэвалюцыйных сіл

у сучасны момант мы глыбей праявы сярод бел. рускіх нацызмаў, якія вельмі пагаджаюць іх виступленні 1917-1921 г. і якія, нягледзячы на пануючую арану, як і цяпер, дэмакраты ў БССР і нац.-фашысты ў Зах. Беларусі.

Скансалідаванае актыўнае выступленне нац.-дэмакратызму ў Сав. Беларусі ідзе паруч з падзвыжаным актывізмам і беларуска-нац.-фашызму ў Зах. Беларусі. Тут у БССР мы наглядаем адкрыты выцёк нацыянал-дэмакратызму супроць лініі партыі ва ўсіх галінах жыцця (аг., Г.эспублікі. Там у Зах. Беларусі нац. фашызм, пад права царствам будываючы і пры дапамозе ураду, арганізуе контррэвалюцыйныя сілы і вядзе плянавае праграмае наступленне на нац.-вызваленчы рух і падрыхтоўку да нападу на СССР. Як тут нац.-дэмакрат гукне, дык ад нац. фашыста адважнецца як тут партыя ўдарыць на нац.-дэмакрату, так і ад нац. фашыста зыве, або ю. піклет Луцкевіча і К. на БССР і партыю і ўрадаўца тут нац. дэмакратычным рухам. І тут і там ідэалізацыя і выпушчэння гісторыя „Нашай Нивы“, прапанаванне лезуна „Рэвалюцыйнага“ нацыянальна-адраджэнскага руху, раздмухваецца, рэальная мухта аб праследванні беларусаў, аб маскоўскай няволі і т. п. і тавар, ідзе перакладка, устанавіўца абзольная п. ітгичная агенатура

Пасьля таго, як польскі фашызм дзеля больш пасьпяховай пад-
даючы да ваіны і ўдзяленьня рэакцыйнага руху на Зах. Бела-
русі павіну на ўступкі бот раскаму кулаку і падачы беларускай інтэ-
лігенцыі, пасьля таго, як у выніку рашучага наступленьня на капіта-
лістычныя элементы ў БССР лопнулі надзеі на крах бальшавізму,
беларускія зьменавехаўцы на чале з Луцкевічам парываюць з нац.-
в. дзяленчым рухам і дэманс ратыўна паднімаюць нацыяналістычны
сцяг „Нашан Нова” беларускага стражэнскага руху, інакш кажучы,

усё шпарчэй разгортваюць тую-ж контр-рэвалюцыйную работу, абноўленую фашызмам, якую праводзілі пасьля Кастрычнікавае рэвалюцыі.

У БССР прыціснуты да сьценкі кулак і нэпман ня толькі адбіваецца супроць наступленьня партыі „абрэзам“ і пускае чырвонага леўня, але і *усыцяж аглядаецца на буржуазны Захад, на фашысцкую Польшчу, чакае адтуль выручкі і дапамогі.*

Гэтыя новыя праявы выяўляюць адбіццё тых працэсаў, якія адбываюцца ў іх сацыяльнай базе, а менавіта, у беларускай буржуазіі, на Зах. Беларусі і ў кулака і нэпмана ў БССР, выяўляюць адбіццё тых палітычных кірункаў, якія выкоўваюцца ў двух працілежных варожых канцавосьях: капіталістычным сьвеце і СССР.

Шпарка ідзе кансалідацыя сіл на двух процілежных канцавосьях, на двух лягерах: рэвалюцыйным і контр-рэвалюцыйным; рыхтуецца рашучая схватка паміж нападаючым капіталістычным сьветам і СССР. Для нацыянал-фашыстаў і нац.-дэмакратаў перадышка канчаецца, яны, прымяняючы адпаведную да варункаў тактыку і формы барацьбы, працуюць не пакладаючы рук на карысьць контр-рэвалюцыйнага лягера—імперыялістычнага сьвету.

Нацыяналістычны лагер беларускай буржуазіі па абодвы бакі граніцы, ня глядзячы на яго вонкавыя палітычныя адменнасьці, зьяўляецца адзіным лягерам беларускага нац.-фашызму, які ідзе пад гегемоніяй польскай буржуазіі ў шэрагах міжнароднага антысавецкага фронту. Надыходзячы момант усё ўзрастаючай небясьпекі ваеннага нападу на СССР з боку польскага імперыялізму ўсё больш кансалідуе беларускую контр-рэвалюцыю, якая па абодвы бакі граніцы звязвае свае надзеі на зваленьне дыктатуры пралетарыяту ў БССР, задушэньне рэвалюцыйнага руху Заходняй Беларусі і на стварэньне „беларускай народнай рэспублікі“ пад ботам польскага імперыялізму. Словам, час перадышкі канчаецца. Палзеі хутка разгортваюцца. Там пралетарыят разгортвае контр-наступленьне, расьце па днях уплыў кампартыі, у паветры чуецца надыход пралетарскай рэвалюцыі. Тут сацыялістычнае будаўніцтва, выкарчоўваючы і нішчучы рэшткі капіталістычных карэньняў, ідзе сямі-мільнымі крокамі ляцігодкі да сацыялізму.

7. Альбо-альбо.

Перад кожным інтэлігентам і тут і там за мяжой, асабліва гэта адносіцца да інтэлігенцыі, што вышла з беларускага нац.-адраджэнцкага руху, стаіць дзіма: з нац.-дэмакратамі і нац.-фашыстамі, прадаўжацелямі беларускага адраджэнцкага руху, насіцелямі нашаніўскай ідэалёгіі, гэта значыць, з польскім фашызмам і з сусьветным імперыялізмам ці супроць іх разам з працоўнымі масамі, пад кіраўніцтвам пралетарыяту і яго партыі, за сацыялістычнае будаўніцтва, за Савелкі Саюз, за сусьветную пралетарскую рэвалюцыю. Другіх прамежных шляхоў няма. Ня месца ніякім хістаньням, нельга ўжо адкараскацца апалістычнасьцю ці лёяльнасьцю да савецкага ладу—патрэбен актыўны ўдзел, адданасьць да канца сацыялістычнаму будаўніцтву, патрэбен ход у нагу з пралетарыятам і адкрытая барацьба з ворагам кампартыі і сацыялістычнага будаўніцтва.

Той з інтэлігентаў, з таго і гэтага боку мяжы, хто хоча быць удзельнікам у тварэньні беларускай пралетарскай культуры, удзельнікам сацыялістычнага будаўніцтва працоўных мас, удзельнікам пралетарскай рэвалюцыі ў Польшчы, а значыць і аб'яднаньня Заходняй Беларусі з Савецкай Беларусіяй,—павінен рашуча і неадкладна рэвізаваць свае палітычныя погляды, пазбыцца спадчыны беларускага

адраджэнцкага руху, выкарчаваць нацыяналістычныя карэньні буржуазнай ідэалёгіі „Нашай Нівы“ і павясьці няшчадную барацьбу супроць рэцэдываў сваіх памылак, як і супроць розных ухілістаў, якія імкнуцца скрывіць лінію партыі.

Кажу неадкладна, бо рэч вядомая, што тэмп сацыялістычнага будаўніцтва і рэвалюцыйны ўздым на Захадзе ідуць па ўзрастаючай лініі і калі ня выявіць ясна сваіх суадносін цяпер, дык пасля будзе позна. У цягнік, які імчыць па сацыялістычнаму шляху, нельга ўлезьці з нашаніўскім багажом. Кампартыя, якая кіруе гэтым цягніком, рашуча выкідвае нашаніўскі, *буржуазны баласт* пад колы цягніка.

Таго, хто будзе адкрыта ці замаскавана шкодзіць сацыялістычнай працы рабочых і асноўных сялянскіх мас, хто сьвядома скрыўляе лінію партыі, партыя біла і будзе няшчадна біць да рэшты, да канца. Ня ўдасца ні нац.-фашызму ў Зах. Беларусі, ні іхнім пабратамцам нац.-дэмакратам у БССР дэзарыентаваць працоўныя масы тым, што быццам камуністы прасьледуюць беларусаў. Партыя біла і будзе б'ць беларуса, яўрэя, вялікаруса і іншых не дзеля таго, што яны гой ці іншай нацыянальнасьці, а за тое, што той ці іншы з іх, стоячы на савецкай платформе ў інтарэсах кулака і нэпмана разгортваньня будаваньня сацыялізму, скрыўляе лінію партыі.

8. Выразнасьць лініі і рашучасьць барацьбы.

У барацьбе з нац.-дэмакратызмам у многіх партыйцаў выяўляецца яшчэ апартуністычны падыход і прымірэнцтва. Прычына тут у буржуазна-кулацкім націску, у тым, што некаторыя камуністы, прышоўшы ў партыю, з нацыяналістычнага дробна-буржуазнага асяродзьдзя ня выжылі яшчэ да канца нашаніўскай спадчыны, іншыя ня знаюць гістарычных карэньняў нац.-дэмакратызму, а шмат дзе зьяўляецца прычынай і тая небальшавіцкая шкодная ўстаноўка, а менавіта: глядзець праз пальцы на таго ці іншага нац.-дэмакрата з яго воражай клясавай ідэалёгіяй, бо ён, бачыце, спэц па беларусазнаўству, ён піянер беларускага рэнэсансу. І гэтым часта-густа скрыўляецца лёнінская лінія ў нацыянальнай палітыцы, гэтым аб'ектыўна, а часам і суб'ектыўна, падтрымоўваецца адзіны нацыянальны фронт з нац.-дэмакратамі, асабліва ў галіне культурнага будаўніцтва. Справа ў тым, што капіталістычныя элемэнты, выцсканыя з гаспадарчых пазыцый, імкнуцца асабліва цяпер, выкарыстаць ідэалёгічна культурны фронт з мэтай акапацца там супроць пралетарыяту і яго кампартыі. Старая чарнасоценная прафэсура, „вучонья“, сынкі нэпманаў і кулакоў, як м удалося ашукаць савецкую ўладу і стаць савецкімі спэцамі, некаторыя вэтэраны „Нашай Нівы“ — вось стаўленьні і нэпмана і кулака, якія, ня гледзячы на сваю нацыянальнасьць, аднадушна стараюцца ўтрымаць лахманы сыцягу канаючага капіталізму ў СССР.

Вось чаму, каб пасьпяхова праводзіць нацыянальнае будаўніцтва, як складовую частку сацыялістычнага будаўніцтва, каб плянава тварыць беларускую культуру, вырастаючай карэньнямі з інтэрнацыянальнага пралетарскага асяродзьдзя, трэба адначасова няшчадна біць і вялікарускі, яўрэйскі, польскі шавінізмы, якія часта, выкарыстоўваючы барацьбу партыі супроць беларускіх нац.-дэмакратаў, замаскавана праводзяць сваю антыпралетарскую работу.

Ідэалёгічна-культурны фронт, асабліва ва ўмовах БССР, патрабуе цьвёрдага вытрыманага кіраўніцтва з боку партыі. Трэба на кожным кроку сабе ўяўляць, што выразнасьць клясавай лініі ў кіраўніцтве ва ўсіх галінах сацыялістычнага будаўніцтва цяпер патрэбна заха-

ваць з надзвычайнай стойкасьцю і бальшавіцкай упорлівасьцю. Менавіта гэта неабходна цяпер, калі авангард рэвалюцыі сацыялістычнага будаўніцтва—пралетарыят і яго кампартыя з нячужаным яшчэ уздымам разгортваюць контр наступ і пачынаюць там за сьвецкай мяжой, з нябывалым энтузіазмам разгортваюць тут тэмп сацыялістычнага будаўніцтва, калі гэтаму авангарду ў недалёкай будучыні прадстаіць адзначыць у вялікіх баёх новы гістарычны этап на шляху сусьветнай пралетарскай рэвалюцыі.

У барацьбе супроць нац.-дэмакратызму трэба мець на ўвазе, што па меры больш жорсткага наступленьня на кулака і нэпмана, па меры завастрэньня клясавай барацьбы, нац.-дэмакратызм будзе больш нахабна выступаць супроць лініі партыі, будзе адбывацца больш выразна і шчыльна ідэалёгічнае зрастаньне з нац.-фашызмам і польскім рэактыўным, адбывацца больш выразна і шчыльна каардынацыя іх дзейства.

Братняя КПЗБ на нядаўна адбыўшым III пленуме, заклікаючы свае падпольныя партарганізацыі „ўдзяліць асаблівую ўвагу дэмакаваньню контр рэвалюцыйнай сутнасьці беларускага нац.-дэмакратызму ў БССР“, ставіць выразныя дырэктывы аб барацьбе супроць нац.-фашызму ў Зах. Беларусі.

Партыя павінна ўкараніць у сьвядомасьць беларускіх працоўных мас, што барацьба з фашыстаўскай акупацыяй не аддзяліма ад барацьбы з беларускай буржуазіяй і выяўляючым яе інтарэсы беларускім нацыянал-фашыстаўскім лягерам, што бяз гэтай барацьбы ня можа быць паспяхова разьвязана задача ні сацыяльнага, ні нацыянальнага вызваленьня беларускіх працоўных мас.

Партыя наша павінна яскрава ўсьвядоміць сабе, што галоўная небясьпека ў справе заваяваньня беларускіх працоўных мас, а таксама ў галіне перамаганьня хістаньняў у шэрагах нац.-вызваленчага руху, ідзе з боку лягеру беларускага нац.-фашызму і яго *разнастайнасьці—беларускага нацыянал-дэмакратызму ў БССР*, і таму галоўны агонь барацьбы на даным вучастку і даным пэрыядзе павінен быць накіраваны ў гэты бок“.

Перад узрастаючай актывізацыяй беларускага нац.-дэмакратызму і яго цясьнейшага палітычнага і ідэалёгічнага зрастаньня ды каардынацыі дзейства з нац.-фашызмам, партыя павінна, узмацняючы беларусізацыю, узмоцніць барацьбу супроць беларускага нац.-дэмакратызму, даваць самы рашучы адпор, накіраваць галоўны агонь барацьбы супроць усіх яго вылазкаў, а таксама і прымірэнства да яго.

Т. Пракопчык.

Калгаснае будаўніцтва ў БССР.

„Калі сялянская гаспадарка можа разьвівацца далей, неабходна моцна забяспечыць і далейшы пераход, а далейшы пераход нямінуца зьяўляецца у тым, каб найменш выгадная і найбольш адсталая дробная абасобленая сялянская гаспадарка паступова аб'ядналася, з'арганізавала-б грамадскую, буйную земляробчую гаспадарку“.

(Ленін, т. XVIII, ч. I, стар. 189).

„Над цывілізаваных коопэратараў пры грамадскан уласнасці на сродкі вытворчасці, пры класаван перамозе пролетарыяту над буржуазіяй, ёсць лад дама соцыялізму“.

(Ленін, т. XVIII, ч. I, стар. 142).

Дванаццаты зьезд КП(б)Б, на аснове настанов XV зьезду ЎсеКП(б) у сваіх рашэннях асабліва заахвочвае ўвагу партыі на неабходнасці рашучага ўзмацнення калгаснага будаўніцтва на Беларусі.

Раней, чым прыступіць да разгляду калгаснага будаўніцтва ў БССР, разглядаем часткова сельска-гаспадарчую эканоміку Беларусі наогул.

Агульная зямельная плошча БССР складае 12.551,7 тыс. га, з якіх у сельска-гаспадарчым карыстанні знаходзяцца 7.431,1 тыс. га, альбо 59,2 проц. 40,8 проц. складаюць зусім няудобныя землі балота, пяскі і г. д. Калі з ліку 7.431,1 тыс. га, што знаходзяцца ў сельска-гаспадарчым карыстанні, вылічыць землі мала забалочаныя, а таксама участкі, якія знаходзяцца за 10—15 верст ад двара, якія вельмі мала скарыстоўваюцца, рознага роду залежы, дык фактычна ўдобнае зямлі ў карыстанні сельскага насельніцтва БССР знаходзіцца толькі 5.851,1 тыс. га, альбо 46,6 проц. усяе зямельнае плошчы.

Але, не ўважаючы на гэтае, далёка няпоўнае скарыстанне зямельных рэсурсаў, у БССР маецца вялікая аграрная перанасяленасць.

Лішак працоўнае сілы ў беларускіх вёсках даходзіць ад 18 да 25 проц.

Ня глядзячы на вялізарны ўзрост прамысловасці, націск вясковае бедзгты на гарадзкі рынак працы перавышае магчымасці праглынуць яе у сувязі з тым, што фабрычна-заводская прамысловасць у БССР раней была слаба развита і насіла саматужны характар. Толькі пасля сканчэння грамадзянскае вайны і падаўлення розных банд, асабліва за апошнія гады, прамысловасць у БССР развіваецца хуткімі тэмпамі, але ўсё-ж такі праглынуць вольную рабочую сілу вёскі яна яшчэ ня зможа. Значыць, патрэбна знайсці метады скарыстання лішняе сельскае працы на вёсцы, там-жа на мясцох.

Аграрная перанасяленасць Беларусі выклікае драбленне сялянскіх гаспадарак ніжэй іх тэхнічнае рацыянальнасць. 21,1 проц. усіх

гаспадарак маюць пахаці менш 2 дзес. і 48,6 проц. усіх гаспадарак менш 3 дзес. Адгэтуль падзеньне таварнасьці сельскае гаспадаркі, зьніжэньне яе вытворчасьці і г. д. Па даных 1927-28 г. таварнасьць усёе сельскае гаспадаркі складала ў Беларусі 8,2 проц., у той час, як у сярэднім па СССР яна даходзіць да 21 проц. У галіне машынізацыі, неабходна адзначыць, што на Беларусі справа абстаіць вельмі дрэнна. Па нядаўніх падліках у нас мелася 17,1 проц. сох у адносінах да ўсіх пахатных прылад і 13,5 проц. драўляных барон.

Такая тэхніка сельскае гаспадаркі і пераважнасьць дрэннае пескавое, сунескавое і забалочанае глебы абумоўлівае, не ўважаючы на на-раўнаучную інтэнсыўнасьць сельскае гаспадаркі ЁССР, нізкую ўраджайнасьць. Па даных Ц. С. К. СССР ураджайнасьць збожжавых культур у пудох на дзесяціну была:

	1925 г.	1926 г.
СССР	64,4	65,0
УССР	59,5	55,1
РСФСР	54,6	48
БССР	51,1	47,2

БССР па ўраджайнасьці ў СССР стаіць на апошнім месцы.

З гістарычна абгрунтаванага вельмі нізкага ўзроўню тэхнікі і вытворчасьці сельскае гаспадаркі Беларусі, вялікае яе раздробленасьці і нізкае таварнасьці, вялікае аграрнае перанасяленасьці, вострага малазямелья, беспрыцоўя, ёсьць толькі адзіны выхад — калектывізацыя і аб-гуленьне сродкаў вытворчасьці — стварэньне буйных калгасаў і саўгасту.

Пачатак калгаснага будаўніцтва на Беларусі.

Калгаснае будаўніцтва ў БССР пачало разгортвацца шмат пазьней, як у іншых раёнах СССР. Перашкаджалі гэтаму: нямецкая і польская окупацыі. Барацьба з былаховічам і іншымі дывэрсійнымі бандамі і шайкамі, якія кіраваньне і дапамогу мелі з-за заходняе мяжы БССР. Памятаючы пра жахі польскае окупацыі і крываўныя паезды дывэрсійных банд, сяляне часта адмаўляліся наогул атрымоўваць зямлю былых абшарнікаў, злучыся іх новага прыходу і жорсткае расправы. Вядома, што пры такіх настроях і гутаркі не магло быць аб перанясеньні ся-лянамі жывогі і мертвага інвэнтару на абшарніцкія землі і арганізацыі там калгасаў. Калгасы арганізоўваліся на абшарніцкіх землях пераважна ў акругах, якія далёка знаходзіцца ад польскае мяжы, напрыклад: у Бабруйскай акрузе, якая знаходзіцца далей ад мяжы, у былых ма-ёнтках арганізоўвалася больш калгасаў, як у Менскай, якая цягне паўз самую мяжу.

Такім чынам, у БССР значная частка маёнткаў былых абшарнікаў і іншыя зямельныя фонды былі падзелены паміж сялян у індывідуальнае працоўнае карыстаньне, на частцы з іх створаны саўгасы.

У 1919 г. на сучаснай тэрыторыі БССР было арганізавана калгасаў усіх відаў 21. У 1921-22 г. іх налічвалася 187. Да гэтага тэрміну і адносіцца на Беларусі пачатак калгаснага будаўніцтва. У 1924 г. было калгасаў 378, у 1925 г.—414, у 1926 г.—толькі 380. Яшчэ ў 1927 г. у БССР было толькі 416 калгасаў. У 1928 г. на 1 VI мелася ўжо 611, а на 1/X—28 г.—994 калгасы. Калі мець на ўвазе, што ў БССР наліч-ваецца 766.780 сялянскіх двароў (к пачатку 1928 г.), дык лічбы, якія

і шырокае самадзейнасці і ініцыятывы рабочых і бядняцка-серад-
няцкіх мас на весцы, kolekтывізацыя сельскае гаспадаркі Беларусі
фактычна набывае масавы характар.

На 1 XI 1929 г. па 36 сельсаветах БССР kolekтывізавана ад 50 да
100 проц. усіх гаспадарак. Па 8 раёнах kolekтывізавана ад 20 да
85 проц. усіх гаспадарак. Уся Магілёўская акруга kolekтывізавана
на 20 проц. усяе зямлі сельска-гаспадарчага карыстання. Клімавіцкі
раён Магілёўскае акругі kolekтывізаваны на 82 проц. усяе зямлі сельска-
гаспадарчага карыстання, на плошчы 80 тыс. га. У гэтым раёне орга-
нізавана 37 буйных калгасаў.

Толькі за адзін апошні год па БССР організавана больш 100 буй-
ных калгасаў на плошчы ад 1 да 12 тыс. га. Да 1/X—29 г. было ўсяго
арганізавана 1713 калгасаў на плошчы 336.720 га, за адзін толькі
кастрычнік 1929 г. організавана 230 калгасаў на плошчы 200 000 га.
Такім чынам, на 1 XI 29 г. па БССР было усіх калгасаў розных відаў
1943 на плошчы 536.720 га, альбо 8 проц. зямлі с.-г. карыстання.
Ужо маюцца калгасы з плошчаю ў 25 000 га, організаваныя на зямлі
працоўнага карыстання.

На 1 VI 1928 г. у 611 калгасаў уваходзіла 38.975 чалавек, што
склала 0,92 проц. усяго сельскага насельніцтва Беларусі; на 1 VI
1929 г. па 1 013 калгасах мелася 47.720 ч., альбо 1,22 проц. усяго сель-
скага насельніцтва, а на 1 XI 1929 г. па 1.943 калгасах аб'яднана
279 844 ч. мужчын і жанчын, што складае 6,3 проц. усяго сельскага
насельніцтва Беларусі. На 1/VI—29 г. усіх двароў па 1.013 калгасах
было аб'яднана 10.644 альбо 1,4 проц. усіх сельскіх двароў, а на
1/XI—1929 г. па 1.943 калгасах аб'яднана 46.974 двары, што складае
6,1 проц. усіх сельскіх двароў. Усяго ўцягнута ў калгасы 5.000 бяд-
няцка-серадняцкіх хутарскіх двароў.

Для поўнага ўняўлення тэмпу будаўніцтва калгасаў і узросту актыў-
насці ды ініцыятывы бядняцка-серадняцкіх мас трэба мець на ўвазе,
што ў Беларусі калгасы організуюцца пераважна на землях *працоў-*
нага карыстання.

Пры параўнанні процанту абагулення зямлі з процантам абагу-
лення ліку асоб і двароў, мы бачым, што плошчы зямлі ў процантных
адносінах аб'яднана больш (8 проц. усяе плошчы зямлі, 6,3 проц. усяго
сельскага насельніцтва, 6,1 проц. двароў). Гэта з'явіцца тлумачыцца
некалькімі момантамі:

1) што лічбы па калгаснаму будаўніцтву ў нас наогул ня зусім
дасканалыя; трэба адзначыць, што жыццё фактычна пераганяе пляна-
выя меркаванні, апошнія не паспяюць за тэмпам kolekтывізацыі.

2) У калгасы ўваходзяць запасныя і няўдобныя землі і

3) што пры організацыі калгасаў выкрываецца вялікая колькасць
зямлі, скрытае сялянамі з мэтай змяншэння платы па сельска-гаспа-
дарчаму падатку.

На 1 X 1928 г. на кожны калгас у сярэднім прыходзілася 8 двароў,
на 1 IX 1929 году—15,5 двароў у сярэднім, а на 1/XI—29 году—
24 двары.

Гэта тлумачыцца тым, што за апошні час растуць з большага буй-
ныя калгасы на новых землях і адначасова аб'яднаюцца дробныя.

Сярэдняя велічыня калгасаў у 1926-27 г. была ў 132,2 га, а ў
1927-28 г.—95,2 га, у 1928-29 г.—162 га і ў лістападзе 1929 г. дайшло
да 276 га. Ацэтуль відаць, што калгаснае будаўніцтва пераходзіць у
будаўніцтва буйных kolekтыўных гаспадарак.

Аб клясавай барацьбе.

Такі вялікі тэмпы калектывізацыі сельскае гаспадаркі Беларусі выклікаў з боку кулацтва, былых людзей і розных рэлігійных сэкты рэзкае супраціўленьне. Кулацтва не абмяжоўваецца толькі распаўсюджаннем няправільных чутак аб калгасах, яно выходзіць на рашучую схватку з асноўнаю масаю сялянства. Нярэдка бываюць выпадкі, калі вясковыя актывісты праводзіць сход, на якім заклікае насельніцтва да калектывізацыі, растлумачвае яе мэтанаставы і дэабожаствы, а ў гэты час кулакі паляць яго будынак ці організуюць пабоішча. У Магілёўскай акрузе актыўны работнік калгаснік-комсомолец кінуты кулакамі ў раку з 20 фунт. каменем на шыі. Наглядаюцца забойствы, пабоі інструктароў і інш. У вёс Пенькоўцы Магілёўскае акругі кулак задушму сваю жонку толькі за тое, што яна добра таварыла аб калгасах і казалася, што ў калгас трэ' было-б пайсці, там лепш і лягчэй жывецца. За апошнія тры гады ў БССР было пажараў: у 1927 г. — 601, у 1928 г. — 685, а ў 1929 г. — ня поўным — 1.037 падпалаў. Факты кажуць, што вялікая большасць падпалаў здараецца на глебе барацьбы з каласнаю будаўніцтвам. У Магілёве падпалены дом, у якім месціўся каморнік, што праводзіў зямляўпарадкаваньне калгасаў. У Касцюковічах таго-ж раёну спалены дом арганізатара камуны. У Шклове спалены два гумны з хлебам камуны. У Менскай акрузе падпалены яўрэйская камуна і ў Кулацтва імкнелася прадэманстраваць калгасы і весці ў іх разлагаючую працу. У Гомельскай акрузе, Ручаеўскім сельсавеце, дзе праходзіць масавая калектывізацыя, кулакі і пазакулачнікі, якія ўваходзілі і не ўваходзілі ў калгасы, арганізаваліся ў сэкцанцкую арганізацыю і пад выклікам рэлігійных сьпевак арганізавалі палітычныя мітынгі, на якіх абгаварваліся пытаньні перашкоды калгаснаму будаўніцтву ў БССР. Усім гэтым кіраваў былы абшарнік. Для ўзмацнення сэкцанцкай работы гуды з Чарніаўшчыны былі накіраваны нейкі манах, абвясціўшы сябе „пасланьнікам з неба". Гэты „пасланьнік" актыўна агітаваў супроць калгасаў. У тым-жа раёне, у вёсцы Гарохава, сэктанты ўначы на двары старшыні калгасу, члена партыі, паставілі 12 цярніновых крыж і калі старшыня крыж прыбраў, яны спалілі яго хату. Кулацтва і сэктанты сваёю агітацыяю дамагаліся распаду 2-х калгасаў у гэтым раёне.

У польскіх вёсках, дзе пачынаецца арганізаваньне калгас, часам прыяжджае ксендз, каб нярэчыць, разам з кулакамі выступаць супроць арганізацыі калгасу.

У Мазырскай акрузе, у адной вёсцы, калі ў калгас запісалася 20 чалавек і ўжо пачыналі афармляць калгас, зараз-жа прыехаў ксендз і заявіў, што калі сяляне пойдучы ў калгас, то ён болей да іх прыяжджаць ня будзе, — і калгас разваліўся.

У вёсцы Аляксандраўцы, Мазырскае акругі, доўгі час нельга было арганізаваць калгас таму, што ксендз з кулакамі сыстэматычна зрываў усялякія пачынаньні ў гэтым напрамку, а ўсё ж такі калгас там з'аганізаваўся.

Адным з відаў барацьбы з калгасамі кулацтва абірае вельмі тонка, спраўны від—стварэньне ілжэ-калгасаў. На чале ілжэ-калгасаў звычайна стаяць былыя зямляўласнікі, арандатары маенткаў, прыганытыя, кулацтва, манахі і інш. Усе яны хаваюцца пад шыльдаю калгасу з мэтай захаваньня зямлі, атрымання дзяржаўных крэдытаў і льгот і каб пры дапамозе калгасаў весці разлагаючую, а іншы раз контррэвалюцыйную працу. Такія калгасы сьведома ўхіляюцца ад стварэньня непадзельных капіталаў, ад пераводу калгасу ў вышэйшую

форму і г. д. Калгасы, створаныя ў некаторых мясцох з манахаў і манахак, толькі носяць выгляд калгасаў, а ўнутраны парадак ідзе па старому, з малітвамі, эксплеатацыяй беднаты навакольнага насельніцтва і г. д. Такія манаскія калгасы ліквідуюцца ў БССР.

З такімі калгасамі патрэбна весці самую рашучую барацьбу, бо яны, акрамя эканомічнае шкоды, прыносяць яшчэ і шкоду політычную краіне. У гэтых калгасах захоўваецца эксплеатацыя працы, уціск працуючых, прысваенне некаторымі асобамі капіталау, ніякае дапамогі не аказваюць навакольнаму насельніцтву і гэтыя ілжэ-калгасы старанна абараняюцца кулацтвам, каб у іх ня ўліліся сьвежыя пласты бядняцка-серадняцкіх мас. Такія калгасы служаць узмацненню кулацкіх гаспадарак і зьяўляюцца антыпаказнымі ў калгасным будаўніцтве.

Барацьбу з кулацтвам трэба весці самым рашучым чынам. Наводзін кулак не павінен папасці ў калгасы. У пастанове лістападаўскага пленуму ЦК УсеКП(б) 1929 г. гаворыцца па гэтаму пытанню: „Працягваючы і ўзмацняючы барацьбу супроць капіталістычных элементаў вёскі, разьвіваючы рашучы наступ на кулака, як мага перапыняючы і прасякаючы спробы прасочваньня кулака ў калгасы (падкрэслена мною. Т. П.), партыя павінна ўпартаю і сыстэматычнаю работай забяспечыць сплачэньне бядняцка-серадняцкага ядра ў калгасах“.

Бязумоўна, толькі сплачэньне бядняцка-серадняцкіх мас, далейшае разгортваньне масавае і суцэльнае калектывізацыі, павялічэньне абагуленых фондаў сродкаў вытворчасці і ўзмацненне соцыялістычнага накаплення і яшчэ больш сыстэматычнае і плянавае кіраўніцтва з боку партыі і рабочае клясы калгасным будаўніцтвам, узмацненне культурнае работы, пашырэнне працы рабочых брыгад і узмацненне ўсяго шэфскае работы на вёсцы, пад кіраўніцтвам КП(б)Б, забяспечыць перамогу над кулаком і дасць магчымасць выкарчаваць з вёскі карэньні капіталізму, а на іх месцы пабудаваць новае, лепшае, соцыялістычнае жыццё.

Вялікі тэмп росту калгасаў, рост абагуленьня соцыялістычнага сектару на вёсцы, абагуленьня пасеўнай плошчы, сродак вытворчасці і іншых элементаў гаворыць аб тым, што асноўная маса сялянства асазначала неабходнасць соцыялістычнае перабудовы вёскі.

Невялікая колькасць даных па БССР пакажа, наколькі правільна політыка партыі ў галіне сельскае гаспадаркі, і з другога боку — гэтыя даныя і факты клясавая барацьбы ў вёсцы пакажуць неабгрунтаванасць, абсалютную няправільнасць тэорыі і практыкі правых опартуністых, як ні расьпіналіся яны даводзіць, што сяляне ў калгасы ня пойдучь, што пабудаваць калгасы, соцыялістычна перабудаваць вёску такім шпаркім тэмпам нельга, што кулака прыціскаць нельга, што кулак урасьце ў соцыялізм сам. Добрае „ўрастаньне“ ў соцыялізм кулака, калі ён зрабіў за адзін, далёка няпоўны 1929 г. на тэрыторыі Беларусі 1937 года, прычым гэта пераважна будоўля вясковых актывістых, а не калгаснага будаўніцтва, сама калгасаў і бядняцка-серадняцкая будоўля. Гэта ўсё рабілася кулацтвам, як помста за тое наступленне на кулака, на прыватны сектар вёскі, якое цяпер адвечна працуючымі пад кіраўніцтвам партыі. Добра кулак „ўрастае“ ў соцыялізм, забіваючы дзесяткі і соткі лепшых, сьвядомых будаўнікоў соцыялізму, вясковых актывістых. Ня бачыць і не разумець гэтага могуць толькі людзі, асьлепленыя абманнымі ідэямі, не разумеючыя сутнасьці клясавая барацьбы на даным этапе, толькі безнадзейныя правыя опартуністы. Правыя не разумеюць, ці ня хочуць разумець, што толькі правядзеньнем шпаркім тэмпам рэканструкцыі

прамысловасці і на базе алошняе — правадзеньнем у шпаркім темпе сацыялістычнае перабудовы вёскі, рэзультатам буйнога калгаснага будаўніцтва і бязьлітаснаю барацьбою з кулацтвам, асноўная маса сялянства, пад кіраўніцтвам камуністычнае партыі і рабочае клясы пойдзе па шляху зьнішчэння клясавых супярэчнасцяў, клясавая барацьба і самых клясаў; што толькі пры калектывізацыі сельскае гаспадаркі, пры яе сацыялістычнай рэканструкцыі можна выкарчаваць капіталізм у вёсцы і карэньні, якія харчуюць яго.

Соцыяльна-нацыянальны склад і віды калгасаў.

У калгасы пайшла беларуская, яўрэйская і польская бедната і сярднякі. Нават цыганы пераходзяць на аселасць і маюць ужо свае два нацыянальныя калгасы.

Нацыянальны і соцыяльны склад калгасаў у процантах да агульнага ліку калгасаў вызначаецца гэтак:

Г. склад	—	—	Соп. склад	—	—
Беларускіх калг.	74,6	82,5	Беднякоў	59,3	68,8
Яўрэйскіх	23,7	15,7	Сярднякоў	36,0	30,9
Польскіх	1,3	1,4	Зможных	4,7	0,3
Цыганскіх	0,4	0,4			

У ліку іншых уваходзяць інтэрнацыянальныя калгасы, латынскія, літоўскія, вайсковыя і цыганскія.

Маюцца досыць буйныя вайсковыя калгасы—у Полацку і асабліва калгасныя беларускіе Вайсковыя Адруты, арганізаваны ў Бабруйску, на балочце, у маі 1929 г. Гэтая табліца паказвае, што асноўная маса сялян у іх нацыянальнасцяў, у тым ліку і яўрэйскае месцавае бедната ў калгасы ідзе.

Другая частка табліцы кажа аб сацыяльным складзе калгасаў, адкуль відаць, што ў асноўным пераважная маса калгасаў—беднякі, лік якіх у 1929 г. значна ўзрос. Досыць вялікая праслойка сярднякоў, але, на жаль, маюцца і кулакі, па-мойму, сьціпла названыя „заможнікамі“. Зьмяншэнне ліку заможнікаў якраз адпавядае дырэктывам партыі аб недапушчэнні кулакоў у калгасы. 0,3 проц. заможных з усяго складу калгаснікаў у 1929 г. павінны быць уважліва правярныя, і кулацкія элементы, бязумоўна, павінны быць бязьлітасна выкінуты з калгасаў.

Членаў партыі ў калгасах усіх відаў у 1928 г. было 366 ч., комсамольцаў 590 ч. У 1929 г. камуністых—1.084 ч., комсамольцаў—1.765 ч. Гэта весткі толькі на 1 VI-29 г. па 1.013 калгасах. У сучасны момант, бязумоўна, партыйцаў у калгасах значна больш у сувязі з агульным ростам калгасаў. Пры росце ўсяго калгаснага насельніцтва на 81% партыйна-комсамольскі склад за той-жа час павялічыўся на 330%.

У адносінах да агульнага ліку членаў калгасаў, партыйна-комсамольскі склад у 1928 г. меў 2,5%, а ў 1929 г.—5,9%. Уплыў партыі ў калгасах расце, але неабходна паставіць пытаньне аб большым удзеле ў калгасы членаў партыі вайсковых арганізацый, аб неаб-

ходнасьці хутчэйшага выкананьня дырэктыў XII-га зьезду КП(б)Б па уцягненьню ў партыю калгаснікаў.

Трэба сур'ёзна паставіць пытаньне аб інтэрнацыянальным выхаваньні бядняцка-серадняцкіх мас, бо гэтае пытаньне будзе адыграваць вялікую ролю пры ўзбуйненьні калгасаў у БССР.

Партыйная работа ў калгасах ня ўсюды пастаўлена здавальняюча. Трэба сказаць, што пашырэньне тэмпу будаўніцтва калгасаў у большасьці залежыць ад пастаноўкі на месцы партыйнае работы. Мерапрыемствы, праведзеныя у гэтым напрамку ЦК партыі мобілізацыя 70 чал. партыйцаў для непасрэднае работы ў калгасных арганізацыях, а таксама мобілізацыя 500 рабочых нашых беларускіх прадпрыемстваў для непасрэднае работы ў калгасах на час, ня менш году, улічваючы, што ў лік гэтых 500 пападуць і партыйцы, усё гэта забяспечыць палепшаньне партыйнае, масавае, гаспадарча-бытавое, культурнае і інш. работы.

У БССР асноўным відам калгасаў зьяўляюцца сельска-гасп. арцелі, якія абагульваюць усе асноўныя галіны сельскае гаспадаркі і сродкі вытворчасці. Апроч таго, даволі значная колькасьць маецца камун.

Віды калгасаў	Лік калгасаў				Зямлі на 1 калгас срэдн. 27
	26-27 г.	27-28 г.	28-29 г.	29-30 г.	
Камуны	11,1	7,6	6,2	7,3	186,9
С.-г. арцелі	71,0	77,6	82,9	83,5	117,4
Гаварыствы	17,9	14,8	10,9	9,2	71,8

Некаторае зьніжэньне процанту камун у 1927-28 г. і ў 1928-29 г. у параўнаньні з 1926-27 г. тлумачыцца вялікім ростам калгасаў за лік сельска-гаспадарчых арцеляў. Відаць, што сыстэматычна ідуць на зьніжэньне ніжэйшыя формы калгасаў таварыствы. Пры вялікім росьце агульнае колькасьці калгасаў, мы бачым, што за апошнія два гады процантныя суадносіны камун ня толькі ня падаюць, а маюць тэндэнцыю росту. Гэта гаворыць аб тым, што побач з абсалютным ростам калгасаў, маецца перарастаньне аднаго віду калгасаў у другі, вышэйшы від—у камуны.

Аб эканоміцы калгасаў.

Забяспечанасьць жывёлаў па даных абгляду ЦСК 611 калгасаў у 1928 г. і 1.013—у 1929 г.:

	1928 г.		1929 г.	
	Усяго	На 1 гасп.	Усяго	На 1 гасп.
Коняў	1.577	7,4	7.877	7,7
Буйн. раг. жывёлы	12.466	20,0	18.726	17,5
Сьвіней	3.072	5,0	5.124	5,0

Гэтая табліца пацвярджае ў некаторай ступені недастатковасць забеспячэння бядняцкіх гаспадарак рабочаю і прадукцыйнаю жывёлай, а таксама гэта гаворыць аб тым, што некаторыя гаспадаркі перад уступленьнем у калгас сваю буйную жывёлу прадаюць, пагэтаму і сярэдняя забяспечанасць буйнай рагатай жывёлай знізілася, і з-лоўным чынам, за лік уноў арганізаваных калгасаў у 1929 г.

Эканомічнае палепшаньне гаспадарак калгасаў, асабліва старых, відавочнае. Застаецца разглядзець некалькі фактаў, якія яскрава давядуць мэтазгоднасьць, эканомічную карыснасьць узбуйненьня сельскае гаспадаркі.

Па асобных калгасах, напрыклад, арцель „Культура“ Марілеўскае акругі, арганізаванай у 1923 г., гаспадарка якое грунтоўна стала на ногі, гэтая арцель зарэкамэндавала сябе, як сапраўды культурная адзінка ў раёне. Ураджай палёў давала да 120 пуд. з га пры сярэднім сялянскім ураджай ў 35—40 пуд., бульбы ў арцелі з га—1.200 пуд. Незаняты папар зусім зьліквідаваны. Удойлівасьць кароў вышэй сярэдняга.

Арцель „Карповічы“, тэй самай акругі, ураджай палёў павялічыла ў два разы—больш як у навакольнага сялянства.

Камуна „Труд“ давала ураджаннасьць бульбы да 2.000 пуд. з га. Збожжавыя культуры у шутара разы больш ураджанныя, як у сялян. Гэтая камуна першая стала будаваць гліна хворасныя дамы ў раёне, як больш танныя і лепшыя.

У першыя 1—2 гады існаваньня калгасаў ураджайнасьць палёў збожжавых падымалася настолькі, што яны маюць мінчымасьць, акрамя павялічэння гаварынасьці, выдаваць калгаснікам бяднякам хлеба на 50 проц. больш, як яны атрымлівалі на сваіх індывідуальных гаспадарках. Ураджайнасьць калгасаў, бязумоўна, нават у першыя гады іх існаваньня, шмат большая, як у неабаружаных гаспадарках. Калі паглядзець на ураджаннасьць асноўных беларускіх палёвых культур бульбы і жыта ў параўнаньні з індывідуальнымі сялянскімі гаспадаркамі, мы ўбачым, шмат большую ўраджайнасьць у калгасах, чым у асобных дробных гаспадарках.

Ураджайнасьць у цэнтнерах з гэктара

Назва культур	1924 г.	1925 г.	1926 г.	1927 г.	1928 г.	1929 г.
Жыта	6,83	7,01	7,97	7,1	6,8	5,9
Бульба	88,0	82,5	87,4	88,6	94,3	96,0

Кошт усіх сродкаў вытворчасці ў калгасах на 1/VI 1928 г. і на 1/VI—29 г. у сярэднім па матар'ялах ЦСК БССР характарызуецца наступнымі данымі, па 611 калгасах у 1928 г. і 1.013—у 1929 г.:

	Годы	Всего в калгасах	В арх. музеях	В плат. музеях	В карт. музеях	В арх. музеях	В плат. музеях
Атмосф.	1928	318.090	129.956	246.283	200.097	894.427	14.197
	1929	505.288	262.347	417.233	323.999	508.268	16.7
росту		58,9	101,9	69,4	61,6	64,6	18,6
Арцелі	1928	1.342.292	418.463	1.072.615	346.806	3.252.177	6.963
	1929	1.814.184	588.002	1.226.182	418.111	3.946.275	9.941
росту		77,1	100,9	49,4	33,7	66,8	6,4
Гав-вы	1928	29.529	41.514	111.612	22.886	205.572	2
	1929	21.927	29.606	37.121	2.090	90.716	991
росту		-25,7	-28,7	-66,7	-90,9	55,9	-60,7

Сярэдняя забяспечанасць аднаго калгасу мае павялічэнне за год толькі ў камунах, у арцелях і таварыствах змяншэнне. Тлумачыцца гэта, галоўным чынам, арганізацыяй новых колектыўных гаспадарак, сродкі якіх яшчэ ня зусім абагулены і знаходзяцца ў індывідуальным карыстанні членаў калгасаў. У адносінах-жа старых калгасаў ідзе павялічэнне асноўных капіталаў як на адзінку калгасу, так і на адзінку плошчы:

	На 1 калгас:	На 1 га пашы
1926 г.	8.629 р.	101,7 р.
1927 г.	9.299 р.	124,0 р.
1928 г.	12.099 р.	224,0 р.

Характар агульных капіталаў у сярэднім на 1 калгас па 1.013 аб'еджаных гаспадарках прадстаўляецца ў наступным: усяго агульных капіталаў на

1. VI 1928 г.	5.177.175 - 12,4
з іх дзярж. маемасці, перададз. калгасам	4.782.319 - 87,6
адлічэнні калгасам	675.175 - 12,4

На 1 калгас у сярэднім выпадае дзяржаўнае маемасці 4.720 руб., што складае 87,6 проц., адлічэнні калгасаў—толькі 66 р., што складае 12,4 проц. Такое з'явішча, бязумоўна, трэба аднесці за лік недастатковага кіраўніцтва калгасным рухам з боку Калгассаюзу, недастатковае дапамогі гэтаму пытання з боку ўсіх коопэрацыйных арганізацый, а таксама недастатковае ўвагі з боку належных савецкіх органаў. Гэта кажа аб тым, што калгасны рух ідзе наперадзе кіраўніцтва, бо побач з слабым прыцягненнем сродкаў самога насельніцтва ў калгасы яшчэ наглядаюцца і іншыя розныя дэфекты ў рабоце калгасу: нізкая прадукцыйнасць працы, слабая культурная праца і г. д.

Не ўважаючы на гэта, валавая і таварная прадукцыя калгасу расьце з году ў год.

		1928		1929	
		цэнтн.	%	цэнтн.	%
З гэтага ліку					
прадана	114.089,66				
дзяржаўным і коопэрацыйным	112.014,04		98,2		
прыватным асобам	2.075,62		1,8		

Па вестках ЦСК БССР, з 1 VI 1928 г. па 1 VI 1929 г. калгасам усіх відаў сабрана збожжавых культур 387.053,31 цэнтн. З гэтага ліку прадана 114.089,66 цэнтн. Гэта значыць, што таварная прадукцыя калгасаў па збожжавых культурах складае 30 проц. З агульнага ліку праданых збожжавых культур прадана дзяржаўным і коопэрацыйным арганізацыям 112.014,04 цэнтн., альбо 98,2 проц. Прыватным асобам прадана 2.075,62 цэнтн., альбо 1,8 проц. Малочныя і жывыя прадукты прыватным асобам прадаваліся ў большым разьмеры, але, па жаданні, па вестках ЦСК ня відаць, колькі менавіта. Хаця прыватным асобам збожжавых культур прадана мала, але і гэта трэба лічыць, як і плох працы нашых калгасаў і магчыма нягібкасць нашае коопэрацыйнае сыстэмы. Трэба работу па збыту прадукцыі сацыялістычнага сэктару вескі паставіць так, каб ніводнае зерня, ні на адну капейку не паліла ў прыватніцкія рукі.

Аб фінансаваньні і забесьпячэньні калгасаў трактарамі і машынамі

У Беларусі ствараюцца ў вялікай колькасці досыць буйныя калгасы, якія даходзяць да 12 і нават 25 тыс. га пахаті. У пляне сваёй работы на бліжэйшы год Калгассаюз ставіць задачай арганізаваць на Беларусі 2 гігanty-калгасы: адзін бульбяна-жывёлаводчы, а другі ільна-малочны, на плошчы кожны 68 тыс. га. І ва ўмовах параўнаўча інтэнсыўнага земляробства Беларусі, маючы на ўвазе суцэльную kolekтывізацыю цэлых раёнаў і нават у бліжэйшы год вызначана цэлае Магілёўскае акругі, пры стварэньні куставых калгасных аб'яднаньняў усюды па БССР, калгаснаму руху ў нас на Беларусі патрэбна аддаць значна больш увагі, як у экстэнсыўных раёнах СССР, дзе пераважнымі відамі калгасаў зьяўляюцца таварыствы па сумеснай апрацоўцы зямлі, тымчасам як у нас на БССР пераважаюць сельска-гаспадарчыя арцелі і камуны.

Сучасны тэмп kolekтывізацыі, павялічэньне сярэдніх памераў калгасу, арганізацыя вялікага ліку буйных калгасаў, усё гэта патрабуе вялікага капітальнага ўкладаньня ў калгаснае будаўніцтва і фінансаваньня яго. Калі-ж да таго ўлічыць, што тэмп kolekтывізацыі ў 1928-29 г. перавысіў плянавыя меркаваньні, без адпаведнага прыросту капіталаў, дык будзе зразумела; што ў бягучым годзе павінны быць укладзены ў калгасы БССР вялікія капіталы, без якіх выканаць задачы па ўздыму ўраджайнасьці, палепшаньню вядзеньня сельскае гаспадаркі і замацаваньню тэмпу kolekтывізацыі на далейшае, не падводзячы пад іх тэхнічнае базы—будзе вельмі цяжка і нават немагчыма.

Па кантрольных лічбах на 1929-30 г. у БССР прадугледжана ўкладанне ў калгасы 32.813 тыс. руб. замест 6.000 тыс. руб. у 1928-29 г., а сума фінансавання складае 23.437 тыс. руб. у 1929-30 г. супроць 4.736 тыс. руб. у 1928-29 г. З агульнае сумы капітальных укладанняў у асноўны фонд уваходзіць 29.832 тыс. руб., а з сумы фінансавання на гэтую справу падае 21.349 тыс. руб. Асноўная сума капітальных укладаў у калгасы ідзе на машыназабеспячэнне, трактарызацыю, забеспячэнне прадукцыйнаю жывёлаю і на будоўлю. Пры тым тэмпе, які разгортваецца за апошнія месяцы пачатку будаўніцтва калгасаў на Беларусі, бязумоўна, вызначаныя сумы капіталаўкладанняў і фінансавання калгасаў могуць задаволіць крайне неабходныя іх запатрабаванні. А таму, работу па калгаснаму будаўніцтву неабходна весці такім чынам, каб калгасы больш прыцягвалі і скарыстоўвалі сродкі самога насельніцтва, сваіх сяброў.

Неабходна самым рашучым чынам перасякаць на карані тэндэнцыю скарыстання індывідуальнымі гаспадаркамі, якія ўваходзяць у ніжэйшыя віды калгасаў, калгасных сродкаў і інвэнтару для пашырэння свае гаспадаркі. Пытанне аб абагуленні ўсіх сродкаў вытворчасці і стварэнні непадзельных капіталаў неабходна завастрыць перад асноўнаю масаю сялянства. У сувязі з гэтым неабходна перагледзець існуючае палажэнне аб паявых і ўступных узносах, іх неабходна ўстанавіць у дыферэнцыраваным парадку. Нельга прызнаць нормальным такое з'явішча, калі сярэдняк альбо заможнік, які ўваходзіць у калгас, пай уносіць грашмі. Апроч таго, частку інвэнтару—жывога і мёртвага—збывае, прадае, а бядняк альбо маламоцны сярэдняк, які раней с.-г. падатку не плаціў, для аплаты паёў атрымлівае крэдыт на 10 год, пры чым гэты крэдыт у некаторых выпадках пры вялікай сям'і бывае досыць вялікі. *Вельмі дрэннае становішча, калі заможнік і сярэдняк, якія раней плацілі с.-г. падатак, іншы раз і немалыя сумы, з уступленнем у калгас ніякай платы дзяржаве не нясуць, а бядняк, які раней не плаціў с.-г. падатку, зараз на працягу 10 год павінен выплачваць запозычаныя дзяржаве за тры паі, якія ён называў у дзяржавы для ўступлення ў калгас.* Патрэбна скарыстаць усе запасныя фонды ўсіх відаў коопэрацыі для коопэравання батракоў і бедняцкіх калгасы, а галоўнае патрэбна ўстанавіць дыферэнцыраваны пай у пропорцыі да каштоўнасці сродкаў вытворчасці жывога і мёртвага інвэнтару індывідуальнае гаспадаркі, якая ўваходзіць у калгас. Гэтым будуць захаваны капіталы, ня будуць растрачывацца інвэнтар і жывёла і будзе палегчана становішча батрацтва, беднаты і бяднейшых сярэднякоў, пры ўваходжанні ў калгасы. А патрэбна сказаць, што на ўцягненне батрацтва ў калгасы да гэтае пары бралася мала ўвагі. На гэтае пытанне ў далейшым патрэбна больш аддаць увагі, патрэбна гэтыя ненормальнасці знішчыць.

Да адмоўных момантаў калгаснае работы ў нас на Беларусі патрэбна аднесці выпадкі, калі і ў ня зусім нізкіх формах калгасаў валавы збор размяркоўваецца ня толькі пропорцыянальна рабочай і цягавай сіле, але пропорцыянальна колькасці зямлі, якая паступіла ў распараджэнне колгасу ад індывідуальнае гаспадаркі, альбо валавы збор размяркоўваецца па ўнесенаму паю.

Вельмі дрэнна з пытаннем забяспечвання калгасаў трактарамі і складанымі с.-г. машынамі, а таксама прычэпнымі машынамі да трактараў. Трактар у якасці механічнага рухавіка, складаныя машыны, машыны па апрацоўцы глебы, уборцы, малацьбе, перапрацоўцы прадуктаў сельскае гаспадаркі, інтэнсіўная жывёлагадоўля—усё гэта

патрабуе тэхнічнага абсталявання працы, без якога нельга весці буйную сельскую гаспадарку.

Пастаўленая задача па арганізацыі на Беларусі трох трактарных калгас, бязумоўна, павінна быць да вясны бягучага году выканана. Неабходна таксама ўзяць увагу на ня зусім рацыянальнае скарыстаньне маючыхся на Беларусі 153 трактараў, з якіх у калгасах знаходзіцца 58 і 95 у саўгасах. Па абгляду калгасаў устаноўлена, што ў сувязі з абмежаванасьцю плошчы ў некаторых калгасах, адсутнасьцю прычэпных машын, трактар скарыстоўваўся толькі 47 дзён у гаду і ўзвораў 60,5 га зямлі замест мільёна 200 га. Калгасам і Паркамзему Беларусі прызначана да вясны правесці работу па куставаньню калгасаў. Гэта бязумоўна будзе зроблена гэтым жа органам прапанаванай правесці работу па абслугоўваньню калгасу трактарамі і сьцягнутымі машынамі, д. маючыся найбольшага скарыстаньня завезеных у БССР машын і г. д.

Па БССР на будучую вясну неабходна падняць цаліны, балота і залежаў на плошчы 11.000 га, дзе коньмі нічога ня зробіш і калі трактарам абыходзіцца гэктар пахаві ў 12—15 руб., дык коньмі абыдзеца 10—50 руб. Абслужыць буйныя калгасы і тэя тэхнічныя прадпрыемствы, якія ў вялікай колькасьці арганізуюцца ў калгасах, бяз трактару, як крыніцы механічнае энэргіі, у сучасны момант самае кіраўнае для вёскі, бязумоўна, цяжка. Калгасы павінны ставіць сваёй мэтай найбольшае і рацыянальнае прыцягненьне і скарыстаньне жывога і мёртвага інвэнтару асоб, якія ўваходзяць у калгасы, а таксама і іх сродкі вытворчасьці.

Нельга прызнаць нормальным такое зьявішча, калі на Клімавіцкі рэён Магілёўскае акругі, дзе зарызколектыўнава 82 проц усяе зямлі с.-г. карыстаньня, на плошчы 80.000 га, ёсьць толькі два трактары, і калі на 1943 калгасы, якія аб'яднаюць плошчу ў 536.720 га, ёсьць толькі 58 трактараў.

Змест меркаваньняў раней атрымаць для Беларусі 1250 трактараў на наступны год, ёсьць на ўвазе атрымаць толькі 307, гэтая колькасьць трактараў для Беларусі, бязумоўна, малая. Адпаведныя органы БССР і Саюзу павінны гэта ўлічыць, каб замацаваць і падтрымаць тэмп калектывізацыі ў БССР.

А тэмп калектывізацыі па ўсіх даных праходзіць так, што бяз усякага сумненьня, з усёй адказнасьцю можна сказаць, калі яго свачасова падтрымаць і замацаваць, дык суцэльная калектывізацыя сельскае гаспадаркі Беларусі закончыцца на працягу бліжэйшых 3 год. Бязумоўна, да канца пяцігодкі беларуская сельская гаспадарка будзе поўнасьцю перабудавана ў буйную калектывную сельскую гаспадарку.

Аб арганізацыі вытворчасьці ў калгасах.

У сувязі з вялікаю аграрнаю перанасялёнасьцю на Беларусі, а значыць і з вялікім беспрацоўем на вёсцы (18—25 проц. рабочай сілы не скарыстоўваецца па вёсках), вялікае значэньне набывае пытаньне разьвіцьця тэхнічных прадпрыемстваў у калгасах. Пры дапамозе прадпрыемстваў магчыма будзе больш-менш поўна скарыстаць рабочую сілу вёскі ў калгасах.

Колькасьць і тэмпы росту тэхнічных прадпрыемстваў па калгасах характарызуюцца наступным:

	1926 г.	1927 г.	1928 г.
Млыноў	31	54	83
Крухмальных заводаў	—	—	7
Масла-сырав. заводаў	2	6	16
Маслабонных заводаў	1	38	84
Маслабонных заводаў	—	10	12
Шалакурень	—	—	1
Цагельных заводаў	—	—	9
Чарапічных заводаў	—	—	1
Усяго	37	105	213

Усяго на 1-VI-29 г. ва ўсіх калгасах БССР мелася 302 прамысловых прадпрыемствы па першапачатковай апрацоўцы с.-г. прадукцыі, некалькі заводаў, фабрык і 121 кузня.

Па пляну на бягучы год будуюцца наступныя прадпрыемствы: масла-сыраварных заводаў 12, крухмальных—3, млын—1, племянны сьвінаводны завод—1, пладасушылак—10, цагельных заводаў—2. Але эфэктыўнасць гэтых прамысловых прадпрыемстваў на Беларусі праўнаўч і невялікая, таму што яны з большага знаходзяцца ў стадыі арганізацыі і рэарганізацыі. Патрэбна дадаць, што яны з большага саматужнага тыпу. Цяжка таксама ўлічыць абсалютную колькасць асоб. занятых за год у гэтых прадпрыемствах, бо маса прадпрыемстваў працуюць сезонна і ў перыяд летніх палявых работ шмат рабочых ідуць працаваць на поле, дый апрача таго весткі вельмі недасканалыя.

Аб уплыве калгасаў на навакольнае насельніцтва.

Той факт, што малыя калгасы ўсё больш і больш ахопліваюць бядняцка-серадняцкіх гаспадарак і гэтыя калгасы ўзбуйняюцца, кажа аб тым, што калгасы маюць добры ўплыў на навакольнае бядняцка-серадняцкае сялянства, што гаспадарча замацаваўшыся калгасы аказваюць вялікую дапамогу бядняцка-серадняцкім масам сялянства, што яны маюць на іх уплыў, на практыцы паказваючы мэтазгоднасць і неабходнасць буйнога калгаснага будаўніцтва. За апошнія два гады калгасамі аказана наступная дапамога бядняцка-серадняцкай частцы сялянства:

	1926-27 г.			1927-28		
	Платна	Дармова	Усяго	Платна	Дармова	Усяго
Узорана гектар	31,5	—	31,5	—	284	284
Адсартыравана збожжа цэнтнераў	668	2962	3630	850	8992	9842
Засеяна га	4	13	17	3	78	81
Забрана ўрадж. га	68	42	110	186	99	285
Абмалочана цэнты.	507	10	517	1339	943	2282
Пакр. вытворц. галоў жывёлы	7111	1729	8840	11077	3464	14541
Абмен. насенны матар'ял цэнтн.	—	403	403	—	1894	1894

За апошні год шырока разьвіліся экскурсыяны ў калгасы, што вельмі шмат дае сялянам, якія незнаемы з калгасамі. Буйны калгас „Ленінскі шлях“ Магілёўскае акругі, у якім праца пастаўлена добра, амаль кожны дзень наведваецца сялянамі нават з далёкіх крэс Беларусі і вельмі часта экскурсанта-сяляне, пачываюшы ў калгасе і знаёмячыся з пастаноўкаю работы, гаспадарчым, бытавым і інш. жыццём і г. д., звяртаючыся да сябе дамоў, зьяўляюцца і да цяперашняга часу на арганізацыі калгасаў.

Аб арганізацыі і аплаце працы ў калгасах.

Трэба сказаць, што пытаньне аб арганізацыі і аплаце працы ў калгасах далёка ня поўнасьцю вырашана. Формы і нормы аплаты працы розныя ў розных калгасах. У некаторых месячная аплата даходзіць да 30—60 руб., а ёсьць калгасы, дзе яна падае да 15 руб. Некаторыя калгасы устанаўляюць плату, ня ўлічваючы свайго эканамічнага моцы, як напрыклад: Слабадзкая арцель Пранойскага раёну, якая мае толькі 100 га зямлі, нядаўна арганізаваная, устанавіла плату мужчынам па 3 р. у дзень, а жанчынам 2 р. у той час, як Дняпроўская камуна Гомельскае акругі ўстанавіла плату: мужчынам 1 р. у дзень, а жанчынам 80 кап. Дзецям выдаецца па 4 р. у месяц, а тым дзецям, якія ходзяць у асьлі, па 2 р. Некаторыя сям'і зарабляюць ад 50 да 52 р. у месяц у гэтай камуне. У арцелі „Профінтэрн“ Менскае акругі продукты разьмяркоўваюцца роўна паміж усімі членамі. Непрацаздольныя члены сям'і пры разьмеркаваньні продуктаў у разлік ня прымаюцца. Падросткам нічога не даецца, і яны прымушаны шукаць працу ў іншых мясцох. Часта дзецям калгаснікаў прымушаны ісьці працаваць да калгасу таму што калгас ня працуе да сябе ня прыцягвае. Камуна „Чырвоны штандар“, Менскае акругі, дае харчы членам за кошт камуны і выдае грашмі працаздольным мужчынам і жанчынам па 7 р. у месяц. Старым, звоненым ад працы, але працуючым, па свайму жаданьню, даецца 5 р. 25 к. у месяц, і старым, зусім не працуючым,—па 2 р. 10 к. у месяц. Падросткі ад 14 да 16 год, якія ўдзельнічаюць у працы, атрымліваюць па 5 р. 25 к. у месяц, дзеці да 14 год, а тыя, што працуюць, атрымоўваюць 3 р. 50 к. у месяц, а якія не працуюць,—10 р. у год. Зьдзельная аплата не практыкуецца. Харчы артымоўваюцца на ўсіх.

У радзе гаспадарак, акрамя месячнае аплаты, на скарачэньні гаспадарчага году разьмяркоўваецца частка прыбыткаў, прычым разьмеркаваньне праходзіць, як казалі вышэй, няправільна. Наогул, месячны прыбытак сям'і ў моцных калгасах у сярэднім даходзіць да 50—60 руб.

У большасьці калгасаў моцныя ўраўніцельныя настроі аплаты. Спецыялізацыя і зьдзельшчына, а таксама іншая зацікаўленасьць у працы ў калгасах пакуль што слаба распаўсюджаны.

Як відаць з пададзеных паасобных фактаў, формы аплаты працы і яго арганізацыі вельмі разнастойныя. Відаць, што гэтаму пытаньню недастатна аддавалася ўвагі. Каму сьлед, патрэбна аб гэтым падумаць. Трэба ўлічыць яго важнасьць і ў бліжэйшы час гэтыя ненормальнасьці зьнішчыць.

Адным з недахопаў работы калгасаў зьяўляецца адсутнасьць плянаваньня ў іх працы. Амаль усе калгасы ня маюць арганізацыйных плянаў, не вызначэцца напрамак разьвіцьця кожнае гаспадаркі, адсутнічае мэтавая ўстаноўка. Гэта, вядома, перашкаджае правільнаму ведзеньню гаспадаркі і яе нормальнаму крэдытаваньню. Большасьць калгасаў ня маюць нават вытворчых плянаў, хаця б на год. З ліку абгледжаных калгасаў да 1 X 1936 г. толькі 30 проц. маюць наміткі гадавога вытворчага пляну.

Зямляўпарадкаваньне калгасаў.

Зямляўпарадкаваньне калгасаў праходзіць параўнальна слаба. Тое, што няма дастатковай колькасьці спецыялістаў на Беларусі, не дае магчымасьці зямляўпарадкаваньню раўняцца з тэмпам росту калгасаў. Хоць яны ўсе зямляўпарадкавалі ў ліку 704 ч., якія маюцца на Беларусі, заняты выключна зямляўпарадкаваньнем калгасаў, але ўсё-ж такія яны не паспяваюць і на I-VIII 29 г. было па БССР зямляўпарадкавана толькі 400 калгасаў.

Незямляўпарадкаванасьць калгасаў адбываецца на вядзеньні іх гаспадаркі, на іх эканамічнай моцы.

На зямляўпарадкаваньне калгасаў такім чынам трэба ўзяць больш сур'езную ўвагу.

Аб кадрах.

Вельмі востра стаіць пытаньне ў БССР з арганізацыйна-агранамічнымі кадрамі для калгасаў. Мзючы на ўвазе арганізацыю выключна буйных калгасаў і куставаньне, неабходна было аграномаў-арганізатараў на кастрычнік 1929 г.—271 ч., было толькі 71.

Па пастанове Верасьеўскага пленуму ЦК КП(б)Б праводзіцца мобілізацыя 50 ч. партыйцаў для непасрэднае працы па калгаснаму будаўніцтву, аб якіх гаварылася раней. У мінулым годзе праведзены курсы па падрыхтоўцы кіраўнікоў калгасаў, якія па БССР ахапілі 643 ч. У гэтым годзе арганізавана аднагодвая школа на 60 ч., па падрыхтоўцы кіраўнікоў калгаснага будаўніцтва. На будучы год вызначана перападрыхтаваць 2000 ч. калгаснікаў. Пры с.г. Акадэміі арганізаваны факультэт буйнога сель-гас. будаўніцтва. Тэмп калгаснага будаўніцтва выклікаў неабходнасьць яшчэ большага ўзмацненьня работнікамі калгасаў, для чаго ў апошні час вырашана правесці мобілізацыю 500 лепшых рабочых з гарадзкіх прадпрыемстваў для накіраваньня іх на непасрэдную работу ў калгасы на тэрмін ня менш аднаго году.

Аднаю з цяжкасьцяў у рабоце па падрыхтоўцы кадраў зьяўляецца адсутнасьць дастатковае навукова-педагагічнае сілы, якую можна было-б скарыстаць для абслугоўваньня школ і спецыяльных курсаў. Ня менш востра стаіць пытаньне на Беларусі з літаратураю па калгаснаму будаўніцтву. Ня лічачы часопісу „Шляхі калектывізацыі“, якая пачала выходзіць у апошнія месяцы, уся літаратура па пытаньнях калгаснага будаўніцтва ў БССР складаецца з 3-5 брашур, у тым ліку і брашур „пэўньчэраўскага“ тыпу, якія толькі заблытаюць неасьведомленага чытача, блытаючы вызначальнае кулака, кулацкіх гаспадарак і г. д. Для яшчэ большага ўкараненьня ў бядняцка-серадняцкія масы разуменьня калгасаў, іх будаўніцтва, вядзеньня калгаснае гаспадаркі, работы па ўсіх відах с.-г. коопэрацыі, неабходна, каб пытаньне аб гэтым вывучалася і разьбіралася, пачынаючы ад вясковае чагырохгодкі да вышэйшых навучальных устаноў Беларусі, дзе, трэба сказаць, як у нашым Б. Дз. Унівэрсытэце ў Беларускай с.-г. Акадэміі, навукова-дасьледчых установах БССР калгаснаму і коопэрацыйнаму будаўніцтву да апошняга часу аддавалася мала ўвагі. Асабліва патрэбна дэталёвае азнаямленьне з калгасным будаўніцтвам у тых навучальных установах, вучнёўства якіх блізка сутыкнецца з працаю на вёсцы,—гэта розныя пэдагагічныя тэхнікумы, школы павышанага тыпу для рабочых, апошнія курсы сямігодкі і г. д. Што датычыць школ сялянскай моладзі, дык іх, па-мойму, неабходна ператварыць у бліжэйшы час у школы па вывучэньні калгаснага і саўгаснага будаўніцтва, па вывучэньні стварэньня сельска-гаспадарчае коопэрацыі ўсіх відаў.

Культурна-бытавая работа ў калгасах.

Культурнае выхаваньне бядняцка-серадняцкіх мас у калгасе, якое праходзіць у сучасны момант, нельга прызнаць здавальняючым. Неабходна шырэй разгарнуць пасылку на веску рабочых брыгад, шэф-таварыствы і КСУ павінны перабудаваць сваю работу у бок большае ўвагі калгаснаму будаўніцтву.

Работа сярод жанчынаў мае, бязумоўна, вялікае значэнне. Часта ад жанчынаў залежыць уваход гаспадаркі ў калгас і праца ў ім. Кулацтва сваю работу супроць калектывізацыі праводзіць у першую чаргу праз найбольш адсталую частку жанчых. Часта жанчыны-кулачкі вядуць работу сярод жанчых — бяднячак і сераднячак супроць калгасаў. Батрачка, бяднячка і сераднячка жанчыны павінны мець поўнае ўяўленне аб калгасе, павінны яскрава ўяўляць неабходнасць пэўнага буйнага калектывнага гаспадаркі, неабходнасць сацыялістычнага перабудовы вёскі. Дэлегацыя сходы мінулага склікання амаль зусім не закраналі пытаньня будаўніцтва калгасаў і амаль ніякага уплыву на яго ня мелі.

На 1-X—29 г. па БССР мелася культурных устаноў: школ у калгасах 25, бібліотэк 110, хат-чытальні 20, чырвоных куткоў 102, клубу 74, радыё-установак 114, дзіцячых ясьляў 94, пляцовак 62. Усяго 603. Гэтая колькасць культурных устаноў на 1.943 калгасы, што аб'яднаюць 279 844 ч., бязумоўна, малая. На Магілёўскай акрузе ў Клімавіцкім раёне на 37 досыць буйных калгасаў ёсць усяго 5 хат-чытальні.

Адпаведныя органы улады, побач з эканамічнымі мерапрыемствамі па калгаснаму будаўніцтву, павінны аказваць адпаведную дапамогу культурна-выхаваўчай рабоце ў калгасах, масавай рабоце і рабоце сярод жанчынаў. Патрэбна зараз жа прыступіць да пашырэння сеткі культурна-бытавых устаноў, палепшэння іх работы, правядзення ліквідацыі няпісьменнасці сярод калгаснікаў і калгасніц і г. д.

Нездавальняюча пастаўлена справа ў калгасах з сацыялістычным снаборніцтвам. Ён ахоплена каля паловы калгасаў, але з большага праводзіцца толькі формальна, на паперы; як наказваюць інструктарскія абгляды, ёсць вынады, калі старшыня калгаса адзіна падпісвае ўмову аб сацыялістычным снаборніцтве, ня ставячы яе на абавязанне сходу членаў калгаса. Шмат выпадкаў, калі калгаснікі нават ня ведаюць аб сацыялістычным снаборніцтве, ня глядзячы на тое, што ў іх падпісана ўмова.

У тых мясцох, дзе культ-масаваю і бытавую работу праводзяць, дзе на яе аддаецца належная ўвага, ёсць добрыя вынікі. Напрыклад, у камуне „Чырвоны штандар“, работа па ахове мацярынства і дзяцінства пастаўлена добра. Там цяжарная жанчына вызналяецца ад працы з захаваннем заробтку на 1-е месяцы да родаў і на 1 месяц пасля родаў. У тэй-жа камуне ёсць дзіцячыя ясьлі, якія працуюць цэлы год. На ўтрыманне ясьляў гаспадарка мае магчымасць без эканамічнае перашкоды для сябе адпуская штогод 3.000 руб.

Аглядчык камуны „Труд“ піша: „у камуне поўнасьцю вызвалена жанчына, дзякуючы добра пастаўленай сталовцы, ясьлям, дзіцячай пляцоўцы“.

Станоўчых прыкладаў можна было-б прывесці значна больш. Усе гэтыя магчымы толькі пры будаўніцтве калгасаў, пры сацыялістычнай перабудове вёскі, пры актыўнасці шырокіх мас рабочых і бядняцка-серадняцкае часткі сялянства, якія ідуць па сацыялістычнаму шляху пад кіраўніцтвам кампартыі.

Няхай глянуць асьлепленыя правыя опартуністы на гэтыя даныя і няхай цяпер асьмеляцца сказаць, што палітыка партыі ў галіне сель-

скае гаспадаркі няправільная, што селянін у калгас ня пойдзе, што тэмпы соцыялістычнае перабудовы вёскі няверныя. Бязумоўна, ні аб якой дэградацыі ў вёсцы і гутаркі быць ня можа.

За даволі кароткі час жыццё давяло правільнасьць політыкі партыі і незразуменьне правымі умоў сучаснае эпохі. Жыццё давяло бясспэ-савасьць політыкі левых опартуністых. Шмат якія з іх дзесяткамі прызнаюць няправільнасьць правае ідэолёгіі, зьвяртаюцца ў шэрагі КП(б)Б. На БССР заставалася толькі зьняць з кіруючых пастоў кан-крэтных носьбітаў правага ўхілу, каб політыка партыі без скажэньня дайшла да бядняцка-серадняцкіх мас сялянства і каб апошняе, нааўна пераканаўшыся ў мэтазгоднасьці і неабходнасьці буйнога калгаснага будаўніцтва, зараз-жа пад кіраўніцтвам компартыі і рабочае клясы ўзялося дружна за соцыялістычную перабудову вёскі, за жорсткую барацьбу з кулацтвам і рознымі цёмнымі элемэнтамі вёскі, узялося за перабудову жыцця на новы лад, за выкарчоўваньне з вёскі карэнь-няў капіталізму і дружнае будаўніцтва соцыялізму. І, бязумоўна, пра-цоўныя масы пад кіраўніцтвам компартыі пабудуюць соцыялізм у нашай краіне.

К. Бэнэк.

Клясавая барацьба на хлебазагатоўчым фронце ¹⁾).

У мінулыя гады хлебазагатоўкі ў БССР не адбывалі значнае гаспадарчае ролі з прычыны іх нязначнасці ў працягу шэрагу гадоў загануляўся толькі хлеб, які паступаў самацёкам на склады коопэрацый і дзяржазагатоўцаў. У сувязі з шэрагам аб'ектыўных прычын да 1927-28 г. партыя не магла надаваць хлебазагатоўкам у БССР сур'ёзнага палітычнага значэння, у выніку чаго ў ходзе загатоўчэ кампаніі на месцах часта не захоўвалася вытрыманая і выразная класавая лінія.

Увесь хлебазагатоўчы плян у 1921-22 годзе выражаўся у 42 900 тон усіх збожжавых культур, з якіх выканана было толькі 39 732 тонны, ці 92,6 %. У 1928-29 годзе плян прадугледжваў загатоўку 65 520 тон, з якіх было выканана 64 785 тон, ці 98,9%. Выкананне пляну хлебазаготовак у 1928-29 годзе з перавышэннем паравярхня з паярэднім годім ідзе выключна за лік памольнага збору пры адначасовым тамянішнім заготовак непасрэдна у вытворцаў з 42 900 тон да 20 310 тон, г. зн. больш як напалову.

Такія нязначныя па сваіх памерах загатоўкі хлеба коопэрацыяй і дзяржаўнымі загатоўкамі, што выказвалі тэндэнцыю да далейшага зніжэння аж да нуля, адкрывалі прастор для рывачка дзейнасці кулака на весцы і прыватніка ў хлебным гандлі. Вядома, што ў такіх умовах амаль увесь таварны хлеб кулацкае часткі вёскі знікаў у каналах прыватнага спекуляцыйнага гандлю і, што нават значную колькасць сярэдніх таварных збыткаў прыбіраў к рукам кулак для перапродажы і спекуляцыі або закабалення беднаты і асноўнае масы сярэдняцтва тут-жа на весцы. Пры такім становішчы ў некаторых месцах кулак атрымліваў магчымасць эканомічна націскаць на бедняцкую і сярэдняцкую частку вёскі, выкарыстоўваючы яе у наасобных выпадках нават у сваіх палітычных мэтах.

Водгукі гэтага эканомічнага засальля кулакоу мы можам наглядаць і сёння, пасля 2-х год напружанае працы партыі у галіне хлебазаготовак, у выніку якой партыя дамаглася рашучага пералому, як у галіне падвышэння гаспадарскага і палітычнага значэння хлебазаготовак, так і галіне разумення мясцовымі арганізацыямі і апаратам значэння хлебазаготовак для справы соцыялістычнага будаўніцтва нашае краіны.

Ня глядзячы на ўсе нашыя дасягненні, мы сустрэліся з перажыткамі старых часоў. Так, напрыклад, у вёсцы Харамцы (Глускі р., Бабруйскай акругі) бедната выступала на сходзе з заявамі, што „у вёсцы кулакоу няма“ і што „злішкаў хлеба таксама няма“. Усю глыбіню закабалення наасобных беднякоў і сярэднякоў кулацтвам яскрава выкрываюць такія заявы, як наступныя: „Лепш будзе, калі хлеб застанецца ў кулака на весцы—у яго (кулака) можна будзе потым увесну

¹⁾ Гэты артыкул напісаны ў пачатку лістапада.

гэты хлеб пазычыць". Атажа гэта, зразумела, не адзіны выпадак. Нам даводзілася мець справу, праўда, у рэдкіх выпадках, з нежаданьнем прыняць пляны хлебазаготовак для сяла. Чым тлумачацца такія выпадкі? У першую чаргу, зразумела, адсутнасцю работы мясцовых парт. ячэек сярод сялянскае беднаты і сярэдняцтва. Але вялізарную ролю адыгрывае таксама і адсутнасць выразнае клясавая лініі ў практычнай рабоце нашых нізоў савецкіх і коопэрацыйных арганізацый нізшу і на лініі сельска-гаспадарчай коопэрацыі ў прыватнасці. Наш дзяржапарат у паасобных сваіх звенках у справе правядзення клясавая лініі, асабліва на весцы, значна куляе. Найбольш яскравыя прыклады можна назіраць зараз пры правядзенні загатоўчых апэрацый, асабліва хлебазагатоўчых.

У сёлетнім гаспадарчым годзе, у сувязі з добрым ураджаем і больш арганізаваным намі ахопам рынку за лік выціскання прыватніка, усе нашы загатоўчыя пляны значна павялічаны, у прыватнасці ў галіне хлебазаготовак мы маем павялічэнне амаль не на сорак процантаў аводзе агульнага пляну, а ў галіне заготовак непасрэдна ў сялянскіх гаспадарках павялічэнне на 100%. У сувязі з гэтым сёлета мы ужо абхалілі ня менш 80—85% таварнага хлеба БССР. Рэшта, г.зн. 15—20%, прыпадае на прыватніка, пераважна месцачковага і на ўнутры вясковы зварот. Значны ахоп рынку коопэрацый і дзяржаагатоўцамі, сыцсканьне прыватніка на хлебным рынку, давядзенне хлебазагатоўчага пляну аж да вескі і да кулацкага двара—выклікае вялікае аслабленне з боку кулацтва і заможных элементаў сялянства супроць савецкае ўлады і кампартыі, а таксама і супроць новых метадаў уздзеяння на капіталістычныя элементы ў весцы, з мэтай стымулявання здачы імі гаварных збыткаў хлеба. Ня трэба думаць, што кулак выступае выключна супроць велічыні заготовак, ён выступае ў першую чаргу супроць усяе сыстэмы хлебазаготовак і новых грамадзкіх метадаў загатоўчае работы, якія мы ўжываем. Усім вядома, што кулак, падкулачнікі і кулацкія падпывалы выступаюць на сходах, галоўным чынам, супроць давядзення намі пры дапамозе беднаты і ў саюзе з сярэдняком пляну хлебазаготовак аж да вескі і да кулацкага двара, добра разумеючы, што такая ўстаноўка партыі ў справе заготовак накіравана непасрэдна супроць эксплёататарскіх элементаў вёскі, супроць кулака.

Шалёнае супраціўленне кулака нашым загатоўчым плянам, яго жорсткае барацьба супроць новых грамадзкіх метадаў загатоўчае працы, усё гэта зьяўляецца, як найлепшым довадам правільнасці ўзятага партыяй курсу ў справе заготовак. Зразумела, што гэты новы ў умовах БССР курс у справе заготовак, курс, накіраваны на давядзенне пляну заготовак да вескі і да кулацкага двара страшэнна ўскладнілі задачы, што стаяць і перад партыйнымі арганізацыямі і перад савецкім і загатоўчым апаратам. У сувязі з гэтым паасобныя памылкі і промахі няўхільны.

На жаль, справа не абмежавалася памылкамі і промахамі.

У цэлым шэрагу раёнаў БССР плян хлебазаготовак выкананы ўжо на 100% і больш. Паасобныя раёны нават скончылі выкананне свайго гадавога пляну—заготовак. І, ня гледзячы, на гэта ёсць раёны, у якіх кулак і кроплі не закрануты і дагэтуль спакойна хаваюць хлеб і спекулююць ім. Усё гэта мы назіраем пры наяўнасці зусім ясных і дакладных дырэктыв партыі аб першачарговым і абавязковым выкананні хлебазаготовак за лік кулацкіх гаспадарак.

Зразумела, у такой сытуацыі нельга гаварыць пра памылкі і промашкі паасобных звенкаў апарату і паасобных партыйцаў. Справа,

бязумоўна, у грубым і ў некаторых мясцох злосным скажэнні лініі партыі ў галіне загатоўчай політыкі ў цэлым радзе раёнаў БССР. Як кваліфікаваць такі стан рэчаў, калі плян хлебазагатовак выконваецца фактычна за лік сярэдняка і беднаты, але не за лік кулака, калі беднаце і сярэдняком прадпісваліся зверху цвёрдыя нормы гаварных зьлішкаў, якія падлягаюць продажы загатоўцам і, калі бедната ў паасобных выпадках купляла хлеб у кулакоў для таго, каб прадаць яго дзяржаве. І, калі пры ўсім гэтым мы ня бачылі патрэбнага націску на кулака. Тут правы ўхіл на практыцы паслядоўна перарос ужо у страту клясавага твару, у пераход на пазыцыі клясавага ворага, у простае шкодніцтва.

Толькі ў апошні час у справе хлебазагатовак зроблены былі першыя крокі ў справе выпраўлення партыйныя лініі на весцы, якую скрывілі мясцовыя ворганы і паасобныя камуністы, але зроблены гэтыя крокі ўсё-ж яшчэ не ў дастатковай ступені і ў злачынна-павольным тэмпе. Кулак яшчэ ня ўсюды атрымаў цвёрдае і дастатковае заданьне і цвёрдыя тэрміны выканання яго. Работу ў гэтай галіне трэба паскорыць, трэба дамагчыся, каб кулак прадаў хлеб коопэрацыйным і дзяржаўным загатоўцам у бліжэйшы-ж час і ў патрэбных прапарцыях (80% жыта і пшаніцы).

Гэтая вялізарная важнасць задачы будзе намі выканана правільна і цалкам толькі тады, калі мы ў патрэбнай меры арганізавана абхопім рэвалюцыйную актыўнасць беднаты, якая ўвесь час узрастае, і, абпёршыся на яе, мабілізуем на барацьбу з вясковымі спекулянтамі, што сядзяць на карку грамады, асноўную масу сярэдняцтва. З гэтай мэтай партыя павінна моцна ўдарыць па руках ня толькі тых, хто на практыцы рэпрэзэнтуюе правы ўхіл, хто на справе страціў клясавы твар, хто скрыўляе лінію партыі. Трэба біць бязлітасна і тых, хто падводзіць „тэарэтычную“ базу пад правую практыку ўсялякімі гутарачкамі пра „адсутнасць сапраўднага кулака“ ў сябе ў раёне ці ў вёсцы. Дзе хто з такіх „тэарэтыкаў“ часта-густа—пад шумок громагласных рэзолюцый пра барацьбу з правай небяспекаю „наогул“, пад шумок прывітаньняў сацыял-стычнаму будаўніцтву—выражае сумненні ў рэальнасці нашага пляну хлебазагатовак і, сыцяўшы зубы, з агрунтай усмешачкай балбоча пра зварот ваеннага камунізму, прадракае недасеў у наступную пасеўную кампанію, палюе знікненнем запасаў на вёсцы і ўсялякімі іншымі страшнымі рэчамі. Такое хныканьне і запалохваньне аб'ектыўна зьяўляецца прыслужваньнем клясаваму ворагу і ня можа паслабіць нашага наступленьня на кулака.

Генэральная лінія партыі, складаная часыцінаю якой зьяўляецца наша сыстэма загатоўкі прадуктаў сельска-гаспадарчае вытворчасці, цалкам апраўдваецца нашымі дасягненнямі на эканамічным фронце. Генэральную лінію партыі падтрымлівае цалкам уся асноўная маса сялянства: бедната і сярэднякі, якія ў асобе вясковага актыву сваімі выкрываньнямі данамагаюць партыі выправіць скрыўленьне партыйнае лініі на мясцох. Найбольш яскрава гэта падтрыманьне праявілася у веснавую пасеўную кампанію, цяпер у хлебнай і бульбянай загатоўчых кампаніях і ў бурным росьце калгаснага руху.

Рост пасеўнае плошчы ў 1929 годзе на 2,6%, а ў калгасах на 88,5%, рост ураджайнасці наогул і асабліва ў сацыялістычным сектары абвяраюць усялякія „прадрашанні“ і „прароцтвы“ правых ухілістых пра разрыў саюзу рабочых і сялян, пра дэградацыю сельскай гаспадаркі і г. д. Павялічэньне хлебазагатоўчых плянаў самімі сялянамі на агульных сходах, якое адбывалася амаль паўсюды, гаворыць пра рэальнасць і пра поўную магчымасць выканання нашых заданьняў.

Гэтыя настроі і актыўнасьць беднаты і сярэдняцтва трэба выкарыстаць цалкам для націску і ўздзейнічання на кулака, для поўнага і сваячасовага выканання ім ускладзеных на яго заданьняў у справе абавязковае продажы дзяржаве зьлішкаў іхнага хлеба.

Хлебазагатоўкі за першы квартал і за 20 дзён кастрычніка ў адносінах да таго-ж пэрыяду 1928/29 году складаюць 600,1%, а ў адносінах да гадовага пляну леташняга году 175%. Такія тэмпы хлебазаготовак вымагаюць асаблівае выразнасьці ў рабоце ўсяе нашае загатоўчае сеткі і пільнае неаслабнае увагі да гэтае работы з боку партыйных арганізацый і савецкіх органаў.

Нельга заспакоіцца на выкананьні 52% гадовага заданьня хлебазаготовак, бо гэтае заданьне далёка адстае ад таго, што мы можам і павінны даць. Акрамя таго, сабраць астатнія 48% за два месяцы будзе цяжэй, чымся першыя 52% за мінулыя 6 тыдняў. Работу ў галіне заготовак дзеля гэтага ня толькі нельга паслабляць, але трэба паскорыць тэмпы работы, трэба працаваць выразна павыскаваму і удзень і ўначы. Гэта-ж паралельна мы павінны ў тэрмін даць бульбу і мы яе далі і ўсьлед за гэтым, не паслабляючы тэмпу хлебных і бульбяных заготовак, трэба даць лён. Асабліва трэба падцягнуцца тым акругам, якія адсталі, тым больш, што адсталі акурат тых акругі, ад якіх у канцовым разрахунку залежыць выкананьне пляну па БССР. Трэба напружыць усе сілы.

Цяпер нам прыдзецца атрымаць хлеб ад кулака, які будзе супраціўляцца самым адчайным спосабам. Ужо цяпер можна назіраць выпадкі гэрорыстычных акцый, накіраваных кулацтвам супроць вясковых актывістых, супроць калгаснікаў і беднаты, якія зрабіліся часцейшымі ў сувязі з барацьбою на хлебным фронце. Раней, да тае пары, пакуль кулак меў магчымасьць пазбавіцца ад „удзелу“ ў чырвоным абозе або ад „добраахвотнае“ падпіскі ў памеры 5—10% сваіх зьлішкаў, ён часта-густа абмяжоўваўся контр-рэвалюцыйнай агітацыяй. Сёньня, калі яму ніяк немагчыма ухіліцца ад продажы фактычных зьлішкаў дзяржаве, ён аказвае шаленае супраціўленьне, ён хапаецца за атакцельны тэрор. Гэты тэрор ня можа затрымаць нашага наступу на кулака. Наадварот, наш націск павянец і будзе ўзрастаць пропорцыянальна супраціўленьню кулака.

Нобач з гэтым мы павінны рашуча выправіць памылкі, дапушчаныя нашымі органамі адносна беднаты і сярэднякоў у першую чаргу шляхам спынення раскладкі пляну на іх ў абавязковым парадку. Тут мы павінны дзейнічаць выключна шляхам грамадзкага ўздзейнічання і эканамічнай зацікаўленасьцю (прэміраваньне). Адносна беднаты на мясцох павінна быць прапулена чуласьць, асабліва па лініі забесьпячэньня яе хлебам. Ня трэба чакаць апошняе хвіліны, а трэба зараз-жа, не сьпяшаючыся, выявіць тых групы, якія прыдзецца забесьпечваць хлебам, скласьці сьпісы, даць зьяўкі захаваць хлеб на месцы, каб потым не давялося яго завозіць. У той-жа час, складаючы плян забесьпячэньня хлебам беднаты, трэба захоўваць жорсткую эканомію ў выдагкаваньні хлеба, улічваючы сьлетні добры ўраджай і звязанае з гэтым павяньшэньне патрэбы ў хлебе кожнага паасобнага бядняцкага двара.

Правядзеньне ўсіх гэтых мерапрыемстваў у справе забесьпячэньня беднаты хлебам, калі яно будзе ўвязана з нашай масавай работай на весцы, дапаможа нам выправіць памылкі і скажэньні, дапушчаныя ў нашай загатоўчай рабоце, у значнай меры абяззброіць кулака, узмацуе нас політычна і забясьпечыць выкананьне нашага пляну заготовак.

Гэта найважнейшая ўмова соцыялістычнага будаўніцтва.

Ход чысткі радоў КП(б)Б.

(Па матэрыялах ЦКК КП(б)Б).

Да сучаснага моманту (1-XI—29 г.) па КП(б) Беларусі скончана праверка кіруючых кадраў і чыстка вайсковых і вясковых ячэек; з ліку савецкіх ячэек падпалі пад чыстку ўжо 50—60 проц. (па асобных акругах гэты процант яшчэ вышэйшы). Акруговымі КК праведзена значная работа па прагляду апэляцый на рашэнні праверкамаў па чыстцы вайсковых і вясковых ячэек.

Увесь гэты матэрыял дае нам магчымасць застанавіцца на некаторых характэрных момантах праходжання чысткі, а таксама на даным матэрыяле прасачыць, у якой меры ў арганізацыях КП(б)Б ажыццяўляецца апошняя (кастрычнікаўская) настанова ЦК і ЦКК УсеКП(б) „Аб папярэдніх ітогах праверкі і чысткі радоў УсеКП(б)“.

I.

Падрыхтоўчая праца да праверкі і чысткі сав. ячэек.

Удзел партарганізацый у чыстцы.

Работа па чыстцы савецкіх ячэек пачалася ў КП(б)Б у сярэдніх лічбах верасня м-ца 1929 г. Праверкомы былі складзены ў большасці выпадкаў з таварышоў, якія праводзілі чыстку вясковых ячэек, чым забяспечылася максімальнае скарыстанне вопыту чысткі гэтых групы (вясковых) партычэек.

У рэзолюцыі Кастрычнікаўскага Пленуму ЦКК КП(б)Б канстатуецца, што ў радзе акруг у час чысткі вясковых ячэек, *некаторыя акругомы імкнуліся разглядаць чыстку, як справу выключна Кантрольных Камісій* (Бабруйск, Мазыр, Полацак, Магілёў). У выніку гэтага, калі разгарнулася чыстка вясковых ячэек, ня было праведзена неабходнай падрыхтоўкі як саміх партыйцаў, так і асабліва беспартыйных мас. Усё гэта ўскладняла работу праверкамаў і перашкаджала нармальнаму ходу чысткі і праверкі. У сувязі з гэтым, Пленум ЦКК звярнуў асаблівую ўвагу АК і АКК на неабходнасць дакладнай праверкі падрыхтаванасці савецкіх, вузаўскіх і вытворчых ячэек і мобілізацыі ўсіх сіл на сталае і жывое кіраўніцтва і практычную дапамогу праверкамам і ячэйкам.

Ацэньваючы цяпер удзел партарганізацыі ў практычнай падрыхтоўцы і правядзенні чысткі сав. ячэек, неабходна ўказаць, што з боку райкомаў ня было ўдзелена дастатковае ўвагі гэтай рабоце. Практичная падрыхтоўка да праверкі і чысткі ячэек, падбор і папярэдняе праверка матэрыялаў на асобных членаў партыі не праводзіліся.

Як агульнае з'явішча трэба адзначыць, што *характэрыстыкі* на ячэйкі, складзеныя райкомам, не здлюстроўваюць сапраўднага становішча ячэек.

У Гомелі, толькі гаррайком правёў сапраўдную работу па падрыхтоўцы да чысткі сав. ячэек, што атрымала выраз у масавым абсьледаваньні ўсіх сав. ячэек. У другіх раснах (Залінейны і інш.) такое падрыхтоўкі не праводзілася.

Віцебская АКК, на пасяджэньні ад 22-Х, па пытаньню аб ходзе чысткі сав. ячэек канстатавала недапушчальна-нядбайныя адносіны і поўную недаацэнку з боку большасьці бюро ячэек прымацаваных прадпрыемстваў і фракцыі фабзўмясцковаў задач, якія стаяць перад партыяй у справе чысткі савецкіх ячэек. Бюро ячэек прадпрыемстваў і устаноў, ня глядзячы на здавальняюча праведзеную падрыхтоўчую работу, ня здолелі арганізаваць рабочыя масы і прычынуць іх да актыўнага ўдзелу па правядзеньню чысткі савецкіх ячэек. АКК адзначыла, што 1-шы ранком з значным спазьненьнем прыняў меры да ўчленьня недахопаў і з недастатковаю рэзкасьцю ставіў перад ячэйкамі пытаньне аб іх ролі ў чыстцы сав. ячэек, а таксама ў сэнсе рэагаваньня на адносіны з боку партыянаў, што зрываюць правядзеньне чысткі ячэек.

Такім чынам *пыходзіцца і зараз канстатаваць, што вялікіх зрухаў у сэнсе ўзмацненьня увагі партарганізацыі і самамогі АКК і праверкомам у правядзеньні чысткі — мы не назіраем.* У пэўнай ступені гэта тлумачыцца кампаніямі, якія цяпер праводзяцца: згатоўкі, калумовы, праверка ўмоў па соц. спаборніцтву і г. д. Нельга не адзначыць і тую акалічнасьць, што ў некаторых арганізацыях (Гомель і інш.) на тэмпе чысткі савецкіх ячэек адбіліся манэўры і ўдзел у іх батальёну ў складзе 600 камуністых Гомельскай гарадзкой, Залінейнай і Нова-Беліцкай арганізацыі, што прымусіла сьпешна чыстку амаль на цэлы месяц

Аб удзеле рабочых у чысткі сав. ячэек.

У мэтах забесьпячэньня сталага ўдзелу рабочых мас у чыстцы сав. ячэек, былі арганізаваны *партыйна-абсьледацельскія брыгады* з рабочых прадпрыемстваў для вывучэньня ўсіх галін работы ячэек і дапамогі праверкомам пры праверцы і чыстцы ячэек. Па раду месца гэтыя брыгады бязумоўна сябе адрозьдзілі (Мінск, Віцебск і інш.). Вылучаныя з вытворчых ячэек партыйна-абсьледацельскія брыгады знаёмяцца з настановамі партыі у сав. установах і роляю асобных членаў партыі ў іх. Брыгады, поруч з праверкай асобных членаў партыі, выявілі шмат сур'ёзных недахопаў у рабоце сав. устаноў і высюўвалі канкрэтныя прапановы па палепшаньню работы апарату. Дзякуючы удзелу рабочых брыгад было выкрыта сапраўднае становішча рэчаў у ячэйках: факты зацэску самакрытыкі, скуруленьня класавае лініі і інш. недахопы, што паставілі пытаньне аб роспуску бюро ячэек (Менск ячэйкі Лесбелу, Стражася).

У Мазыры з складу рабочых брыгад і вылучаных т. т. з правяральных ячэек арганізаваліся камісіі для кіраваньня работай асобных устаноў, аб'яднаемых данай ячэйкай. Абсьледаваньне праводзілася над кіраваньствам членаў праверкомаў. Акрамя таго, праверкомы, якія правяралі некалькі ячэек, практыкавалі ўзаемнае абсьледаваньне правяральных ячэек. Папярэднія сходы па гандлёва-каапэрацыйных ячэйках паказалі мэтазгоднасьць такога мэтаду ў сэнсе разьвіцьця самакрытыкі і крытыкі: па справаздачнаму дакладу сакратара ячэйкі запісваліся ў спрэчкі ўсе члены і кандыдаты партыі і шмат беспартыйных — усяго выказалася каля 50 чалавек.

Аднак, у шэрагу месц работа брыгад патрабуе яшчэ вялікіх правак і інструктавання. Дзе-ні-дзе вытворчыя ячэйкі абмежаваліся толькі вылучэннем брыгад, а самі-ж практычнага ўдзелу ў чыстцы сав. ячэек ня прымаюць. Гэтым тлумачыцца і слабасць работы брыгад ў асобных мясцох.

На нарадзе Менскай АКК ад 2-Х высветлілася, што брыгада, вылучаная ў дапамогу камісіі па чыстцы ячэйкі Белсампрамсаюзу, бяздзейнічала, яе ніхто не інструктаваў і таму ўдзельнікі брыгады партыйцы ф-кі Меншвэй—ня ведалі, што ім трэба рабіць. Такое становішча характэрна і для іншых брыгад, яны нярэдка у сваёй рабоце дапускаюць грубыя памылкі. На нарадзе, напрыклад, адзначылі, што брыгада, якая правярала работу Дзяржстраху, вызывала к сабе ў кабінэт беспартыйных работнікаў Дзяржстраху і кожнаму задавала наступнае пытаньне. „Скажэце, што вы ведаеце аб партыйцах вашае ўстановы“. Зразумела, што такі мэтал работы, як недапушчальны, быў хутка выпраўлен.

Бабруйская АКК указвае на недастатковую работу праведзеную гаркомам па падрыхтоўцы рабочых да ўдзелу ў чыстцы сав. ячэек. На першых праверачных сходах удзельнічала нязначная колькасць рабочых. Па ўказаньню АКК былі ўжыты заклікі да ўзмацнення ўдзелу рабочых, але ўсё-ж вялікіх зьмен у гэтым напрамку не дасягнута.

У Гомелі, у пачатку чысткі сав. ячэек, назіраўся слабы ўдзел рабочых, асабліва па Заходняму раёну пры чыстцы ячэйкі Праўленьня Заходніх чыгунак, але пасля прынятых мер з боку АКК, АК і райкомаў, зараз назіраецца значны зрух. Сходы ячэек праходзяць у прысутнасьці амаль поўнага складу супрацоўнікаў апарату, і рабочых прапрыемстваў: сярэдняе наведваньне сходаў ячэек ГарАНА, ЦРК, Акрфа, Сампрамсаюзу—450 чалавек, у іншых ячэйках—150—200 чал. Аднак, удзел рабочых зьяўляецца яшчэ недастатковым, прычым вельмі часта пасыўным (ячэйка Нарсувязі). Да ячэйкі ЦРК прымацован завод „Пролетары“. У першыя дні рабочыя больш удзельнічалі, а ў апошнія дні гэты ўдзел паслаб.

На скліканай Менскай АКК, у пачатку кастрычніка, нарадзе рэдкалегій насьценгазэт у сав. установах высветлілася, што *насьценгазэты* не разгарнулі дастатковае работы па падрыхтоўцы і чыстцы сав. ячэек, напрыклад: насьценгазэта Белдзяржстраху па пытаньню аб чыстцы партыі зьмясьціла 5 артыкулаў на агульныя тэмы і 2 нататкі аб асобных камуністых. Конкрэтнага матэрыялу аб рабоце ячэйкі ня зьмешчана. Партыйцы, якія ведаюць работу ячэйкі, ня пішуць і гавораць так: „няхай наступіць дзень чысткі, і мы тады будзем асьвятляць, а зараз нечага пісаць“. Некаторыя насьценгазэты баяцца самакрытыкі. Так, напрыклад, у насьценгазэце ВСНГБ, калі закранаецца якая-небудзь асоба, то пішацца першая літара прозьвішча—баяцца напісаць поўнасьцю прозьвішча. Такі-ж малюнак мы маем у насьценгазэце Бел. Акадэміі Навук, дзе, акрамя таго, ні ячэйка, ні мясцом не рэагуюць на зьмешчаныя нататкі.

Наогул, трэба падкрэсьліць, *што да апошняга часу рэдкалегіі насьценгазэт не разгарнулі належнае работы ў сувязі з чысткаю ячэек*. большасць насьценгазэт абмежаваліся толькі зьмяшчэньнем 2—3 артыкулаў агульнага характару.

Як на прыклад далатнай работы насьценгазэты па падрыхтоўцы да чысткі партыі, належыць указаць на газэты НКЗему. Рэдкалегіяй было склікана 3 нарады рабсьценкораў, даны даручэньні асобным таварышам, зьмешчан рад матэрыялаў аб рабоце ячэйкі, але зноў-такі, сур-

ённым недахопам ў гэтай рабоце зьяўляецца слабы ўдзел партыйцаў у сэнсе дачы матэрыялаў у газэту.

Па пытаньню аб далейшым удзеле насьценгазэт у чыстцы партыі, нарадай прынята рад рашэньняў, як, напрыклад, правядзеньне агляду работы ячэйкі, асьвятленьне галоўнейшых вучасткаў партыйнай работы і работы асобных камуністых, правядзеньне нарады рабкораў па пытаньню удзелу рабкораў у чыстцы савецкіх ячэек, выпускаць да чысткі спэцыяльныя нумары насьценгазэт, прысьвечаныя пытаньням чысткі з зьмяшчэньнем у іх як матэрыялаў аб рабоце ўсёй ячэйкі, так і асобных партыйцаў.

Удзел камсамолу ў чыстцы савецкіх ячэек застаецца слабым. З боку Менскага Акругому КСМ таксама нічога ня было прынята да ўзмацненьня ўдзелу КСМ у чыстцы партыі. У сувязі з гэтым, па ініцыятыве АКК, была склікана нарада камсамольскага актыву, дзе былі прыняты рад рашэньняў па прыцягненьню да актыўнага ўдзелу камсамольцаў у чыстцы сав. ячэек.

У рашэньнях нарады паказана, што камсамольцы павінны дапамагчы праверкамам выяўляць чужы і нягодны элемент, каб ачысьціць ад яго партыю. Кожны камсамолец павінен смела, ня гледзячы на асобы, без усякае палахлівасьці, ускрываць усе недахопы, ускрываць канкрэтныя насцеляў зла. Усякім настроям—замоучваньня недахопаў, замазваньня, захаваньня нягодных—трэба абвясьціць бязьлітасную барацьбу, разглядаючы гэта, як сьвядомыя антыпартыйныя і антыкамсамольскія паводзіны і яўнае прымірэнства.

II.

Ход чысткі савецкіх ячэек.

Аб самакрытыцы на праверачных сходах.

Пры правядзеньні чысткі савецкіх ячэек праверкамы сустрэліся з асаблівымі цяжкасьцямі. Абставіны савецкае ўстановы, замкнутасьць ячэйкі, адсутнасьць самакрытыкі, факты круговае парукі і сямейсьце-веннасьць сярод камуністых, слабы ўдзел беспартыйных усё гэта надзвычайна ўскладняе работу па чысткі сав. ячэек.

Найбольш цяжкімі ў сэнсе разьортваньня самакрытыкі былі першыя дні чысткі.

Звычайна на першых праверачных сходах сакратары ячэек не задавалі тону па разьортваньню самакрытыкі. Так, напрыклад, сакратар ячэйкі ЦРК (Гомель), робячы справаздачу аб рабоце бюро ячэйкі, пабудавіў свой даклад такім чынам, быццам у ячэйцы ўсё добра, ёсьць маленькія недахопы—толькі усяго. Тымчасам, у гэтай ячэйцы былі выяўлены буйнейшыя недахопы: палітычная блізарукасьць, падмена клясавае лініі і задач партыі вузкім дзяляцтвам. Бюро ячэйкі не падышло як сьлед да вытворчага жыцьця ЦРК. Мелі месца праявы правых настрою сярод часткі членаў ячэйкі, неразуменьне задач партыі па барацьбе з правым ухілам і г. д.

У Менску ў першыя дні чысткі камуністы ў радзе ячэек пляліся назадзе і ня прымалі актыўнага адзелу ў спрэчках, ня выступалі з крытыкаю правяраемых таварышоў. Назіралася баязьлівасьць многіх партыйцаў яны чакалі пасыўна свае чаргі, каб прайсьці праверку. Сакратары ячэек таксама не праяўлялі дастатковае актыўнасьці, узваліўшы работу па правядзеньню праверачных сходаў на праверкамы. Пры чысткі ячэйкі Працасьветы, праверкаму літаральна прыходзілася вы-

зываць партыйцаў па прозьвішчу, каб яны ўдзельнічалі ў спрэчках. Беспартыйныя таварышы на сходах выступаюць з рэзкаю крытыкаю і прыводзяць канкрэтныя факты скажэння клясавае лініі ў рабоце нарасьветных устаноў, а члены ячэйкі выступаюць з агульнымі разважаньнямі, апраўдаўца і г. д. Наколькі недапушчальна слаба разіорнута самакрытыка ў гэтай ячэйцы, сьведчыць той факт, што камісія атрымала заяву з кампраментуючым матэрыялам, напісаную левай рукой і падпісаную выдуманымі прозьвішчамі. У ячэйцы пажарнай каманды, камісія вымушана была кожны раз выклікаць сакратара ячэйкі, каб ён выступаў з характарыстыкай правяраемага камуністага. Другія члены ячэйкі маўчалі. Камуністыя Мен Акр. Страхасы таксама баяліся выступаць адкрыта і крытыкаваць работу адзін аднаго.

Чыстка ячэйкі Кіраўніцтва Зах. чыгункамі (Гомель) праходзіла пры недастаткова разгорнутай самакрытыцы. У ячэйцы 108 партыйцаў, а на спэлаваздачнаму дакладу бюро выступіла 10 чалавек, прычым у выступаюшых партыйцаў ня было сьмеласьці адкрытага бальшавіцкага паыходу да выяўленьня недахопаў у рабоце ячэйкі. З беспартыйных выступіў толькі адзін, адзначыўшы слабую работу шэфтаварыства ў галіне калектывізацыі.

Такое ж зьвявішча было і па ячэйках у Віцебску. Партыйцы не заўсёды адкрыта гаварылі аб недахопах як усяе работы ячэйкі, так і асобных партыйцаў. Рабочай брыгадзе друкароў з вялікай цяжкасьцю ўдалося выявіць адмысловыя моманты ў рабоце ячэйкі Працасьветы. Тут стараліся замазваць асобныя недахопы, прычым гаварылася, што „трэба ўлічыць умовы працы“.

Разам з тым належыць указаць на рад выпадкаў рашучага выкрыцьця баячак у савецкіх ячэйках, азякуючы разгортваньню самакрытыкі ў працэсе чысткі ячэек. Наогул, трэба зусім пэўна прызнаць, што сапраўдная самакрытыка ў савецкіх ячэйках разгарнулася толькі на правяральных сходах. Да гэтага шмат пытаньняў далей бюро ячэйкі ня выходзіла. Таму ня здзіўляе тое, што ў ячэйцы мэталёўстаноў (Менск) з боку кіраўнікоў Агдзяленьня ГЭТ была дапушчана безгаспадарчасць і проста такі шкодніцкія адносіны да абсталяваньня лініі Плешчаніцы—Заслаўль. Копыль: укапваліся гнілыя слупы. На заўвагу аб гэтым аднаго члена партыі, апошні быў зьнят з работы. Лінія потым была пераабсталяваная. На абсталяваньне Мазырскае электрастанцыі было зроблена 8 камандырвак, а калі трэба было пусьціць станцыю, аказалася, што пастаўлены ня тыя трансфарматыры.

На сходах па чыстцы ячэйкі Акрэа (Віцебск) выявілася, што ў ячэйцы маецца яшчэ спадчына прышчэпаўшчыны. Пытаньні зямляўпарадкаваньня праходзілі паўз ячэйку. На заявы асобных зямляўпарадкавальцаў адносна хутарызацыі не зьвярталася ніякае ўвагі. Мала гэтага—выступаюшых з крытыкай асобных партыйцаў-спэцыялістых члены бюро ячэйкі прызывалі бузацерамі; наогул крытыка і самакрытыка не знайшла дастатковага праламленьня ў рабоце ячэйкі, але затое квітнела склока паміж асобнымі членамі бюро і партыйцамі. Усё гэта ўдалося высьветліць у час чысткі, дзякуючы актыўнаму ўдзелу з боку радавых членаў партыі і беспартыйных, а таксама здавальняючай рабоце рабочай брыгады лесзаводу № 13, прымацовай да ячэйкі Акрэа. Справаздачныя сходы цягнуліся 4 дні, у спрэчках выказалася больш 50 чалавек, задавалася шмат пытаньняў.

Пры правядзеньні чысткі ячэйкі Сампрама (Бабруйск) на сходах прысутнічала ў сярэднім да 800 чалавек, галоўным чынам, саматужнікаў. У гэтай-жа ячэйцы было падана праверкаму 96 заяў, з іх 19 аналізных, прычым 70% паданых заяў аказаліся правільнымі. Прысутныя на

сходах партыйцы не заўсёды давалі належны адпор выступаўшым з яўна неугрунтаванай кампромэнтацыяй. Былі выяўлены моманты кругавое парукі з боку асобных партыйцаў. Партыйцы, што працуюць у арцелі „Аб'яднаны Пекар“, выступалі ў абарону адзін за другога, не садзейнічаючы праверкаму ў выяўленьні праступкаў асобных партыйцаў. Пры такой-жа, калі яшчэ ня большай, актыўнасьці праходзіла чыстка ячэек органаў Сампрамкоопэрацыі ў другіх акругах.

У Гомелі, асабліва актыўна прайшло абгаварэньне дакладаў ячэек. Амаль у кожнай ячэйцы ў спрэчках выказваліся па 20—25 чалавек па справаздачнаму дакладу і ў сярэднім па 5—10 чалавек па кожнай кандыдатуры. У асноўным партыйная маса актыўна удзельнічала ў чыстцы і крытыка зьяўлялася здаровай, накіраванай на выяўленьне недахопаў. Але былі моманты і кругавое парукі, калі камуністыя абаранялі адзін аднаго, ці маучалі. У некаторых ячэйках, асабліва ЦРК, былі спробы з боку беспартыйнае абыватальшчыны зьвяздзеньня асаб стых рахункаў і кампромэнтацыі дзельных камуністых, але гэтыя спробы сустрэлі рашучы адпор з боку прысутных партыйцаў і працоўных беспартыйных.

У Менску выключную ўвагу партыйнай і савецкай грамадзкасьці прыцягнула да сябе чыстка ячэек цэнтральных устаноў: НКАсьветы, НКФ.ну, Ёдсампрамсаюзу ў сувязі з радам выпадкаў праўленьня правага ўхілу, скажэньня клясавае лініі і праўленьня нацыянал-дэмакратызму (ячэйка НКАсьветы), што было шырока асьветлена ў друку за апошнія часы.

Асабліва вялікай політычнай вышыні дасягнула чыстка ў ячэйцы НКАсьветы ў сувязі з чысткаю Жылуновіча і вылазкай нацыянал-дэмократаў. Праверка яго зацягнулася на 4 вечары і ўсе гэтыя вечары ктвоб Прадасьветы, дзе прыходзілі праверачныя сходы, быў перапоўнены.

У сувязі з праверкаю Жылуновіча партыйная маса дала рашучы бой беларускаму нацыянал-дэмакратызму і выступленьне з абаронаю нацыянал-дэмакратычных поглядаў партыйцаў Марука, Ільлючонка і Цьвікевіча.

Між та ім будзем тут падрабязна спыняцца на гэтай чарговай вылазцы нацыянал-дэмократаў (пытаньне гэта было шырока асьветлена ў нашым друку). Політычны сэнс гэтых выступленьняў зусім правільна ацаніла перадавая „Зьвязды“, як „вылазку клясавага ворага, апранутата ў форму беларускага нацыянал-дэмакратызму і тавару, тага вуснамі асобных камуністых“, што не саўмяшчальна з прабываньнем у радок нашай партыі. Зусім зразумела, чаму цэлы рад партсходаў вынеслі рашэньні, солідарызаваліся з перадтвой „Зьвязды“ і патрабавалі выключэньня групы Марука, Ільлючонка і Цьвікевіча з партыі.

Такі-ж рашучы бой быў даны яўрэйскім нацыянал-дэмократам (выступленьне Сосіса).

У Мазыры, пры чысткі ячэйкі Гандлева-коопэрацыйных органаў выявілася, што ў ячэйцы квітнелі ідэалэгічна-шкодныя настроі, яўрэйскі шовінізм. Група камуністых-яўрэяў адкрыта выказвалі яўна-шовіністычныя погляды, а бюро ячэйкі не мобілізавала партыйцаў на барацьбу з шовінізмам і антысэмітызмам. Беларусаў, якія пасылаліся на работу ў ЦРК, ігнаравалі і ня ўводзілі ў курс работы ЦРК. Быў выпадак, калі ў прысутнасьці заг. гандлевага аддзелу т. Чумака дзелавае нарада аб працы ЦРК праводзілася на яўрэйскай мове, а Чумак у сутнасьць пытаньня ня ўводзіўся. Пратэсты Чумака супроць такое адносіны да яго імкнуліся вытлумачыць перад ячэйкай у цэлым, як неразуменьне Чумаковым нацполітыкі, абывававаючы яго нават у антысэмітызьме. Супроць праверкаму было высунута паклепніцкае абві-

навачваньне ў тым, быццам праверкам тэндэнцыйна падыходзіў да камуністых-яўрэяў і дапусьціў грубыя памылкі пры чыстцы асобных камуністых. Гэтыя вылазкі сустрэлі рашучае асуджэньне з боку Мазырскае гарадзкае партарганізацыі, якая ацаніла гэтае выступленьне супроць праверкому, як вынік дробна-буржуазнага ўзлыву на асобных партыйцаў, што падпалі пад гэты ўплыў, а таксама ў спэцыяльнай пастанове ЦКК па Мазырскай справе.

Прасьледваньні за выступленьні на праверачных сходах.

Такія факты, хоць і адзіначныя, усё-ж мелі месца. Найбольш яскравы выпадак прасьледваньня за выступленьні на праверачным сходзе меў месца ў Чэрвеньскім раёне Менскае акругі. У гэтым раёне, вычышчаны партыец, былы старшыня раён. КСУД—Чэрвінскі, стрэлам з рэвальверу забіў бедняка-лясьніка Кавецкага, які выкрыў яго ў час чысткі партыі. На другі дзень пасля забойства ў Чэрвені адбыўся партыйны сход, на якім прысутнічала да 1000 чал. беспартыйных рабочых, сялян, чырвонаармейцаў, які прызнаў злачынства Чэрвінскага антысавецкім і контррэвалюцыйным выступленьнем супроць лініі партыі і шырокага разьвіцьця самакрытыкі. Суд, што адбыўся нядаўна ў Менску, засудзіў Чэрвінскага да расстрэлу.

У Віцебску, муж-партыец забіў сваю жонку за крытыку і выкрыцьце яго на праверачным сходзе, дзе ён быў выключан з партыі. Зараз-жа пасля забойства жонкі ён скончыў самагубствам.

У Бабруйску, адзін выключаны з партыі пагражаў камсамольцу, выступіўшаму супроць яго, што „я з табою разьлічуся“.

Трэба сачыць за такімі прыкладамі і на карані перасякаць спробы прасьледваньня за выступленьні з крытыкай на праверачных сходах.

III.

Аб політычнай „блізарукасыці“ некаторых праверкомаў.

Адною з асноўных задач чысткі, зьяўляецца вывучэньне політычнага твару кожнага камуністага, праверка яго клясавае лініі. На гэтым шляху правадзімая чыстка ўсяе партыі і, у прыватнасьці, чыстка ячэек КП(б)Б мае ўжо значны посьпех. Агульнавядомы рад ячэек, цэлыя раённыя партарганізацыі па (Менскай, Бабруйскай, Магілёўскай і інш. акругах), дзе ў выніку чысткі былі выкрыты праваўхіленцкія справы, выкрыты брыдкія скрыўленьні клясавае лініі, змычка з клясавым ворагам, факты заціску самакрытыкі і г. д.

Аднак, нельга прайсьці паўз факты і адваротнага парадку блізарукае работы праверкомаў, калі пры чыстцы праверкомы не заўважаюць опартуністычных спраў, ня ўскрываюць асноўныя хваробы правараемае арганізацыі, у выніку чаго прыходзіцца вызначаць паўторныя, ці праводзіць дадатковыя праверкі арганізацый.

Прывядзем выпадкі паўторных чыстак па арганізацыях КП(б)Б.

Раней усяго тут неабходна застанавіцца на рашэньнях ЦКК па выніках чысткі *Коханаўскае райпартарганізацыі*, Аршанскае акругі.

Напярэдадні чысткі вясковых ячэек у ЦКК і АКК з рэдакцый газэт паступілі нагаткі, якія сыгналізавалі аб небясьпецы ў гэтым раёне. Такія-ж магэрыялы падавалі ў АКК асобныя члены партыі і беспартыйныя. Тымчасам, праверкам глыбокае праверкі матар'ялаў не правёў і дзякуючы гэтаму быў дапушчаны рад буйнейшых памылак пры чыстцы гэтае райпартарганізацыі.

Больш паловы партыйцаў прайшлі чыстку бяз усякага абгаварэньня на сходах. Ні партыйцы, ні беспартыйныя нічога аб іх не казалі.

Такім парадкам прашлі чыстку нават многія з такіх партыйцаў, супроць каторых былі зусім канкрэтныя абвінавачваньні, прычым былі сярод іх і такія, якія у мінулым мелі суровыя партспягнаньні, дапусьцілі рад новых антыпартыйных учынкаў: п'янства, скрыўленьне клясавае лініі, бюрократызм, адмова ад уступленьня ў калгасы і г. д. У выніку такое чысткі з правярых па Коханаўскай арганізацыі 81 партыйца, выключана з партыі 3,7%, і толькі 17 атрымалі рознага роду спягнаньні. Ніякага росту ячэек за лік батрацтва, беднага, сель.-гасп. рабочых у выніку чысткі гэтага раёну не адбылося. Праверкам заставіў у партыі сакратара райкому Якіменко, потым выключанага Аршанскага АКК, як схаванага свае сацыяльнае становішча (сын жандара) і дапусьціўшага рад выпадкаў зацэску самакрытыкі, скрыўленьне клясавае лініі і новых антыпартыйных учынкаў. Праверкам ня даў ніякае ацэнкі рэальнаму парткіраваньству не завстрыў увагу партарганізацыі на праваўленчы правага ўхілу, на фактах зацэску самакрытыкі, слабага правядзеньня калектывізацыі і на другіх хваравітых зьявішчах у раённай партарганізацыі.

На інфармацыі аб выніках чысткі Коханаўскае арганізацыі Прэзыдыум ЦКК КП(б)Б вынес пастанову, дзе было прапанавана Аршанскага АКК разглядаць пытаньне аб паўторнай чыстцы Коханаўскае арганізацыі. У зьвязку з адпаведным рашэньнем Аршанскае АКК для правядзеньня паўторнае чысткі Коханаўскае арганізацыі быў накіраван член Прэзыдыуму ЦКК т. Гнілякевіч.

Прэзыдыум Гомельскае АКК адмяніў праведзеную чыстку ячэйкі *На тэсэльману* і пазначыў паўторную чыстку ячэйкі. Гэтае рашэньне АКК прынята ў сувязі з зусім незадавальняючымі вынікамі чысткі гэтае ячэйкі. Тут былі выкрыты канкрэтныя плявы правага ўхілу, абарона прыватніка, падхалімства, сямейсьцьвеннасьць, кругавая парука, маўчанка, амаль поўная адсутнасьць самакрытыкі.

У час правэркі, замест адкрытае самакрытыкі, партыйцы гаварылі аб недахопах сакратару ячэйкі па вуха, у ячэйцы наміралася бязьлітасць рашуча і адкрыта наступаць на дробнабуржуазную стыхію, змагацца з бюрократычнымі скажэньнямі апарату. Пытаньнямі паліпшаньня і рацыяналізацыі работы апарату ячэйкі мала займалася. Адміністрацыйна-гаспадарчыя выдаткі у параўнаньні з каштавымі асыгнаваньнямі павялічаны на 31%. Інструктары не адпавядаюць задачам каранное перабудовы вескі. Вось некаторыя прыклады праваўленьня правага ўхілу на практыцы. Крухмальная арцель у Гомелі складаецца з кулакоў. Склад арцелі не ачышчаны. Такі-ж малюнак і ў Ветцы: малочныя таварыствы запарушаны кулацкім элемэнтам. Для чысткі арцеля і пераводу іх на калектывныя формы нічога ня зроблена. Назіраюцца выпадкі зрашчваньня камуністых з чужым элемэнтам.

Ня глядзячы на ўсе гэтыя факты, праверкам пры пэрсональнай чыстцы гэтае ячэйкі (23 партыйцы) паставіў на від 6 партыйцам, двум абавясьціў вымову і аднаго выключыў з партыі.

З прычыны такое несудавяднасьці вынікаў пэрсональнае чысткі з выкрытым пры правэрцы становішчам у ячэйцы, Прэзыдыум АКК паставіў правесці паўторную чыстку ячэйкі.

* * *

Сярод спраў аб блізарукім правядзеньні чысткі надзвычайна навучальная *Асіпавіцкая справа*. На ей варта падрабязна спыніцца.

Тут, як і ва ўсіх раённых партарганізацыях чыстка праводзілася ўлетку 1929 г. У нас няма пад рукамі вывадаў па чыстцы гэтае

арганізацыі, але мы не памылімся, калі скажам, што нічога асаблівага ў іх ня выкрыецца—вывады будуць, як і вывады па цэламу раду іншых раёнаў.

Магчыма, нават, што праверком у гэтых вывадах і ўказаў зьлёгка на некаторыя недахопы, але ён не расцаніў іх як буйныя політычныя памылкі раённага парткіраўніцтва, не завастрыў на іх увагі райкому, а таксама АКК. Таму, відовочна, вывады і прайшлі незамечанымі ў АКК.

І вось, праз месяц, два, у Бабруйскай газэце „Камуніст“ зьяўляецца нататка „Трывожны сыгнал з Асіповіч“. Для дасьледваньня фактаў па гэтай нататцы выехала ў Асіповічы спецыяльная камісія акругому, якая выкрыла правапартыйнага кіраўніцтва у раёне, праўленьне праваў ўхілу на практыцы, факты ўшчамленьня самакрытыкі, склокі і інш.

У сваёй пастанове па дакладу камісіі Бюро АК і Прэзыдыум АКК адзначылі, што пытаньні соцыялістычнае перабудовы вёскі у прыватнасьці, калектывізацыі, не стаялі ў цэнтры ўвагі арганізацыі, як асноўная яе політычная задача. У выніку гэтага ў раёне нязначны вынік па калектывізацыі і коопэраваньню вёскі, няма глыбокае і сыстэматычнае работы ў гэтай галіне. Райком даваў няправільныя політычныя ўстаноўкі пры выяўленьні прычын недастатковага тэмпу калектывізацыі ў раёне. Работнікі райкому адгароджваліся „кітайскаю сыяною“ розных „об’ектыўных“ цяжкасьцяў, узвальваючы віну на „пясок, малазямельле, адсутнасьць запасных фондаў“. Такія агаворкі, такія „ўстановачкі“ не маглі не паслабляць увагі партарганізацыі раёну да калектывізацыі і змазвалі політычнае значэньне гэтага пытаньня. Работа ў вёсцы кульгала. Не вялося работы з беднотай і батрацтвам. Усё гэта прывяло да таго, што ў справе калектывізацыі раёну фактычна праводзілася права-опартуністычная лінія.

Бюро АК і Прэзыдыум АКК канстатавалі недастатковую клясавую пільнасьць, фактычную клясавую бяспрынцыпнасьць, тэндэнцыі „дзяляцтва“ з боку асобных работнікаў раёну, гэта прывяло да цэлага раду скрыўленьня клясавай лініі, на што райком адпаведным чынам не рэагаваў.

З боку райкому замест сапраўднага парткіраўніцтва, праводзілася дробная апека над работай райвыканкому. Старшыня РВК тав. Гак скомпромэнтаваў сябе ў вачох працоўных раёну як свайго клясавай бяспрынцыпнасьцю (у гісторыі з арцельным млыном, у справе падбору работнікаў), так і радам неэтычных паступкаў (злоўжываньні з авансамі, грубасьць у адносінах з працаўнікамі і інш.).

У барацьбе з рэшткамі трацкізму бюро райкому не праявіла неабходнае рашучасьці (справа Кавалёва).

Самакрытыка ў раёне разгорнута недастаткова. Мае месца залуджваньне і адзёргваньне выступаючых таварышоў.

Бюро райкому ня ўлічыла урокаў асіповіцкіх спраў, ня ужыло рашучых захадаў да зжыцьця ў арганізацыі склокі, спадзяючыся ўладзіць усё гэта сямейным парадкам. Бюро райкому замкнулася ў сабе, не даводзіла да ведама пленуму райкому і асобных яго членаў аб ненармальных зьявішчах, што мелі месца ў самым бюро райкому.

Бюро АК і прэзыдыум АКК паставілі: пераабраць бюро райкому, якое ня справілася з асноўнаю задачай парткіраўніцтва раёнам, ня здолела вырашыць асноўных задач соцыялістычнага будаўніцтва ў вёсцы, не змагло забясьпечыць правільнага і пасьпяховага правядзеньня генэральнае лініі партыі. Адначасова пастаноўлена зьняць з работы сакратара райкому, старшыню райвыканкому і сакратара чыгуначнага парткалектыву. У сярэдзіне лістапада назначана датэрміновая раённая партконференцыя.

Падкрэсьліваем: усё гэта выяўлена некалькі часу пасля чысткі. Запытваем як расцаніць такую чыстку, якая ня выкрыла ўсе гэтыя опартуністычныя справы, якая не прыкавала да іх увагі ні райпарт-арганізацыі, ні АК і АКК?

Тлумачэньні, якія імкнецца даць па гэтаму пытаньню бабруйская газета „Камуніст“ (і, па нашых вестках, таксама АКК) у артыкуле аб асіповіцкай справе (ад 30 кастрычніка 1929 г.), абсалютна ня вытрымліваюць крытыкі. Замест расцэнкі, як політычнага вуроку і такое, мякка кажучы, „недабрэкаснае“ чысткі, замест завастрэньня ўвагі праверкаму на гэтых фактах, пытаньне проста змазваецца. Вось што гаворыцца ў артыкуле наконт гэтага:

„Нас могуць запытаць, як-жа так здарылася, што камісія па праверцы і чыстцы партарганізацыі раёну не заўважыла сваячасова сымптомаў хваробы, сваячасова не адсекла яе“.

Як відаць, аўтару артыкулу цяжка было здыйсьці ад гэтага „навіязанага“ пытаньня. Таму ён робіць такую спробу адказаць на пытаньне:

„Мы павінны сказаць, што партыйная арганізацыя ўсяго раёну ў склоцы не замешана. Тут, галоўным чынам, замешаны некаторыя партыйцы з мястэчка і партыйцы-чыгуначнікі, ды і першыя таксама зьяўляюцца членамі чыгуначнай часткі арганізацыі, якая чыстку і праверку яшчэ не прaxодзіла“.

Такого роду тлумачэньні памылка праверкаму — *політычна шкодныя*. Стаўшы на такі шлях, газета і АКК дапусьцілі бязумоўную політычную памылку. Мы не гаворым ужо аб тым, што гэтыя тлумачэньні нават з фактычнага боку ня ўгрунтаваны: як мог праверком па скапчэньні чысткі вясковых ячэек рэшу прайсьці міма ацэнкі раённага парткіраўніцтва, асабліва пры наліччы такіх „вынікаў“ па калектывізацыі?

Адказ тут можа быць толькі адзін: чыстка Асіповіцкае арганізацыі была праведзена нездавальняюча.

Нарэшце, нельга ня выказаць свайго недаўменьня, чаму памылкі праверкаму абыйдзены таксама моучкі ў пастанове АК і АКК?

Нам ідаецца, што з усяго пададзенага выцякае, што ў далейшай рабоце па чыстцы партыі ўсім партарганізацыям і праверкамам у першую чаргу трэба прылажыць максымум энэргіі для таго, каб правесці чыстку яшчэ больш глыбока, больш дакладна, больш строга. Робячы ўпор на праверку клясавых ліній, мы тым самым забяспечваем сябе ад магчымага паўтарэньня такіх гісторый, калі некаторы час пасля чысткі ўскрываюцца „букеты“ ўсякіх опартуністычных спраў у правяранных партарганізацыях.

*

Адназначы гэткія памылкі праверкаму, нельга ня спыніцца на асобных *спробах апаганеньня чысткі*. Хоць гэтыя факты адзіночныя, аднак, на іх трэба спыніцца, каб на гэтых прыкладах лішні раз падкрэсьліць асноўныя задачы праверачных камісій.

У Бабруйску пры праверцы ячэйкі пошты старшыня праверкаму задаў аднаму партыйцу такое запытаньне:

— Як жывяць палавым жыцьцём?

Прэзыдыум АКК безадкладна і рашуча рэагаваў на гэты недапушчальны факт. Старшыня праверкаму быў заменены другім таварышом. Быў скліканы спэцыяльны сход ячэйкі, дзе на даным канкрэтным

факце АКК завастрыла ўвагу партыйцаў і беспартыйных на недапусчальнасьці апаганеньня чысткі.

У Гомелі пры чыстцы ячэйкі ЦРК партыйцам, што правяраліся, задаваліся такія пытаньні: „Чаму разьвёўся з першай жонкай?“.

У Віцебску пры праверцы адной савецкай ячэйкі праверком дапусьці грубыя політычныя памылкі. Праверачная камісія на чале з тав. Міхайлавым праводзіла работу „на волі хваль“. Пытаньні, спрэчкі, праходзілі без кіраўніцтва з боку праверкомаў. У выніку праверком дапусьці апаганеньне чысткі. Аднаму таварышу пашлякі дробна-буржуазнага тыпу задалі запытаньне:

— На якой падставе, з пункту погляду партэтыкі, таварыш дазваляе сабе мыцца з жонкай у адной лазьні?

І старшыня праверкому дазволіў таварышу, што праходзіць праверку, адказаць на гэтае пытаньне! Праверком у даным выпадку пайшоў па лініі апаганеньня чысткі да ступені хуліганскае бульваршчыны.

Праверачныя камісіі павінны пільна сачыць за тым, каб іх работа была на вышыні сапраўдных політычных задач генэральнае чысткі партыі і ні ў якім выпадку не дапускаць прыніжэньня гэтых задач і тым больш апаганеньня чысткі.

Некаторыя лічбовыя паказчыкі чысткі сав. ячэек.

Аб колькі-небудзь дакладных лічбовых даных па чыстцы сав. ячэек гаварыць пакуль ня прыходзіцца. Ітогі можна будзе падводзіць прыблізна праз месяц па сканчэньні чысткі асноўнае групы сав. ячэек. Тут-жа мы прыводзім некаторыя папярэднія паказчыкі.

Лічбовая распрацоўка па 62-х сав. ячэйках, якія чысьціліся адначасова з вясковымі ячэйкамі, паказвае, што сярэдні процант выключэньняў па сав. ячэйках значна ніжэйшы, чым у вясковых ячэйках. У той час, як па вясковых ячэйках процант выключэньняў складае 14,2 проц., а суровыя спагнаньні 13,9 проц., па сав. ячэйках на 1444 правяраных выключэньняў 137, ці 9,4 проц., вымоў вынесена 171, ці 14 проц.

Па сацыяльнаму становішчу выключаныя 137 чалавек падразьдзяляюцца на рабочых—47 ч., сялян—43 і служачых—47.

Прычыны выключэньняў: як чужы элемент—33 ч., за розныя віды злачынства па ласадзе і крымінальныя—45, за скрыўленьне клясавай лініі і сувязь з чужым элементам—44, пасыўнае прабываньне ў партыі—35, партыявытрыманасьць—11, за п'янства—26, рэлігійныя абрады—9, за бюрократызм, цеганіну, комчванства—9.

Больш позныя весткі па Менскай арганізацыі па 10 ячэйках паказваюць яшчэ меншую лічбу выключаных. у кожнай правяранай ячэйцы выключана 1—2 партыйцы, але ня больш 3-х, што ў сярэднім складае 7,6 проц. Спагнаньні-ж вынесены большаму ліку партыйцаў: яны складаюць 20—25 проц. да ліку правяраных.

Даныя па 24 ячэйках (з 6 акруг), якія праходзілі чыстку да 1 лістапада 1929 г., паказваюць, што з правяраных 746 партыйцаў выключана 69, або 9,2 проц. Спагнаньняў вынесена 127 т. т., або 15 проц. правяраных. Па сацыяльнаму становішчу сярод выключаных: рабочых 27, сялян 12 і служачых 30.

Прычыны выключэньняў падразьдзяляюцца наступным чынам: больш паловы (56 проц.) выключна за розныя віды службовых злачынстваў: скарыстаньне службовага становішча, безгаспадарчасць, растраты, хабары і г. д. За скрыўленьне клясавай лініі, правы ўхіл на практыцы, сувязь з чужым элементам—24 партыйцы, або 34 проц.

Асабліва цікава падкрэсьціць, што сярод выключаных за бюрократызм і цеганіну 9 партыіцаў—6 з іх на роду заняткаў зьяўляюцца былымі рабочымі. Гэтую акалічнасьць неабходна строга праверыць: ці няма тут недавучоты і перагібу ў адносінах да рабочых-вылучэнцаў, прышоўшых у савецкі апарат і, цыкуючы свайму незнаемству з умовамі і цяжкасьцямі ў рабоце, дапусьціўшых памылкі, няправільныя паводзіны і г. д.

Мы паўтараем, што дасканалых лічбаў для поўных вывадаў у нас пакуль няма, але і гэтыя асобныя паказчыкі павінны быць зараз-жа намі ўлічаны ў ходзе работ па чыстцы радыё партыі.

Па пытаньню росту партыі ў ходзе чысткі.

Сур'ёзным недахопам у ходзе чысткі партыі застаецца слабая вярбоўка ў партыю рабочых, батракоў, беднаты і сель.-гасп. рабочых. Чыстка нявытворчых ячэек не скарыстана ячэйкамі на прадпрыемстве для ўзмацненьня вярбоўкі рабочых і работніц у партыю. За летні пэрыод маецца нават паслабленьне росту (Гомельская—гарадзкая, Рэчыцкая і іншыя арганізацыі).

Пленум Менскага АК (у кастрычніку месяцы) канстатаваў, што рост арганізацыі праходзіць недавальняюча. Дырэктыва XII зьезду КП(б)Б аб росьце Менскае арганізацыі на 90 проц за лік рабочых, батракоў і сель.-гасп. рабочых—ня выканана. Нядаўняе абсьледваньне такіх буйных фабрык і заводаў Менску, як „Камунар“, „Бальшавік“, „Дрэва-апрацавальнік“, „Домбаль“, „Чырвоная Ёзьзіна“, паказала, што ячэйкі на гэтых прадпрыемствах не дасягнулі больш-менш прыкметных вынікаў па вярбоўцы ў партыю, тымчасам, як партпрапластоўка на гэтых прадпрыемствах ледзьве дасягае 20 проц.

Пленум Віцебскага Акругому (кастрычнік месяц) канстатаваў, што вытворчыя колектывы слаба вярбуюць рабочых і работніц у партыю. На фабрыцы „Дзьвіна“ працуе паўтары тысячы рабочых і работніц, а за апошні год фабрычны колектыв прыняў у партыю толькі 23 чалавек. Партколектыв МББ чыгункі, дзе працуе звыш 5 тысяч рабочых, за год прыняў у партыю толькі 40 рабочых і работніц, а „Мэтпрам“ 26 чал. Віцебская АКК паведамляе, што пытаньне аб вярбоўцы рабочых у партыю, у сувязі з чысткаю савецкіх ячэек, пастаўлена ў арганізацыі ва ўсёй шырыні, але рэальныя вынікі зусім нязначныя.

Партарганізацыі павінны дамагацца рашучага пералому і ў адносінах вярбоўкі батракоў і сель.-гасп. рабочых у шэрагі партыі. Апраўдваньні ячэек, быццам-бы няма базы для росту—ня маюць пад сабою ніякае падставы. Такія апраўданьні зьяўляюцца ні чым іншым, як спробаю паменшыць сваю адказнасьць за поўную бяздзейнасьць у выкананьні важнейшае дырэктывы XII зьезду КП(б)Б.

IV.

Што выявіла чыстка савецкіх ячэек.

Як на некаторыя папярэднія вынікі па чыстцы савецкіх ячэек неабходна паказаць, што праверка ўстанавіла ў цэлым радзе ўстаноў і аб'ектаў, у якіх іх савецкіх ячэйках факты працягненьня правага ўхлы, грубыя скрыўленьні клясавае лініі, зьявы сямейска-вядзеньнасьці, кругавое парукі, надзвычайна слабое правядзеньне самакрытыкі і інш. Савецкія ячэйкі да сучаснага моманту не падышлі як сьлед да сапраўднага выкананьня задач, якія стаяць перад сав. ячэйкамі ў адпавед-

насыці з пастановай ЦК УсеКП(б) ад 1926 г. і недастаткова прыстасавалі свой тэмп работы да ўмоў рэканструкцыйнага перыяду. Мала займаліся пытаннямі рацыяналізацыі апарату, барацьбы з бюрократызмам, пытаннямі вылучэнства.

Асабліва важна падкрэсьліць, што самі ячэйкі да гэтае пары ня выкрылі хваравітых зьявішч унутры ячэек і у рабоце абслугоўваемых імі апаратаў. Асобныя моманты выкрываліся зверху, у выніку абследаванняў вышэйстаячых органаў, але асабліва выразна выяўлены хваравітыя зьявішчы сав. ячэек у ходзе сучаснай чысткі.

У некаторых савецкіх ячэйках ўнутранае становішча і кіраўніцтва аказвалася нагэтулькі дрэнным, што праверкамам прыходзілася абвешчаць *ропуск бюро ячэек*.

Выпадкі роспуску ячэек.

Так, напрыклад, праверачная камсія па чысткі ячэйкі *Лесбелу* (Менск) пастанавіла распусьціць бюро ячэйкі. Асноўныя мотывы, якія паслужылі поводам для такога рашэння, былі наступныя: бюро ячэйкі замест дзелавога работы займаўся склокамі, ніякае р. работы у установах не вялося ў сэнсе ўзмацнення ўплыву ячэйкі на служачых. Абмяркоўваючы важнейшыя рашэнні партыі, ячэйка нічога канкрэтнага не вызначала, абмяжоўваючыся р. р. р. „прыняць да ведама“. Барацьба з бюрократызмам, па аздаравленьню апарату не праводзілася. Ніякіх мер па разгортваньню самакрытыкі ня было прынята. Частка партыйцаў мела погляд на крытыку, як на „нападкі“ і „траўлю“. Пры такім становішчы ячэйкі, апарат *Лесбелу* быў зацярушан чужымі: і да гэтага часу працуюць там уласнікі заводаў і іншы чужы элемент. У часе перавыбараў мясцкому мела месца агалашэньне беспартыйнымі контр-рэволюцыйнага лёзунгу „мясцом без камуністых“. Ячэйка ня прыдала гэтай вылазцы неабходнага політычнага значэння і замазала гэты факт. На чале ячэйкі стаяў трацкісты, у мінулым актыўны ўдзельнік у контр-рэволюцыйнай нелегальнай групе трацкістых. Будучы сакратаром ячэйкі, гэты трацкісты—Гарачун усімі сіламі стараўся перацягваць у партыю ідэалёгічна варожыя партыі элементы; у перыяд сакратарства Гарачуна было прынята ў партыю 7 комсамольцаў—былых трацкістых.

За ідэалёгічную няўстойлівасць, прымірэнчыя адносіны да варожых праяў, бяздзейнасць у рабоце праверкам пастанавіла распусьціць бюро ячэйкі. Сакратар ячэйкі Гарачун выключаны з партыі. Другія члены бюро атрымалі суровыя спагнаньні.

Чыстка ячэйкі *Менакрстрахкасы* ўстанавіла грубыя парушэнні важнейшых партыйных дырэктыў. Ячэйка, на чале са сваім бюро, зусім ня цікавілася жыццём устаноў, не кіравала імі. Страхкаса часамі карміла клясава-варожы і антысавецкі элемент. Інструкцыя, лозунга саветусоцыяльнага страхавання, якая прапанавала пазбавіць права на пэнсію і дапамогу а беспрацою усіх „былых“, выконвалася надзвычайна марудна. Ячэйка аб гэтай інструкцыі зусім нічога ня ведала, а страхавы камітэт не пакідаў выдаваць пэнсію гандляром, буйным домаўласнікам, фабрыкантам. Так, напрыклад, сям'я нейкага Пятроўскага атрымлівае пэнсію, а сам Пятроўскі... сасланы ў Салаўкі за контр-рэволюцыйную дзейнасць. Канановіч, былы дырэктар аднаго з аддзяленняў царскага дзяржаўнага банку, у 1918 г. з'явіўся з Менску Калчаку ў Іркуцк золата, а цяпер ён спакойна жыве на пэнсіі, якую атрымлівае не ад якога-небудзь буржуазнага ўраду, а ад... Мен. Акрстрахкасы. Ячэйка замест рэзгавання і знішчэння такіх фактаў

была занята склочнымі справамі і стаяла ў баку ад усяе работы Стражасы.

Праверачная камісія настанавіла: зараз-жа распусьціць старое і абраць новае бюро ячэйкі, павялічыць у ячэйцы пралетарскае асяродзьдзе, сьмялей вылучаць рабочых на работу Стражасы і самым рашучым чынам правесьці чыстку пэнсіянэраў Стражасы ад чужога і варожага элемэнта. У выніку чысткі гэтае ячэйкі было выключана з партыі 15 проц. складу ячэйкі, 23 проц. атрымалі суровыя спагнаньні, адказы сакратар ячэйкі—суровую вымову.

Роспускі бюро ячэек мелі месца і ў іншых організацыях.

Заціск самакрытыкі. Праявы правага ўхілу.

Для характарыстыкі зьявішч заціску самакрытыкі, сямейсьцьвеннасьці і кругавое парукі, тыповых для раду савецкіх ячэек, застанавімся на становішчы ячэйкі *Белдзяржстраху* (Менск) да моманту чысткі.

Бюро ячэйкі ў свой час было Фрунзаўскім райкомам распушчана за пераагаваньне на факты зашчыму, склочніцтва, антысэмізму, за нерашучасьць і бязьдзейнасьць у барацьбе з права опартуністычнымі і прымірэнчымі хістаньнямі асобных членаў ячэйкі.

Але новае бюро літаральна нічога не зрабіла, каб зьнішчыць ганебную спадчыну мінулага і разгарнуць належную партыйную політычную работу. Ячэйка замкнулася ў сваёй рабоце і ізалявалася ад беспартыйных супрацоўнікаў.

Сярод членаў ячэйкі існавала кругавая парука, пры дапамозе якое старанна замазваліся ўсе недахопы і скажэньні.

Замест таго, каб аздаравіць работу апарату і мясцкому, ячэйка ў радзе выпадкаў выступала супроць правільных пастановаў ЦП Саюзу і калектыву супрацоўнікаў.

Так, напрыклад, партыячэйка адзіным фронтам выступіла супроць правільнае пастановы ЦП Саюзу і сходу калектыву аб роспуску мясцкому Белдзяржстраху. Тлумачыцца гэта тым, што некаторыя члены бюро ячэйкі кіравалі работай мясцкому, які груба парушаў прафэсійнальную дэмократыю, заціскаў самакрытыку, не змагаўся з антысэмізмам і г. д.

Самакрытыка ва ўстанове ня была разгорнута. Трыкутнік—ячэйка, адміністрацыя, мясцком—ня спрыялі разгортваньню самакрытыкі і крытыкі. Старшыню мясцкому партыйку Бакман (чужы для партыі элемэнт, якая давала мясцком да поўнага развалу)—ячэйка ня толькі ня выключыла з партыі, а, наадварот, дала ёй магчымасьць на дзяржаўныя грошкі вярнуць з Менску. Глушыцця самакрытыкі Воронава зноў уводзяць у склад бюро партыячэйкі; Чарняўскі і Сандлер, якія скомпромэнтавалі сябе на рабоце ў мясцкоме таксама застаюцца ў бюро ячэйкі; Куніцкага, антысэміта і п'яніцу, які заціскаў самакрытыку, абіраюць сакратаром комсамольскае ячэйкі. Кравець рэдкалегіі вылучылі Русовіча, які замазваў усе прарывы і скажэньні ў практыцы ячэйкі і ўстановы, і абурваючыя паводзіны асобных членаў партыі. Ня гледзячы на тое, што члены рэдкалегіі і супрацоўнікі былі настроены супроць Русовіча, які, як высветлілася, быў ня толькі глушыццям самакрытыкі, але і антысэмітам, ён зноў быў пакінуты на рабоце ў рэдкалегіі, а старшынёю рэдкалегіі вылучылі Ермакова, які таксама глушыць самакрытыку і замазвае хваравітыя зьявішчы.

Аб шкоднасьці і блізарукасьці памылкі партбюро казаць ня трэба. Унутры ячэйкі панавала зацісканьне; сумленных партыйцаў, якія выступалі з крытыкаю і ўскрывалі недахопы і скажэньні, цкавалі. Гэтае

зацісканьне спрыяла росквіту ў ячэйцы і ўстанове падхалімства і п'янства. Сама парт'ячэйка не вяла ніякае барацьбы з праявамі правага ўхілу і прымірэнча адносілася да тых партыйцаў, якія адкрыта выступалі з анты-партыйнымі права-опартуністычнымі заявамі.

* * *

Напярэдадні чысткі сав. ячэек ЦКК былі выключаны з партыі за *правы ўхіл і скрыўленьне класавыя лініі*: Прышчэпаў—былы нарком Земляробства БССР, Лабаноўскі—былы старшыня Асобны Калегі Вышэйшага Зямельнага Кантролю, Зэльдовіч—адзін з кіраўнікоў Белсампрамсаюзу (падробныя мотывы выключэння гэтых работнікаў шырока асьветлены былі ў друку)

У парадку чысткі сав. ячэек быў выключаны Гомельская АКК—Валіцы, кіраўнік Гомельскага Сампрамсаюзу, за праяўленьне правага ўхілу ў рабоце апарату Сампрамсаюзу, у вынікі чаго квітнелі там надзвычайна-брыдкія зьявы: грубое замазваньне класавыя барацьбы, захвочваньне і рост капіталістычных элемэнтаў у арцелях, прыем у іх кулацкіх і нэпманскіх элемэнтаў. Пры чыстцы адной з арцеляў выключаны з 18 ч.—12, а ў другой—з 10—6, былыя гандляры. У арцелі прымаліся, напрыклад, такія, якія яшчэ ў мінулым годзе мелі зварот у 120 тыс. рублёў. Мела месца таксама няправільнае скарыстоўваньне фондаў коопэраваньня беднаты, абарона ў час чысткі чужых спэкуляцкіх элемэнтаў. Акрамя выключэння Валіцкага, распушчана таксама ўсё праўленьне Сампрамсаюзу, бюро ячэйкі вынесена партспіганьне, абноўлены склад праўленьня другімі працаўнікамі і г. д.

У Віцебску, выключаны з партыі Каваленка (Акрза). Як старшыня Акрземкамісіі ён дапусьціў скрыўленьне класавыя лініі па цэламу шэрагу зямельных пытаньняў у карысьць кулацкаму і былому памешчыцкаму элемэнта. Высьветлена, што Каваленка, будучы сакратаром ячэйкі, не праводзіў барацьбы з бюрократызмам і не садзейнічаў разгортваньню самакрытыкі. На зьмешчаныя ў газэтах нататкі аб недахопах у рабоце зямляўпарадкаваньня Каваленка дусіў, не рэагуючы (на працягу паўтара год). Ён ня выконваў дырэктыў партыі ў галіне калектывізацыі. Пры вырашэньні спраў па зямельных пытаньнях насаджаліся хутары. Так за 1928 г. па акрузе з 175 вёсак было створана 240 вёсак, 754 хутары. Каваленка ў 1917 і 1918 г.г. быў актыўным членам партыі „левых эсэраў“. Ня гледзячы на сваё прабываньне ў КП(б)Б з 1919 году не адмовіўся ад эсэраўскага ідэалёгіі і сумысьля замазваў палітычную ацэнку эсэраўскага паўстаньня 7—9 ліпеня 1918 г.

Скрыўляў класавую лінію і зямляўпарадкавальца Кавалёў. Праводзячы зямляўпарадкаваньне ў в. Пляшкова, ён рабіў разьбіўку на хутары з абавязковым перасяленьнем, не прытрымліваючыся класовага прынцыпу. Кавалёў, як каморнік-партыец нічога не рабіў у справе калектывізацыі вёскі. Ён бюрократычна, па-чыноўніцкаму, выконваў работу па сваёй спэцыяльнасьці (Кавалёў і Каваленка з партыі выключаны).

Рад фактаў скрыўленьня класавыя лініі былі выяўлены пры чыстцы ячэйкі *Мазырскага Акрсуду, Міліцыі, Пракуратуры*. У Акрсудзе, пры разглядзе справы аб расправе Акруговага інжынэра Сыбольдзі ў раёны 2 975 рублёў, суд устанавіў растрату, асудзіў на тры гады зьняволеньня але па матывах, што „Сыбольдзі зьяўляецца вельмі каштоўным для справы соцыялістычнага будаўніцтва спэцыялістам“, паставіў лямцы кару умоўнай. Тымчасам, ніякіх даных пачыць Сыбольдзі „каштоўным спэцыялістам“ ня было і няма, акрамя складаньня ім раду

няудалых проэктаў, затрымкі будаўніцтва і г. д. адмоўных момантаў у яго рабоце. У канчатковым ітогу, пасля аprotэставання прыгавору Сыбольдзі з акругі зьнік.

Член Касацыйнае Калегіі Акрсуду партыец Меерзон ануляваў прыгавор Народнага суду па спрове аб нападзе кулакоў на старшыню калгасу „Чырвоны Маяк“. Кулакі зьбілі калгаснікаў і зьнішчылі калгаскія пасевы, а Касацыйная Калегія кваліфікавала гэтую контр-рэволюцыйную, антысавецкую вылазку, як звычайны хуліганскі паступак.

Член Калегіі Акрсуду Жукаў выступіў у абарону буінага млынар. Айзенберга, прысуджанна да штрафу у 900 руб. На распараджэньню камуніста Жукава штраф быў зьменшаны амаль у 4 разы.

У выніку чысткі гэтае ячэйкі (Акрсуду) выключана з партыі 5 чалавек за сыстэмагчынае скажэньне парт. лініі, абарону клясаварожых элемэнтаў і іншыя учынкi.

Ячэйка Гомельскага ЦРК не падышла як сьлед да вытворчага жыцця ЦРК, не займалася такімі буйнейшымі пытаньнямі, як пытаньні снабжэньня, загатоўак, політыкі цэн, гандлёвае політыкі ЦРК, пытаньні наладжэньня, плянаў загатоўак, абслугоўваньня пайшчыкаў, пытаньні новага будаўніцтва і г. д. Бюро ячэйкі несваячасова выяўляла і рэагавала на хваравітыя зьявішчы ў магазынах і асобных зьвёньнях апарату.

Робота бюро ячэйкі была настаўлена зусім нездавальняюча. Маюць месца праявы правых настрояў сярод часткі членаў ячэйкі, неразуменьне задач партыі па барацьбе з правым ухілам, што прыводзіла да наступнага: партыйцы, якія працуюць у магазынах, не рэагавалі на хваравітыя настроі асобных груп пайшчыкаў, не давалі растлумачэньня на тыя ці іншыя пытаньні, а часта былі пазадзе гэтых настрояў, не змагаліся з асобнымі хваравітымі настроямі сярод асобных груп работнікаў прылаўку. Адсутнічала яскравасьць лініі ў адносінах задач ЦРК па барацьбе з прыватнікам, у выніку гэтага мелася сувязь асобных крам з прыватнікам, продаж тавараў, у тым ліку дэфіцытных прыватніку (буйны продаж партыі рыбы і інш. тавараў). Самакрытыка ў калектыве яшчэ не ўкаранёна, вельмі слабое рэагаваньне на шматлікія нататкі ў насыценнай газэце. Вось якім аказалася становішча адной з буйных нявытворчых ячэек у Гомлі.

У Гомліва саапарцыйнай ячэйцы (Мазыр) пры абмеркаваньні лісту АК і АКК КП(б)Б аб барацьбе з правым ухілам, старшыня праўленьня ЦРК Шэйрман заявіў, што ў горадзе правага ўхілу няма, яго трэба шукаць у вёсцы: тымчасам, як яшчэ да чысткі, а асабліва ў час яе, за ім выявіўся цэлы рад учынкаў яўна права-ухіленцкага характару ці прымірэнцтва. Ячэйка сваячасова не рэагавала на такога роду дзеяньні Шэймана і раду другіх партыйцаў, адказных работнікаў, якія скрыўлялі клясавую лінію, змыкаліся з прыватнікам, не завастрала на іх увагі ўсіх членаў ячэйкі, дзякуючы чаму і ў час чысткі асобныя партыйцы імкнуліся замазаць паказаныя недахопы, апраўдаць іх аб'ектыўнымі умовамі. У прыватнасьці, бюро ячэйкі ахарактэрызавала Шэймана як дысцыплінаванага, вытрыманага, палітычна-разьвітага партыйца. А гэты вытрыманы, палітразьвіты партыйца дзесьці клерыкалаў кантроляваць убой жывёлы на „кошэр“, вырабляць „кашэрны“ хлеб, папрыяцельску прымаючы іх у сябе ў кабінэце, адначасова груба абыходзіўся з рабочымі і чырвонаармейцамі. Загадчык агенцтва Дзяржгандлю тав. Фінкельштэйн за час свае работы фінансаваў, галоўным чынам, прыватных заводчыкаў-смалакураў у ўшчэрбах дзяржаўным і коопэрацыйным; пры ліквідацыі заводаў прыватнікамі скупляў у іх абсталяваньне па высокай цане, хадаінічаў перад Акрфа аб зьніжэньні падаходнага падатку з прыватніка, шляхам выдачы апош-

няму даведкі з паменшанай даходнасцю. Шэйнман і Фінкельштэйн праверкаам выключаны з партыі (усяго ў гэтай ячэйцы выключана праверкаам 12 чал.).

Прэзидыум АКК заставіў бюро ячэйцы гандлёва-коопэрацыйных органаў абвясціць вымову і распусціць за слабую работу, нерэагаваньне на шэраг хваравітых зьяў у рабоце членаў ячэйкі, асабліва на факты праяўленьня правага ўхілу на практыцы. Пастаўлена пытаньне перад АК аб датэрміновых перавыбарах бюро ячэйкі.

Ячэйка спраўдому (Гомель) у рэзолюцыях асуджала права-опартуністычны ўхіл, а на практыцы ў гэтай ячэйцы мае месца недапушчальнае скрыўленьне клясавае лініі. Так, асуджаныя нэпманы, гандляры, замест заключэньня іх у спраўдоме, знаходзяцца на вольнай рабоце і жывуць на прывілігаваным становішчы, буйныя жывёлагандлёўцы, асуджаныя да 3-х год за злосны няўплатак падаткаў, знаходзяцца не ў спраўдоме, і на доўгі час адлучаюцца дахаты. Буйныя арандатары паравых млыноў, зьявольеныя, знаходзяцца таксама па-за спраўдомам; ячэйка на ўсё гэта амаль не рэагавала. Тое-ж прыкладна выявілася і пры праверцы ячэйкі спраўдому ў Віцебску. Нэпманы, злосныя нядомішчыкі, карыстаюцца ўсімі прывілеямі, ходзяць дамоў, накіроўваюцца на вольныя работы. Затое сяляне, уяршыню папаўшыя ў спраўдом, гэтых ільгот ня маюць. Нядарам некаторыя сяляне гавораць: „Нэпманам усюды добра—і на волі і ў спраўдоме“.

Побач з фактамі праяўленьня правага ўхілу на практыцы, выявіліся спробы асобных партыйцаў „тэарэтычна“ абгручтоўваць гэтую праваопартуністычную практыку.

Кіраўнік Земаддзелу (Гомель) Еўдакімаў лічыць, што Гомельская акруга някіх пэрспэктыв на калгаснае будаўніцтва ня мае, што на пясках і балотах калгаснага будаўніцтва не разьвіваць і г. д. ці ня ясна, што пад выглядам „асабістых умоў“ тут мае месца рэвізія лініі партыі на калектывізацыю. Гэты самы Еўдакімаў замест таго, каб даць адпор варожаму выступленьню групы спэцыялістых, замазвае гэта, не завастрае палітычнага сэнсу такіх выступленьняў. Ці не таму так горача з пенаю каля рота выступала рэакцыйная частка спэцыялістых у час чысткі з абаронаю практыкі работы і лініі Еўдакімава?

Яму-ж дапамагае тав. Самусевіч, кіраўнік сель.-гасп. банку з ячэйкі Палессельсаюзу. У свой час яго выступленьні прыводзіліся ў друку. Аказваецца, ён і да гэтае пары лічыць, што правільна тлумачыць рашэньні і лінію партыі. Вось яго словы: „У нас шмат сродкаў укладваецца ў індустрыялізацыю, якая нездавальнае сялян. Усё гэта абвастрае адносіны рабочых з сялянствам. У нас ёсьць параднае будаўніцтва, як, напрыклад, трамвай, пабудова дамоў, без якіх можна абыйсьціся. Асінбуд пабудаван ня ўлічваючы таго, што няма фабрык і заводаў, якія павінны карміцца ад яго. Таму я лічу, што мы будзем нерацыянальна. Тое, што мы будзем у горадзе, дае магчымасьць сялянству зарабляць шмат грошай і на падставе гэтага ён выяўляе вялікія запатрабаваньні на прамтавары, якімі мы задаволіць ня можам“.

Тут мы маем ярка выразнае нездавальненьне лініяй партыі на індустрыялізацыю краіны, адбітак пэўнага антаганізму паміж кулацкай часткай сялянства і рабочай клясай, трактоўку правых аб прыстасаваньні да „вузкіх месцаў“ да сялянскіх запатрабаваньняў і інш.“ З гэтых „Палеская Праўда“ ад 5-IX—29 г.

Мы не застанаўліваемся тут на выніках чысткі сав. ячэек цэнтральных установаў: Наркамзему, Наркамфіну, Наркамасьветы, Наркампрацы, Белсампрамсаюзу і інш., а таксама адпаведных ячэек у акругах, гэта патрабуе спэцыяльнага асьвятленьня.

V.

Аб чарговых задачах савячэек.

Некалькі заўваг у гэтым парадку па пытаньню *аб арабочваньні сав. апарату.*

У апошні пэрыод мы маем значныя дасягненьні ў галіне арабочваньня апарату. Вылучэньне рабочых у апарат ужо налічваецца не адзінкамі, а дзесяткамі. Маецца таксама некаторы пералом у адносінах стварэньня больш спрыяючых абставін для работы вылучэнцаў.

Затое няма яшчэ дастатковага пералому ў адносінах стварэньня вакол апарату шырокага грамадзкага асяродзьдзя, уцягненьня шырокага актыву ў работу і жыцьцё апарату і г. д. А ўтых савецкіх органах, дзе такі актыў ёсьць—сталае работы з ім не праводзіцца.

Напрыклад, у рабоце судовых органаў прыцягваецца шырокі актыў з вытворчасьці, а работа з гэтым актывам, выхаваньне і набліжэньне да работы суду і пракуратуры, зусім не вядзецца. Ёсьць шырокая сетка прымацаваных да школ ад Гарсавету, але яны ў недастатковай ступені ўцягваюцца ў работу органаў Нарасьветы. Ёсьць інстытут упаўнаважаных ЦРК, лавачных камісій, але з гэтым коопэрацыйным актывам сур'ёзнае політыка-выхаваўчае работы не праводзіцца.

У апошні пэрыод рабочыя Маскоўскага Электразаводу высунулі новую форму ўдзелу рабочых у чыстцы сав. апарату; гэта—форма *шэфства прадпрыемства над устаноўкай*. Рабочыя электразаводу шэфствуюць над Наркамфінам. Яны вылучылі спецыяльную брыгаду ў дапамогу камісіі РСІ па чыстцы Наркамфіну. Рабочая брыгада не абмежавалася адным толькі парадным удзелам на сходах, яна найуважлівым чынам вывучыла ўсю работу апарату, яго асабовы склад, памылкі і недахопы. Гэты від шэфства поўнасьцю сябе апраўдаў. Такім чынам ініцыятыва рабочых дала магчымасьць стварыць новую форму масавага рабочага кантролю за правільнасьцю клясавае лініі савецкага апарату.

У Беларусі першымі выклік рабочых электразаводу прынялі рабочыя швейнага фактарыя „Кастрычнік“ (Менск), прыняўшыя шэфства над Наркамгандлем БССР. Іх ініцыятыва павінна сустрэць самае шырокае падтрыманьне ўсяго КІК(б)Б, усіх кіруючых органаў. Органы РСІ павінны зараз жа ўзяць на сябе кіраўніцтва шэфствам рабочых, памятаючы, што гэта шэфства зьяўляецца адным з важнейшых відаў масавае барацьбы з бюрократызмам, масавага кантролю і правэркі работы дзяржаапарату, а таксама школаю масавага абучэньня рабочых справе кіраўніцтва дзяржаўным апаратам.

У заключэньне неабходна яшчэ падкрэсьліць, што правэрка савячэек бюспрэчна ўсганазіла недастатковае кіраўніцтва парткомаў работаю савячэек. Партыйныя камітэты, звычайна аддаючы галоўную увагу вытворчым ячэйкам, пры гэтым недастаткова дапамагаюць і кіруюць работаю савячэек. У іх рабоце значна менш адчуваецца кіраўніцтва райкомаў.

Трэба ўнесці пералом у гэтым напрамку. Мы не гаворым тут аб практычных формах узмацненьня гэтага кіраўніцтва. Гэтыя формы, бюспрэчна, будуць знойдзены. Самае ж галоўнае заключаецца ў тым, каб парткомы ўцямілі неабходнасьць узмацненьня свайго сталага кіраўніцтва і кантролю над работаю савячэек.

У пэрыод гострае клясавае барацьбы за соцыялістычную рэканструкцыю нельга ставіцца ня ўважліва да тых партячэек, якія вядуць сваю штодзённую работу заўсёды паблізу ад клясавага ворага, у непасрэдным дробна-буржуазным атачэньні.

Парткомы павінны сваё кіраўніцтва савячэйкамі прывесці ў адпаведнасьць з новымі задачамі.

І. Цыунчык.

Аб тэорэтычнай перападрахтоўцы парт-актыву.

Соцыялістычнае будаўніцтва, ажыццяўленьне генэральнае лініі партыі па рэканструкцыі народнае гаспадаркі саюзу, рашучы барацьба з капіталістычнымі элемэнтамі гораду і вёскі, барацьба з права-опартуністычнымі хістаньнямі, якія, ва ўмовах Беларусі, ускладняюцца рознымі шовінісцкімі і нацыяналі-дэмакратычнымі настроямі і выступленьнямі, неадкладна патрабуе ад кіруючых кадраў партыйнага актыву значнае політыка-тэорэтычнае кваліфікацыі. Каб быць кіраўніком у ажыццяўленьні генэральнае лініі партыі, каб у штодзённай практыцы бачыць і змагацца з рознымі варожымі антыпартыйнымі, анты-пролетарскімі зьявішчамі, перамагаць іх, прадугледжваць іх, ужо мала аднаго жаданьня, адданасьці камуністычнай партыі, пролетарскага пачуцьця. Неабходна, каб усё гэта было абгрунтавана на марксыцка-ленінскай тэорыі—на падставе якое толькі і магчыма змагацца за соцыялістычную перабудову краіны.

Партыя заўсёды мела вялізарную і ўзрастаючую цягу кіруючых кадраў да вучобы, да ўзбраеньня аружжам марксызму-ленінізму. У апошнія гады—пытаньні арганізацыі вучобы партактыву паўсталі асабліва востра ў сувязі з падвышэньнем запатрабаваньня да якасьці кіраўніцтва. Партактыў цягнуўся да сыстэматычнае паглыблена-тэорэтычнае вучобы, але існаваўшая сетка партасьветы гэтага даць не магла.

Запраўды грунтоўная політычна-тэорэтычная падрыхтоўка давалася раней выключна ў сталых установах камуністычнае асьветы—саўпарт-школах, камунівэрсытэтах і інш., але-ж прапускная здольнасьць гэтых устаноў вельмі абмежавана. Многатысячную, усё ўзрастаючую масу актыву прапусьціць праз сталыя ўстановы камуністычнае асьветы, адарваўшы яе ад практычнага ўдзелу ў соцыялістычным будаўніцтве немагчыма. Неабходна было знайсьці іншыя формы вучобы, прыстасаваныя да ўмоў работы актыву і такія новая форма знойдзена і ўзодзіцца пастановай ЦК УсеКП „аб сыстэме тэорэтычнае перападрахтоўкі партыйнага і комсамольскага актыву“ („Правда“ ад 15 верасьня г. г.). Гэтай пастановай, абгрунтаванай на мінулым вопыце,—цалкам вырашаецца задача глыбокае вучобы партыйнага актыву, не адрываючы яго ад практычнае работы. У чым сутнасьць новае сыстэмы? Якім чынам ёю вырашаецца складаная задача—сыстэматычнае і глыбокае вучобы актыву, без адрыву ад кіруючых работ? У чым перавага новае сыстэмы перад існаваўшымі раней? Для адказу паглядзім, у чым сутнасьць і недахопы раней існаваўшае сыстэмы вучобы. Было многа форм вучобы, з іх галоўнейшыя масавыя: самаадукацыя

і гурткі павышанага тыпу. Але-ж партактыву было цяжка ўваходзіць у гурткі, якія працавалі ў абмежаваны час. Часта немагчыма было прыстасаваць сваю работу да гуртка. Цяжка было забяспечыць гурткі і кіраўніцтвам, адпаведным запатрабаванням актыву. А вучоба праз самаадукацыю, ня гледзячы на спробы арганізацыі спецыяльнае сеткі кіраўніцтва ёю (партгабінэты, мэтадбюро, консульцыйныя пункты) таксама не здавальняла актыў. Цяжка было стварыць адпаведныя кадры для кіраўніцтва самаадукацыяй. Вучоба ішла бяссистэмна. Вельмі цяжка было ўстанавіць належнае кіраўніцтва ідэалёгічным зместам вучобы. Вучоба ў гэтых формах аставалася ад запатрабаванняў жыцця і задач, якія стаялі перад партыяй.

Другою формай палітвучобы партактыву з'явілася сыстэма склікання ўлетку кароткатэрміновых курсаў. Курсавая перападрыхтоўка была даволі шырока разгорнута. Напрыклад, на Беларусі ў гэтым годзе прапушчана было праз курсы да 600 асоб. Курсы больш адпавядалі запатрабаванням партактыву, да кіраўніцтва вучобай прыцягваліся больш кваліфікаваныя сілы.

У рабоце курсаў, таксама, былі значныя адмоўныя бакі. Перад курсамі ставіліся дзве задачы. Першая—даць тэарэтычную падрыхтоўку актыву (а для кіруючых кадраў і глыбока-тэарэтычную падрыхтоўку) і другая—падрыхтоўка вывучэння пытанняў бягучага жыцця, пастаноў і дырэктыв партыі (яе з'ездаў, канферэнцый). Для актывістага абедзве задачы вельмі важныя. Але-ж ва ўмовах кароткатэрміновасці курсаў, цалкам вырашыць задачы вывучэння марксысцка-ленінскае тэорыі і глыбокае прапрацоўкі пытанняў бягучага жыцця—было немагчыма. Кароткі тэрмін работы курсаў прыводзіў да шматпрадметнасці, да перагрузкі навучальных плянаў, а ў выніку—да зрыву якасці, глыбіні вывучэння тэарэтычных дысцыплін. Далей, наогул работа курсаў ішла кустарна, ня было паступовасці, вучоту і закончанае сыстэмы. На працягу некалькіх скліканняў адзін і той самы таварыш праходзіў амаль адну і тую-ж праграму.

Паўстала пытанне аб палепшанні і гэтае сыстэмы. І вось партыя звярнула ўвагу на скарыстанне магчымасцяў завочнае вучобы. Першая спроба работы завочных устаноў паказала на вялікія магчымасці ў завочным абучэнні. Завочныя ўстановы могуць адначасова ахапіць вучобаю сотні і тысячы таварышоў; кіруюць вучобаю найбольш кваліфікаваныя навуковыя работнікі цэнтраў. Гэтым у значна больш высокай меры вырашаецца пытанне аб забяспечанні глыбіні і ідэалёгічнае вытрыманасці зместу вучобы. Кожны таварыш прыста-соўвае заняткі да ўмоў свайго жыцця і работы.

Праз завочнае вывучэнне вырашалася першая задача дасягнення належнае тэарэтычнае перападрыхтоўкі актыву. Для дасягнення другой задачы—дэталёвага вывучэння актывам пытанняў бягучага жыцця партыі, пастаноў, з'ездаў, канферэнцый і інш., а таксама і для падагулення, паглыблення і замацавання самастойнае вучобы завочнай вучобе дадаецца дадатковае скліканне перыядычных паўтара-двухмесячных вынікавых канферэнцый.

Гэтая, камбінаваная—завочна-курсавая сыстэма і прынята апошняю пастановаю ЦК УсеКП. Прыкладам арганізацыі вучобы па гэтай сыстэме з'яўляюцца ўжо існуючыя курсы райпартактыву пры Беларускім Завочным Комуніверсытэце. Навучальны плян гэтых курсаў пабудаваны так: кожны таварыш на працягу 9 месяцаў павінен вывучыць 2 прадметы па праграме Завочнага Комуніверсытэту адзін з цыкляў тэарэтычных дысцыплін (політэканомія, ленінізм, дыялектат) і абавязковы для ўсіх (у першы год політэканомія) і другі, па ўласнаму

выбару, з цыкля гістарычна-апісальных прадметаў (гісторыя Расіі, Гісторыя Захаду, Гісторыя УсеКП, эканомгеаграфія, эканомпалітыка). Вывучэнне гэтых дысцыплін ідзе пад кіраўніцтвам завочнага камвузу, які высылае заданні і рэцэнзіруе кантрольныя пісьмовыя работы. На апрацоўцы 4 першых заданняў склікаецца вынікавая канфэрэнцыя на пайтара месяцы. Навучальны плян канфэрэнцый складаецца так, што палова часу аддаецца тэарэтычным дысцыплінам і другая палова — пытаньням бягучага жыцця партыі. Да падагуленьня самастойнае работы прыцягваюцца выкладчыкі камвузу. Курсы працуюць на працягу 3-х год і амаль цалкам прапрацоўваюць праграму завочнага камвузу.

На канфэрэнцыі завочнікі будуць выклікацца часткай, з такім разьлікам, каб мець аднародныя групы (савецкі, профэсійнальны актыў і інш.), каб у навучальныя пляны магчыма было ўвесці спецыяльныя пытанні, каб надаць канфэрэнцыі спецыяльны ўхіл, адпаведны рабоце слухача.

Пастанова ЦК уводзіць сыстэму ў політвучобу актыву, устанаўляе наступовасць. Зьмест і глыбіня вучобы для ўсіх неаднолькавы. Больш падрыхтаваныя таварышы будуць працаваць па праграмах і пад кіраўніцтвам Інстытуту Чырвонае Профэсуры, Курсаў Марксызму і інш. Акруговы і кіруючы раённы актыў — Сакратары РК КПБ, РК ЛКСМБ, сябры бюро райкомаў, сакратары буйных вытворчых ячэек, прапагандыстыя вячэрніх саўпартшкол, работнікі апаратаў акруговых камітэтаў КПБ і КСМБ і інш. займаюцца па праграмах завочных куніверсытэтаў і пад іх кіраўніцтвам. Нізавы актыў: сябры бюро ячэек, хатнікі, кіраўнікі вытворчых нарад, калгасьнікі, прапагандыстыя адзінае сеткі палітасьветы і інш. па праграме завочных саўпартшкол і пад іх кіраўніцтвам.

Паказаная вышэй разьбіўка па катэгорыях умоўная. У аснову кладзецца падрыхтоўка таго ці іншага таварыша. Напрыклад, калі сакратар РК ужо мае падрыхтоўку ў аб'ёме куніверсытэту яму няма ніякага сэнсу зноў займацца пры завочным камвузе. Такі таварыш зможа залічыцца на завочнае аддзяленьне ІЧП ці Курсаў Марксызму.

Трэба мець на ўвазе, што ажыццяўленьне гэтае сыстэмы сустрэне шэраг цяжкасцяў, асабліва ў завочным навучаньні. У шмат якіх таварышоў, якія маюць наогул дастатковую падрыхтаванасць да вучобы, няма навыкаў самастойнае работы з кнігаю. Партактыў — актыўны ўдзельнік соцыялістычнага будаўніцтва — вельмі заняты, час для вучобы у яго вельмі абмежаваны. Маецца вялікая перагружка, асабліва на весцы, дзе аднаму таварышу прыходзіцца выконваць шэраг абавязкаў. Некаторыя таварышы ня ўмеюць рэгуляваць свой рабочы час так, каб вылучыць час для сыстэматычнае вучобы.

Шмат якія таварышы, пры завочнай вучобе, адчуваюць патрэбу ў жывым кіраўніцтве. Для паспяховай навучаньня важна, каб усялякія дробныя непаразуменьні высвятляліся на месцы, за кожнымі дробнямі зьвяртацца да кіраўніцтва курсамі будзе цяжка. Неабходна ўзмацніць, а, дзе няма, і разгарнуць сетку консультацыйных пунктаў, узмацніць работу партгабінэтаў, наблізіць іх да сыстэмы завочнага навучаньня.

На мясцох не заўсёды знойдзецца патрэбная літаратура. Трэба адпаведна ўзмацніць кніжныя фонды мясцовых бібліотэк адпаведнаю літаратурай, стварыць адпаведныя кніжныя фонды ў партгабінэтах, арганізаваць калектыўнае карыстаньне літаратураю, якая ёсць у раёне ці ў паасобных таварышоў.

У сучасны момант па Беларусі канчаецца комплектаваньне сеткі курсаў пры Камвузе і саўпартшколе. Бюро ЦК КПБ вызначыла кон-

тынгэнты ў 350 асоб раённага актыву, які будзе праходзіць вучобу пад кіраўніцтвам завочнага аддзялення пры Беларускам Комунісцэ-скай імя Леніна, і 600 асоб нізавога актыву пры Ўсебеларускай саўпартшколе у Гомелі. Ужо аб'яўлены ўмовы і праводзіцца укамплектаваньне вышэйшай сеткай завочных курсаў партактыву: курсы Марксызму, ІЧП і інш. Неабходна будзе арганізавана і ў кароткі тэрмін правесці ўкамплектаваньне курсаў, каб скарыстаць час для вучобы.

Ад усіх партыйных арганізацый кампартыі Беларусі пастановаю бюро ЦК КПБ, якая зьмешчана ў „Зьвязьдзе“ ад 23-Х г. г. патрабуецца на гэтае зьвярнуць належную ўвагу. Трэба асабліва падкрэсьліць неабходнасьць утварэньня навокал вучобы партактыву грамадзкае думкі ва ўсіх партарганізацыях. ЦК УсеКП і бюро ЦК КПБ у сваіх пастановах адзначаюць, што да гэтага часу пытаньням вучобы партактыву не зьвярталася належнае ўвагі. Да апошняга часу завочная партасьвета ў партарганізацыях Беларусі не заняла належнага месца. Завочная партасьвета не атрымала нават такое ўвагі, якую ўжо мае сталая сетка партасьветы—адзіная саўпартшкола, школа-перасоўка, гурткі. Такое становішча зусім недапушчальна. Завочныя формы партасьветы патрабуюць значна большае ўвагі і дапамогі. Цэнтральны Камітэт УсеКП і бюро ЦК КПБ у сваіх пастановах вызначаюць неабходнасьць стварыць рашучы пералом у адносінах да завочнае партасьветы. Кожны партарган і партыец павінны прылажыць усе сілы на сапраўднае утварэньне пералому, на утварэньне кожнаму завочніку спрыяючых умоў для вучобы. Да вырашэньня гэтае задачы павінна быць прыцягнута кожная ячэйка партыі. Ячэйка павінна весці вучот сваіх завочнікаў, клапаціцца аб іх вучобе, дапамагаць зьнешчэньню перашкод, якія сустракаюцца, клапаціцца аб часе для вучобы.

Агульнымі сіламі мы павінны запрауды дабіцца такога становішча, каб кожны таварыш на працягу тыдня меў 3 вечары свабодных для вучобы.

Правыя ўхілістыя бармочуць нешта аб тым, што, нібыта, наглядзеца зьніжэньне тэарэтычнага ўзроўню партыі, што нібыта наглядзеца паніжэньне тэарэтычнага ўзроўню кіруючых кадраў актыву партыі. Партыя рашуча адвяргае гэтую выдумку, паклёп на сапраўднасьць. Наадварот—політычная сьвядомасьць партыі расьце, яшчэ больш узрастае цяга, імкненьне партыйцаў да вучобы. Пастанова ЦК УсеКП сьведчыць аб тым, што партыя мае сілы і магчымасьці, каб ва ўсю шырыню паставіць на практычныя рэйкі пытаньне аб політычна-тэарэтычнай вучобе дзесяткаў тысяч кіруючых кадраў партактыву. Агульнымі сіламі, з бальшавіцкаю настойлівасьцю возьмемся і вырашым гэтую буйнейшую задачу ў нашым соцыялістычным будаўніцтве.

Н. Клебанаў, Д. Фішбэйн.

Вуроки чысткі нявытворчых ячэек у Гомельшчыне ¹⁾.

(Некаторыя папярэднія вынікі).

Ад правільнае і добрае падрыхтоўкі ў значнай ступені залежыць посьпех самое чысткі. Часу для гэтага было зусім дастаткова. Нельга казаць, што даклады аб чыстцы ня ставіліся на сходах ячэек. Аднак, падрыхтоўка была недастатковая. Факты гэта цалкам пацвяржаюць. Правяраючы савецкія ячэйкі, партыя ставіла задачу праверыць, на колькі яны практычна ажыццявілі пастановы партыі, на колькі ячэйкі перабудавалі ўсю сваю працу ў адпаведнасьці з новымі задачамі. Праверка ставіла сабе задачу высветліць, як асобныя камуністыя праводзілі клясавую лінію, як яны змагаліся з бюрократызмам, за рацыяналізацыю апарату і г. д. Якраз з такога боку трэба было падвысіць на справе-ж у шэрагу ячэек даклады бюро ставіліся бяз упору на гэтыя пытаньні. Пытаньні, якія задаваліся правяраемым, адказы апошніх не насілі клясавага характару. У ЦРК правяраемым задаваліся пытаньні: „ці ўдзельнічае ў МОПР'ы, які 9/10 страт у магі-зыне, чаму разышоўся з першаю жонкаю“ і другія пытаньні з абі-ографічнага характару. Ацэнка камуністага давалася: „добры ману-фактурысты“, „добры прыказчык“, „добры хлопец“.

У некаторых ячэйках (райсаюз, АКРФА, ЦРК) былі моманты зьвя-дзеньня асабістых разрахункаў, кругавая парука (яч. Сувязі). Прыма-цованыя да савецкіх ячэек для ўдзельнічання ў праверцы вытвор-чыя ячэйкі ўдзельнічалі недастаткова. Усё гэта гаворыць аб тым, што Інструкцыя ЦКК ня была вывучана значнаю часткаю ячэек, некаторыя не зразумелі клясавага значэньня чысткі і тым самым не далі магчы-масьці да поўнага выяўленьня правяраемых.

Толькі пачагак чысткі, які супаў з манэўрамі і адцягнуў на іх значную частку актыву і большую частку арганізацый, прайшоў пры слабой увазе і ўдзельнічаньні мас, што нават вымусіла зрабіць пера-пынак. Пасьля таго да чысткі былі прыцягнуты да ўдзелу шырокія масы служачых прав. ячэек. Сходы праходзілі пры перапоўненых аўдыторыях. У ячэйках гар. АНА, ЦРК, Камунаддзелу, Сампрамзаюзу, АКРФА прысутнічалі ад 500 да 400 чал. Па дакладах ячэек выказ-валіся ў сярэднім ад 15 да 25 чал., па кожнай кандыдатуры высту-пала ад 7 да 15 чалавек. У асноўным крытыка была здаровая, накі-роўваная на высвятленьне недахопаў. Побач з гэтым мелі месца і нездаровыя выступленьні, каторыя мелі мэтай зьвядзеньне асабістых

¹⁾ У парадку інфармацыі.

разрахункаў. Выступленьне, напрыклад, беспартыйнага настаўніка які быў у партыі с-р. з абаронаю правых настрояў. У ячэйцы Сампрамсаюзу паасобныя камуністыя выступалі з абаронаю правых памылак сваіх кіраўнікоў. У ячэйцы ЦРК былыя гандляры, спрабавалі дыскрэдытаваць добрых камуністых. Трэба адзначыць, што праверачныя тройкі і самі масы гэтым праяўленьням давалі належны адпор. Як вялікі недахоп трэба адзначыць усё-ж такі недастатковы ўдзел рабочых у чыстцы.

Пры праверцы работы нашага друку, насьценгазэт і акруговае газэты высьветлілася, што насьценгазэты ня ўсюды ўлічылі важнасьць гэтае работы. Возьмем, напрыклад, паасобныя газэты нашых савецкіх устаноў: у Адмадзеле (бадай, там становішча ляпей, чымся у другіх) у трох нумарох газэты былі артыкулы аб чыстцы. Шмат артыкулаў аб значэньні і заданых чысткі агульнага характару. Канкрэтных фактаў вельмі мала. Усяго ў адной заметцы паказана канкрэтна на 3 членаў партыі. Але ёсьць, газэты, якія зусім не асьвятлялі работы чысткі (Дорпрафсож Зах.). З другога боку, насьценгазэты зусім не завастралі ўвагі на скажэньні партыйцамі партлініі, на змаганьне з канкрэтнымі праяўленьнямі правага ўхілу і прымірэнства ў практычнай працы. Не завастралі ўвагі на тым, як партыйчэйкі і паасобныя яе члены бралі ўдзел у змаганьні з бюрократызмам, як праводзілася праца па палепшаньню працы апарату—рацыяналізацыі яго. Агульны вывад, які можна зрабіць па ўдзелу ў гэтай працы насьценгазэт,—гэта слабы ўдзел насьценгазэт ў адной з важнейшых работ.

Што тычыцца ўдзелу „Палескае Праўды“, дык па пытаньнях змаганьня з канкрэтнымі праяўленьнямі правага ўхілу і прымірэнства газэтка разгорнута шырокая праца, але асьвятленьне ходу самое чысткі за апошні час заслабее. Чыстка некаторых ячэек і зусім не асьвятлялася (Паліклініка, АКРФА, АКРАНА і сав. больніца).

У асноўным склад правёркаму са сваімі задачамі спраўляецца. З боку правёркаму ня было адмечана выпадкаў скажэньняў інструкцыі ЦКК па чыстцы. Быў толькі адзін выпадак, калі член правёртройкі задаваў работніцам такія пытаньні, як „што вырашыў Пленум ВККІ“. Былі два выпадкі, калі пастановы дзьвёх правёртроек не ўхвалілі. Па ячэйцы Сампрамсаюзу правёртройка канстатавала поўнае праяўленьне правага ўхілу на практыцы, а канкрэтныя носьбіты правага ўхілу ня былі адпаведным чынам пакараны. Гэты прабел быў выпраўлены і ў выніку перагляду правёртройкі было выключана з гэтае ячэйкі 3 члены партыі, у тым ліку старшыня Сампрамсаюзу. Па ячэйцы Палессельсаюзу правёртройка адзначыла шэраг выкрыўленьняў клясавых лініяў і інш. Хваравітыя зьявішчы, і пастановы таксама не адпавядалі агульным вывадам. АКК чысткі не ўхваліла і вылучыла спецыяльную камісію для дэталёвага абсьледваньня апарату, каб пасьля правесці чыстку другі раз.

Выпадак прыдушэньня самакрытыкі і парушэньня ўнутрыпартыйнае дэмакратыі з боку правёртроек не наглядалася. Як недахоп у рабоце правёркаму, трэба адзначыць вялікую загрымку з абвяшчэньнем вывадаў, так, напрыклад, ячэйкі Акрсуду і Белпэдтэхнікуму больш месяца як правяраліся, а з вывадамі цягнуцца на другі месяц.

Усяго правэрана: па Рэчыцкаму раёну—6 ячэек з колькасьцю членаў і кандыдатаў—131, з якіх выключана 11 або 7%; па Н. Беліцкаму раёну—3 ячэйкі з 37 членамі і канд. партыі, выключана 9 або 24%; па гарадзкому раёну 18 ячэек з колькасьцю членаў і кандыдатаў 463, з якіх выключана 64 або 13,7%; па Залінейнаму раёну—3 ячэйкі з колькасьцю 184, з якіх выключана 18 або 10% і адна ячэйка

ваеннага тыпу (Ахова Зах. чыг.) з колькасьцю 74, з якіх выключана 5 ч.

Усяго па акрузе правэрана 32 ячэйкі з агульнай колькасьцю членаў і кандыдатаў—892, з якіх выключана 107 ч.

Адным з вялікіх недахопаў трэба лічыць тое, што чыстка нявытворчых ячэек, ачышчэньне іх ад чужога элемэнту, гэтым самым падмаючы аўтарытэт партыі, ня была ўвязана і скарыстана для ўзмацненьня пропаганды аб вярбоўцы рабочых у партыю. За гэты час нават ёсьць некаторае паслабленьне росту ў рабочых організацыях. Гэты буйны прабел неабходна ўлічыць пры падрыхтоўцы да чысткі вытворчых ячэек.

Адзін з важнейшых вурокаў, які трэба ўлічыць ўсім нявытворчым ячэйкам,—гэта тое, што перабудова свае працы ў адпаведнасьці з тымі патрабаваньнямі, якія высоўвае перад намі рэканструкцыіны пэрыод, праходзіць надзвычайна марудна. Праўда, у частцы ячэек за апошні час вызначаецца пералом, частка ячэек пачынае блізка падыходзіць да вытворчага жыцьця і работы свае ўстановы, актыўна ўдзельнічае ў распрацоўцы вытворчых пытаньняў, перабудовы сыстэмы работы, вядзе паспяховае змаганьне супроць скрыўленьня клясавых лініяў і праўленьня правага ўхілу і г. д. (яч. АНА, Акрсуд, часткова Фінаддзел і др.). Побач з гэтым значная частка ячэек працуе яшчэ па шаблёну „мядзьведжым“ тэмпам, паказчыкамі чаму могуць служыць наступныя ячэйкі:

Яч. ЦРК: Бюро ячэйкі і ячэйка ў цэлым не займаліся такімі буйнейшымі пытаньнямі, як пытаньні снабжэньня, загатоўкі, політыкі цэн, гандлёвае політыкі ЦРК, пытаньні наладжэньняў, плянаў загатоўак, абслугоўваньне пайнікаў, пытаньні новага будаўніцтва і г. д. Бюро ячэйкі несваячасова высвятляла і рэагавала на баючыя зьявішчы ў магазынах і паасобных зьвеньнях апарату, праца бюро ячэйкі пастаўлена зусім нездавальняюча. Ёсьць праяўленьне правых настрояў сярод часткі членаў ячэйкі, незразуменьне задач партыі па барацьбе з правым ухілам, што прыводзіць да наступнага: партыйцы, якія работаюць у магазынах, не рэагуюць на балючыя настроі паасобных груп пайнікаў, не даюць растлумачэньня на тыя альбо іншыя пытаньні, а часта зьяўляюцца ў хвасьце гэтых настрояў, не змагаюцца з паасобнымі балючымі настроямі сярод паасобных груп работнікаў прылаўку. Няма чоткасьці лініі ў адносіне задач ЦКР па барацьбе з прыватнікам. У выніку сувязь паасобных крам з прыватнікам, продаж тавараў, у тым ліку дэфіцытных тавараў, прыватніку. Вытворчае работы, работы вытворчых н-рад амаль-што няма. Развал некаторых мясцкомаў, вельмі слабае рэагаваньне на шматлікія заметкі ў насьценгазэты, вельмі дрэнная абстаўка для работы груп лёгкай кавалерыі, у выніку самакрытыка ў калектывах яшчэ не ўгрунтавалася. На ўсё гэта бюро ячэйкі і ячэйка ў цэлым слаба рэагавалі.

Гэта ёсьць паказчык таго, наколькі ячэйка ня сумела перабудаваць сваю працу ў адпаведнасьці з новымі задачамі і да чаго гэта можа давесьці. Таксама яшчэ няма ўяўнага пералому ў такіх ячэйках як Райсаюз, Камунаддзел, Земаддзел.

Такое адставаньне ад тэмпу жыцьця, няўменьне шывка перабудоваць сваю працу на падставе новых задач, якія ўстаюць, ня можа ня прывесць да прытупленьня клясавых лініяў ў рабоце, да забываньня задач партыі і спаўзаньня з рэлісаў большавіцкае лініі ў опартуністычнае балота. У гэтай адносіне паказальны вуроки ячэйкі Аддзелу Асьветы Зах. чыг., Сампрамсаюзу і др. Вось якія вывады зрабіла Правертройка аб становішчы і рабоце ячэйкі Аддзелу Асьветы Зах. чыгунак.

„Становішча ячэйкі нездаровае, ідэалёгічна няўстойчывае, скажэнне клясавае лініі ў рабоце асобных камуністых, сувязь з чужым элементам, сямейнасьць з ім, што справаджалася п'янкаю, уладжваньне іх дабрабыту, выдача падмогі ім і г. д. Ячэйка не рэагавала, а ў сваёй працы аб'ектыўна садзейнічала і падтрымоўвала стаўку на клясавачужое нистаўніцтва,—спэц-дыплёма, ня сумела ў дастатковай ступені зрганізаваць вакол сябе пралетарскае настаўніцтва і даць рашучы адпор рэакцыйнай частцы яго. Ячэйка фармальна падыйшла да прапрацоўкі пастановы XVI Партконференцыі, не зрабіла упор на барацьбу з галоўнаю небяспекаю ў партыі з правым ухілам, што і прывяло да скажэньня клясавае лініі ў рабоце Аддзелу Асьветы і школ. У часе правэркі высьветлілася, што адказныя працаўнікі данас ячэйкі няправільна тлумачаць генэральную лінію партыі. Ячэйка ня сумела ў дастатковай ступені разгарнуць самакрытыку як унутры, так і сярод настаўніцтва. Таксама маюць месца моманты заціску крытыкі, ня выкрываліся хваравітыя моманты ў рабоце. Ячэйка недастаткова вяла барацьбу з бюрократызмам як у Аддзеле, так і ў школах“.

У выніку з 26 членаў ячэйкі выключана 7, у тым ліку выключаны з партыі адказныя кіраўнікі Аддзелу Асьветы: Грэс, Вюшчэнка, Самыхвалаў і др. Распушчана бюро ячэйкі, значная частка членаў ячэйкі атрымалі партспягнаньні і г. д.

Грубое скажэньне клясавае лініі, забыцьцё інтарэсаў партыі, прытуленьне клясавае чуласьці, праваoportуністычная практыка мела месца ў рабоце апарату Сампрамсаюзу, што ў дастатковай ступені было асьветлена на старонках „Палескае Праўды“.

У папраўдоме, дзе ячэйка ў размовах і рэзолюцыях абмяркоўвае праваoportуністычны ўхл, а на практыцы работы мае месца недапушчальнае скажэньне клясавае лініі з боку часткі адказных працаўнікоў—членаў ячэйкі. Так, засуджаныя нэпманы, гандляры замест заключэньня іх у папраўдом знаходзяцца на вольнай працы і жывуць ў прывілегійным становішчы. Буйныя жывёлагандляры, засуджаныя на тэрмін да 3-х гадоў за злосны нявыплат падаткаў, знаходзяцца не ў папраўдоме і на доўгі час адлучаюцца дамоў. Буйныя арандатары паравых млыноу, пакараныя судом, знаходзяцца таксама не ў папраўдоме. Ячэйка на ўсё гэта амаль-што не рэагавала (матар'ял абсьледваньня).

Але побач з гэтым ёсьць спроба пласобных адказных работнікаў—партыйцаў „тэорэтычна“ абгрунтаваць праваoportуністычную практыку пласобных зьвеньяў апарату. Кіраўнік Земаддзелу Гудакімаў лічыць, што Гомельская акруга ніякіх пэрспэктыў на калгаснае будаўніцтва ня мае, што на пясках і балатах калгаснае будаўніцтва нельга разьвіваць і г. д. Хіба не яскрава, што пад відам „асаблівых умоў“ Гомельскае акругі тут мае месца рэвізія лініі партыі на калектывізацыю сельскае гаспадаркі. Гэты самы Гудакімаў замест таго, каб даць адпор варожаму выступленьню групы спэцыялістых, гэту справу замазвае і не дае яму ходу, не завастрае політычнага сэнсу такога выступленьня іх, ці не таму гэтак заўзятая выступала рэакцыйная частка спэцыялістых у часе чысткі з абаронаю практыкі работы і лініі Гудакімавых. Яму-ж утуруе тав. Амусевіч, кіраўнік с.-г. Банку з ячэйкі Палессельсаюзу, ён і дагэтуль лічыць, што правільна тлумачыць пастановы і лінію партыі, а вось яго погляды: „У нас многа ўкладаецца сродкаў у індустрыялізацыю гарадскога характару, каторыя не здавальняюць сялян, усё гэта абвастрае адносіны рабочых з сялянамі. У нас ёсьць параніце будаўніцтва, як, напрыклад, трамвай, пабудова дамоў, без каторых можна абыйсьціся. Асінбуд пабудован, ня ўліч-

ваючы таго, што няма фабрык і заводаў, якія павінны браць ад яго энэргію. Таму я лічу, што мы будзем нерацыянальна. Тое, што мы будзем у горадзе, дае магчымасць селяніну зарабляць шмат грошай і на падставе гэтага ён прад'яўляе вялікі попыт на прамтавары, якога здаволіць мы ня можам. Значыцца, трэба прыстасавалца да снабжэння сялян таварамі".

Тут мы маем ярка выяўленае незадаволенне лін'яй партыі на індустрыялізацыю краіны, адбітак кулацкага антаганізму паміж сялянствам і рабочаю клясаю, як форма прыхаваных аб прыстасаванні да „вузкіх“ месцаў, да сялянскіх патрабаванняў і інш. Да рэчы, якраз у гэце ячэйкі (Сельсаюз) мае месца выкрыўленне клясавыя лініі у практычнай працы, адсугласіць дэсыць энэргічнае барацьбы і прыўдзяленнем правана ўхілу; кіраўніцтва данае ячэйкі ня выкрыла паказаныя момінты, таксама недастаткова выявіла гэта і правертройка, што праводзіла чыстку ячэйкі: АКК, адмянушы папярэдняю праверку, вызначыла праверку нанау.

Такім чынам, папярэдня паказчыкі ходу чысткі савецкіх ячэек сьведчаць аб наяўнасці шэрагу балючых зьявішчаў і грубога выкрыўлення клясавыя лініі у пачасных ячэйках, што у значнай ступені выкрыта ў працэсе чысткі. Але найбольш важна (і небяспечна) гэта тое, што выкрывалася ўсё гэта ў выніку абсьледвання ці чысткі, а не самімі ячэйкамі ў сваёй практычнай рабоце.

У пачасных ячэйках высветлены і склокі замест пролетарскай крытыкі недахопаў у рабоце і здаровых спрэчак за вытрыманую прынцыповую лінію у рабоце, таварыскіх паказанняў на недахопы, калектыўнае работы і г. д. Дзе-ні-дзе (яч. Райсаюзу, ЦРК) наглядаўся пераход да асабістых рапраўнікаў, склок, шукання грахоў адным на аднаго і г. д. Мелі месца і антысэміцкія зьявішчы (яч. Райсаюзу).

Бясспрэчна, у апошні перыод часу мы мелі значныя дасягненні у галіне арабачання апарату, вылучэнне рабочых у апарат ужо налічваецца не адзінкамі, а многімі дзесяткамі. Ёсць таксама пэўны пералом у стварэнні спрыяючае абстаноўкі для работы вылучэнца, (хочь яшчэ застаецца нажадаць шмат лепшага), але гэтае яшчэ няма дастатковага пералому у наданні рабоце апарату шырокае грамадзкасць ва ўцягненні шырокага актыву ў работу і жыццё апарату і г. д. Возьмем Аксуд, там маецца шырокі актыв з вытворчасці, як парзаседацеляў і інш., а работы з гэтым актывам, выхавання яго, набліжэння да работы суда і пракуратуры, сыстэматычнае работы з імі амаль-што зусім няма. Хіба толькі што раз за год пабудзе на пасаджэнні суду. Таксама з шырокаю сэгкаю прымацаваных да школ ад Гарсавету, Інстытут унаўнаважання ЦРК, інстытут лавачных камісій ёсць, а работы з ім, якое-кольвечы сур'ёзнае палітыка-выхаваўчае працы зноў-такі не вядзецца.

Трэба проста сказаць, што такое мерапрыемства, як соцпаборніцтва, яшчэ далёка ня усюды стала сапраўдным мэтодам работы парт'ячэйкі, калектыву і ўстаноў. У шмат якіх мясцох соцпаборніцтва яшчэ не ўвайшло арганічна ў працу, яшчэ толькі зроблена „парадная“ частка, а практычныя прапановы яшчэ ня ўсюды маюцца ў гэтай сувязі. Некалькі слоў аб рабоце эаэномкамісіі і вытворчай нарадзе. На гэтай лініі ў частцы ячэек мы маем, бясспрэчна, ажыўленне, але у другой частцы гэта праца знаходзіцца на пункце замярзання. У работу эаэномкамісіі, вытворчых нарад ня ўцягваецца шырокая маса супрацоўнікаў і зусім не бярэ ўдзел рабочы актыв.

Яшчэ што трэба адзначыць з матар'ялаў абсьледвання і чысткі савецкіх ячэек, гэта тое, што самакрытыка яшчэ вельмі слаба разгор-

нута і яшчэ не зрабілася методам працы. Так, сакратар ячэйкі ЦРК здае справаздачу аб зробленай рабоце бюро ў часе чысткі; у ячэйцы быццам-бы ўсе добра, ёсць толькі „нявінныя“ паасобныя недахопы. Тое-ж самае было і ў ячэйцы Фінаддзелу. Зусім няправільная арыентыроўка з боку кіраўніцтва ячэйкі камунальнага ў пытанні аб самакрытыцы дана на адным з сходаў, дзе праводзіцца погляд, што „недаўмоўленасьць паміж членамі ячэйкі, г. зн. склокі выцякаюць з умоў работы на падставе разгорнутае самакрытыкі“. Вось як блытана і няправільна арыентуе кіраўніцтва ячэйкі партыйную і прафсаюзную масу ў такім сур'ёзнейшым пытанні, як разгортванне самакрытыкі ў практычнай працы. У дрэнных умовах працякае праца груп „лёгкае кавалерыі“ ЦРК. У часе чысткі і абмеркавання дакладу бюро ячэйкі частка партыйцаў замест крытыкі недахопаў работы выносіла на сход асабістыя крыўды, асабістае незадавальненне і г. д.

Праверка работы савецкіх ячэек, высвятленьне ў іх недахопаў паказваюць, што партыйныя камітэты, аддаючы, галоўную ўвагу вытворчым ячэйкам, недастаткова дапамагалі і кіравалі савецкімі ячэйкамі. Трэба ўнесці сюды пералом, трэба завастрыць увагу на ўзмацненні кіраўніцтва савецкімі ячэйкамі. Трэба завастрыць увагу на змаганні за чоткае правядзеньне генэральнае лініі партыі не на словах, а на справе, на ўзмацненні тэмпу работы — вось галоўнае, на што трэба націснуць са ўсёй моцы, улічваючы урокі чысткі.

А. Некрашэвіч.

Беларускі нацыянал-фашызм і яго сабрат беларускі нацыянал-дэмакратызм.

Польскі фашызм знаходзіцца ў надзвычайна цяжкіх абставінах крызісу і мае перад сабой ня толькі заданьне нападу на СССР, але ён павінен расправіцца з рэвол. рухам і ў самой Польшчы. У Польшчы, як і ў іншых краінах, адбываецца рост буйнае рэволюцыйнае хвалі, якая дакатваецца нават да такіх адсталых колаў пратэтарыяту, як сельска-гаспадарчыя рабочыя. Гэтае лета характарызаваўся цэлым шэрагам буйных забастовак у Заходняй Украіне, у Заходняй Беларусі, цэлым шэрагам сялянскіх паўстанняў. Польскі фашызм, дзеля таго, каб дасканала, як сьлед, выканаць ускладзеную на яго міжнародным імперыялізмам місію, павінен мець „заспакоены“ тыл: бяз гэтага ён свае ролі выканаць ня можа. І польскі фашызм ужывае ўсе захады для „заспакаеньня“ гэтага тылу. Для гэтага ён у першую чаргу побач і адначасова з удушэньнем рабочага руху распраўляецца з нацыянальна-вызваленчым рухам у Заходняй Беларусі і Заходняй Украіне, рухам, які кіруецца камуністычнай партыяй, а таму і зьяўляецца для польскага фашызму асабліва небяспечным. У гэтай справе польскі фашызм выбірае два спосабы: дзікія рэпрэсіі супроць усіх праяў рэволюцыйнага нацыянальна-вызваленчага руху, як разгон БРС Грамады, дзікія расправы з Камуністычнай Партыяй Польшчы і Камуністычнай Партыяй Заходняй Беларусі. Побач з бізуном ужываецца і мэтад „пернічка“, які даецца беларускай буржуазіі, беларускаму кулаку, каторыя зьяўляюцца складаю часткаю фашыстоўскага лягэру. Патрэбна зазначыць, што беларуская буржуазія, беларускі кулак у Заходняй Беларусі зьяўляецца такою-ж актыўнаю сілаю, якая ненавідзіць Савецкі Саюз, як і польскія імперыялісты. У сэнсе клясавыя ня гавісьці да Савецкага Саюзу і польскі фашызм, і беларускі нацыянал-фашызм зьяўляюцца сіламі абсалютна роўнымі. Справа толькі ў тым, што „смачны жабе арэх, да зубоў бог ня даў“; справа ў тым, што колькасць на беларускі фашызм ня можа адыгрываць такое выдатнае ролі, якую адыгрывае польскі імперыялізм у агульнай сыстэме падрыхтоўкі імперыялістых да нападу на СССР.

Політыка бізуна і політыка пахлопваньня па плячы беларускага кулацтва і беларускае буржуазіі,—вось тая політыка, якая побач з іншымі мерапрыемствамі павінна для польскага фашызму забяспечыць яго тыл, каб зрабіць яго больш здольным для выкананьня тае місіі, якая ўскладаецца сусьветнай буржуазіяй на яго.

І калі польскі фашызм зьяўляецца адным з аванпостаў імперыялістаў у справе нападу на СССР, дык у Польшчы беларускі нацыянал-

фашызм адыгрывае такую-ж ролю актыўнае сілы адносна польскага імперыялізму.

Апошні час мы маем консолідацыю і ажыўленьне дзейнасьці беларускага нацыянал-фашызму. Тлумачыцца гэтае, па-першае, нарастаньнем тае рэволюцыйнай хвалі ў Заходняй Беларусі, якая адбываецца ў агульным комплексе росту рэволюцыйнае хвалі ва ўсім капіталістычным сьвеце, кіраўніцтва ўсім нацыянальна-вызваленчым рухам Комуністычнаю Партыяю Заходняе Беларусі, што дае пэўную гарантыю, што гэты нацыянальна вызвалены рух пойдзе ў правільным сапраўдна-рэволюцыйным напрамку. Па-другое, на падставе посьпехаў соцыялістычнага будаўніцтва ў СССР, на падставе рашучае політыкі партыі па калектывізацыі вёскі, расьце абвастрэньне клясавага змаганьня ў БССР. Гэтае абвастрэньне клясавага змаганьня, праявы актывізацыі беларускага кулака ў абароне сваіх пазіцыяў, актывізуе і беларускі нацыянал-фашызм за кардонам. І нарэшце, у зьвязку з вялікім ростам унутраных супярэчнасьцяў сусьветнага імперыялізму, далейшым развалам капіталістычнае стабілізацыі, беларускі нацыянал-фашызм, як і ўсякі іншы фашызм павінен цяпер дабіцца найлепшае арганізацыі, праявіць найбольшую актыўнасьць для барацьбы з гэтай новаю рэволюцыйнаю хваляю для таго, каб спыніць гэтую хвалю, каб разьбіць яе, каб уцягнуць ашуканскім парадкам шырокія колы працоўных Заход. Беларусі ў агідную справу—напад на польскага імперыялізму на СССР.

Такім чынам лягер беларускае буржуазіі, беларускі нацыянал-фашызм зьяўляецца адною з частак польскага імперыялізму і ён, беларускі нацыянал-фашызм, выступае пад гэгэмоніяй польскага імперыялізму, у агульных калёнах сусьветнага антысавецкага фронту, у справе нападу на СССР.

У гэтай справе усе беларускія нац-фашыстоўскія групіроўкі адзіны. Тут можа ўзьнікнуць пытаньне, чым-жа вытлумачыць тую барацьбу, якая нібы існуе паміж наасобных груп беларускага нацыянал-фашызму за кардонам? Мы бачым „спрэчкі“ паміж рознымі групамі і групачкамі, разыходжаньні нават паміж блізкіх прыяцеляў і г. д. і г. д. Тут мы павінны з усёю выразнасьцю адзначыць, што гэтыя спрэчкі ўзьнікаюць не на клясавай глебе; усе нацыянал-фашыстскія групы, ня гледзячы на свае спрэчкі і „буру ў шклянцы вады“, усе яны аб'яднаюцца адзінаю фашыстоўскаю ідэалёгіяю. Барацьба вядзецца за большую ці меншую долю тых падачак, які дае польскі фашызм. І вось тады, калі прыходзіцца дзяліць скарынку, якія кідаюцца са стала польскага імперыялізму беларускаму нацыянал-фашызму, там пачынаецца грызьня. Гэта—першае. І другое, гэта тое, што: кожная з гэтых груп хоча давесьці свайму сабрату, больш моцнаму польскаму фашызму, свае найлепшыя здольнасьці ў справе адурманьваньня эксплёатуемых працоўных мас, давесьці свае найлепшыя здольнасьці выпрацоўкі такіх мэтадаў, якія-б затрымалі рэволюцыйны рух у Заходняй Беларусі і рост рэволюцыйнае хвалі, якая пагражае і польскаму фашызму і беларускаму нацыянал-фашызму.

Аналізуючы тыя групы нацыянал-фашыстых, якія ёсьць у апошнія часы на Заходняй Беларусі, патрэбна зазначыць, што найбольш моцнаю, найбольш актыўнаю і найбольш арганізаванаю групой, якая імкнецца ўжо стварыць і пэўную ідэалёгію беларускага нацыянал-фашызму, больш-менш аформленаю, зьяўляецца групоўка Луцкевіча-Астроўскага. Ідэёвым кіраўніком яе зьяўляецца Луцкевіч, які больш чым хто-небудзь другі падыходзіць да ролі „правадыра“ беларускага нацыянал-фашызму за кардонам. Чаму так? Тлумачыцца гэта ў пер-

шую чаргу тым, што ў часы вялікае рэвалюцыйнае хвалі 1922-23 г., якая вылілася ў вялікі нацыянальна-вызваленчы рух на Заходняй Беларусі і пагражала польскаму фашызму, Луцкевіч, жадаючы адцягнуць нацыянальна-вызваленчы рух Заходняе Беларусі на рэйкі буржуазнага радыкалізму, буржуазнага лібэралізму, далучыўся да грамадаўскага нацыянальна-вызваленчага руху і такім чынам набыў на гэтай справе некаторы політычны „капіталец“. Луцкевіч, першы з усіх нацыянал-фашыстых імкнецца ў сваіх апошніх працах („за 25 год“ і „Адбітае жыццё“) выпрацаваць больш менш акрэсленую ідэолёгію беларускага нацыянал-фашызму. Памяненныя зборнікі маюць ужо пэўныя абрысы нацыянал-фашыстоўскае праграмы і сыстэму нацыянал-фашыстоўскае ідэолёгіі.

У чым-жа сутнасьць гэтае нацыянал-фашыстоўскае ідэолёгіі? Сутнасьць яе ў тым, што Луцкевіч імкнецца ўстанавіць ідэю і арганізацыйную пераемнасьць паміж рэвалюцыйным у перыяд буржуазна-дэмакратычнае рэвалюцыі, ва ўмовах царызму,—дробна-буржуазным нацыянальна-адраджэнчым рухам 1905 г., які пазьней згубіў сваё рэвалюцыйнае значэньне, падпаўшы пад кіраўніцтва беларускага лібэральна буржуазна, контр-рэвалюцыйнага напанаўскага руху, з аднаго боку, і рэвалюцыйнае арганізацыі працоўных ды эксплёатаваных мас Заходняе Беларусі, якая ішла супольна і пад кіраўніцтвам Ком. партыі Заходн. Беларусі, Беларускаю Работніца-Сялянскаю Грамадою—з другога. У сувязі з гэтым трэба падкрэсьліць, што беларускі дробна-буржуазны-нацыянальна-вызваленчы рух у часе рэвалюцыі 1905 году зусім адрозьніваецца ад пазьнейшага руху, пачатак якога супадае з 1906 г. Першы рух ляжаў на грэбені рэвалюцыйнае хвалі, а другі рух быў ужо на спадзе яе. Аб гэтым надвычайна яскрава сьведчыць і праграма і артыкулы, якія былі зьмешчаны ў першых нумарох „Нашай Нівы“. Там пісалася: „Ня думайце, што мы хочам служыць альбо панам, альбо мужыкам—не, ніколі не: мы будзем служыць усяму беларускаму, скрыўджанаму беларускаму народу“. Што-ж гэта значыць? Гэта значыць, што пан Скірмунт, які ў свой час таксама прымаў удзел у беларускім руху, таксама зьяўляецца „скрыўджаным“? Вось гэтая ідэолёгія была ўжо рэакцыйнаю і па сутнасьці контр-рэвалюцыйнаю. Так і толькі так можна ставіць пытаньне.

Такая спроба ўвязкі, устанавленьня арганізацыйнае і ідэолёгічнае сувязі між гэтымі абсалютна ня сходнымі напрамкамі нац.-вызваленчага руху мае на мэце прыкрыць контр-рэвалюцыйны фашыстоўскі твар самога Луцкевіча і „іже с ними“. У гэтым заключаецца адна з асаблівасьцяў гэтае ідэолёгіі, якую ў апошні час імкнецца стварыць Луцкевіч і кампанія.

Паклёны на Савецкую Беларусь складаюць адну з „праграмных“, так сказаць, задач беларускага нацфашызму, трэба сказаць, што тут, у гэтай справе, яны застрэльшыкі. Тут ідзе лемант і пра „чырвоны імперыялізм“, і пра захватніцкую політыку Масквы і г. д. Гэты лемант зразумелы: увесь буржуазны сьвет крычыць аб „чырвоным імперыялізьме“ і беларускі нацыянал-шовінізм ня можа не падб'рэхваць ва ўнісон сваім коллегам.

Неабходнасьць „аб'яднаньня ўсіх сыноў беларускага народу, што прасьледуецца ў БССР“, гэта значыць кулакоў, буржуа, нэпманаў, актыўных шкоднікаў савецкае ўлады, вось каго хоча аб'яднаць беларускі нацфашызм. Гэта, па Луцкевічу, тыя элементы, якія служаць справе „беларускага нацыянальнага адраджэньня“. Карацей кажучы, аб'яднаць і заучыць для адзінае мэты ўсіх скрыўджаных „бальшавіцкаю кабалою“.

Аб'яднаць і злучыць іх у „Незалежнай Беларускай Рэспубліцы“. А гэта і вядома цалкам адпавядае плянам польскага і сусьветнага імперыялізму. Стварыць такую „незалежную“ рэспубліку, якая была-б уцягнута ў справу барацьбы з Савецкім Саюзам, рэспубліку, якая высоўвалася-б, як аванпост на аванпосце сусьветнага фашызму ў справе нападу на СССР.

А таму чырвоная сталіца Менск, якая на сёньнешні дзень зьяўляецца адзіна-сапраўдным асяродкам будаўніцтва і кіраўніцтва культурным жыццём Беларусі (усяе Беларусі), супроцьстаўляецца „Мэдыне“ ўсіх нацыянал-фашыстых, захопленай польскім імперыялізмам Вільні. Гэта значыць, што з Вільні „прыдзе пазбаўленьне“ для Беларусі; з Вільні, якая на сёньнешні дзень знаходзіцца пад пятою польскага фашызму, а не праз рэволюцыю, не ад бальшавікоў, а ад „сапраўдных сыноў беларускага народу“ праз разгром БССР.

Такім чынам, ідэалогія беларускага нацыянал-фашызму найлепш адпавядае мэтам польскага фашызму ў справе падрыхтоўкі нападу на СССР, да ўдушэньня ў першую чаргу БССР. Гэта якраз супадае з тэю генэральнаю лініяй, якую ў апошнія часы праводзіць сусьветны імперыялізм. Для гэтага пускаюцца ў ход усе сродкі, выкарыстоўваецца самая агідная провакацыя. І толькі гэтым жаданьнем прыслужыць польскаму фашызму тлумачыцца так званая просьба аб памілаваньні Тарашкевіча, Рак-Міхайлоўскага і інш. Як ужо казалася, што ў Заходняй Беларусі і ў Польшчы нарастае рэволюцыйная хваля, якая кіруецца камуністычнай партыяй, бо сапраўдны рэволюцыйны нацыянальна-вызваленчы рух можа быць сапраўды рэволюцыйным толькі пад кіраўніцтвам камуністычнае партыі. Такім чынам, пазыцыі Луцкевіча, Астроўскага і інш. увесь час выбіваюцца з-пад іх ног; масы ўжо ім ня вераць, траціцца нават той ценькі „капітал“, што некалі набыў сабе фашыст Луцкевіч. Жаданьне-ж як можна лепш апраўдаць ускладзеную на іх польскім фашызмам місію, з другога боку цэлы шэраг няўдач, якія нацярпелі беларускія нацыянал-фашысты ў Заходняй Беларусі (справа з таварыствам Беларускае школы),—усё гэта прывяло да таго, што Луцкевіч—Астроўскі ня могуць як сьлед выканаць ускладзенае на іх сусьветным імперыялізмам місіі. Яны шукаюць іншага выйсьця, і такое выйсьце на даным этапе яны бачылі ў тым, каб выкарыстаць імёны засуджаных грамадаўцаў, засуджаных пры іх-жа, беларускіх нацыянал-фашыстых, актыўным удзеле, скарыстаць гэтыя імёны дзеля таго, каб разлажыць рэволюцыйны нацыянальна-вызваленчы рух, выкарыстаць імёны Тарашкевіча, Рак-Міхайлоўскага, каб падняць свой аўтарытэт. Як ужо вядома, гэты нумар не прайшоў: Тарашкевіч і Рак-Міхайлоўскі як сапраўды-рэволюцыйныя правадыры нацыянальна-вызваленчага руху Заходняе Беларусі, адмежаваліся з дастойнаю ўсякай пахвалы рашучасьцю ад усіх спроб нацыянал-фашыстых выкарыстаць іх як сілу ў справе выкананьня ускладзеных польскім імперыялізмам на беларускі нацыянал-фашызм задач.

Вось у чым агідная сутнасьць беларускага нацыянал-фашызму. Мы ня можам разглядаць беларускага нацыянал-фашызму інакш, як у той сувязі, у якой ён тут пастаўлены, а менавіта, як складаную частку польскага імперыялізму гэтага перадавога атраду сусьветнага соцыял-фашызму, як яго абаронцу і дапаможніка ў справе складаньня агульнага фронту для нападу на СССР.

Посьпехі соцыялістычнага будаўніцтва, колектывізацыі вёскі, буйныя посьпехі ў справе будаўніцтва пролетарскае беларускае культуры прыводзяць да абвастрэньня клясавае дыфэрэнцыяцыі. Выбіваемы са сваіх пазыцый вораг ужывае ўсе мэтоды абароны, мэтоды провакацыі, мэтоды

шкодніцтва, аж да метадаў тэрору, бо абрэз зноў загуляў на весцы. Сеньня ідзе рашучая клясавая барацьба і ў горадзе і на вёсцы, барацьба, у якой вораг ужывае ўсе сродкі аж да крывавага тэрору, аж да непасрэднае фізычнае бойкі.

Вось гэтыя ўмовы актывізацыі беларускага кулака, актывізацыі ўсіх варожых сацыялістычнаму будаўніцтву элементаў, якія ажыўляюць і дзейнасьць беларускага нацыянал-дэмакратызму тут у нас. Праявы яго займаюць у нас не такое ўжо малое месца. Факты аднаго толькі году сьведчаць пра гэта. Вось, да прыкладу, некаторыя з іх.

Тэадыскусія. Асноўнымі ўстаноўкамі ў тэадыскусіі мінулага году з боку нацыянал-дэмакратаў была зусім акрэсьленая—арыентацыя на захад (так, было даслоўна сказана, што няма чаго карыстацца пролетарскімі творамі Масквы, лепш пашукаць на Захадзе). Потым тэорыя „самабытнасьці“, вымаганьне ставіць ня тэатры ўсе беларускія творы незалежна ад іх зместу, няпрызнаньне за арыгінальныя драматычныя творы твораў хаця-б таго-ж Міровіча, які прыце на Беларусі досыць значны час, які ў справе разьвіцьця беларускага тэатру зрабіў усе такі здаецца ня мала, бо ён, бачыце, не „самабытны“ беларус. Усё, што напамінае ў тэй ці іншай ступені маскоўскі бальшавіцкі пах, разглядалася як непатрэбнае для БССР.

Мы маем далей пераклічку з ідэолягам беларускага нацыянал-фашызму, Луцкевічам. у той час калі Луцкевіч друкую на сьцені праграмную кніжку „За 25 год“, гэтая кніжка ў БССР знаходзіць водгук у часопісі „Полымя“, у артыкуле Жылуновіча, у якой фашыст Луцкевіч у 1929 г. заднім чыслом прайзводзіцца ў артадаксальныя марксысты. Далей ідзе шэраг літаратурных фактаў, як, напрыклад, „Вечер з Усходу“ А. Дудара, вечер, які вее з Масквы і атручвае сваім подыхам усё „чыстае“, самабытна-беларускае. Пачаўшы з „Ветру з Усходу“, Дудар, які раней прыкрываўся рэвалюцыйнай фразэалягіяй, дакаціўся да нядомага контр-рэвалюцыйнага вершу: „Пасеклі край наш папалам“. „Пасеклі край наш папалам“,—дык значыць трэба яго злучыць нейдзе на Захадзе, бо-ж „Вечер з Усходу“ атручвае край, бо „пасеклі край наш папалам“ бальшавікі; значыць, дзеля таго, каб злучыць яго, трэба шукаць нейкіх новых кіраўнікоў. „Ой ляцелі гусі“ Зарэцкага, апублікаваная першая частка яго-ж „Крывічаў“ з выразна акрэсьленаю ідэалягіяй супроцьстаўленьня пролегарскага гораду весцы, ідэалізацыяй асобных нацыянал-дэмакратычных тыпаў, яго-ж „Падарожжа на Новую Зямлю“ і г. д.

Калі да гэтага ўсяго дадаць выразна-кулацкую палітыку Наркамзему, скрыўленьне лініі у ранейшай працы Наркамасьветы, пра што ўжо шмат гаварылася і пісалася і што ўвесь час прыкрывалася той-жа „слаўтнаю“ тэорыяй самабытнасьці (па „самабытных“ прычынах, бачыце, насаджваліся хутары Наркамземам, яна-ж, гэтая самабытнасьць, перашкаджала Наркамасьветы ў рашучай пастаноўцы справы падрыхтоўкі і вылучэньня новых пролетарскіх кадраў). А ў сваёй суме і тыя тэорыі і тэорыікі, на жаль, зьвязаныя з практыкаю, і давалі зусім акрэсьленую ідэалягію беларускага нацыянал-дэмакратызму.

Яе гэную ідэалягію беларускага нацыянал-дэмакратызму можна ў асноўным зьвесці да наступных палажэньняў: а) Адмаўленьне наяўнасьці клясавая дыфэрэнцыяцыі на вёсцы, разважаньні аб адзіным беларускім фронце. „Свой хлопец, шчыры беларус“ і кончана, хто-б ён ні быў, але ён „шчыры беларус“. Гэта плятформа для аб'яднаньня усіх „чыстых“ і „нячыстых“; б) Беларусь мае спэцыфічныя беларускія ўмовы, якія настолькі адрозьніваюць яе ад іншых раёнаў Савецкага Саюзу, што і агульная палітыка партыі і Савецкае ўлады тут не пад-

ходзіць (калектывізацыя, вылучэнне пролетарскіх кадраў і інш.); в) Адмаўленне ад таго, што існавала беларуская буржуазія Беларусы — гэта, бачыце, нейкая асаблівая нацыя, якая ня мела свая пануючае, эксплеатарскае клясы, свая буржуазіі. Хоць 1917 г., асабліва ў першы яго перыяд, паказалі, што тут ёсць буржуазія вельмі буйная і нават актыўная, якая цвёрда і вельмі хітра падпарадкоўвала сабе і кіравала беларускім нацыянальна-адраджэнчым рухам і накіравала праз яго шматлікія працоўныя масы ў бок буржуазнае контр-рэвалюцыі. Досыць паглядзець і ўспамінуць усякія „рады“ і ўдзел усякіх вялікіх асоб, як Радзівіл, Скірмунт і г. д., абгостраньне клясавая барацьбы цяпер, актыўнае супраціўленне мерапрыемствам партыі і улады ў справе сацыялістычнае рэканструкцыі усяе гаспадаркі сведчыць пра тое, што яна не перавялася і цяпер. Гэта разьбівае ўсе тэорыі, што беларусы „рабоча-сялянская нацыя“. Гэта тэорыя дзікая па сваёй сутнасці. А гэтая буржуазія, па меры патрэбы сусьветнаму імперыялізму, вельмі хутка вылазіць наверх; г) Прыпавяшчэнне нейкае ролі дробна буржуазным партыям у справе стварэння Комуністычнай партыі (большавікоў) Беларусі і БССР. Імкненне да гэта, што Комуністычная Партыя (б-коў) Беларусі зьяўляецца прапарыемнікам і арганічна вырастае ад беларускае Сацыялістычнае Грамады. Праўда, такіх „прэціплетатэу“ на ўсынаўленне Комуністычнай Партыі знаходзіцца вельмі багата (булі і інш.). А патрэбна гэтае „ўсынаўленне“ дзеля таго, каб, так сказаць, набыць некаторы політычны капітал і выканаць сваю гістарычную, ускладзеную на іх буржуазіяй, задачу. Што, напрыклад, значаць такія разважанні ў артыкуле Жыдуновіча „Да 10-годзьдзя БССР“, што БССР створана толькі таму, што існавалі беларускія сэкцыі пры РКП. Давайце далей працягваць гэтую думку: значыць, калі-б беларускія сэкцыі пры РКП чаму-небудзь не існавалі-б, тады БССР ня была-б створана? Выходзіць, што Комуністычная Партыя цяпер не вырашае нацыянальнага пытання. Гэта, зразумела, супярэць першаму пэўнаму пункту праграмы РКП, зараз УсёКП. Такое прыпавяшчэнне пэўнай групе асоб, звязаных зноў-такі з мінулым нацыянальна-вызваленчым рухам, гістарычнае місіі ў справе ўтварэння БССР, мякка кажучы, проста нялёгічна; д) ацэнка політыкі партыі, у прыватнасці ў справе культурнага будаўніцтва, як політыкі, якая амаль цалкам працягвае адраджэнчую політыку. Гэта значыць, што пролетарыят, які ўзяў уладу, узяў на сябе і ролю працягвання тых традыцый, якія былі ў перыяд адраджэння. Такая ацэнка політыкі партыі, у культурным будаўніцтве, магла і можа ўзнікнуць толькі пры недаацэнцы буйных поспехаў партыі ў справе закладання падвалін, разгортвання і далейшага, побач з агульным будаўніцтвам, будаўніцтва беларускае пролетарскае культуры.

Павінен тут адзначыць, што ў гэтым пытанні мною таксама была зробленая буйная памылка. У маім апошнім артыкуле „На новым этапе“ у 7 і 8 нумары „Большавіка Беларусі“ на ст. 54 было сказана, што партыя скончыла чаргавы этап культурнага будаўніцтва (гэта, якая зьяўляецца правільнай), але другая частка гэтага тэзысу зьяўляецца абсалютна няправільнай. Не трэба было-б сфармуляваць, карыстаючыся ленинскай тэзай, што „мы вырашылі пытанне буржуазна-дэмакратычнае рэвалюцыі „пахадзя“, „мімаходам“, як „пабочны продукт“ нашае гатоўнае і сапраўднае пролетарска-рэвалюцыйнае сацыялістычнае работы, наогул і ў галіне культуры ў прыватнасці толькі так. Партыя побач з закладаннем падвалін, разгортваннем агульнага будаўніцтва пролетарскай культуры, як часткі ўсяго сацыялістычнага будаўніцтва, скончыла вырашэнне і тых задач, у тым ліку і культурных.

якія затрымліваліся ў сваім вырашэнні політыкаю царызму і акупантаў. Толькі так, а ня іначай.

Такім чынам, калі прасачыць сутнасць нацыянал-дэмакратычнае ідэолёгіі ў нас і параўнаць яе з сутнасцю нацыянал-фашыстоўскае ідэолёгіі за кардонам, мы пабачым, што тут па цэламу шэрагу пытанняў адбываецца змыканьне, пераклічка паміж нацыянал-фашыстамі за кардонам і нацыянал-дэмакратамі ў нас. А гэта аб'ектыўна прыводзіць толькі да таго, што гэта ўзмацняе пазыцыі польскага фашызму, бо ўзмацненне пазыцый беларускага нацыянал-фашызму ёсць узмацненне пазыцый польскага нацыянал-фашызму, узмацненне польскага фашызму ў справе падрыхтоўкі нападу на СССР.

Было-б абсалютна няправільным разглядаць так пытаньне, што асобныя члены і асобныя дробныя часткі КП(б)Б ня могуць падпадаць пад уплыў нац. дэмакратычных настрояў. Пра гэта сьведчыць цэлы шэраг фактаў і хаця-б да прыкладу тое, што цэлы шэраг пералічаных палажэньняў, якія акрэсьліваюць сабою ідэолёгію нацыянал-дэмакратызму, выкінуты членамі партыі. Гэта і зразумела, бо мы жывем у дробна буржуазным атачэньні, навокал нас ідзе надзвычайна рашучая клясавая барацьба, і на асобных дробных частках, на адзінках партыі гэтыя ўплывы могуць адбывацца. Тут адразу можна вызначыць дзьве лініі памылак у нацыянальным пытаньні ў камуністых. Першая лінія, якая выцякае з таго, што член камуністычнае партыі некалі прымаў непасрэдны ўдзел у адраджэньні, вызваленчым руху, што нацыянал-адраджэньцкая ідэолёгія ў некаторых асобных адзінках сярод партыі захавалася з прычыны невыстарчальнае выхаваньне працы над імі і слабона адсеву гэтых элемэнтаў у КП(б)Б. Факты ідэалізацыі асобных дзеячоў беларускага адраджэньчага руху, па сутнасці фашыстых, хаця б у артыкуле таго-ж Жылуновіча; залішне блізкая часам сувязь асобных камуністых з нацыянал-дэмакратамі, дзе межы паміж нацыянал-дэмакратамі і камуністам часта трацяцца і адбываецца такім чынам змыканьне. Другая лінія—гэта пэўная сувязь паміж нацыянал-дэмакратычнымі настроямі ў КП(б)Б і права-ўхілісцкімі настроямі, існуючымі ў пэўнай частцы нашай партыі. Вось гэтым пераважна трэба тлумачыць тыя памылкі, тыя асобныя праявы нацыянал-дэмакратызму, якія мелі месца і ў КП(б)Б.

Такім чынам, часта нацыянал-опартуністы ў нашай партыі, змыкаючыся з нацыянал-дэмакратычнымі элемэнтамі па-за ёю, сам становіцца рупарам беларускага нацыянал-дэмакратызму, і такім чынам вольна ці нявольна змыкаецца, дапамагае беларускаму нацыянал-фашызму. Такая лёгіка рэчаў.

Рэч вядомая, што Камуністычная Партыя (б-оў) Беларусі, яе ЦК павёў рашучую бязьлітасную барацьбу з нацыянал-дэмакратызмам, які зьвязваецца сваімі тэндэнцыямі, які аб'ектыўна і суб'ектыўна дапамагае сусьветнаму фашызму ў агіднай яго справе. Вось чаму „не паслабляючы, а ўзмацняючы яшчэ больш барацьбу з усімі нацыяналізмамі, якія прадстаўляюць на даным этапе небясьпеку, што ня гасьне, а ўзрастае, бо нацыяналісты іншых напрамкаў, у сувязі з актывізацыяй барацьбы супроць Савецкага Саюзу, будуць таксама актывізавацца, бо наогул адбываецца ў краіне клясавая барацьба, мы павінны асноўны агонь накіраваць на беларускі шовінізм і нацыянал-дэмакратызм, які на справе вядзе падрыхтоўку нападу на СССР.

Побач з праявамі беларускага нацыянал-дэмакратызму, які на даным этапе, як гэта паказана вышэй, зьяўляецца асабліва небясьпечным, неабходна адзначыць і праявы „левых“ загібаў у нацыянальным пытаньні. Карэньні гэтых загібаў ідуць ад контр-рэвалюцыйнага трое-

кізму і ў нацыянальным пытанні знаходзяць свае выяўленьне ў недаацэнцы нацыянальных момантаў у нашым будаўніцтве, у прыватнасьці ў недаацэнцы важнасьці правядзеньня беларусізацыі, у сваяасабістым „звышінтэрнацыяналізьме“, альбо нацыянальным нігілізьме, рэвізыйнай палітыцы партыі ў нацыянальным і культурным будаўніцтве і г. д. Усё гэта дае магчымасьць пад „левымі“ фразамі захоўвацца і павясяць наступ самаму акрэсьленаму вялікадзяржаўнаму шовінізму. Гэтыя „левыя“ загіды ў нацыянальным пытанні ўскладняюць барацьбу партыі з нацыянал-дэмакратызмам, а таму аб'ектыўна дапамагаюць яму.

Вось чаму партыя, вядучы самую рашучую, самую жорсткую і бязьлітасную барацьбу з беларускім нацыянал-дэмакратызмам аж да поўнага разгрому яго, вяда і будзе весці барацьбу і з „левымі“ загідамі, якія па сутнасьці зьяўляюцца пасобнікамі вялікадзяржаўнага шовінізму.

У гэтай сувязі я мушу адзначыць пра маю другую памылку. У сваім артыкуле (Больш. Бел. № 7-8) я адзначыў моманты „левых загідаў“, якія мелі месца ў артыкулах А. І. у „Камс. Праўдзе“. Але я не адзначыў дадатных бакоў гэтых артыкулаў у справе змаганьня з беларускім нацыянал-дэмакратызмам, што патрэбна было-б зрабіць у першую чаргу; гэта ссыць сур'ёзная памылка, якая патрабуе крытыкі і выпраўленьня.

Беларускі нацыянал-дэмакратызм, які звязаны сваімі каранямі з беларускім нацыянал-фашызмам, дапаможнікам і сабратам польскага імпэрыялізму, павінен быць разгромлены. На барацьбу з ім павінна быць мобілізавана ўся КП(б)Б. Тут нельга заспакойвацца на тым, што найболей выразна акрэсьленая частка нацыянал-апортуністычных элемэнтаў ужо атрымала ад партыі рашучы адпор. Патрэбна быць па гэтых гэндэцях у самым іх зародку, папярэджаць іх загіды. Такая бязьлітасная большавіцкая барацьба з нацыянал-апортунізмам у партыі, з нацыянал-дэмакратызмам па-за ёю, забяспечыць правільнае вырашэньне аднаго з складанейшых пытаньняў—нацыянальнага пытаньня.

МАТАРЫЯЛЫ І ДАКУМАНТЫ

Пастановы III пленуму ЦК КПЗБ¹⁾.

Рэзалюцыя па дакладу ЦК КПП

1. Трэці пленум ЦК КПЗБ цалкам і поўнасьцю далучаецца да пастаноў X пленуму ВККІ і VI пленуму ЦК КПП, якія прайшлі пад знакам барацьбы супроць правай небясьпекі і правых прымірэнцаў у шэрагах Камінтэрну і нашае партыі, як супроць галоўнае унутрыпартыйнае перашкоды ў кіраўніцтве разгортваючыміся баямі пралетарыяту.

2. Трэці пленум далучаецца да глыбока правільнага аналізу і ацэнкі міжнароднага палажэньня, дадзеных X пленумам ВККІ. Галоўнай асаблівасьцю сучаснага перыяду разьвіцьця пасьляваеннага крызысу капіталізму зьяўляецца прысьпяшэньне працэсу абвастрэньня асноўных унутраных і вонкавых супярэчнасьцяў капіталізму. Гэтыя супярэчнасьці, з асаблівай яскравасьцю выяўляючыя гніласць і нятрываласьць частковай стабілізацыі капіталізму, сьведчаць аб усё большым распаўсюваньні гэтай стабілізацыі і вядуць да імперыялістычных войнаў, да вялізарнейшых клясавых канфліктаў, нарастаньня новага рэвалюцыйнага ўздыму ў капіталістычных краях і анты-імперыялістычных рэвалюцый у калёніяльных краях.

Побач з гэтым краіна пралетарскай дыктатуры СССР, пад кіраўніцтвам ленінскай УсеКП(б), разгортвае пераможнае наступленьне на капіталістычныя элементы гораду і вёскі, бурным тэмпам ідзе па шляху сацыялістычнага будаўніцтва. Пасьпяховае шпаркае ажыццяўленьне вялікага пяцігадовага пляну сацыялістычнага будаўніцтва ўзмацняе падставу пралетарскай дыктатуры і яе абароназдольнасьць, а тым самым значна ўзмацняе пазыцыі сусьветнага рэвалюцыйнага руху і, адначасова, зьяўляецца важнейшым фактарам падрыву капіталістычнай стабілізацыі і абвастрэньня агульнага крызысу капіталізму.

У гэтых варунках усё больш абвастраецца асноўная супярэчнасьць паміж капіталістычным сьветам і СССР, як дзьвюма прынцыпова

1) Ад рэдакцыі „Большавіка Беларусі“. У верасьні 1929 году адбыўся III пленум ЦК КПЗБ, на парадку дня якога стаялі наступныя пытаньні: 1) даклад ЦК КПП, 2) сытуацыя і задачы партыі, 3) арганізацыйныя пытаньні, 4) даклад Віленскага АК. Пленум зьвярнуўся з прывітаньнямі да ЦК УсеКП(б), ЦК КПП і ЦК КП(б)Б.

III пленум ЦК КПЗБ адбыўся пасьля VI пленуму ЦК КПП, які, прашоўшы пад знакам барацьбы супроць правай небясьпекі, зьяўляецца паваротным пунктам у гісторыі ўсяе КПП—ён змог на аснове ленінскай лініі Камінтэрну скансалідаваць партыю і выдзяліць адноўлены адналіты ЦК. III пленум ЦК КПЗБ выпрацоўваў на аснове рашэньняў VI пленуму ЦК КПП задачы кіраўніцтва ўздымнай рэвалюцыйнай барацьбой працоўных мас Заходняй Беларусі.

Рашэньні III пленуму будуць часткамі друкавацца ў „ББ“. У гэтым нумары зьмяшчаем рэзалюцыю, прынятую на дакладу ЦК КПП, прывітаньні да ЦК УсеКП(б), ЦК КП(б)Б, а таксама політычныя заявы 4 таварышоў да пытаньня аб барацьбе з правай небясьпекай у КПП і КПЗБ. У наступным нумары будзе зьмешчана пастанова аб сытуацыі і задачах КПЗБ.

супроцьлеглымі сацыяльна-гаспадарчымі палітычнымі сыстэмамі. Усе больш гарачковымі зьяўляюцца падрыхтоўкі да вайны і натуга да стварэння ваеннага блёку (Гаагская канфэрэнцыя) супроць СССР.

Шпарка ўзрастае абвастрэньне супярэчнасцяў унутры капіталістычнага сьвету. Рацыяналізатарскі націск на пралетарыят яшчэ больш абвастрае гэтыя супярэчнасьці і прыводзіць да далейшага пагаршэньня ўзроўня жыцця рабочае клясы. Буржуазія стасуе усё больш вострыя мэтады барацьбы супроць працоўных масаў. Фашызм робіцца ўсё больш распаўсюджанай формай клясавага панаваньня буржуазіі.

3. Далейшым пацвярджэньнем правільнасьці ацэнкі трэцяга пэрыяду — дадзенай VI канрэсам — зьяўляецца ўзрост контр-наступленьня пралетарыату, узрост эканамічных стачак, якія перарастаюць у масавыя палітычныя забастоўкі. Разам з тым расьце рэвалюцыйная барацьба калёнальных краёў і панаваленых народаў. Лявоньне рабочае клясы адбываецца паскораным тэмпам. Рэвалюцыйныя баі пралетарыату маюць контр-наступальны, а ў паасобных выпадках і наступальны характар. Самым яскравым прыкладам росту актыўнасьці і лявоньня масаў зьяўляюцца дасягненьні міжнароднай кампаніі 1-га жніўня супроць новай імпэрыялістычнай вайны, у абарону СССР, кампаніі, праведзенай самастойна і пад кіраўніцтвам Камінтэрну ў абставінах самагэлютага тэрору фашыстоўскіх і фашызуючыхся капіталістычных краёў.

4. Сацыял-дэмакратыя зькінамерна робіцца авангардам буржуазіі ў рашаючых сутычках з рабочаю клясай, у справе падняленьня паўстаньняў у калёніях, у найбольш важных пунктах імпэрыялістычных выступленьняў на міжнароднай арэне і ў падрыхтоўцы контр-рэвалюцыйнай вайны супроць СССР. Пацыфічная дэмакратычная і радыкальная фразэалёгія, асабліва так зван. „левай“ сацыял-дэмакратыі, служыць дзеля ўтрыманьня франсу распаду с.-д. сьсінія ілюзію у масах, усыпленьня іх чуйнасьці ў галіне арганізацыі адпору нападу, які рыхтуецца на СССР, уцягненьня масаў у арбіту антысавецкай палітыкі і актывізацыі абароны фашыстоўскай дыктатуры і падрыхтоўкі вайны супроць СССР.

Дзеля гэтага асаблівае значэньне набірае барацьба з сацыял-фашызмам і яго „левай“ фразай, як галоўнымі перашкодамі ў справе заваяваньня кампартыямі большасьці рабочае клясы і мабілізацыі яе на барацьбу з капіталізмам і яго імпэрыялістычнымі ваеннымі плянамі.

Адгэтуль, у галіне ўнутранай палітыкі, цэнтральнай задачай Камуністычнага Інтэрнацыяналу зьяўляецца барацьба з апартунізмам, які зьяўляецца правадыком сацыял-дэмакратычных тэндэнцыяў у камуністычным руху, і ачышчэньне сэкцыяў Камінтэрну ад апартуністычных элемэнтаў. Барацьба з правым ухілам у сучасны момант зьяўляецца галоўнай задачай кампартыяў і неабходным варункам далейшай іх бальшавізацыі.

5. Зусім правільна VI пленум ЦК КПП падкрэсьліў, што пачаўшыся у Польшчы гаспадарчы крызыс зьяўляецца глыбокім і упартым і выяўляе ўсю гніласць і расхістаньне капіталістычнай стабілізацыі у Польшчы. Апошнія месяцы поўнасьцю падцьвердзілі гэтую ацэнку VI пленуму. Гаспадарчы крызыс значна паглыбіўся, у прыватнасьці пашырыўся у тэкстыльнай прамысловасьці, ахаліў мэталюргічную прамысловасьць і ўжо яскрава выступае у сельскай гаспадарцы. Ізноў узрастае беспрацоўе.

Абвастрэньне ўнутраных супярэчнасцяў капіталістычнай стабілізацыі і паглыбляючыся гаспадарчы і палітычны крызыс фашызму ўзмацняюць гарачковыя ваенныя падрыхтоўкі польскага імпэрыялізму да

нападу на СССР. Пленум зусім правільна падкрэсьліў, што „ўсё больш цэнтралізаваны і манопалістычны, а значыць і імперыялістычны характар польскага капіталізму, усё больш вострая барацьба на рынках, усё больш напружаныя імкненьні да вонкавай экспансіі, знаходзіць свой выраз ва ўсё больш вострай імперыялістычнай палітыцы фашыстоўскай Польшчы, у гарачковых падрыхтоўках да нападу на СССР“.

Паглыбленьне крызысу абвастрае наступленьне капіталу на рабочую клясу і працоўныя і эксплёатаваныя масы. Капіталістыя пры поўнай дапамозе сацыял-фашыстоўскай прафсаюзнай бюракратыі ўрэзваюць зарплату і падоўжваюць рабочы дзень. Фашызм разьвівае сваю палітыку, якая абгагачвае абшарнікаў і кулакоў (свабода вывазу сельска-гаспадарчых прадуктаў і т. п.), узмацняе руйнаваньне сялянскіх масаў і прыгнечаньне працоўных мас паняволеных народаў.

6. Апошнія месяцы поўнасьцю пацьвердзілі ацэнку, якую VI пленум даў контр наступальным баям рабочае клясы і настроям шырокіх працоўных мас і яшчэ відавочней выявілі, што „працэс рэвалюцыйна-заваньня масаў паглыбляецца і ахоплівае ўсё больш шырокія колы“, аб чым сьведчаць першажніўнёўскія дэманстрацыі і забастоўкі мэталістых у Варшаве, забастоўкі ў Дамброўскім вугальным басэйне, забастоўкі сельска-гаспадарчых рабочых у ЗУ і шэраг іншых рэвалюцыйных выступленьняў, якія ўдараюць па падставам фашыстоўскай дыктатуры. Адначасна ўсе больш выяўляюцца элемэнты наступленьня ў барацьбе рабочае клясы Польшчы. Таксама рэвалюцыйна-сялянскі і нацыянальна-вызваленчы рух уступае ў новы пэрыяд уздыму масавай рэвалюцыйнай барацьбы супроць фашыстоўскае дыктатуры.

Далей разьвіваўся, адзначаны VI пленумам палітычны крызіс фашызму, які, у першую чаргу, меў свой выраз у далейшым паданьні ілюзіяў у працоўных масаў, у растучым адпору рабочых мас арбітражнай палітыцы, у паслабленьні ўплыву фашыстоўскіх і сацыял-фашыстоўскіх арганізацыяў (няўдача пэпэсаўскай дэманстрацыі 4-га жніўня і інш.), ва ўзросьце рэвалюцыйнага бражэньня бядняцкіх і сярэдніх сялянскіх масаў, ва ўзросьце нацыянальна-вызваленчага руху над кіраўніцтвам КПП, ва ўзросьце незадавальства масаў руйнуючайся дробнай буржуазіі.

Побач з нячуваным абвастрэньнем тэрару супроць рэвалюцыйнага руху (1 жніўня і інш.) фашызм прымушаны да новых манэўраў (прапаганда Сьвінтальскага соймавым клюбам і інш.), а сацыял-фашызм, дзеля лепшай абароны фашыстоўскай дыктатуры, абвастрае сваю апазыцыйную фразэалёгію, ашукваючы масы на конт выябражальнага адступленьня фашызму перад соймавай ілжыапазыцыяй. Адначасна ППС дагаварваецца за кулісамі з фашыстоўскім урадам аб міністэрскіх партфэлях.

7. Крызіс фашызму, узмацненьне рэвалюцыйна-заваньня масаў і апошнія манэўры фашыстоўскага ўраду яшчэ больш узмоцнілі дзейнасьць ППС і іншых сацыял і нацыянал-фашыстоўскіх партыяў, як агентаў і правадыроў фашызму у рабочых і сялянскіх масах, як заставы супроць рэвалюцыйнага руху. Усё больш адбываючаеся зрастаньне сацыял-фашызму з фашыстоўскім апаратам ідзе ў ногу з узмацненьнем дэмагагічнай апазыцыйнай фразы сацыял фашыстаў. Прапаганда Дашынскага аб адкрытым супрацоўніцтве ППС з урадам яшчэ раз пацьвярджае, як далёка зайшоў працэс зрошчываньня ППС з фашыстоўскім апаратам. Узмацненьне апазыцыйна-дэмакратычнай фразы, распаўсюджваньнем ілюзіяў, што магчыма мірная самаліквідацыя фашыстоўскага ражыму ППС і іншыя сацыял-і нацыянал-фашыстоўскія партыі прабуюць

затармазціў рост рэвалюцыйнага руху і зламаць барацьбу масаў супроць фашыстоўскай дыктатуры.

Пленум зусім правільна падкрэсліў, што найбольш небяспечным ворагам КПП у рабочым і сялянскім руху зьяўляецца сацыял-фашызм і фашыстоўскія сялянскія і нацыянал-фашыстоўскія арганізацыі. Іх контр-рэвалюцыйная роля ўзрастае па меры росту рэвалюцыйнага руху і таму задача абвастрэння барацьбы з ППС і іншымі сацыял-і нацыянал-фашыстамі, дэмакаванне дашчэнту іх апаныччай і дэмакратычнай фразеа-логіі, зьяўляецца важнейшай задачай КПП. Толькі такім шляхам партыя зможа выканаць тую задачу, якую падкрэсліў VI пленум: задачу заваявання большасці рабочае класы і ўзмацнення кіраўніцтва рэвалюцыйна-сялянскім і нацыянальна-вызваленчым рухам і пераможнай барацьбы з фашыстоўскай дыктатурай.

8. Дзеля заваявання большасці рабочае класы, дзеля паспяховай барацьбы з падрыхтоўкай контр-рэвалюцыйнай вайны супроць СССР, дзеля кіраўніцтва ўздзімлючайся рэвалюцыйнай хваляй, дзеля таго, каб рэвалюцыйныя бат масаў ператварыць у агульнае наступленне на фашыстоўскую дыктатуру, дзеля таго, каб перамагчы небяспёку адставання кіраўніцтва партыі ад рэвалюцыянізавання масаў,—партыя павінна выкараніць апартунізм і легалісцкія настроі ў сваіх шэрагах. Галоўнай небяспёкай для партыі зьяўляецца дзеля гэтага шэрая небяспёка, на перамаганне якой павінны быць згуртаваны ўсе сілы партыі.

У барацьбе з правай небяспёкай VI пленум, у даясаванні да польскіх варункаў, канкрэтызіраваў указанні КІ наступным чынам: „У звязку з парастаючым крызісам фашыстоўскай дыктатуры галоўную правую небяспёку складаюць памылкі, якія ідуць па лініі недаацэнкі загнівання і унутраных супярэчнасцей капіталістычнай стабілізацыі, а таксама працэсу рэвалюцыянізавання масаў і адначасова ідучыя па гэтай лініі недаацэнкі контр-рэвалюцыйнай ролі згодніцкіх партыяў і харчаванне ілюзіяў аб выбражальнай барацьбе паміж імі і фашызмам“.

Гэтыя памылкі знайшлі ідэалогічнае абаснаванне ў апартуністычных канцэпцыях, разьвіваемых у артыкулах і іншых дакумантах т. г. Кастшэвай, Стэфанскім і Брандам,—канцэпцыях, якія складваліся у сыстэму поглядаў, вырашаных на грунце пераможаных у корні няправільных старых устаноў.

9. Гэтая апартуністычная сыстэма поглядаў, якую VI пленум ахарактарызаваў, як *спавязанне з бальшавіцкай лініі партыі*, а Палітбюро ЦК КПП, у звязку з пісьмовай заявай т. Кастшэвы па матывам галасавання на VI пленуме,—заявай, у якой т. Кастшэва на дзеле абароны і наглыбляе свае памылковыя погляды, правільна кваліфікавала, як *правы ўхіл ад лініі партыі і Камітэрну*,—гэтая апартуністычная сыстэма поглядаў заключалася:

1) У антыбальшавіцкай ацэнцы ролі і значэння дробнай буржуазіі ў перажываемы цяпер перыяд усеагульнага крызісу капіталізму і пралетарскіх рэвалюцыяў (тэорыя т. Кастшэвы аб самастойнай ролі дробнай буржуазіі).

2) У апартуністычным неразуменні гнілога, нятрывалага характару капіталістычнай „стабілізацыі“, якую т. т. Кастшэва і Бранд разглядалі, як „плян, які азначае „златы дождж пазыкаў“, спробы „адрэаўлення“ польскага капіталізму, а таксама „уміратварэння сялянскіх і рабочых масаў шляхам подкупу іх верхавінных пластоў“ пры дапамозе „прадстаўлення правоў нацменшасцям і „рыгораў“ (прымусовых мерапрыемстваў) у адносінах да часткі вясковых магнатаў“, Піл-

судзікі павінен быў, паводле т. т. Кастшэвы і Бранда, „ліквідаваць хаос, створаны буржуазіяй у выніку няўменьня яе выблытацца з складанай палітычнай і гаспадарчай сытуацыі“. (Тэзы т. т. Кастшэвы і Бранда ад 27-VI—26 г.).

3) У кацэпцыях, якія прадстаўляюць сацыял-фашызм за трэцюю дэмакратычную сілу, якая знаходзіцца пад абстрэлам камунізму, з аднаго боку, і фашызму з другога,—сілу антаганістычную ў адносінах да фашызму, у галіне ідэалёгічнай, палітычнай і арганізацыйнай (канцэпцыі т. т. Кастшэвы і Стэфанскага аб барацьбе паміж сацыял-фашызмам і фашызмам і аб абавязавострасьці псеўда-сацыялістычнай і псеўда-анархычнай фразы сацыял-фашыстаў, прадстаўленьне сацыял-фашыстаў т. Кастшэвай у відзе старажытных гладзітараў, якія гінуць ад рук фашызму).

4) У фальшывай антыленінскай тэорыі т. Кастшэвы аб рухавых сілах пралетарскай рэвалюцыі ў Польшчы—згодна якой, побач з пралетарыятам (1), асноўнымі масамі сялянства (2), прыгнечанымі і паняволенымі народамі (3),—стаяць „цярці (трэньні) ў лягеры буржуазіі“, як я і складаюць на Кастшэве трэцюю рухавую сілу пралетарскай рэвалюцыі.

5) У недаацэнцы актуальнасці ваеннай небяспекі, якая выявілася ў брашурь Бранда, якая пераацэньвае стабілізацыйныя магчымасці польскага фашызму, у першую чаргу на лініі магчымасці пашырэння ўнутранага рынку, і недаацэньвае экспансію польскага імперыялізму на Ўсход, як адзін з асноўных фактараў вайны супроць СССР. Прыписанне Брандам польскаму фашызму палітыкі згуртавання свёіх уласных сіл на ўнутраным рынку вяло да няпрызнання імперыялістычных тэндэнцыяў польскага капіталізму, як „рэчавістасці сёнешняга дня“.

Гэтая фальшывая, антыленінская сыстэма поглядаў не зьяўляецца вынаходкай. Яна зьяўляецца вынікам, з аднаго боку, перамажэння групай т. Кастшэвы сацыял-дэмакратычнае спадчыны КПП, ня столькі па лініі памылак і разыходжаньняў СДКПІЛ з бальшавізмам, столькі напоўменшавізма лівіцы-ППС, ня вывучанага і не раскрытыкаванага партыяй да гэтай пары; з другога боку, асуджанага IV зьездам КПП, але перамажанага антыленінскага стратэгічнага пляну, які дае партыі ўстаноўку на асаблівы „дэмакратычны“ этап разьвіцця рэвалюцыі ў Польшчы, на якім дробная буржуазія адыгрывае самастойную ролю (т. т. Варскі, Кастшэва і Валецкі, 1922—1926 г.); і ўрэшце, з гэтай фальшывай антыленінскай сыстэмай поглядаў супадае факт перамажанага прымірэнства з трацкізмам (1923 г.), што мы бачым на выданні зборніку артыкулаў А. Варскага, Г. Валецкага і Э. Прухняка „На ідэалёгічным фронце“, кніга 2-я.

10. Правы ўхіл у КПП, у КПЗБ і КПЗУ, на чале якога стаць верхавінная група т. Кастшэвы, зьяўляецца рознастайнасьцю правага ўхілу ў Камінтэрне. Аднак, у выніку асаблівых варункаў разьвіцця і рэвалюцыйных традыцыяў нашае партыі, а таксама загартаванасьці рэвалюцыйнага руху ў Польшчы (барацьба рэвалюцыйнай с-д. Польшчы і Літвы з сацыял-патрыятызмам і шавінізмам ППС, шматгодняе супрацоўніцтва СДКПІЛ і цесная арганізацыйная сувязь з бальшавіцкай партыяй, барацьба пралетарыяту Польшчы рука аб руку з расійскім пралетарыятам супроць царызму (рэвалюцыя 1905-06 г.) і наступная барацьба з акупацыяй цэнтральных дзяржаваў, таксама як барацьба на ЗБ і ЗУ з польскай акупацыяй,—барацьба з імперыялістычнай вайной у абарону Сав. Рэспублікі (польска-савецкая вайна), польская рознастайнасьць правага ўхілу адрозьніваецца асобнай элястычнасьцю, дастасаванасьцю да настрояў партыйных масаў, што заключаецца ў ўхі-

леньні ад фармуліровак, рэзка б'ючых па рэвалюцыйным настроям партыйных масаў, якія, дзякуючы досьледу перажытых партый крызысаў і унутрыпартыйнай дыскусіі ў зьвязку з майскай памылкай, моцна вырасьлі і вельмі чуйна рэагуюць на ўсялякія апартуністычныя хістаньні і ўхілы ад камінтэрнаускай лініі. Гэтыя асаблівасьці правага ўхілу у КПІІ, ні ў чым не зьмяняючы яго апартуністычнай, правай сутнасьці, заграджваюць яго выяўленьне і перасіленьне і гэтым усугубляюць яго небясьпеку.

Польская рознастайнасьць правага ўхілу супадае з агульнай лініяй правых ухілаў у Камінтэрне па шэрагу асноўных пытаньняў (пераацэнка сіл капіталістычнай стабілізацыі; недаацэнка працэсу рэвалюцыянізаваньня масаў; недаацэнка экспансіі польскага імпэрыялізму на Усход і зьвязаная з гэтым недаацэнка ваеннай небясьпекі; неразуменьне сутнасьці перарастаньня сацыял-дэмакратыі ў сацыял-фашызм і зрошчваньне яе з фашызмам; палітыка манэўраваньня ў адносінах да партыі і Камінтэрну).

11. Ва ЎсеКП(б) правы ўхыл выявіўся ў супрацьўленьні правядзеньню ленинскім ЦК ЎсеКП(б) правільнай і няухільнай большавіцкай лініі „лініі сацыялістычнага будаўніцтва і сусьветнай пралетарскай рэвалюцыі, лініі шпаркага тэмпу індустрыялізацыі краю і калектывізацыі сельскае гаспадаркі, лініі няухільнай барацьбы з кулаком і з буржуазіяй, лініі далейшага ўзмацненьня саюзу пралетарыяту і вясковай беднаты з сьрадняцкім сялянствам пры дапамозе новых (вытворчых) формаў зьвязкі“. Правы ўхыл у ленинскім ЎсеКП(б) аформіўся па наступным чатыром напрамкам:

1) Рэвэн асноў вучэньня Леніна аб пралетарскай рэвалюцыі, аб адносінах рабочае клясы да сялянства (правае тэорыя перманэнтных уступак усяму сялянству, у тым ліку і яго *капіталістычнай частцы кулакам*), рэвізія ленинскага пляну сацыялістычнага будаўніцтва (недаацэнка калгаснага будаўніцтва, як шляху асноўных масаў сялянства беднаты і сьрадняцтва да сацыялізму над кіраўніцтвам пралетарыяту, які абаніраецца на магутную і перадавую індустрыю).

2) Спекуляцыі на цяжкасьцях, нямінучых у пэрыяд сацыялістычнай рэканструкцыі, раздуваньня гэтых цяжкасьцяў, спробаў ускласьці адказнасьць за іх на агульна-партыйнае кіраўніцтва (хлусьня правых укланістых аб „дэградацыі“ сельскай гаспадаркі).

3) Барацьбы супроць арганізацыйна-палітычных прынцыпаў ленинізму (сабагаж работы, афармленьне фракцыі, лямант т. Бухарына і яго аднадумцаў аб „раскладаньні“ Камінтэрну).

4) Падтрыманьне правых і прымірэнчкіх элемэнтаў у Камінтэрне.

12. Гэты ўхыл аформіўся ў працэсе барацьбы тав. Бухарына і яго аднадумцаў супроць палітыкі партыі ў асобную апартуністычную плятформу, якая зьяўляецца плятформай правага ўхілу. Разыходжаньні і генэральнай палітычнай лініі ЎсеКП(б) т. Бухарына адзначаліся яшчэ да VI кангрэсу Камінтэрну, пасля якога Бухарын аканачальна супроцьставіў партыі другую лінію, якая на справе азначала палітыку няпрызнаньня клясавай барацьбы ў пераходны пэрыяд пралетарскай дыктатуры, палітыку клясавога супрацоўніцтва з капіталістычнымі элемэнтамі, якая падмяняе клясавую барацьбу пралетарыяту супроць кулака, палітыку „урастаньня кулака ў сацыялізм“ і скорчваньне сацыялістычнага будаўніцтва.

13. Памылкі т. Бухарына ў пытаньнях палітыкі ЎсеКП(б) неразрыўна зьвязаны з яго памылковай лініяй у міжнароднай палітыцы. Недаацэньваючы праводзімага ЎсеКП(б) сацыялістычнага ваступленьня, як фактара падрыву капіталістычнай стабілізацыі, Бухарын разам

з Эмбэр-Дро, Сэрра, Эвэрта і іншымі на справе падводзіў ідэйна-палітычнае абаснаваньне пад палітыку правых элемэнтаў ва ўсім Камуністычным Інтэрнацыянале, у чым часткова знаходзіў падтрыманьне ў т. т. Кастшэвы і Бранда. Адначасова няпрызнаньне факту ўсё большага расхістваньня капіталістычнай стабілізацыі нямінуча прывяло Бухарына ў міжнародных пытаньнях да фактычнай абароны тэзы аб узмацаваньні капіталістычнай стабілізацыі і да няпрызнаньня усёй устаноўкі VI кангрэсу на новы рэвалюцыйны ўздым рабочага руху. У грунце гэтай пазыцыі ляжыць антымарксыцкая „тэорыя“ т. Бухарына аб прытупленьні ўнутрніх супярэчнасьцяў капіталізму, працягваемая ім пад фразамі аб зьніштажэньні капіталістычнымі манопольямі унутранай канкурэнтнай барацьбы і аб „аднаўленьні яе на больш пашыранай міжнароднай базе“, што адгэтуль зводзіцца да цьверджаньня, што аvarхія капіталістычнай гаспадаркі захоўваецца толькі на сусьветным рынку. Такога роду „тэорыя“, якая служыць ідэйнай базай дзеля ўсіх правых элемэнтаў у Камінтэрне, адкідаецца ўсім разьвіццём капіталізму і па сутнасьці зьяўляецца капітуляцыяй перад рэфармісцкай ідэалёгіяй і вядзе да няпрызнаньня анархіі капіталістычнае гаспадаркі наогул (гільфэрдзінская тэорыя „аздараўленьня капіталізму“).

14. III пленум ЦК КПЗБ вітае той рашучы адпор, які даў ленінскі ЦК УсеКП(б) і X пленум ВККІ вылезкам правых элемэнтаў з Бухарыным на чале, які перайшоў на шлях афармленьня правай фракцыі ва УсеКП(б) і Камінтэрне.

III пленум ЦК КПЗБ будзе весьці энэргічную, рашучую і паслядоўную барацьбу супроць апартунізму ва ўсё яго рознастайнасьнях, у першую чаргу ва ўласных шэрагах, выкарыстоўваючы вялізарны досьлед УсеКП(б).

15. III пленум ЦК КПЗБ лічыць правільным той рашучы адпор, які даў VI пленум ЦК КПП праваму ўхілу, афармляемаму ў КПП верхавіннай групай т. Кастшэвы. III пленум цалком салідарызуецца з ацэнкай, дадзенай пленумам і разьвітай у рэзалюцыі Палітбюро аб заяве тав. Кастшэвы па матывам галасаваньня, якія сьведчаць аб тым, што, па-першае, т. Кастшэва ня прызнала сваіх памылак і настайвае на іх, ствараючы заключонымі ў заяве агаворкімі, плятформу дзеля арганізацыі правай фракцыі ў партыі дзеля барацьбы з ЦК і яго лініяй. Гэтая заява зьяўляецца толькі манэўрам, які мае на мэце згуртаваць і захаваць прыхільнікаў правай групы т. т. Кастшэвы, Стэфанскага і Бранда на трусьлівай плятформе адгаворак да лініі ЦК, што III пленум лічыць несумяшчальным з прабываньнем т. Кастшэвы ў ЦК КПП. III пленум з абурэньнем канстатуе, што знайшліся т. т. з верхавіны партыйнага актыву, якія ўступілі на гэты ганебны шлях агаворак да лініі партыі і гэтым пайшлі па шляху афармленьня правай фракцыі ў нашай партыі. III пленум ЦК КПЗБ самым рашучым чынам засуджае фракцыйныя выступленьні т. Барташэвіча, якія павінны быць расцэнены, як спаўзаньне на анты-камінтэрнаўскую пазыцыю барацьбы з партыяй і Камінтэрнам. III пленум ганьбіць фракцыйны ліст у турму т. Х., які зьяўляецца выкладаньнем стратэгічнага пляну элемэнтаў правай групы.

Пленум зьвяртае ўвагу сяброў партыі на недапушчальны, антыпартыйны характар гэтага стратэгічнага пляну, разьлічанага на саботаж партыйнай працы прыхільнікамі правай групы т. т. Кастшэвы, Стэфанскага і Бранда дзеля таго, каб спрыяць аслабленьню партыйнай працы і правацыраваньню на гэтым грунце „банкруцтва“ аднаўлёнага партыйнага кіраўніцтва.

Пленум асуджае тактыку пасыўнага сабатажу барацьбы з правым ухілам. Частка непапраўных фракцыянераў, звязаных у мінулым з групай т. т. Кастшэвы, Стэфанскага і Бранда, прызнаюць фармальна лінію VI пленуму, ня ўвязваючы, аднак, пытаньняў партыйнага жыцця з барацьбой супроць групы правых ухілістых, ухіляючыся ад крытыкі поглядаў правай групы, асуджаных VI пленумам ЦК КПП. Пленум канстатуе, што фармальнае адмаўленьне ад памылковых поглядаў і самае „лаяльнае“ правядзеньне дадатнай часткі рашэньняў VI пленуму ня можа лічыцца выстарчальным, калі яно ня звязана з рашучай, адкрытай і сталай барацьбой з крыніцамі правых памылак у нашай партыі—сыстэмай апартуністычных поглядаў т. т. Кастшэвы, Стэфанскага і Бранда.

16. III пленум вітае рашучы курс VI пленуму на самакрытыку, цалкам солідарызуецца з крытыкай пленуму ў адносінах да брашур т. Фідлера, якая давала памылковую канцэпцыю гаспадарчых асноваў фашызму, як выразьніка інтарэсаў абшарнікаў і цяжкай індустрыі ў барацьбе з абрабляючай прамысловасьцю. Узростаючыя адгэтуль памылковыя цьверджаньні аб „банкруцтве прамысловай буржуазіі“, аб упадку абрабляючай прамысловасьці, аб паданьні Польшчы да зроўня аграрна-сыравіннага гітэрыяндэ ў сваім выніку прыводзілі да памышэньня ўласных асноваў польскага імперыялізму і былі праявай схаўваньня т. Фідлера ад апартуністычных пазыцыяў. III пленум ЦК КПЗБ канстатуе, што т. Фідлер ня толькі не раскрытыкаваў сваіх поглядаў, але на VI пленуме, наўпрэкі пазыцыі ЦК, выступіў у абарону сваіх поглядаў як з грунту правільных.

17. IV пленум ЦК КПП раскрытыкаваў рашуча і да канца памылковы курс, дадзены партыі V пленумам ЦК КПП і разорнуты стасункові да варункаў ЗБ II пленумам ЦК КПЗБ. VI пленум ЦК КПП правільна распрацаваў тактыку партыі у прафэсійнальным руху ў склаўшайся цяпер сытуацыі і накрэсьліў шлях выраўненьня лініі партыі ў галіне прафэсійнальнага руху.

18. III Пленум ЦК КПЗБ канстатуе, што ЦК КПЗБ увесь час рашуча і сваячасова змагаўся ня толькі з сыстэмай апартуністычных поглядаў ідэалістаў правага ўхілу Кастшэвы, Стэфанскага і Бранда, але і з праявамі правых апартуністычных памылак, вынікаючых з гэтай сыстэмы поглядаў альбо з неперасіленьня іх, кім-бы гэтыя памылкі не зрабіліся. ЦК рашуча і сваячасова змагаўся з палсобнымі памылкамі у КПЗБ, ідучымі па лініі нацыянал-апартунізму. Галоўнейшай праявай гэтых памылак было няпрызнаньне існаваньня беларускай буржуазіі, няправільныя разважаньні аб варунках дасягненьня роўнапраўнасьці беларускім кулком у лягеры польскага фашызму, вядомая недаацэнка небясьпекі росту беларускага буржуазнага нацыяналізму, канцэпцыя аб самабытным ходзе разьвіцьця рэвалюцыйнага руху ў ЗБ, з чаго вынікала недаацэнка ролі пралетарыяту наогул і пралетарыяту ЗБ у прыватнасьці, як гегемона, памылкі па лініі „ўсёй вёскі“. Найбольш поўны выраз гэтых памылак атрымалі ў артыкулах т. Сталевіча, які пад уплывам крытыкі ЦК КПЗБ прызнаў памылковасьць і шкоднасьць разьвітых у сваіх артыкулах у „Полымя“ і ў артыкуле „Сялянскія партыі ў ЗБ“, зьмешчанага ў „Бальшавіку Беларусі“ нацыянал-апартуністычных канцэпцыяў хоць і не адразу поўнасьцю усьвядоміў карэньні гэтых памылак.

Нацыянал-апартуністычныя памылкі ў варунках ЗБ зьяўляюцца адной з галоўнейшых праяваў правай небясьпекі. Карэньні гэтых памылак ухадзяць у грунт радыкальнага нацыянал-адраджэньцкага руху, у якім выхавалася частка т. т., складаючых партыйныя актыўныя КПЗБ.

Гэтыя памылкі даводзяць, што партыя не змагла яшчэ ў дастатковай меры выхаваць у бальшавіцкім духу свайго актыву. Асноўнай перашкодай у справе бальшавіцкага выхавання сваіх кадраў, таксама як і эжывання рэцыдываў апартуністычных памылак па лініі нацыянальнага і сялянскага пытанняў была сыстэма правых поглядаў групы т. т. Кастшэвы. (Памылковыя артыкулы тав. Сталевіча і памылкі, заключаныя ў паасобных артыкулах тав. Зоркага ў „Звязьдзе“ і ў брашуры, выдадзенай ЦК МОПР у БССР у 1928 г. па пытанню аб грамадаўскім працэсе, якія былі раскрытыкаваны III пленумам і прызнаныя т. Зоркім і якія ляжаць па лініі памылак, меўшых месца ў той час у партыі, аб „адзінай вёсцы“, а так-жа неразуменьня ролі сойму, як органа буржуазнай дыктатуры і контр-рэвалюцыйнай ролі сацыял-збядніцкіх партыяў).

Небясьпека нацыянал-апартуністычных памылак у КПЗБ асабліва актуальна ў выніку слабасці пралетарскага ядра ў партыі, моцнага націску акаляючага сялянскага асяродзішча, моладасці нашай партыі, а так-жа амаль поўнай нераспрацованасці пытанняў аб характары і сацыяльнай сутнасці сацыяльных рухаў у Зах. Беларусі і аб крыніцах, з якіх вырасла Камуністычнай Партыя Зах. Беларусі. Пленум даручае ЦК заняцца распрацоўкай гэтых пытанняў, выкарыстоўваючы тэарэтычны досвед Кампартыі бальшавікоў Беларусі ў гэтай галіне.

19. III пленум ЦК КПЗБ асуджае спробы адцягнуць увагу партыі ад асноўнай небяспекі, якая заключаецца ў сыстэме правых поглядаў групы т. т. Кастшэвы, Стэфанскага і Бранда, шляхам прадужатай і фракцыйна-пераувялічанай крытыкі паасобных правых альбо ультра-левых памылак, зробленых паасобнымі таварышамі, якія стаяць альбо прызналі безагаворачна лінію VI пленуму ЦК КПП і выпраўляюць пад кіраўніцтвам ЦК гэтыя памылкі. Пленум таксама рашуча асуджае спробы ўскладаць адказнасць за гэтыя памылкі на ЦК партыі.

III пленум КПЗБ заклікае ўсе арганізацыі і ўсіх сяброў КПЗБ да рашучага адпору спробам адцягнення ўвагі партыі ад барацьбы з правай групай Кастшэвы, прыкладам чаго служыць выданне брашуры на „Ідэалёгічным фронце“ Варскага, Валецкага.

20. Адначасна III пленум рашуча ўказвае ўсім партыйным т. т., што неабходна вясці самую рашучую барацьбу са спробамі верхавіннай праваўхлісцкай групы зраўнаць сябе з быўш. большасцю ЦК КПП і яго прыхільнікамі. Пленум выказвае поўную ўпэўненасць, што падаўляючая большасць т. т., якія разьдзялялі да VI пленуму погляды т. т. Кастшэвы, Стэфанскага і Бранда шчыра і безагаворачна выступяць на барацьбу супроць правага ўхілу ва ўсеКП(б), у абарону лініі VI пленуму, што яны згуртуюцца вакол адноўленага ЦК і дапамогуць паскорыць і ўтрываліць кансалідацыю нашай партыі.

III пленум ЦК КПЗБ лічыць неабходным павесці рашучую барацьбу супроць усіх ультра-левых тэндэнцыяў у нашай партыі. III пленум поўнасьцю адабрае тыя арганізацыйныя мерапрыемствы, якія адноўлены ЦК КПП у інтарэсах кансалідацыі партыі вакол правільнай камінтэрнаўскай лініі VI пленуму, дастасаваў у адносінах да т. т., няэжыўшых фракцыйных перажыткаў і выявіўшых у сваёй працы фракцыйныя заскокі.

21. Дзеля паспяховай барацьбы з правай небяспекай, дзеля ізаляцыі ўпіраючыхся ў сваіх памылак правых элементаў і дзеля поўнай кансалідацыі ўсіх здаровых і рэвалюцыйных элементаў партыі вакол ЦК неабходна вясці рашучую барацьбу з прымірэнцкім адношаннем да правых памылак і з прымірэнцамі, якія цяпер зьяўляюцца па сутнасці замаскаванымі правымі. Прымірэнцтва ў цяперашні час

праяўляецца часткова у форме розных агавораў да пастаноў ЦК аб барацьбе з правай небясьпекай, маўчаньня ў адношэньні да гэтых пастаноў, прытупленьня крытыкі, пераўмяшэньня правых памылак і, урэшце, адцягваньня увагі партыі ад барацьбы з галоўнай правай небясьпекай у другі напрамак.

Пленум канстатуе, што т. т. Пружанскі і А. Зоркі прабавалі адцягнуць увагу партыі ад асноўных праяваў правай небясьпекі ў КПП, КПЗБ і КПЗУ шляхам атакі на ЦК КПЗБ. Гэтыя таварышы, у першую чаргу т. Пружанскі, з паводу крытыкі памылак т. Сталевіча, абвінавачвалі ЦК у прымірэнцкім адношэньні да нацыянал-анархызму. Яны прабавалі прыпісаць ЦК памылкі ў галіне кіраўніцтва нацыянальна-вызваленчым рухам на аснове лісту аднаго з таварышоў, няправільна выкладаўшага правільныя пастановы ЦК у гэтай галіне, хоць аднаведныя партыйныя дакументы былі у т. т. Пружанскага і Зоркіна на руках.

ІІІ пленум даў рашучы адпор і асудзіў выступленьні т. т. Пружанскага і Зоркіна, якія ня глядзячы на слоўныя дэкларацыі аб згодзе з рашэньнямі VI пленуму ЦК КПП, павялі агаку на ЦК КПЗБ, і толькі ад націскам гэтай крытыкі яны прымушаны былі адмовіцца ад гэтых абвінавачваньняў і асудзіць іх у сваіх заявах на пленуме. Пленум ЦК КПЗБ, прымаючы пад увагу гэтыя заявы, прадстаўляе поўную магчымасьць гэтым таварышам даказаць на справе сваю згоду з лініяй ЦК, закончыць з усімі перажыткамі фракцыянасыці і на справе данамагаць партыі ў барацьбе за правільную лінію супроць прэвай групы Кастшэвы.

22. ІІІ пленум ЦК КПЗБ канстатуе, што гэтая барацьба, якую КПЗБ праводзіла супроць анархызму і анархызму т. т. Кастшэвы Стэфанскага і Ёранды (І і ІІІ зьезд КПЗБ, рашэньні якога мелі сур'езнае значэньне ў барацьбе з прэвай небясьпекай ня толькі у ЗБ, але і ва ўсёй КПП і др.), аблягчала сваячасовую крытыку важнейшых памылак на мясцох і перасіленьню іх як усёй партыяй, так і паасобнымі таварышамі (самакрытыка тав. Сталевіча, прызнаньне тав. Ю. Пружанскім сваёй фракцыйнай дзейнасьці, прызнаньне т. Ю. Пружанскім і т. Зоркім, хаця не адразу, але пад націскам крытыкі пленуму, сваіх памылак, вынікаючых з правай установак групы Кастшэвы). Аднак, пленум лічыць неабходным адзначыць, што т. т. Ю. Пружанскі і А. Зоркі не раскрытыкавалі усіх канкрэтных правых установак, якія абараняліся і разьвіваліся прыхільнікамі групы тав. Кастшэвы ў КПЗБ. Тав. Зоркі і тав. Пружанскі, наўпярэкі рэзалюцыі ЦК КПЗБ, якая канстатавала, што нацыянальнае пытаньне не выклікае разлаталосьсяў у нашай партыі, настайвалі на пленуме, што па нацыянальнаму пытаньню існуюць разыходжаньні паміж імі і ЦК.

ІІІ пленум ЦК КПЗБ звяртае ўвагу ўсёй партыі, што адным з варункаў большызанцыі нашай партыі і выхаваньня партыйнага актыву у лінійскім духу зьяўляецца самакрытыка і таварыская, пазбавленая фракцыйных пераўвялічэньняў, крытыка.

23. Пленум лічыць неабходным прыняць рашучыя захады, якія-б забясьпечылі зьнішчэньне усялякіх перажыткаў фракцыянасыці і магчымасьці рэвалюваўнае. Пленум ЦК КПЗБ даручае ЦК прыняць неабходныя захады дзеля шырокага правядзеньня ў жыццё усіх рашэньняў VI пленуму і дзеля прывядзеньня шырокай унутра-партыйнай кампаніі па растлумачэньню сутнасьці правага ўхілу ў КПП, КПЗБ і КПЗУ, Камінтэрне і УсёКП(б) - з мэтай выхаваць на досьледзе барацьбы з правым ухілам партыйны актыў нашай партыі.

Прывітаньні ад III пленуму.

Цэнтральнаму Камітэту ЎсЕКП(б).

III пленум ЦК Кампартыі Заходняй Беларусі шле сваё гарачае прывітаньне бальшавіцкаму штабу—ЦК ЎсЕКП(б).

Пераможнае разьвіцьцё сацыялістычнага будаўніцтва ў СССР зьяўляецца магутным фактарам, які рэвалюцыйнае працоўныя масы ўсяго капіталістычнага сьвету і наносіць зьнішчальныя ўдары па гнілой, хісткай, нятрывалай капіталістычнай стабілізацыі.

Гэтыя буйнейшыя перамогі і вялікія дасягненьні рабочае клясы СССР на шляху будаўніцтва сацыялізму магчымыя толькі дзякуючы правільнай лэнінскай лініі, якую здзяйсняе ЦК ЎсЕКП(б). Першы год пяцігодкі, значнае перавышэньне п'яцігодных тэмпаў росту прамысловасьці, калектывізацыя сельскай гаспадаркі, дасягненьні ў галіне саўгаснзга будаўніцтва зьяўляюцца адначасна зьнішчальнымі ўдарамі па правым апартуністам, панікерам і малаверам, кантуляцыі перад цяжкасьцямі сацыялістычнага будаўніцтва і заклікаючым партыю на шлях прымірэння з кулаком і нэпманам, на шлях капіталістычнай рэстаруцыі.

III пленум ЦК КПЗБ вядзе рашучую і няпрымірную барацьбу, якую вядзе ЎсЕКП(б) пад кіраўніцтвам свайго бальшавіцкага ЦК супроць правай групы Бухарына, супроць яго апартуністычных канцэпцыяў па ўсіх асноўных і рашаючых пытаньнях палітыкі ЎсЕКП(б) і Камінтэрну. Бухарынская лінія прама супроцьлежна лэнінскай лініі ЎсЕКП(б), гэта лінія апартунізму, накіраваная да зрыву індустрыялізацыі краю і вытворчай змычкі рабочай клясы з асноўнымі масамі сялянства, гэта няпрызнаньне клясавай барацьбы і ўстаноўка на мірнае ўрасьцеваньне капіталістычных элемэнтаў краю ў сацыялізм, гэта лінія няпрызнаньня хісткасьці і гніласьці капіталістычнай стабілізацыі, недацэнкі сіл сьветнай пралеарскай рэвалюцыі і нявера ў новы нарастаючы рэвалюцыйны ўздым рабочых мас у капіталістычных краях.

Самая няшчадная барацьба супроць бухарынскай рэвізіі асноў лэнінізму і марксызму і неаслабная барацьба з рэцыдывамі тракцізму і „левымі“ запісамі, барацьба, якую вядзе ЎсЕКП(б), зьяўляецца неабходным варункам пераможнага будаўніцтва сацыялізму.

Барацьба з апартунізмам і прымірэннікам адношаньнем да яго ва ўсім Камуністычным Інтэрнацыянале, барацьба за ачышчэньне ўсіх сэкцыяў Камінтэрну ад апартуністычных элемэнтаў зьяўляецца абавязковым варункам забесьпячэньня правільнага бальшавіцкага кіраўніцтва нарастаючымі хвалямі рэвалюцыйнага ўздыму. Наша партыя пад кіраўніцтвам ЦК КПЗБ вядзе рашучую барацьбу супроць правага ўхілу і прымірэнцага да яго адношаньня, як найбольш небясьпечнага ва ўмовах перажываемага моманту. Мы перакананы ў тым, што пад кіраўніцтвам Выканкому Камуністычнага Інтэрнацыяналу, раўняючыся па ЎсЕКП(б)—перадавой і найбольш вопытнай бальшавіцкай сэкцыі КІ, перамагаючы правы апартунізм і прымірэнцае адношаньне, наша партыя зможа вырашыць стаячыя перад ёю задачы, арганізаваць большасьць рабочае клясы і шырокія масы працоўнага і эксплеатаванага сялянства, а таксама працоўныя масы паняволеных і прыгнечаных народаў для рэвалюцыйных баёў, за зваленьне фашыстоўскай дыктатуры, супроць контр-рэвалюцыйнай вайны, у абарону Савецкага Саюзу—бацькаўшчыны міжнароднага пралетарыату.

Новыя перамогі ў галіне сацыялістычнага будаўніцтва СССР наша партыя шырока папулярызуюе ў масах. Праўда аб СССР, ня гледзячы

на кардоны штыхоў і азьвярэлы белы тэрар, прарываецца ў масы, запальвае іх рэвалюцыйным энтузіязмам і напаўняе іх новымі сіламі да барацьбы за зваленьне фашыстоўскага ярма, устаноўленьне працэ гарскай дыктатуры ў Польшчы, за аб'яднаньне Заходняй Беларусі з Савецкай Беларусіяй.

Няхай жыве ЎсеКП(б) — большавіцкі кіраўнік і арганізатар на фронце сацыялістычнага будаўніцтва!

Няхай жыве Ленінскі ЦК УсеКП(б)!

Няхай жыве Комуністычны Інтэрнацыянал!

Няхай жыве сусьветная пролетарская рэвалюцыя!

Цэнтральнаму Камітэту КП(б)Б.

ІІІ пленум ЦК КПЗБ ад імя рабочае клясы, эксплёатаваных і прыгнечаных мас, ЗБ шле гарачае камуністычнае прывітаньне братэрскай партыі, якая пераможна будзе ўжо 12 год сацыялізм у вольнай Савецкай Беларусі.

КП(б) Савецкай Беларусі, як складовая частка ленінскай УсеКП(б) з цвёрдай рашучасьцю і большавіцкай упэўненасьцю кіруе энтузіястычнай працай пралетарыяту і асноўных сялянскіх мас у пабудове сацыялізму і іх няшчадна барацьбой па выкарчаваньню карэнішчу капіталізму ў краі, які знаходзіцца на ўзлемежы капіталізму і сьвету.

Тут, у фашыстоўскай Польшчы, на фоне паглыбляючайся галечы рабочае клясы і паўпэрызацыі безьзямельных і малазямельных сялян, нячуванага сацыяльнага і нацыянальнага ўціску, вызыску і тэрару і асаблівай яскрав сьцю выступаюць тры буйныя дасягновыя рабочых і сялян у Савецкай Беларусі, у іх сацыялістычнай перабудове краіны.

Пяцігодні плян у працы па сацыялістычнаму будаўніцтву ўжо ў першы год яго рэалізацыі паказвае, што тэмп пабудовы можа быць і будзе паскораны, што ў шэрагу галін народнае гаспадаркі пяцігодка будзе выканана ў 4-3 гады. Першы год пяцігодкі паказаў, што, дзякуючы правільнаму кіраваньню партыі, рабочых і працоўных сяляне дабіліся вялікага пералому, значных посьпехаў ва ўсіх галінах сацыялістычнага будаўніцтва. Разьвіцьцё прамысловасьці, перавышаючы плян пяцігодкі, ідзе паскораным тэмпам, разьвіваючы, павялічваючы і ўдасканальваючы вытворчасць.

Пры павышаным тэпе індустрыялізацыі паляпшаецца і дабрабыт рабочае клясы. 7-гадзінны рабочы дзень няўхільна ўводзіцца на фабрыках і заводах, павялічваецца зарабковая плата, ідзе далейшы рост культурнага і матарыяльнага абслугоўваньня пралетарыяту.

Нязвычайна ўвыдатняецца ў сацыялістычнай перабудове краіны гэта — каранны пералом у рэканструкцыі сельскае гаспадаркі, гэта масавы пераход бядняцкіх і серадняцкіх мас у калгасы — у калектывную апрацоўку зямлі. Побач з гэтым ідзе мэханізацыя, электрыфікацыя і надзяленьне мінеральным угнаеньнем, высокагатунковым насеньнем і т. п. у сельскай гаспадарцы, пераводзячы яе на вышэйшую ступень арганізацыі і вытворчасці.

Лёзунг дагнаць і перагнаць капіталістычныя дзяржавы ў тэхнічна-эканамічных адносінах пераможна праводзіцца ў жыцьце шпаркім тэмпам.

Толькі дзякуючы ўсямернай дапамозе адсталым у мінулым нацыянальным рэспублікам з боку Савецкага саюзу магчымы ў Савецкай Беларусі буйны рост прамысловасьці, калектывізавані перасадка з сялянскага каня на трактар буйнай, машынізаванай гаспадаркі, матары-

яльны і культурны ўздым рабочых і бядняцка-серадняцкіх мас, а усе гэта ператварае адсталы аграрны край у край індустрыяльна-калгасны.

На грунце правільнай ленінскай лініі побач з выкарчоўваньнем капіталістычных карэньняў ідзе ўзмацненьне пралетарскай дыктатуры і на грунце вытворчай змычкі — ўзмацненьне саюзу рабочае клясы з асноўнай бядняцка-серадняцкай сялянскай масай вёскі.

Шпаркасьць тэмпу і яскравая пасьпяховасьць працы ў гэты рэканструкцыйны пэрыяд дасягнуты дзякуючы мабілізацыі пралетарскіх і бядняцка-серадняцкіх мас на аснове правільнай лініі партыі, мабілізацыя калі задля сацыялістычнага будаўніцтва і наступнай барацьбы супроць буржуазна-кулацкіх элемэнтаў гораду і вёскі.

Галоўным варункам выкананьня вялікага пяцігодняга пляну сацыялістычнага будаўніцтва зьяўляецца няшчадная барацьба супроць усіх хістаньняў і ўхілаў ад лініі партыі і прымірэнствам да іх і рашучае да канца перамаганьне гэтага ў шэрагах партыі.

Яскравыя дасягненьні ў рэалізацыі пяцігодкі магчымы былі ў выніку цвёрдага кіраваньня ЦК КП(б) і яго рашучай барацьбы супроць правых ухілістаў, супроць іх капітуляцкай ідэалёгіі і практыкі.

ЦК КП(б), рашуча адмеўшы з сацыялістычнага шляху кулацкую прышчэпаўшчыну, як праяву кулацкага націску на партыю і яе лінію, змог з яшчэ большым размахам праводзіць у жыцьцё лінію партыі па калектывізацыі бядняцкіх і серадняцкіх гаспадарак.

III пленум ЦК КПЗБ вітае жорсткую няшчадную барацьбу ЦК КП(б) у адносінах да шавінізму розных нацыянальнасьцяў і асабліва да беларускага нацыянал-дэмакратызму, як найбольш небясьпечнага ў сучасны момант, які зьяўляецца найбольш выразна палітычнай агентурай польскага фашызму ў БССР. Выпальваньне развогненым жалезам барацьбы нацыянал-дэмакратызм на савецкім грунце садзейнічае барацьбе КПЗБ супроць беларускага нацыянал-фашызму ў ЗБ — агентаў ваяўнічага польскага фашызму. лепшым адказам на ўвесь паклёп і хлусьню фашыстаў, нацыянал-фашыстаў і сацыял-фашыстаў аб „расьледваньні беларусаў“, аб „чырвоным імперыялізьме“ — гэта і ў далейшым разгортваньне сацыялістычную перабудову БССР, і ў далейшым цвёрда праводзіць ленінскую лінію ў нац. палітыцы, ўзмацняць будаваньне беларускай пралетарскай культуры, побач з інтэрнацыянальным выхаваньнем працоўных мас і ўзмацняць барацьбу супроць шавіністаў розных колераў, галоўным чынам бел., нац.-дэмакратызму.

III пленум ЦК КПЗБ ухваліў і вітае лінію КП(б) на больш рашучыя і ў далейшым наступленьні па кулацка-нэпманскія элемэнт гораду і вёскі, на канцэнтраваньне галоўнага асьцяжэньня ў барацьбе супроць правых, прымірэнцаў, не аслабляючы барацьбы з левымі загібамі і тэндэнцыямі — бо ўсе гэта служыць гэрмазам і перашкодай у ажыццяўленьні лініі партыі ў разі оргаваньні сацыялістычнага будаўніцтва. Братняя КП(б) у пэрыяд ад 13-га году Кастрычнікавай рэвалюцыі зусім правільна высоўвае як ударную задачу і далей шпарка разбудоўваць індустрыялізацыю, удзяляючы калгасы, павысіць вытворчасць працы і ўзьлед за ёй зароботную плату, заострыць самакрытыку і ўзмоцніць вылучэньне новых кіраўнічых кадраў з пралетарскага асяродзьдзя.

III пленум ЦК КПЗБ сабраўся ў пэрыяд, калі на фоне паглыбляючайся эканамічнага і палітычнага крызісу ў фашыстоўскай Польшчы, нарастаюць элемэнт непасрэдна рэвалюцыйнай сытуацыі. III пленум, выпрацоўваючы задачы барацьбы супроць падрыхтоўкі нападу на СССР і дзеля падрыхтоўкі пралетарскай рэвалюцыі ў Польшчы пастанаўля і далей з неаслабным размахам і рашучасьцю вёсці барацьбу супроць правага ўхілу і прымірэнства, якія раскладаюць рэвалюцыйныя шэрагі

аслабляюць абарону СССР і рэвалюцыйную барацьбу мас за дыктатуру пралетарыяту, за аб'яднаньне ЗБ з БССР. Гэтыя задачы КПЗБ будзе праводзіць у жыццё пад кіраўніцтвам абноўленага ЦК КПП, скаанс лідаванага на ленінскай лініі Камінтэрну.

III пленум ЦК КПЗБ лічыць неабходным дзеля баявой сувязі свайго кіраўніцтва рэвалюцыйным рухам у ЗБ з кіраўніцтвам ЦК КП(б)Б у сацыялістычным будаўніцтве БССР наступнае: 1) паглыбіць працу па мабілізацыі ўсіх сіл рэвалюцыйнага лягеру ЗБ супроць фашыстоўскай дыктатуры, за абарону СССР ад нападу сусветных імперыялістаў, у асаблівасьці іх стаўленьніка Пілсудзкага. 2) Тлумачыць і ўкараняць генэральную лінію УсеКП(б) і прапагандаваць аграмадныя дасягненьні на сацыялістычнаму будаўніцтву СССР і ў тым ліку БССР. 3) Папулярызаваць як найшырэй плян вялікіх работ (няцігодка) па сацыялістычнай перабудове бацькаўшчыны міжнароднага пралетарыяту (СССР). 4) Праводзіць рэвалюцыйнае спаробніцтва з пралетарыятам СССР і прапагандаваць сярод працоўных масаў ЗБ за падпісаньне 3-й пазыкі індустрыялізацыі. 5) Узмоўніць і увесці ў сьвету абавязковую інфармацыю аб працы двух братніх кампартыяў, працуючых на двух паловах аднаго краю, рэзка працілежных па свайму становішчу.

III пленум ЦК КПЗБ упэўнены, што КП(б)Б, ідучы пад кіраўніцтвам слаўнай УсеКП(б) і яе ленінскага ЦК, перамагаючы часовыя труднасьці шырокага росту і далей непакісьна павядае працоўныя масы БССР на пераможнаму шляху да сацыялізму.

Няхай жыве КП(б)Б і КПЗБ!

Няхай жыве сацыялістычная рэвалюцыя ў Польшчы!

Няхай жыве Камінтэрн!

Заявы III Пленуму ЦК КПЗБ.

Заяўляю, што я цалком і поўнасьцю прызнаю крытыку, дадзеную ЦК КПЗБ і III пленумам ЦК КПЗБ маім нацыянал-апартуністычным памылак, якія заключаюцца ў няпрызнаньні існаваньня беларускай буржуазіі і неправільным разьвіжваньні аб варунках дасягненьня роўнапраўнасьці беларускага кулака у лягерь польскага фашызму, недаацэнцы небяспечнага росту беларускага буржуазнага нацыяналізму, канцэпцыі аб самабытным разьвіцьці рэвалюцыйнага руху у ЗБ, што прыводзіла да недаацэнкі ролі пралетарыяту, як галоўнага рэвалюцыйнага руху, а так-жа недастатковага разуменьня крыніц узьнікненьня КПЗБ. Прызнаючы гэтыя памылкі, я не адразу поўнасьцю ўсьвядоміў карэньні гэтых памылак, якія ляжалі галоўным чынам у нявыжытых да аstatку перажыткаў нацыяналістычнага адражэньцкага руху.

Погляды былі тым больш небяспечныя ў сучасных варунках ЗБ, бо затrudнялі барацьбу з узрастаючай небяспечкай хістаньняў у шэрагах нацыянал-вызваленчага руху пад націскам нацыянал-фашызму ў ЗБ і нацыянал-дэмакратызму ў БССР, а гэта зьяўляецца асабліва пагражаючым пры ўсе узрастаючай небяспечнасьці нападу польскага фашызму на СССР.

Крытыка ЦК КПЗБ дапамагала мне ўсьвядоміць і глыбіню карэньняў гэтых памылак, якія я ў будучых маіх артыкулах паддам вычэрпываючай крытыцы.

А. Сталевіч.

Заяўляю Пленуму ЦК наступнае:

1. Галоўнай небяспекай для Кампартыі Польшчы, ЗБ і ЗУ з'яўляецца правы ўхіл у відзе апартуністычных памылак т. т. Кастшэвы, Бранда і Стэфанскага і прымірэнцкія адносіны да гэтай небяспекі.

2. Усе пастановы VI пленуму ЦК КПП, наступныя рашэнні Палітбюро ЦК КПП, канкрэтыя мерапрыемствы, накіраваныя для барацьбы з правай небяспекай з'яўляюцца правільнымі і неабходнымі.

3. Неабходна даць рашучы адпор спробам афармлення правай фракцыі з боку групы т. Кастшэвы на плятформе абмовак ці скрытай барацьбы супроць пастаноў ЦК і Палітбюро КПП, на плятформе абмовак альбо фракцыйнай пераклічкі.

4. Я рашуча асуджаю спробы сабатажу партыйнай працы.

5. Цэнтральнай задачай партыі з'яўляецца няпрымірмая барацьба як з ідэолягамі і насіцелямі правых ухілаў, так і з прымірэнцамі да іх.

6. Цэнтральны і галоўны агонь барацьбы партыі павінен быць накіраваны супроць правага ўхілу ў КПП і прымірэнцкага адношання да яго.

Кааістагую, што я ў другой прамове па першаму пытанню парадку дня пленуму ЦК КПЗБ прызнаў, што сыстэма апартуністычных памылак т. т. Кастшэвы, Стэфанскага і Бранда складаюць правы ўхіл ад правільнай бальшавіцкай лініі партыі. Толькі ў гэтым другім выступленні, і выразна выказаў сваю згоду ня толькі з лініяй пастаноў VI пленуму ЦК КПП, але і прызнаў правільнымі ўсе пастановы Палітбюро ЦК КПП ужо пасля VI пленуму. У гэтай крытыцы і самакрытыцы, у гэтым прызнанні правільнасці пастаноў VI пленуму і Палітбюро ЦК КПП мне памагла крытыка ўсяго пленуму ЦК КПЗБ.

Прызнаю, што як да VI пленуму ЦК КПП, так і пасля яго, у мяне былі рэшткі фракцыйнасці, якія перашкаджалі справе кваліфікацыі партыі.

Падкрэсьліваю яшчэ раз, што ўсе сілы партыі павінны быць накіраваны на барацьбу з галоўнай небяспекай барацьбу з правым ухілам у КПП. Лічу недапушчальным, каб крытыкай іншых памылак, як, напрыклад, буйных нацыянал-апартуністычных памылак т. Сталевіча, у якой-бы там ні было ступені, аслабляць агонь па галоўнай небяспецы праваму ўхілу ў КПП. Усялякаму аслабленню барацьбы з правым ухілам павінен быць дадзены адпор.

Лічу няправільным прылісванне ЦК КПЗБ прымірэнцкія адносіны да нацыянал-апартунізму. Я лічу, што ЦК КПЗБ веу і вядзе барацьбу з усімі праявамі нацыянал-апартунізму, у прыватнасці сур'ёзнейшымі нацыяналістычнымі памылкамі т. Сталевіча і не праявіў імкнення замазваць гэтыя памылкі ці прымірэнцкія адносіны да іх. Маё выступленне па другому пункту парадку дня, стварыла ўражанне на пленуме ЦК, атакі на ЦК і я, таму, цалкам згаджаючыся з адпаведнай пастановай ЦК КПЗБ, павінен з усёй сілай падкрэсьліць, што абнавачэнне ЦК у прымірэнстве да нацыянал-апартунізму ня толькі не верна па сутнасці, але і спрыяе падрыву аўтарытэту ЦК і аслабляе сілы у гэтай барацьбе супроць усялякіх праяваў апартуністычнай небяспекі, якую вядзе ЦК КПЗБ. Для мяне ясна, што такія абвінавачванні павінны атрымаць рашучы адпор усяго ЦК.

Прызнаю, што маё выступленне з крытыкай буйнейшых нацыянал-апартуністычных памылак т. Сталевіча, магло аслабіць агонь барацьбы з правым ухілам у КПП, а гэта тым больш небяспечна, бо, як я ўказваю вышэй, барацьба з апартуністычным ухілам у КПП і яго ідэалё-

гамі зьяўляецца галоўнай і асноўнай задачай партыі, на выкананьне якой павінны быць згуртаваны ўсе сілы партыі пад кіраўніцтвам Цэнтральнага Камітэту.

Ю. Пружанскі.

Лічу патрэбным падкрэсьліць шэраг наступных палажэньняў, выказаных праз мяне ў розных выступленьнях на гэтым пленуме:

1. Лічу, што правы ўхіл, асуджаны VI пленумам ЦК КПП, зьяўляецца галоўнай небясьпекай, як для КПП, так і для КПЗБ.

2. Згаджаюся з усімі пастановамі VI пленуму, разьвітымі потым у пастановах Палітбюро ЦК КПП (у прыватнасьці пастанова аб заяве г. Кастшэвы і інш.).

3. Лічу, што плятформа абмовак да пастаноў ЦК зьяўляецца плятформай дзеля стварэньня правай фракцыі ў КПП.

4. Лічу беспадстаўным абвінавачаньне ЦК КПЗБ у нацыянал-апартунізьме ці прымірэнстве да яго. Такое абвінавачаньне не адпавядала-б сапраўднасьці, перашкаджала-б барацьбе з правым ухілам і кансалідацыі чартыі.

5. Лічу, што барацьба з нацыянал-апартунізмам, крытыка нацыянал-апартуністычных памылак (у прыватнасьці памылак т. Сталевіча) зьяўляецца важнай задачай КПЗБ. Гэтая барацьба, аднак, ні ў якім выпадку не павінна загашоўваць, што галоўнай небясьпекай для КПЗБ, як і для усёй КПП, зьяўляюцца асуджаныя VI пленумам канцэпцыі т. т. Кастшэвы, Стэфанскага і Бранда.

6. Крытыку, дадзеную ў прэсьце рэзалюцыі сучаснага пленуму нацыянал-апартуністычных памылак т. Сталевіча, лічу правільнай.

7. Асноўнай задачай усіх членаў КПЗБ лічу барацьбу з правым ухілам.

8. Згаджаюся з асноўнымі палажэньнямі заявы т. Ю. Пружанскага і буду галасаваць за прав. навапулю камісіяй рэзалюцыю.

А. Зоркі.

Азнаёміўшыся з агалошаным камісіяй праэктам рэзалюцыі ЦК па дакладу тав. Ленскага і ў зьвязку з пунктам, даючым ацэнку маіх выступленьняў на III пленуме, лічу неабходным заявіць наступнае:

1. На VI пленуме ЦК КПП і ў наступны час, а таксама на сучасным пленуме, гаварыў і гэта яшчэ раз з усёй катэгарычнасьцю падкрэсьліваю, што лічыў і лічу галоўнай небясьпекай і асноўнай небясьпекай у КПП, КПЗБ і КПЗУ—*правую небясьпеку*, якая выражаецца ў поглядах і канцэпцыях т. т. Кастшэвы, Бранда і Стэфанскага і што гэты асноўнай і галоўнейшай небясьпецы павінен быць накіраван агонь усёй партыі.

2. Востра крытыкуючы ў сваіх выступленьнях на пленуме нацыянал-апартуністычныя памылкі т. Сталевіча, у прыватнасьці яго першае выступленьне на пленуме, як невыстарчальна ідучае па лініі самакрытыкі і поўнага выяўленьня карэньняў гэтых памылак, а разам з тым лічыў і лічу, што другое выступленьне т. Сталевіча на пленуме па гэтым пытаньні было правільным і дастаткова поўным прызнаньнем і усьведамленьнем сваіх памылак.

3. Прызнаю, што вастрата маёй крытыкі памылак т. Сталевіча мала аб'ектыўна аслабіць барацьбу на пленуме з правым ухілам і яго ідэялёгіяй і ў гэтым бачу памылку ў маіх выступленьнях на пленуме.

Паддубны.

КРЫТЫКА І БІБЛІОГРАФІЯ

Да канфэрэнцыі аграрнікаў-марксыстых.

1. Аб адной політычна шкоднай кнізе.

(З поваду выдання падручніка П. Заблоцкага „Асновы сельскай гаспадаркі“. БДВ. 1928. Тыраж 3.000 экз.).

Адной з неабходнейшых умоў паспяховага развіцця сацыялістычных форм сельскае гаспадаркі—саўгасаў і калгасаў, зьяўляецца такая арганізацыя іх, якая-б грунтавалася на навуковых падставах.

Апошняе з надзвычайна сур'ёзнасцю ставіць перад партыяй і уладай пытанне аб падрыхтоўцы аграрных кадраў. У кароткі тэрмін нашы навучальныя ўстановы павінны даць вялікую колькасць кваліфікаваных працаўнікоў для непасрэднага кіраўніцтва сацыялістычнымі гаспадаркамі і наогул для працы па сацыялістычнай перабудове вёскі.

Зусім бяспрэчна, аднак, што сацыялістычная сельская гаспадарка, самыя формы і сацыяльны змест якое зьяўляюцца вынікам даласавання марксыска-ленінскае тэорыі да сельскае гаспадаркі вымагаюць і пэўнага напрамку ў падрыхтоўцы гэтых будучых працаўнікоў, як у адносінах тэхнічных і арганізацыйных ведаў, так і пэўнага тэарэтычнага сьветапогляду, менавіта, сьветапогляду марксыскага.

Гэтымі момантамі вызначаюцца, як задачы тых, хто прызваны выхоўваць гэтых кадры, так і ідэолёгічны напрамак таго літаратурнага матэрыялу, усваеньне якога неабходна для набывання кваліфікацыі.

З гэтага пункту гледжання мы і падыходзем да разгляду кнігі П. Заблоцкага: „Асновы сельскай гаспадаркі“. Аўтар, выкладчык курсу сельскай гаспадаркі ў тэхнікуме, „бачучы недахоп падручнікаў для слухачоў для паўтарэння і завучвання гэтага прадмету“, рашыў запоўніць гэты прабел у сельска-гаспадарчай літаратуры, вынікам чаго і зьявіўся разглядаемы „твор“. Кніжка мае ўніверсальны характар і ахоплівае цэлы шэраг с.-г. дысцыплін, пачынаючы ад машыназнаўства і канчаючы рахункаводзтвам, арганізацыяй сельскае гаспадаркі і с.-г. эканоміяй.

Паколькі ідэолёгічная каштоўнасць падручніка яскравей усяго выступае ў апошніх разьдзелах, мы і спынімся галоўным чынам на іх разглядзе.

На першай старонцы аўтар даводзіць, што „Сельская гаспадарка ёсць промысел, які стварае рэчы і прадукты, неабходныя для чалавека. Таму сельская гаспадарка ёсць прамысловасць стваральная. З матэрыі неарганічнага сьвету... Утвараюцца новыя арганічныя матэрыі. Даецца ўсё гэта (матэрыі. Б.Б.В.) прыродай дарэмна, крыніцай энэргіі служыць сонечны прамень, вакольная атмасфера (r) і зямля—глеба (?) (падкрэслена намі. Б.Б.В.). Лябараторыяй ці кухняй служыць зялёны ліст са сваімі плястыдамі хлорофітамі і зернямі.

... Пачатак сельскай гаспадаркі, як стваральнай прамысловасці будзе там, дзе пачынаецца непасрэдны ўдзел чалавека.

. Канец сельска-гаспадарчай стваральнай прамысловасці будзе там, дзе пачынаецца перапрацоўка с.-г. прадуктаў" (падкрэслена аўтарам).

Ня будзем звяртаць увагі на сваяасабліваць выкладаньня, якая ня сваёй спрошчанасьці мяжуе з вульгарызацыяю і ўжо характарызуе з пэўнага боку падручнік і затрымаем на самой сутнасьці і сэнсе гэтага азначэньня сельскае гаспадаркі.

Кожная галіна вытворчасці мае пэўныя рысы вытворча-тэхнічнага характару, якія адрозьніваюць яе ад другіх галін, і таму мы не сталі-б спыняцца на азначэньні сельскае гаспадаркі, пададзеным аўтарам, ня гледзячы на ўсю супярэчнасьць яго нават самай прымітыўнай лёгіцы, калі-б значэньне гэтае фармулёўкі ня выходзіла за межы характарыстыкі матар'яльна-тэхнічнага працэсу с.-г. вытворч. Аднак, у контэксьце іншых высунутых аўтарам палажэньняў давадзеньне гэтага азначэньня да ступені прынцыповае катэгорычнасьці ня ёсьць толькі вынік няўдалага словазлучэньня ці несьведомасьці аўтара, а сьведчыць, як гэта паказвае далейшае выкладаньне, аб пэўным тэарэтычным грунце, на якім стаіць аўтар і на якім пабудавана ўся кніга.

Як вядома, рэзкае адмежаваньне сельскай гаспадаркі ў класіфікацыі асобных галін народнае гаспадаркі і наданьне ёй спэцыфічных рыс у сувязі з яе „стваральным“, ці як яшчэ іначай (шырэй) кажуць „біолёгічным“ характарам мае для пэўнае плыні эканомістых пэўную мэту. Гэты момант зьяўляецца тым выходным пунктам, пачынаючы ад якога прыходзяць да спэцыфічных эканамічных „законаў“, па якіх нібы разьвівалася сельская гаспадарка ў адрозьніваньне ад прамысловасьці да праславалага „закона падаючай вытворчасці страў“, да адмаўленьня існаваньня ў сельскай гаспадарцы закону канцэнтрацыі, да перавагі дробнай гаспадаркі і г. д.—да ўсяго таго, чым адрозьніваецца буржуазная і рэвізіёнская сельска-гаспадарчая эканомія ад марксыцкае.

Паглядзім, ці сапраўды ўжо так рэзка адмяжоўваецца сельская гаспадарка ад другіх галін народнае гаспадаркі і ці сапраўды можна палкам падвесіць сельскую гаспадарку над катэгорыю „стваральнай“ прамысловасьці, нават калі разглядаць гэта разуменьне ў яго тэхнічна-вытворчым сэнсе.

Досыць самага павярхоўнага падыходу да сельскае гаспадаркі, як прамысловасьці, каб даведацца ўсю нясталасьць катэгорычнага сьцьверджаньня аўтара. Сапраўды, удзел чалавека ў лесаводстве і лугаводстве (галіны сельскае гаспадаркі) абмяжоўваецца толькі зборам расьлін, якія вырасьлі без усякага удзелу чалавека, што ў значнай меры набліжае гэтыя галіны сельскае гаспадаркі да здабываючае прамысловасьці. З другога боку жыццёладаўля прадстаўляе на сутнасьці ня што іншае, як перапрацоўку здабытых ужо прадуктаў, і гэта збліжае яе з апрацоўчай прамысловасьцю. Што-ж тычыць „біолёгічнага“ характару сельскае гаспадаркі, то, як вядома, цэлы шэраг галін апрацоўчае прамысловасьці карыстаецца таксама жывымі арганізмамі (дрожжавая, вінакурная, піваварная і г. д. прамысловасьці) і, такім чынам, „біолёгічнасьць“ не зьяўляецца нечым спэцыфічным толькі для сельскае гаспадаркі. Далей, здабываньне азоту з паветра пры дапамозе электрычнага разраду вельмі нагадвае асыміляцыю з таго самага паветра вугальнае кіслаты зьлёным лістом расьліны.

Такім чынам, зусім відавочна ўся ўмоўнасьць тых меж, якія аддзяляюць сельскую гаспадарку ад другіх відаў прамысловасьці, нават у чыста тэхнічным разуменьні, і тым больш адсутнасьць якіх-небудзь прынцыповых падстаў для вывадзеньня спэцыфічных эканамічных законаў для сельскай гаспадаркі.

Пераходзячы да выкладання гісторыі развіцця сельска-гаспадарчай і яе сыхтэм, аўтар падае наступную схэму: пачаткам сельска-гаспадарчай дзейнасці чалавека з'яўляецца пазізаньне, якім „чалавек мог займацца да тэй пары, *накуль ханала дзичны* на занятай ім тэрыторыі.

... *З павялічэннем насельніцтва* павялічваецца патрэбная колькасць харчавання, таму чалавек паступова асвойвае жыццё — паступае „пастухоўскі ці вандроўны спосаб жыцця“, які існаваў *накуль ханала нашы* для скаціны“. Далейшае павялічэнне насельніцтва прыводзіць да земляробства у выглядзе яго абложнай і падсечнай сыхтэм, якія зноў ж гэкі *на меры павялічэння насельніцтва* пачынаюць скарачацца і даюць месца грохалеуцы, на якой аўтар і спыняе далейшы разгляд (падкрэслена ўсюды намі. Б.Б.В.). Гэтая схэма даўно устарэла і цалкам адхілена марксыстамі.

Вось, што піша адносна гэтай схэмы таварыш М. Н. Пакроўскі: „... где же причины, что люди были сначала охотниками, потом скотоводами и т. д. Тщетно было-бы искать эту причину, потому, что такой смены никогда не было. В самом деле, для первобытного человека, вооруженного каменным топором и дубиной охота на крупного зверя была вовсе не самым легким, а очень трудным и опасным занятием“. Што-ж тычыць „пастухоўскага спосабу жыцця, як другога з'ява гэтай схэмы, то аказалася, што „дикие животные в неволе не размножаются... в диком состоянии коровы и козы дают лишь ровно столько молока, сколько нужно для прокормления ее детенышей... Как раз то из-за чего теперь разводят скот, свойственно ему только уже в прирученном виде... есть все основания думать, что земледелие было самым ранним видом правильного систематического хозяйства“¹⁾.

Як бачым, пададзеная аўтарам схэма не адпавядае сучаснаму стану нашых ведаў аб пераходных ступенях развіцця гаспадаркі. Галоўная заміна гэтай схэмы, аднак, не ў яе фактычнай няправільнасці, а ў тым, што, як заўважыў чытач, яна грунтуецца на чужой марксызму тэорыі росту насельніцтва, як фактары гаспадарчай развіцця. Паводле гэтай тэорыі ўсё развіццё гаспадаркі абумоўлена павялічэннем росту насельніцтва, для пракармлення якога атрабуецца ўсе большая колькасць прадуктаў, а апошніе ўжо вымагаюць з'яўляцца прычынай інтэнсіфікацыі земляробства. Паводле гэтай тэорыі не развіццё тэхнікі пасоўвае чалавецтва па шляху прагрэсу, а наадварот само развіццё тэхнікі залежыць ад колькасці насельніцтва, ці канкрэтызуючы гэтай палажэнне ў адносінах сельскай гаспадаркі,—ад тэй колькасці зямельнай плошчы, якая прыходзіць у даны момант на аднаго чалавека. Як вядома марксысцкі пункт гледжання сцвярджае якраз аадваротнае развіццё вытворчых сіл, маючы сваім вынікам павышэнне прадукцыйнасці і тварэнне большай колькасці прадуктаў абумоўленае і самым ростам насельніцтва. Падвысненне гэтай буржуазнай тэорыі вучням бязумоўна трэба прызнаць шкодным.

У разьдзеле „Асноўныя фактары росту расьтэв аўтар і прыводзіць „сем асноўных законаў, паказаных праф. В. Р. Вільямс“²⁾. Трэба сказаць, што праф. В. Р. Вільямс сапраўды былі выкладаны калісьці ў яго падручніку гэтыя сем „законаў земляробства“, у склад якіх

1) М. Н. Покровский. Очерки по истории русской культуры. Изд. 1923 г. стр. 28

2) У незалежнасці ад правільнасці некаторых з гэтых законаў, мусім адзначыць, што аўтар надзвычайна вольна іх рэдагуе. Так, напр., „закон незалежнасці адзначайца аўтарам, як „закон незалежнасці“, „закон адноснага мінімуму“, падценца, як „закон оптымальнага мінімуму“, прычым апошні так сфармуляваны, што напэўна ад яго адмовіўся-б сам Ліліх.

уваходзіў і т. зв. „закон рэнтабельнасці“ (іншая назва „закона спадаючай пладлівасці глебы“). Аднак з таго часу (апошні раз у праф. Вільямса гэты закон быў выкладзены з прыхільнасцю ў 1920 годзе) шмат што змянілася. Ніхто іншы, як праф. Вільямс у сваіх апошніх творах (гл. *Общее земледелие с основами почвоведения*. М. 1927. Нд. „Новый агроном“ (дзю звыштакі і чую крытыку гэтага закону; таму нам здаецца, што спасылка ў 1928 годзе, у якім выпускаў сваю кнігу аўтар, на праф. Вільямса ў пытаннях „закона“—азначае рабiць пакліч на праф. Вільямса, ці сьведчыць аб эаэмангарным невуцтве аўтара кніжкі ў галіне, якую ён на працягу сямі гадоў выкладае вусна і пісьмова.

Мо' ня ведаў гэтага Заблоцкі, ці што яшчэ горш, ведаючы ён усе-ж „закон“ гэты, у яго ня прыкрытай форме (чаго ня робяць ужо V
зараз рэвізіяністы і нават буржуазныя эканамісты) мкнннца барацьба яго і засьмечваць ім галовы вучняў. Так ён піша: „Рэнтабельнасць ці пажытачнасць, кожнага спосабу ў земляробстве тым больш, чым менш V
у няўн...сці таго фактару, павялічэнне якога зьяўляецца мэтай дз на га прыёму ў земляробстве.

Практычнае значэнне закону ў тым, што ў большасці выпадкаў пры паступовым павялічэнні працы—уражаньне карыснага дзеяння спадае, паступова памяншаецца.

Прыклад. Узяім сабе некалькі садоў аднолькавымі, як па якасці, так і па колькасці дрэвамі, і знаходзяцца яны ў аднолькавых глебавых і кліматычных умовах, але палішчківыя выдаткі на догляд за расьлінамі: 1) сад без догляду даў 200 р. прыбытку, 2) сад з выдаткамі на яго у 200 р. даў 500 р., 3) сад з выдаткамі у 700 р. даў прыбытку 85 р. і г. д.“ (стар. 53). Паколькі Заблоцкім пастаўлены гэты „закон“ у катэгорыяльнай форме, як бясспрэчная ісціна, і паколькі гэтаю кніжкаю карыстаюцца тысячы вучняў, бо яна вышла ў трох тысячах экзэмпляраў і паколькі на працягу сямі год аўтар яе тлумачыў гэты „закон“ у Палацкім Тэхнікуме—настолькі усплывае патрэба разабраць гэты „закон“ больш-менш усебакова і даць яму належную марксыцкую ацэнку.

Іаючыся ўскрiць эканамісцкі характар капіталістычнага грамадства і прызнаць катэгорыю дадатковае вартасці, буржуазныя эканамісты, для абгрунтавання сваіх сьстэм і шэрагу грамадзкіх зьяў, прыцягваюць для гэтага мэты зусім чужыя эканаміцы разумення. З гэтага пункту погляду цікавым дакумантам зьяўляецца „закон памяншаючае вытворчасці“.

Розныя вучоныя, як эканамісты гэтак і аграномы, па рознаму вызначаюць гэты „закон“. Але на гэтых вызначэннях мы застанавіліся ня будым, бо як-бы хто не вызначаў, а сутнасць яго застаецца адна і тая-ж. Аднак усе існуючыя погляды можна падзяліць на тры плыні. Адна плыня, на чале з аграномамі, сьцьвярджае, што гэты „закон“ мае месца быць толькі ў земляробстве, і што ён датычыцца жывёлагадоўлі істолькі, паколькі закранае вырашчванне кармавых расьлін.

Есьць і эканамісты, якія прытрымліваюцца гэтага пункту погляду. V
Так, напрыклад, рэвізіяністы Маслоў піша:

„Галоўная розніца земляробства ад індустрыі заключаецца ў тым, што колькасць земляробскіх прадуктаў вызначаецца ня толькі колькасцю працы і капітала, прыкладаных да вырабу прадуктаў, але і разьмерам плошчы апрацоўваемай зямлі, сумай прыродных умоў: клімату, глебы і інш. Павялічэнне затраты капітала і працы без павялічэння плошчы зямлі робіць працу менш вытворчай. Гэта абумоўлівае да асаблівасцю земляробства і у разьвіцці якога да сучаснага часу мы можам канстатаваць факт падзення вытворчасці паслядоўных

затрат капіталу і працы. Каб атрымаць удвая большую колькасць прадукта, можна альбо ўдвая павялічыць пасеў, альбо затраціць новую колькасць капіталу і працы на тую-ж плошчу зямлі. Але новае павялічэнне затрат на тую-ж плошчу зямлі не саправаджаецца пропорцыянальным ўзрастаннем сумы атрымліваемага прадукта („Аграрныя вопросы“, ст. 53).

Гэта-ж самае абараняюць і шмат іншых буржуазных эканомістаў. На іх думку земляробстві ў сувязі з прыроднымі ўласцівасцямі глебы і расьлін падпарадкоўваецца „закону памяншаючае вытворчасці“.

Другая плыня сьцьвярджае, што гэты „закон“ дзейнічае ня толькі ў сельскай гаспадарцы, а і ў прамысловасці і ў гандлі і ў продажы гаспадаркі.

Марксызм-жа цалкам адмаўляе існаванне гэтага „закону“, таму, што факты жыцця выступаюць супроць яго, бо ўсім вядома тое, што грамада ідзе па шляху развіцця вытворчых сіл, а ня іх заняпаду. Праўда, у асобныя моманты бурны рост гаспадаркі і вытворчасці працы прыцішаецца, альбо застаецца стабільным, магчымы вядома і часовы заняпад вытворчых сіл, але гэта адбываецца ня ў моц дзеяння законаў прыроднага характару, а ў моц сацыяльных сутычак, як войны, клясавая барацьба і інш. І таму няма ніякага сэнсу, для тлумачэння сацыяльных заяў, браць законы прыроднага характару.

Ленін, як і ўсе ортодоксальныя марксісты, адмаўляючы „закон“ пісаў: „І самае невялікае разважанне пакажа ўсякаму, што гэты довад прадстаўляе з сябе бессэнсоўную абстрактцыю, якая астаўляе ў баку самае галоўнае ўзровень тэхнікі, становішча вытворчых сіл“ (т. IX, ст. 54).

Ёсць цэлы шэраг вучоных, якія адмаўляюць гэты „закон“ цяпер, але не адмаўляюць яго ў далейшым пры ўзросце насельніцтва і пры адносным памяншэнні і карысненне і апрацоўваемае тэрыторыі.

Як можна заўважыць, існуе шмат поглядаў і плыняў адносна разуменьня гэтага „закону“, але мы каротка застановімся на трох асноўных кірунках: тэхнічным, арганізацыйна-гаспадарчым і эканомічным, звязваючы гэта з асобнымі галінамі і ўсёю народнаю гаспадаркаю ў цэлым.

Пачнем па парадку. Яшчэ з часоў Лібіха з раномы пачылі правільным формуляваным ім закон мінімуму, які заключаецца ў наступным: „Продукцыйнасьць глебы знаходзіцца ў простае залежнасці ад неабходнае складанае часткі пільвання расьліны, якая змяшчаецца ў глебе ў самай мінімальнай колькасці“.

Але практыка рашуча адхіляе гэта сьцьвярджанне Лібіха. Вядомы ўсяму сьвету нямецкі аграном Мітчэрліх ужо адмовіўся ад закону мінімуму і аформуляваў так званы „закон дзеяння фактараў росту“, які выражаецца ў наступным: „Велічыня ўраджаю абумоўлена ўсімі фактарамі росту. Кожны асобны фактар аказвае тым больш абмежаваны ўплыў на велічыню ўраджаю, чым бліжэй ён набліжаецца да мінімуму“. І так фактары росту робяць некагоры ўплыў, але, ня дзейнічаюць у залежнасці ад суадносін іх усіх. Таму, чым большую колькасць фактараў мы вывучаем, тым далей будзе тая мяжа, за якой пачне падаць ураджайнасьць. Але ніхто яшчэ не зрабіў вывучэння ўплыву розных фактараў росту адначасова. Бясспрэчным-жа з'яўляецца тое, што пры камбінаваным дзеянні фактараў магчым зусім бясспрэчным рост вытворчасці.

Выходзячы з гэтага Вільямс робіць зусім правільны вывад: „Да выдавочнасьці ясна, што гэты апошні „закон“ з'яўляецца не законам прыроды, а ілюстрацыяй неправаўнага падыходу да тлумачэння селя

данных процесаў, якія ёсць функцыяй многіх фактараў, звязаных законамі ўзаемае інтэрфэрэнцыі". (Агульнае земляробства, ст. 29). Яшчэ трэба не забываць і таго, што агранамічныя навукі не дасягнулі такога стану, каб маглі даць адказ на ўсе складаныя пытанні, звязаныя з ростам расьлін і каліткі вучоны, як Мітчэрліх прамушаны быў змяніць свае погляды на закон мінімуму, дык можна смела сказаць, што ў далейшым мы атрымаем яшчэ большае ўдасканаленьне ў законах мінімуму і фактараў росту.

Ясным-жа робицца адно, што на грунце сучасных дадзеных прыродазнаўства не магчыма будаваць канчатковых вывадаў аб „законах памяншаючае вытворчасці“ нават у галіне тэхнікі земляробства.

Аднак ёсць эканомісты, якія вульгарызуючы досьледы аграномаў дэкавалюць, падобна Заблолкаму, што „сад з выдаткамі на яго у 200 р. даў—500 р., той-жа сад з выдаткамі ў $3\frac{1}{2}$ разы большымі даў прыбытку—585 руб. „Нам прыходзіцца толькі дадаць яшчэ, што ўдвоеная, утроеная дача кармоў ня можа павялічыць у два, тры разы ўдой малака, нават яшчэ можа быць горш, што павялічваючы дачу корму можна расстроіць карову і яна зусім ня дасць малака. Альбо яшчэ прыклад: павялічваючы колькасць засеўнага матар’ялу на гектар значна вышэй нормальнага, можна тым самым толькі знізіць ураджай, а не павялічыць яго.

Аб чым гавораць гэтыя факты. Толькі аб тым, што ва ўсіх галінах народнае гаспадаркі на кожнай дадзенай ступені яе разьвіцця існуе пэўная тэхнічная мяжа, далей якой ісьці ня можна. Так, нельга прычапіць 10 плугоў да трактара, сіла якога разьлічана на 3 плугі. Нельга спроектаваўшы пяціпаверховы дом, будаваць на тым самым фундаманце 10-ціпаверховы, бо ён усёроўна абваліцца. Ня можна, скажам, каб чыгуначны мост утрымаў адразу 10 паравозаў, тады як ён разьлічаны толькі на адзін і г. д. Таксама і ў сельскай гаспадарцы, за лішняе ўзроўненне, альбо барабаньненне можа толькі паніжыць, а не палепшыць.

Але ўсё гэта яшчэ не гаворыць аб памяншаючай вытворчасці паслядоўна ўкладзеным капіталу. Гэта гаворыць толькі аб тым, што пры арганізацыі вытворчых патрэбаў улічаны нормы тэхнічнае нагрукі. Прычым і сам тэхнічны ўзровень ёсць велічыня, якая ўвесь час мяняецца, а пры павышэньні тэхнічнага ўзроўню грунтоўным чынам мяняюцца і нормы нагрукі.

Некаторыя эканомісты не адводзяць месца гэтаму „закону“ ў эканоміцы, затое яны сьцьвярджаюць, што ён цалкам прыстасоўны да арганізацыі гаспадаркі. Так, Студэнцкі піша, што у галіне арганізацыі „разглядаемы прынцып, як прынцып прыкладны, можа знайсці самое пладатворнае прымяненне“. Бо „ідэя падаючае і гранічнае вытворчасці знаходзіць прымяненне ў гаспадарчай практыцы, як мэтад самага тонкага арганізацыйнага рэжыму“. (Очерки С.-Х. Экономии стр. 66, 68).

Як бачым, гэтым сьцьвярджаньнем Студэнцкі знішчыў „закон“. Таму, што нельга-ж назваць законам убыткі і зьніжэньне малапрыбытковасьці гаспадаркі з прычыны няўмелае яе арганізацыі. І назваўшы рэчы сваім імем трэба было сказаць, што ў арганізацыі гаспадаркі гэты „закон падаючае вытворчасці“ ня мае прымянення, а ёсць толькі факт дрэннага вядзеньня гаспадаркі.

Буржуазіі і яе ідэолёгам патрэбен „закон памяншаючае вытворчасці“, бо ён дае ім магчымасьць прычыну сацыяльных несправядлівасьцяў перанесці з сфэры разьмеркаваньня ў сфэру прыродных „непераможных“ законаў.

Вось як з поваду гэтага піша Міль: „Скупость природы, а не общественная несправедливость служит причиной страданий, постигающих нацию при изнуществе населения. Несправедливое распределение богатства даже и не увеличивает этого бедствия, и разве лишь делает то, что с каждым желудком производимым на свет и размножающемся населении, рождаются и руки. Новые желудки требуют столько же пищи, как прежние, а руки производят меньше“ (Основания, стр. 235).

Наўрад ці можна зрабіць папрок Мілю за няведаньне ім таго, што ў канігалістычным грамадстве адбываецца вялізарная канцэнтрацыя багатыця на адным канцавосьці і рост беднасьці на другім. Трэба думаць, што ён гэта ведаў. Але даводзячы, што соцыяльныя няроўнасьці выцякаюць з „скупасьці прыроды“ і спадзеньня вытворчасці, Міль, як і ўсе іншыя буржуазныя эканомісты, тым самым дапамагаў адвесьці нянавісьць рабочых і бедных сялян ад буржуазіі і згладжваць паміж іх клясавую барацьбу. Адсюль выходзіць, што „закон“ на прыкладу доўгіх тэсцінодоўдзых служб карыснай службы буржуазіі.

На самай-жа справе ў жыцці месца для гэтага „закону“ няма, бо разьвіцьцё сельскай гаспадаркі ідзе рознымі шляхамі: зьменаю сыстэм, палепшаньнем карыстаньня зямлёю, насеньнем, жывёлаю, павялічэньнем машынізацыі, мэханізацыі і г. д.,—у выніку ўсяго гэтага пашыраюцца рамкі скарыстаньня прыродных сіл і ўсё больш узрасьтае вытворчасць працы. Прогрэс сельскае гаспадаркі адбываецца бязупынна, з кожным крокам чалавек усё больш і больш перамагае прыроду і здабытак ім прадуктаў для сябе аблягчаецца. Калі раней адзін чалавек не без цяжкасьцяў мог пракарміць аднаго сябе, дык цяпер адзін чалавек за год можа здабыць столькі прадуктаў, што можна на працягу года пракарміць некалькі дзесяткаў чалавек. І так у сельскай гаспадарцы „закон“ не знаходзіць сабе месца, ён зьяўляецца, па выразу Леніна, „бессодержательнейшей абстракцией“, якая ня мае ніякага эканомічнага абгрунтаваньня.

Зьвяртаючыся да разьдзелаў, дзе разьбіраюцца пытаньні арганізацыі гаспадаркі, першае, што хочацца зрабіць,—гэта пашкадаваць тую моладзь, якая будзе карыстацца гэтаю кніжкаю, як падручнікам. Да таго блытана і ня выразна трактуюцца гэтыя пытаньні. Вось некалькі прыкладаў: выбар сыстэмы гаспадаркі „знаходзіцца ў простае залежнасьці ад тых прыродных і эканомічных умоў¹⁾“, сярод якіх павінна існаваць якая-небудзь гаспадарка—і тут-жа: „кажучы аб сыстэмах гаспадаркі і ральніцтва ў паўночнай і сярэдняй Расіі, паколькі яны абумоўлены больш-менш аднолькавымі глебавымі і кліматычнымі ўмовамі, можна сказаць, што і сыстэмы ў іх будуць аднолькавымі“ (стар. 117—падкрэсьлена намі—Б.Б.В.). А дзе-ж уплыў эканомічных умоў, якія, як вядома, для ўсяе паўночнае і сярэдняе Расіі зусім не аднолькавыя. Вось яшчэ: „рацыянальная ды інтэнсыўная жывёлагадоўля вымагае, каб у гаспадарцы належным чынам была разьвіта зярнёвая сыстэма—гадоўля расьлін“ (стар. 118, падкрэсьлена намі Б.Б.В.). Ляпсус нагэтулькі ясны, што наўрад-ці патрабве тлумачэньня нават для неадукаванага агранамічна чытача.

Вызначэньне сыстэм ральніцтва: „Азначэньне сыстэмы ральніцтва мае мэтай высвятліць, якія з с.-г. расьлін знойдуць месца ў ральніцтве, у якіх суадносінах павінны знаходзіцца занятыя імі вучасткі прыгоднай для ральніцтва зямельнай плошчы“ (стар. 119). Відавочна,

¹⁾ Між іншым у эканомічныя ўмовы аўтар уключае „працаёмістасьць гаспадароў“—уласьцівасьць, якая звычайна надаецца ў сельскай гаспадарцы асобным галінам яе, паколькі гэтае разуменьне азначае здольнасьць успрыняць гэты ці іншай колькасьці працы; а такі момант, як соцыяльныя ўмовы, зусім не ўспамінае.

што ў гэтым азначэнні аўтар пад сыстэмаю ральніцтва разумее спосаб скарыстання толькі пахатнае плошчы. А ўжо толькі праз восем радкоў пад гэтым-жа самым тэрмінам разумеецца нешта другое „сыстэма ральніцтва азначаецца: *суадносінамі паміж рознымі ўжытковымі насаджэннямі гаспадаркі: ральлю, сенажацямі і выганам, суадносінамі частак ральлі, занятых рознымі культурамі*“. Як бачым, другое азначэнне значна шырэй і цалкам ахоплівае першае, азначаючы тое, што парасійску завецца „системами земледелия“, у адрозніванне ад „систем полеводства“.

Організацыя гаспадаркі будзеца аўтарам больш на „практычных правілах“, паходжэнне якіх зусім невядомае. Напрыклад, для разьвіцця пытаньня аб суадносінах культур „можна лічыць за правіла, што ў гаспадарках з жывёлагадоўча-зярнёвай сыстэмай плошча пад кармовымі расьлінамі павінна складаць 60—70 проц. усяе плошчы“ (стар. 124). Адносна памераў культуры бульбы і каранёплодаў аўтар прытрымліваецца „практычнага правіла, што каранёплоды і бульба павінны займаць каля $\frac{1}{3}$ усяе плошчы, якая прызначана пад кармовыя расьліны. Гадавую амартызацыю будынкаў аўтар вылічае чамусьці ў цэлых 10 проц., тым часам, як нават цёплыя драўляныя будынкі стаяць значна большы час, чым 10 гадоў, ня кажучы ўжо аб халодных.

Мы былі-б несправядлівы да аўтара, калі-б не адзначылі яшчэ яго надзвычайнае сымпатыі да жывёлагадоўлі, якую ён ня толькі гатоў раіць для ўсіх часоў і мясцовасьцяў, але нават схіляецца разьвязаць ступеньна яе разьвіцця шырокія соцыяльныя праблемы. „Калі запытацца, чаму нам заўсёды было халодна і галодна і чаму дробны селянін Даніі, Швэцыі, Бэльгіі, Голяндыі і інш. краін у той-жа час адчуваў сябе і цёпла і сытна, то на гэта адказ будзе адзін: таму, што ён адмовіўся ад зярнёвай сыстэмы, якая высілае глебу, ня лічыць яе галоўнай здабыўчай галінай сельскай гаспадаркі, а прыстасаву яе да прадукцыйнай жывёлы, якая пашырана да магчымых граніц“ (стар. 118). У гэтых радках, як у люстэрку, адбіўся увесь тэарэтычны ўзровень аўтара, уся яго навуковая мізэрнасьць. Нам толькі хочацца запытацца ў такога сьведомага чалавека: а ці была-б, тав. Заблоцкі, у нас рэволюцыя, калі-б мы „адмовіліся ад зярнёвай сыстэмы“, а жывёлагадоўлю „пашырылі да магчымых граніц“; і ці маглі мы так сабе проста ўзяць ды і пашырыць жывёлагадоўлю, ці можа сякое-такое азначэнне мелі і тыя соцыяльна-эканамічныя ўмовы, у якіх разьвівалася былая расійская сельская гаспадарка; і ўрэшце, ці так ужо цёпла і сытна жывецца ўсім у Даніі, Бэльгіі і г. д., а можа каму і ня надта?

Пытаньні інтэнсыфікацыі сельскае гаспадаркі мысляцца аўтарам чамусьці толькі ў сэнсе прыкладаньня да зямлі магчыма большае колькасці працоўнае сілы і ставяцца ў залежнасьць усе ад тэй-жа колькасці насельніцтва на адзінку. Праўда, гэта тлумачыцца ўсёю устаноўкаю аўтара, на такі тып гаспадаркі, які-б здавальняў патрэбы сялянскае сям'і, шляхам магчыма поўнага скарыстання яе працоўнае сілы. „*Найўнасьць у сям'і ці вёсцы вялікай колькасці працоўных рук на параўнальнай невялікай плошчы зямлі гаворыць за тое, каб як сыстэма ральніцтва, так і сыстэма гаспадаркі была-б самая інтэнсыўная*, тым больш, што самай галоўнай умовай, якая вызначае напружанасьць у яе найвышэйшай ступені, будзе найўнасьць патрэбнай колькасці працоўных рук на месцы.

Дзьве-тры дзесяціны на кожнага працаздольнага члена гаспадаркі, — гэта тая колькасць, якая пры дапамозе ўдасканаленых сельска-гаспадарчых машын і прылад дае магчымасьць і апрацаваць

і скарыстаць зямлю самым інтэнсыўным спосабам" (старонка 123), падкрэслена намі, Б.Б.В.).

"Дзеве-тры дзесяціны на кожнага працаздольнага члена гаспадаркі", апрацаваных "удасканаленымі с.-г. машынамі" - вось ідэал аўгара ў галіне аграрнага пытання. І якая, разам з тым, гіронія над сапрауды "удасканаленымі" с.-г. машынамі.

На працягу ўсяго папярэдняга, досыць зацягнутага разгляду кнігі, мы бачылі, што яна пабудована на зусім няправільным тэорэтычным грунце, чужым марксыска-ленінскай тэорыі.

Гэты тэорэтычны грунт абумовіў і пэўныя метаімкненні аўтара ў галіне практычнае аграрнае політыкі.

Уважліва праглядаючы ўвесь тэкст падручніка, мы ніводнага слова ў ім не знаходзім аб соцыялістычных шляхах развіцця сельскае гаспадаркі, аб яе соцыялістычных формах - саўгасах і каласах. Загэтым на працягу ўсіх 325 старонак падручніка паслядоўна праводзіцца ідэалізацыя кулацкае гаспадаркі.

Вось як выглядаюць, напр., задачкі, якія прапануе аўтар вучням для практыкі:

Задача другая—„Гаспадарка мае 2 кані, 7 кароў, 4 штукі маладняку (=2 каровам) і 4 сьвіньні. Колькі вазоў гною па 50 пудоў можна чакаць у год (адказ 132).

Альбо задача чацьвертая—„Гаспадар паставіў на корм з 10, V па 5/X—5 кароў і 2 цялят"... і г. д.

Між іншым, аўтар і сам не хавае, на якую гаспадарку разлічваў ён свой падручнік. У разьдзеле аб рахункаводстве ён піша: „У нашу задачу не ўваходзіць выкладаньне ўсіх правіл больш дакладнага рахункаводства, якое вельмі неабходна для капіталізаваных гаспадарак, або с.-г. арцеляў, савецкіх гаспадарак ды іншых буйных гаспадарак, а толькі выкладаньне самых простых і неабходных запісаў для кожнай больш-менш буйнай гаспадаркі". І у поўнай згодзе з гэтай заўвагаю аўтар падае на 11 старонках узорны прыклад вядзеньня рахункаводства на хутары „Хороший".

Можна было-б падаць яшчэ шэраг прыкладаў, але нам думаецца і пададзеных зусім дастаткова, каб пацьвердзіць той вывад, які зроблены намі аб усім падручніку.

Таксама на працягу ўсяе кніжкі амаль ніводнага слова няма аб існаваньні Савецкай Беларусі. Там, дзе аўтару патрэбна сказаць аб дзяржаве, ён заўсёды кажа аб Расіі, што асабліва характарызуе аўтара.

Агульны вывад просіцца сам сабою. Кніжка зьяўляецца політычна-шкоднаю тым больш, што разлічана яна на студэнтаў тэхнікумаў, моладзь, якая толькі прыступае да навучаньня, якая яшчэ ня выпрацавала у сябе дастатковага крытычнага падыходу да паданага ей матар'ялу.

Пасля ўсяго пададзенага, прыходзіцца зьдзіўляцца толькі таму, як магла быць выдадзена гэтая кніжка БДВ у 1928 годзе.

Маюцца адпаведныя адзнакі Галоўлігу, а Мэтодологічным Камітэтам пры Наркамасьветы яна дапушчана як падручнік „для пэдагагічных і сельска-гаспадарчых тэхнікумаў і для сельска-гаспадарчых школ".

Усё гэта сьведчыць аб тым, што частка таварышоў, дзякуючы сваёй нядбайнасьці, з аднаго боку, і марксыскай няпісьменнасьці, з другога—ператвараюцца ў тых асоб, на якіх з усёй рашучасьцю абрушваюцца пастановы 16-ае партыйнае канфэрэнцыі, бязьлітасна кляймоўчы іх штампуюшчыкамі.

П. Бранавец.

Г. Бондар.

М. Вашчыла-Вірын.

2. Супроць беларускае кандрацьеўшчыны.

М. Лайкоў. Нарыс па грамадзкай аграноміі Беларусі. Прынцыповыя падставы, гісторыя, арганізацыйныя формы і змест работы аграномаў.

I

Аўтар паказанае працы „ўзбагаціў“ за апошні год Беларускае Дзяржаўнае Выдавецтва шэрагам выданняў у галіне папулярнае і навуковае літаратуры па эканоміцы сельскае гаспадаркі. Акрамя таго, ім надрукавана шмат артыкулаў у расійскіх і беларускіх часопісах па пытаннях аградапамогі і інш. Літаратурнай пладзівасці М. Лайкова можа зьдзівіцца і пазайздросьціць кожны з удзельнікаў навучальнае і і навукова-дасьледчае працы ў галіне эканомікі земляробства. Але, разам з гэтым, мімаволі паўстае пытаньне: ці не перашкаджае падобная форсыраваная фабрыкацыя твораў іх якасьці?

Пастанова падобнага запытаньня тым больш законна, што творы М. Лайкова прэтэндуюць і часткова выходзяць пад шыльдаю навукова-дасьледчых прац, а сваёю мэтаваю ўстаноўкаю даюць абгрунтаваньне для вельмі важным арганізацыйным і аграрна-эканамічным мерапрыемствам НКЗ, як: прынцыпы і арганізацыйныя формы аградапамогі „тэарэтычнае ўгрунтаваньне сутнасьці савецкае грамадзкае аграноміі“ і г. д.

Каб задаволіць гэтую зусім законную і неабходную любазнаўчасць, застановімся на адной з найбольш аб'ёмістых і найбольш сур'ёзнай працы М. Лайкова, працы, якая ў падрадкавых дужках носіць гучную назву: „Прынцыповыя падставы, гісторыя, арганізацыйныя формы і змест работы аграномаў“. Гэтая праца падзяляецца на наступныя часткі:

1. Уступ (прынцыповыя падставы і тэарэтычнае ўгрунтаваньне сутнасьці савецкае грамадзкае аграноміі).
2. Кароткі гістарычны нарыс аграномічнае арганізацыі ў БССР.
3. Да гісторыі разьвіцьця дасьледчае працы ў галіне аградапамогі і характарыстыка сабранага матар'ялу.
4. Кароткая характарыстыка аграраёну ў БССР.
5. Склад аграпэрсоналію дасьледваных раёнаў.
6. Якія формы аграномічнае арганізацыі існуюць у БССР і структура аграномічнага апарату.
7. Галоўныя рыскі кірунку работы аграномаў раёну і асноўныя фактары, якія ўплываюць на змест работы.

Далей ідуць вывады і, як дадатак, прыкладзены табліцы, якія займаюць каля 50 старонак працы. Паколькі кожная з пералічаных частак мае сваю тэмагіку і асаблівасьці, мы лічым найбольш рацыянальным весьці разгляд працы, прыстасоўваючыся да яе паасобных частак.

II

Першая частка працы зьяўляецца па зьмесьце закранутых пытанняў найбольш адказнаю, бо ў ёй разглядаюцца „прынцыповыя падставы“ і робіцца „тэарэтычнае ўгрунтаваньне сугнасьці савецкае грамадзкае арганізацыі“. Праўда, прынцыповыя падставы і тэарэтычныя ўгрунтаваньні М. Лайкова зьяўляюцца надзвычайна прымітыўнымі. Так, напрыклад, разглядаючы пытаньне сувязі індустрыі з сельскаю гаспадаркаю, аўтар кажа: „Такім парадкам, для кожнага зразумела, што тэмпы разгортваньня індустрыялізацыі краіны, гэтага падмурку соцыялістычнае гаспадаркі, ня можа быць пасыпковым для ўзмацненьня прадукцыі сельска-гаспадарчага сэктару—*сыравіннае базы* (падкрэс. мною—С. М.) буйнае прамысловасьці“ (ст. 3.). Па-першае, чаму буйнае прамысловасьці?—спытаемся мы, а па-другое, разглядаць сельскую гаспадарку, як толькі „сыравінную“ базу для прамысловасьці, бязумоўна, памылкова, або сьвядома няверна, бо сельская гаспадарка зьяўляецца адначасова і рынкам збыту. Яшчэ больш няверным зьяўляецца тое, што М. Лайкоў, падкрэсьліваючы залежнасьць разьвіцьця прамысловасьці ад сельскае гаспадаркі, зусім ня бачыць адваротнае залежнасьці,—*разьвіцьця сельскае гаспадаркі ў зьвязку з разьвіцьцём прамысловасьці*. Якраз сучасны стан земляробства, калі адбудоўчы пэрыяд у асноўным скончаны, калі мы прыступілі да соцыялістычнае рэканструкцыі нашае гаспадаркі на грунце новае тэхнікі, знаходзіцца ў надзвычайна вялікай і відавочнай залежнасьці ад разьвіцьця прамысловасьці. Асноўную ролю ў рэканструкцыі адыгрываюць машыны і іншыя сродкі вытворчасьці, колькасьцю якіх абумоўлены тэмпы рэканструкцыі земляробства і яго разьвіцьцё, а колькасьць машын і іншых сродкаў вытворчасьці абумоўлена, у сваю чаргу, разьвіцьцём прамысловасьці. Таму індустрыялізацыя краіны зьяўляецца вызначальнаю перадпасылкаю соцыялістычнай рэканструкцыі земляробства, перадпасылкаю ўздыму яго на больш высокую ступень разьвіцьця. Ня бачыць гэтае залежнасьці разьвіцьця сельскае гаспадаркі ад разьвіцьця прамысловасьці можа толькі чалавек незьлячым хворы на кулацкую буржуазную абмежаванасьць.

Другою, ня менш грубаю памылкаю М. Лайкова, ёсьць такое разважаньне: „Паколькі *грамадзкасьць у савецкай сыстэме неадлучальна ад дзяржаўнасьці* (падкрэс. мною—С. М.), пастолькі арганізацыя зьяўляецца дзяржаўным апаратам у сыстэме земляробаў і арганізацыя зьяўляецца непасрэдным выкананцам сельска-гаспадарчае палітыкі і *вёсцы*“ (ст. 20). Выводзіць падобную залежнасьць па меншай меры зьяўляецца дзіўным. Няўжо-ж „грамадзкасьць у савецкай сыстэме неадлучальна ад дзяржаўнасьці?“ Нам здаецца, што гэта—звыш меры дэмакратычная ілюзія,—ні больш, ні менш, ілюзія, якая несумяшчальна з савецкаю дзяржаўнасьцю, як дыктатураю пролетарыяту, якая неадлучальна толькі ад пролетарскае грамадзкасьці. Тым больш гэта дзіўна, што сам М. Лайкоў, на ст. 60 гэтае-ж самае працы, разглядаючы соцыяльнае паходжаньне беларускае арганізацыі, знаходзіць „склад аграпэрсаналу, вельмі *дэклісаваным*“ (падкрэс. мною—С. М.).

Мы, вядома, ня згодны з М. Лайковым у адносінах арганізацыі да дэклісаванага элемэнта і лічым гэта грубым непаразуменьнем з пункту гледжаньня нават элемэтарнае політграматы. Але-ж гэтае непаразуменьне яшчэ больш становіцца недапушчальным, калі ўсе соцыяльныя групы, якія ёсьць у краіне саветаў, а тым больш „дэклісаваных“, робяць такою грамадзкасьцю, якая неадлучальна ад савецкае дзяржаў-

насьці. Вось якое вызначэньне М. Лайкова сутнасьці савецкае грамадзкае аграноміі.

Падобнае-ж вострае, хоць і няпісьменнае, разважаньне мы спатыкаем у М. Лайкова і па пытаньню „абгрунтаваньня“ ўвагі савецкае ўлады да сельскае гаспадаркі. Так, ён піша: „што ўзмацненьне ўвагі да сельскае гаспадаркі і арганізацыя аградапамогі насельніцтву шчыльна звязаны паміж сабою, няма чаго і гаварыць. Падмацаваньне гэтага палажэньня мы знаходзім у гістарычных фактах“.

...„Сама ідэя арганізацыі аградапамогі насельніцтву ў Расіі выклікана такімі ліхамі, як неўраджай, голад, шкоднікі і г. д.“

...„неўраджай і голад прымусілі старую царскую ўладу паклапаціцца аб інтарэсах сельскай гаспадаркі“ (ст. 5—6). І потым ідзе гістарычнае параўнаньне: „І вось цяпер, *калі савецкая ўлада прызнала* (падкрэс. мною—С. М.), што тэмпы росту і павышэньня ўраджайнасьці вельмі слабы, што агуловая прадукцыя сельска-гаспадарчага сэктару ня можа цалкам забяспечыць пасьпяховае разьвіцьцё соцыялістычнае гаспадаркі, праблема хутчэйшага падвышэньня ураджайнасьці пастаўлена перад савецкай грамадзкасьцю ва ўсю велічыню“ (ст. 11).

Як бачыце, знак роўнасьці паміж прычынамі ўвагі да падняцьця земляробства царскаю і савецкаю ўладамі гістарычна абгрунтаваны. Там сельска-гаспадарчы заняпад і тут тое-ж самае. На нашу думку, з гэтых разважаньняў выглядае ні што іншае, як паршывенькая філёзофія „дэградацыі“ якая ў сваёй час разьвівалася Кандрацэвым і К^а, а зараз перапляваецца і страшэнна няўдала „тэорэтычна і гістарычна“ абгрунтоўваецца Лайковым.

Гэтая тэорыя дэградацыі, абаўляючыся ідэалёгічным афармленьнем рэакцыйных імкненьняў кулацкае часткі вёскі кладзецца М. Лайковым у аснову ўсіх сваіх далейшых разважаньняў. Для таго-ж, каб яе можна было ня толькі папулярна вызьвіць, яна апрацаецца ў вопрытку рэвалюцыйнае фразэалёгіі, як, напрыклад, „сацыялістычнае будаўніцтва“, „савецкая грамадзкасьць“ і г. д. Акромя таго, яна затуманена рознага роду выключна штучнымі дыскусіямі з рознымі „вузкімі“ спэцыялістычнымі ў такім духу, што прыпісваецца ім (з большага бязьлічным) заведама прыміглына памылковая думка, а потым разьвіваецца самым падрабязным чынам абвяржэньне гэтае думкі. Спрачаецца Лайкоў і з „аднабокімі“ эканамістамі, якія бачаць шляхі пад'ёму ўраджайнасьці „ў мерапрыемствах эканомічнае політыкі“, спрачаецца і з „тэхнічным ухілам“ спэцыялістаў, якія „звужаюць гэтую праблему да таго ці іншага тэхнічнага прыёму гаспадараньня“ (ст. 4). Нарэшце, робяцца вынікі гэтым спрэчкам у духу таго, што „трэба гаварыць не аб паасобных „эфектыўных прыёмах, а аб комплексе мерапрыёмстваў, накіраваных на рэарганізацыю сельскае гаспадаркі“ (ст. 5).

Што гэта за комплекс мерапрыёмстваў, якія мае на ўвазе М. Лайкоў у якасьці вырашэньня праблемы пад'ёму ўраджайнасьці і прадукцыйнасьці сельскае гаспадаркі, мы адразу і гэтак проста ад яго не пачуем, ён падае гэты комплекс крыху пазьней і падае за такой-жа фразэалёгіяй і туманам, як і дэградацыю. Але ня будзем перабіваць сыстэмы разважаньняў М. Лайкова, і мы дамо яму выказацца поўнасьцю, а затым пагаворым аб яго „комплексе мерапрыёмстваў“, як шляху выхаду земляробства з тае „дэградацыі“, у якую завёў яго ў сваім уяўленьні апалёгэт вясковае буржуазіі М. Лайкоў.

Перамешвае М. Лайкоў свае рэакцыйныя думкі і такія „таўтолёгічнымі аксіёмамі найпустое безьзьястоўнасьці“, як разважаньне на тэму таго, што „з бегам гістарычнага часу ўсё мяняецца і набывае ўсё новыя і новыя формы, то лепшыя, то горшыя, у залежнасьці ад таго, як

арганізавана само жыццё" (ст. 8). Як гэтыя развагі нагадваюць „доброжелателя" Кузьму Пруткава.

Але-ж уся гэтая пруткоўшчына, або лайкоўшчына выконвае пэўную ролю. Яна пушчае пыл у вочы непадрыхтаванаму чытачу сваёю паказнаю радыкальнасцю і вучонасцю, працягвае адначасова рэакцыйную думку кулацтва аб дэградацыі землеўладальства, як выніку зямельнае палітыкі савецкае ўлады. Вось выходная тэарэтычная пазыцыя М. Лайкова.

Пра самую тэорыю „дэградацыі", вушы якое так добра прасьвечваюць праз фразеолёгію М. Лайкова і якая выяўляецца ў далейшым яшчэ больш выразна, цяпер дастаткова пішацца і гаворыцца, а таму мы над ёю спэцыяльна ня будзем застанаўлівацца, тым больш, што для гэтага трэба шмат месца і спэцыяльная распрацоўка. Мы толькі пакажам, што і самі „гістарычныя факты", якія павінны апраўдаць гэтую тэорыю, зьяўляюцца спэцыяльна прыстасаванымі.

Па-першае, паколькі М. Лайкоў вядзе гутарку аб аградапамозе з часоў царызму, якая „была накіравана на абарону абшарніцкіх інтарэсаў", зьяўляецца няверным тое, што гэтая аградапамога зьявілася толькі ў XIX стагодзьдзі (1883 г. з яго слоў), мы маем яе першыя крокі яшчэ ў XVIII стагодзьдзі, але гэта паміж іншым.

Па-другое, што, як „не ламіцца ў адчыненыя дзьверы", уяўляе сабою разважаньне М. Лайкова аб тым, што „савецкая ўлада прызнала" адсталасьць сельскае гаспадаркі? А жалі-ж гэта савецкая ўлада адмаўляла адсталасьць нашае сельскае гаспадаркі? Няўжо на гэтае прызнаньне савецкую ўладу навялі разважаньні дэградацыі Ланковых? Гэта проста паклёп, бо абвінавачваньне савецкую ўладу ў неўважлівасьці належнае ўвагі да сельскае гаспадаркі ня змог і ня зможа М. Лайкоў. Гэты паклёп прыдуман для таго, каб лепш падсунуць тэорыю дэградацыі. Даведзеным зьяўляецца толькі адно, што Лайковы ня хочуць і ня могуць зразумець тае палітыкі ўзаемазалежнасьці разьвіцьця прамысловасьці і сельскае гаспадаркі, якую праводзіць савецкая ўлада ў сацыялістычнай рэканструкцыі народнае гаспадаркі.

Побач з гэтымі разважаньнямі і абгрунтаваньнямі, разам з вёдрамі кракадзілавых сьлёз, праз цэлую сыстэму, у тым ліку і „гістарычных", фактаў і прыёмаў М. Лайкоў імкнецца давесьці неабходнасьць прызнаньня за ім навуковага цэнтру па дасьледаваньні, распрацоўцы і абгрунтаваньні сыстэмы і мэтадаў аградапамогі на БССР.

І паколькі М. Лайкоў бесцырамонна робіць сябе гістарычным цэнграм аградапамогі, мы павінны з такою-ж бесцырамоннасьцю адхіліць падобныя спробы, папярэдзіўшы аб гэтым грамадзкасьць.

III

Другі разьдзел працы М. Лайкова таксама не пазбаўлены фразеолёгічнага туману. Пэўна ўжо і язык Лайкову даўся на тое, каб захоўваць свае думкі. Тут мы знаходзім зусім супроцьлеглую ацэнку дарэволюцыйнай аграноміі на Беларусі ў параўнаньні з данай ей ацэнкай ў першым разьдзеле. Так, на старонцы 14-й I-га разьдзелу чытаем: „грамадзкая аграномія ў большасьці была процілеглай існуючай так званай сталынінскай сельска-гаспадарчай палітыцы", а на стар. 24-й II-га разьдзелу ўжо адзначаецца: „што гэтая (дарэволюцыйная—С. М.) аграномія працавала ня дрэнна. Аграномы не займаліся канцылярскай п.санінай і балбатнею, а займаліся выключна гаспадарчым упарадкаваньнем хутаран" (падкрэсьлена мною—С. М.)

Тут ужо ніяк няможна згадзіцца з Кузьмою Прутковым у тым, што „пояснительные выражения объясняют темные мысли“, хутчэй, наадварот: „темные мысли“ старанна захоўваюцца „пояснительными выражениями“.

Калі паданыя думкі змяшчаюць нібы-ж толькі наіўную супроцьлегласць, то далей патайнае становіцца яўным. Лайкоў пачынае росга захпляцца работаю дарэвалюцыйнае аграноміі. Ён піша: „Сьляды іхнае работы і да гэтага часу захаваліся ў выглядзе культурных гаспадарак хутаран (падкрэслена мною. С. М.), якія і да гэтага часу, як і дасьледчыя ўстановы (!), сьведчаць аб магчымасьцях дасягненьня іншых (?) гаспадарчых вышын“.

Вось аб чым марыць наш кандрацьцевец і ня ў меншай меры прутковец Лайкоў. „Іншыя гаспадарчыя вышыні“ ў выглядзе „культурных гаспадарак хутаран“, вось ідэал Лайкова! Зразумелым становіцца пасьля гэтага і той комплекс мерапрыемстваў, аб якім раб у кіжках раней Лайкоў, калі ён спрачаўся з „вузкімі“ спэцыялістамі. І та называецца „біць асла, а мець на ўвазе каня“. Пасьля гэтага можна ўжо падвесці і некаторыя вынікі разважаньняў Лайкова. А вынікі гэтыя наступныя:

1) Пад шумок траскучых фраз Лайкоў падсунуў чытачу разрыў прамысловасьці з сельскаю гаспадаркаю і паставіў разьвіцьцё прамысловасьці ў поўную залежнасьць ад разьвіцьця сельскае гаспадаркі, з чыста кулацкаю абмежаванасьцю, не атукнуўшыся ні адным словам аб адваротнай залежнасьці;

2) Пад шумок рэвалюцыйнае фразэолёгіі Лайкоў падсунуў чытачу „дзярадацую“ сельскае гаспадаркі, падмазаўшы гэта для прыгляднасьці нейкім „прызнаньнем яе адсталасьці“ з боку Савецкае ўлады і, нарэшце,

3) Пад шумок спрэчак з рознымі „вузкімі“ спэцыялістамі, Лайкоў падсунуў чытачу „комплекс мерапрыемстваў аграрнае і эканамічнае палітыкі „ў сынтэтычнай форме“ культурных гаспадарак хутаран“.

Гэты комплекс, на яго думку, цалком вырашае і праблему падняцьця вытворчасці, і праблему агульнага ўздыму сельскае гаспадаркі.

Атрымоўваецца такім чынам закончаная контррэвалюцыйная праграма рэстаўрацыі капіталістычнага ладу ў земляробстве нашай краіны. Атрымоўваюцца тыя „іншыя вышыні“, аб якіх сьведчуць „культурныя гаспадаркі хутаран“. Такім чынам, ува ўсёй сваёй веліччы, вырысоўваецца адзін (я гавару адзін таму, што ў хуткім часе зьбіраюся пагаварыць і аб другіх) з ідэалёгічных слупоў, адзін з абгрунтавацеляў тае шкоднае палітыкі былога НКЗБ,—палітыкі, якая атрымала назву „прышчэпаўшчыны“ і канкрэтызавалася ў насамрэч ні, пры зямляўпарадкаваньні, хутароў, адрубоў і оробных пасадкаў.

Жыцьцё разьбіла гэтую контрэвалюцыйную тэорыю і практыку беларускіх кандрацьцеўцаў. Вялікія масы сялянства пачалі уздымаць сваю гаспадарку ня шляхам беларускіх кандрацьцеўцаў, які памінулі прывеу-бы гэтыя гаспадаркі да масавага разьбурэньня сярэднякоў і беднаты і да росту нязначнай кучкі кулакоў, а шляхам Камуністычнай партыі Беларусі, шляхам сацыялістычнае рэканструкцыі праз саўгасы, калгасы і больш простыя формы вытворчае каапірацыі, які зьяўляецца сапраўдным выхадам са стану эканамічнае і культурнае адсталасьці, які зьяўляецца шляхам сапраўднага ўздыму земляробства на больш высокі ўзровень.

Але мы крыху адхіліліся. Зьвернемся зноў да Лайкова. Наладзіўшы сыстэму нажаданнага разьвіцьця земляробства, зрабіўшы заклад сучаснай аграноміі ў тым, што яна займаецца толькі „канцылярскай пісанінай

і балбатуею" і, паставіўшы ў прыклад работу дарэволюцыйнае аграрыям, М. Лайкоў конструіруе арганізацыйную схэму далейшай працы грамадзкае аграрыі, прыстасоўваючыся выключна да капіталістычнага развіцця вёскі ў форме індывідуальных гаспадарак з хутарскою, адрубною і г. д. формамі зямлякарыстання.

Тут мы сьледам за Лайковым зробім маленькае адхіленьне, а затым пагаворым і аб яго арганізацыйных формах грамадзкае аграрыі.

IV

Наступных 3-х разьдзелаў працы М. Лайкова мы ўжо крыху дакраналіся. Адзначым толькі, што разьдзел гісторыі дасьледчае працы ў галіне аградапамогі пэўна ўведзены Лайковым спецыяльна для таго, каб зрабіць з сябе, як ужо вышэй адзначана, гістарычна-дасьледчы цэнтр. На кожны факт у працы гэтага напісана рамку, якога даводзілася дзяржаўна Лайкову, робіцца націск, як на „гістарычны дакумант“. Усюды „навязчывое самавосхваление. Всюду торжества (Лайкова) по поводу усвоения и выработанного (Лайковым)“. Але тут, як і ў ранейшых разьдзелах, не абмінулі „інтрыганы“. Чамусьці так здараецца, што дзе толькі спыніцца Лайкоў, там адразу зьяўляюцца і „інтрыганы“. У лік гэтых „інтрыганаў“ М. Лайкоў залічае ўсіх, хто перашкаджае яму і ко праводзіць іх шкодную ідэалёгію, якая па непаваротнасьці свайго ажыццяўленьня відавочна амаль кожнаму і таму спатыкае шмат „інтрыганаў“.

І з горкімі сьлязьмі Лайкоў апавядае падрабязна аб сваіх пачуцьцях, як „раптам увесну 1927 г. катэдра аградапамогі (пры Б. Д. С.-Г. Акадэміі—С. М.) была скасавана“, як „бядзёўся“ сабраны „матэрыял разам з ім, пакуль Беларуска-Літоўска-Дасьледчы Інстытут не прытуліў іх і ня даў магчымасьці матэрыял распрацаваць і літаратурна аформіць“ (стар. 42). Ітак, „не без добрых душ на свеце“ нават і для Лайкова. А дарэмна ўсё-ж такі НДІ даваў так шмат часу для афармленьня шкоднае блытаніны М. Лайкова.

Выключна мэханічны падыход, зроблены Лайковым пры разглядзе структуры аграрнага арганізму ў БССР, нарадыў аж 10 розных схэм. Калі-ж сур'ёзна прыгледзецца да гэтых схэм, то паміж імі і розніцы асаблівае няма, напрыклад, якая па сутнасьці розніца паміж схэмамі № 6 і № 7? або № 4 і 5? №№ 1, 2 і 3? Трэба толькі дадаткова зьвіцца на раён яшчэ аднаму памочніку аграрыя або спецыялісту, і ў Лайкова ўжо новая схэма. А што дае такая схэма? На нашу думку, яна проста нічога не дае.

Пераходзячы да крытыкі існуючых арганізацыйных форм грамадзкае аграрыі, М. Лайкоў становіцца ў позу безагаворачнае абароны ідэі вучастковае аграрыі і, як толькі можа, імкнецца давесці няпрыгоднасьць раённае спецыялізаванае аграрыі. Усе мотывы сваіх праціўнікаў ён лічыць мотывамі „проблематычнага зьместу, з лексыкону спэцаўскіх разважаньняў“ і аўтарытэтна, на падставе папярэдніх „абгрунтаваньняў“, разважае: „Савецкі аграрыі закліканы для рэарганізацыі сялянскіх гаспадарак, а яшчэ ніхто не даў (і нават ня чуваць такіх мотываў), што рэарганізаваць гаспадарку магчыма шляхам палепшаньня паасобных галін сельскае гаспадаркі“, „нельга адначасова (падкрэсьлена мною—С. М.) ісьці ў гаспадарку селяніна з цэлаю групою спецыялістаў, па ўсіх спецыяльнасьцях“ і іншае ў тым самым стылі.

Пераканаўчасць гэтых мотываў губляецца пры першым-жа падыходзе да іх. На-першае, раз няма мотываў аб рэарганізацыі гаспадаркі

з паасобных галін, дык чаго-ж тады з гэтым спрачацца? Нам хацелася-б ведаць, як будзе Лайкоў праводзіць рэарганізацыю гаспадаркі без рэарганізацыі яе галін? Па другое, даць рэарганізацыйную схэму, што зробіць зноў-ткі толькі арганізатар-спэцыяліст, яшчэ не адзначае зрабіць рэканструкцыю гаспадаркі. Апошняя работа вымагае дакрануцца паасобных галін, як-бы гэта дзіўна і „парадаксальна“ ня было для Лайкова, і дакрануцца даволі дэталева. Менавіта рэканструкцыя гаспадаркі вымагае спецыялізаванае аграноміі. Калі-ж М. Лайкоў баіцца, што ўсе спецыялісты разам папруцца да селяніна і тым самым напужаюць яго, дык гэта проста вынік лёгічнае недарэчнасці. Можна параіць Лайкову пасылаць спецыялістаў па аднаму.

Гэтым самым мы ня збіраемся адмаўляць значэнне энцыклёпедычнае аграноміі, якая будзе яшчэ некаторы пераходны час адыгрываць вялікае значэнне ў тэхнічнай рэарганізацыі індывідуальных селянскіх гаспадарак. Мы хочам толькі сказаць, што надаваць ёй пераважнае значэнне і тым больш перспэктыву можна толькі трымаючыся перспэктывы капіталістычнага развіцця вёскі, што якраз цалком увязваецца з агульнаю канцэпцыяю М. Лайкова, але далёка ад сапраўднага жыцця. Сучасная вёска ідзе хуткімі крокамі па шляху сацыялістычна-эканамічнае і тэхнічнае рэканструкцыі і чым больш захапляе вёску гэты процэс, тым менш застаецца месца для дзейнасці універсальнае аграноміі. Ва ўмовах-жа, калі трэба ісьці не да аднаго селяніна, а да вялізных калектываў, на базе ўсё ўзмацняемае тэхнікі і падзелу працы, ад якіх зусім нераз'ядзельна глыбокая спецыялізацыя, лайкоўскі універсал зусім ня вытрымлівае крытыкі. У такіх умовах універсал—зусім пустое месца, а канцылярыя, якая па даных самога-ж Лайкова,—найбольш зрастаецца з універсалам, ня зьмесьціць усіх гэтых кадраў.

З гэтага-ж пункту гледжаньня зусім дарэмнаю тратаю энэргіі зьяўляецца раздутая Лайковым дыскусія па пытаньню аб „формах аграномічнае арганізацыі“. Зусім ясна, што вырашэньне пытаньняў інтэнсыфікацыі працы аграномаў можа ісьці толькі ў напрамку памяншэньня ліку абслугоўваемых аб'ектаў і што аграномія павінна быць комплекснаю з перспэктываю на яе поўную спецыялізацыю.

Разглядаючы „асноўныя фактары, якія ўплываюць на змест работы“ аграномаў, М. Лайкоў робіць такі вынік, што „з павялічэньнем колькасці паселішч на аднаго аграпрацоўшчыка, якое азначае павялічэньне ліку *дробных паселішч* (падкрэслена мною—С. М.) перад аграномамі павялічваюцца магчымасці непасрэднае работы па гаспадарчым упарадкаваньні гаспадарак і наадварот“ (стар. 99). І далей. „асабліва эфэктыўнае павялічэньне штату ў распах з больш дробнымі паселішчамі“ (стар. 103). Калі прыняць пад увагу папярэднюю песьню ў гонар „культурных хутаран“, то стане зусім пэўным, што разумее аўтар пад „дробнымі паселішчамі“. Гэта ёсць даволі выразнае імкненьне М. Лайкова прыставаць арганізацыйную структуру і самую працу аграномаў да капіталістычных форм развіцця вёскі. Толькі сьляпы, або заведомы вораг сацыялістычных форм развіцця вёскі можа ня бачыць таго, што ўжо сучасная вёска ня толькі ў выразных формах малюе зусім адваротную перспэктыву дзейнасці аграноміі, але яна ўжо прад'яўляе запатрабаваньні на гэтыя адваротныя формы. У значнай ступені сучаснасьць, а тым больш *будучына эфэктыўнае дзейнасці аграноміі* яскрава вызначаецца якраз у адваротным, а менавіта, у адным, або некалькіх паселішчах, вялізных паселішчах калгаснага земляробства.

V

Нарэшце, застановімся на адным з прыёмаў навукова-дасьледчага аналізу М. Лайкова. Для тлумачэньня тых або іншых зьявішч Лайкоу прыцягвае „комплекс“ фактараў. Гэта комплекснасьць падносіцца, як нешта надзвычайна навуковае. Мы ня зьбіраемся даводзіць таго, каб пры тлумачэньні канкрэтных зьявішч ня прыцягвалася сума фактараў, ад якіх гэтае зьявішча залежыць. Наадварот, мы лічым, што усякае канкрэтнае зьявішча трэба вызучаць ва усей яго многатраннай сувязі. Але, калі тлумачэньне „комплексам“ фактараў абмяжоўваецца простым іх пералічэньнем, ад чаго зьявішча, якое аб'ясняецца, зацямняецца яшчэ больш, калі галоўнае не бярэцца за аснову і не адрозьніваецца ад другараднага, а, наадварот, зацямняецца, або зусім выпускаецца,—то тут мы маем справу з чысьцейшым эклектызмам, які ня здольны даць правільнага тлумачэньня тым або іншым зьявішчам. Праўда, М. Лайкоу не застанвіўся на простым пералічэньні „комплексу“ фактараў, як гэта робяць іншыя эклектыкі, ён, пры разглядае пытаньняў—ад чаго залежыць зьмест работы аграномаў, спрабуе аналізаваць і паданыя фактары праз устанаўленьне для кожнага з іх *наагоб*ку залежнасьці са зьявішчам, якое аб'ясняецца. Пры чым, устанаўленьне залежнасьці праводзіцца нават бяз усякае ізоляцыі рэшты фактараў, а проста ў парадку чаргі. Нечага і даводзіць, што падобны аналіз не зьяўляецца навуковым і што даць ён нічога ня можа.

Пад канец разгляду працы Лайкова можна сказаць толькі наступнае:

1) Шкада, што патрачаны дарэмна час і сродкі на выданьне гэтае, бязумоўна, шкоднае кнігі.

2) Шкада, што НДІ імя Леніна ставіць свой штамп на такія нікчэмныя з навуковага і шкодныя з соцыяльнага боку працы, а тым самым уводзіць у заблуджэньне і БДВ і чытачоў.

„Тэарэтычныя абгрунтаваньні“ Лайкова, як ідэалёгічная сыстэма рэакцыйных, контр-рэволюцыйных элемэнтаў вёскі, ня могуць быць ня толькі прыняты, але і блізка дапушчаны да ўгрунтаваньня соцыялістычнае рэканструкцыі земляробства.

С. Маргелаў.

Аб падручніках па эаономполітыцы.

(За няўхільную барацьбу з правым ухілам).

Пры ўсёй масе літаратуры па эаономполітыцы, якая вышла і цяпер маецца ў карыстаньні, мы ня маем для партсеткі ні воднага больш-менш сыстэматызаванага, усебакова і зусім правільна асьвятляючага палітыку партыі на сёнешні дзень, пагэтаму, раючы слухачом, прыходзіцца асабліва старанна і асьцярожна падыходзіць да выбару тэй ці іншай літаратуры.

Мы маем ужо 3-е выданьне 1929 г. „Эаономполітыкі сав. улады“ (Сегаля і Таля і, падручнік з мэтодычнага боку вельмі добры, таму найбольш пашыраны, але ў якім ёсьць шмат паасобных прарываў, адбываючых праваухілескую, опартуністычную ўстаноўку; напрыклад, аугары кажуць, што „ў няменшай меры (чым пры пераходзе ад ваеннага камунізму да НЭП’у ў прамысловасьці) прыватны капітал патрэбен яшчэ пакуль і для разьвіцьця... гандлю“ (89). Дык тады ня правільна палітыка партыі, накіраваная на выцясненьне прыватніка, бо аўтары даюць ўстаноўку на яго прыцягненьне. Аўтары на 102 стар. вядуць размову аб „адзьяваньні ў капіталістых сялянскае гаспадаркі“, аб вядзеньні „сялянскай гаспадаркі па шляху некапіталістычнага разьвіцьця, па шляху соцыялізму“, і ні словам не адзначаюць, што гутарка можа ісьці толькі аб беднаце і сераднякох. Тут нядбайнасьць фармулёвак адбывае бухарынскую ўстаноўку на ўрастаньне кулака ў соцыялізм. Аўтары далей гавораць, што прамысловасьць павінна разьвівацца шпарчэй за сельскую гаспадарку, але так, каб не зарывацца вельмі ўперад. Неабходна ўвесь час старанна прыглядвацца да таго, ці не парушае тэмп індустрыялізацыі самых асноў нашага існаваньня—змычкі рабочае клясы з сялянствам, што тэмп індустрыялізацыі павінен быць узгоднены з тэпам разьвіцьця народнае гаспадаркі, у першую чаргу, сялянскае гаспадаркі (152).

Гэтыя фармулёўкі замазваюць вядучую ролю нашае соц. індустрыі наогул і цяжкое ў прыватнасьці.

Гэтыя па меншай меры блытаныя азначэньні ня могуць садзейнічаць правільнаму ўсваеньню вучнямі лініі партыі на магчыма максымальны тэмп разьвіцьця індустрыі з асобным стымуляваньнем вытворчасці сродкаў вытворчасці, яны на справе зьяўляюцца адбіткам перакананых правых фармулёвак.

Гэтымі некалькімі наўгад узятымі прыкладамі мы абмяжуемся, бо жадаем толькі ўзбудзіраваць таварышоў, якія павінны карыстацца гэтым падручнікам. Аўтары, на чутках, прыступілі да падрыхтоўкі новага

выдання, у якім, будзем спадзявацца, памылкі мінулых выданняў будуць знішчаны.

Але-ж побач з гэтым мы маем другі падручнік 6-ці аўтароў пад рэдакцыяй вядомага артадаксальнага эканамістага Хруміна і які якраз сёння раіцца для партсеткі, як асноўны падручнік рэдакцыяй часопісі—„У дапамогу партвучобе“. Вось тут дык прыходзіцца больш протэставаць. Тут атрымоўваецца ці сьляпая даверлівасьць да аўтарытэту вядомага эканамістага, ці поўнае імкненьне па скажонаму тлумачыць палітыку партыі на даным этапе. Падручнік выпушчаны, відаць, пазьней, чымся Сегаля і Таля, яму вядома пачатая апошняга часу барацьба з правым ухілам (стар. 348), падручнік напісаны пашырана, усебакова, асобныя часткі ня дрэнна распрацаваны, асабліва супроць троцкістых. Але належнае характарыстыкі эканомікі пераходнага пэрыоду адбіцьця сёньнешняе палітыкі партыі і ўлады ён не дае, месцамі ня вытрыман і скажае ленынізм. Шмат чаго, на чым грунтуюцца зараз права-ухілістыя, бухарынцы, тут даецца і формуліруецца, як палітыка партыі, як ленынізм. Раней усяго гэта далзена ў першым друкавым разьдзеле, „Гаспадарчы лід і будаўніцтва сацыялізму“. Ён і разглядаем асобныя пытаньні гэтага разьдзелу, як асноўнага і які раіцца часопісьсю. Аўтары разьбіраюць характарыстыку пераходнае грамады і асаблівацьці клясавае барацьбы ў ёй, але як:

„У пераходнай г-цы барацьба пралетарыяту і сялянства, наадварот (у параўнаньні з капіталістычнай сыстэмай. М.) прымае форму клясавога саюзу паміж імі. Супярэчнасьці ўсё больш і больш згладжваюцца, саюз становіцца ўсё мацней, і пераходная грамада *мірна* (падкрэсьлена аўтарам. М.) пераходзіць у грамаду *бясклясавую*“ (стар. 36).

І тут-жа далей нам кажуць аб эканомічным спаборніцтве, аб культурным будаўніцтве, словам, аб паступовай эвалюцыі. А што-ж з клясавою барацьбою, якое яна месца займае? Яна, як выходзіць, для аўтараў зьяўляецца ня больш, як славесным практыкаваньнем. Для іх не зьяўляецца істотным тая сапраўдная барацьба з капіталістычнымі элемэнтамі, якая адбываецца на кожным участку і палітычнага і эканомічнага жыцьця, тое шалёнае супраціўленьне, якое аказваюць ім кулікі, хоць бы пры калектывізацыі, ці хлебзатогоўках. Мы маем сьпіраву з глыбокай глебай для капіталістычных элемэнтаў, з нямышучым і недаступным клясавым ворагам, а не—„пабочным, часовым, выпадковым прадуктам разьвіцьця пераходнай гаспадаркі“ (стар. 35). Гэтыя формулёўкі змазваюць толькі сапраўднасьць і адбіваюць погляды опарністых, рэфармістых. Якая асноўная праблема пераходнага пэрыоду? „Проблема ўзаемаадносін паміж буйною вытворчасьцю паступова сацыялістычнага тыпу і дробна-уласьніцкай капіталістычнай вытворчасьцю“ (стар. 33) Ці можа сёння зьявіцца нас такая формулёўка? Такая бяскрыўная зьвонку, беспартыйная формулёўка зараз ня можа нас задаволіць. Нам патрэбны ня проста ўзаемаадносіны, а сапраўдка, пераво, дробнае гаспадары ў буйную, калектывную гаспадарку пры рашучай барацьбе асноўных мас сялянства—пад кіраўніцтвам пралетарыяту—з капіталістычнымі элемэнтамі вёскі.

Кажуць аб мэтавай устаноўцы нашых дзяржпрадпрыемстваў, нам даводзіць, што нашыя прадпрыемствы выходзяць з мотываў „грамадзкага разьвіцьця“, што „пролетарская дзяржава, карыстаючыся сілай сваіх гаспадарчых камандных высот, дзяржаўна ўдзельнічаючы у разьмеркаваньні нацыянальнага прыбытку, робіць гэта, аднак, з вялікаю асьцярогаю, уважліва шануючы рабоча-сялянскі саюз, кіруючыся разьліхамі прапарцыянальнага разьвіцьця ўсіх галін народнае гаспадаркі, падцягваючы адсталых“ (стар. 76, 41) Ня сказана толькі тронкі,

аб якіх прапорцыях ідзе гутарка і ў чым карысьць, а з рэшты ўсё сказана. А тое, што пры клопатах аб соцыялістычных формах гаспадаркі, тое, што прыходзіцца разьвіваць вытворчасць сродкаў вытворчасці і пры гэтым прыходзіцца парушаць „пропорцыянальнасьць“, без чаго нельга быць незалежнай краінай і дагнаць і перагнаць капіталістычныя, аб гэтым для аўтароў казаць ня трэба.

Пасьля гэтага зусім ня дзіўна, чаму так характарызуецца НЭП: „Аднаўленьне і усямернае разьвіцьцё таварна-мэнзвых адносін зьяўляецца напэўна істотнаю неабходнасьцю ў пераходны пэрыод. Так званая новая эканомічная політыка, устанаўліваючы гаспадарчы зварот паміж горадам і вёскай у форме гандлю, адзіная правільная эканомічная політыка пераходнага пэрыоду. Толькі гэтая форма сувязі забяспечвае гаспадарчую змычку паміж буйнаю прамысловасьцю і сялянскаю гаспадаркаю, а значыцца, рост прадукцыйных сіл як прамысловасьці, так і сельскае гаспадаркі“ (стар. 66). Што сучаснае жыцьцё, што тэмп разьвіцьця ўжо перажыў такое назначэньне НЭП’у, такі пэрыяд змычкі, і, толькі ня бачучы новых вытворчых процэсаў, можна прытрымлівацца старога, аб гэтым кожны грохі-трохі сьведомы чалавек упэўнены. Цяпер прапанаваная нам дырэктыва „вучыцца гандляваць“ (стар. 134), „вучыцца ў сялян спосабам пераходу да лепшага ладу“ (стар. 286) гучыць хаўгурным гукам. Але што больш павінна выклікаць абурэньне, дык гэта скажэньне і апашленьне ленызму мэханістычным падыходам і няўмесным, няправільным тлумачэньнем, спасыланьне на вытрымкі з прамой правадыроў, ня прымаючы пад увагу новых момантаў у сытуацыі. Ставіцца пытаньне: „Што значыць фундамант ці база сацыялізму?“ і адказваюць словамі т. Леніна і Сталіна, гэта „памен прадуктаў буйнае („соцыялізаванай“) прамысловасьці на сялянскія прадукты, такая эканомічная сутнасьць сацыялізму, яго база“ (Ленінск. зборнік, IV, стар. 372) і далей: „стварыць эканомічную базу сацыялізму гэта значыць злучыць сельскую гаспадарку з сацыялістычнай індустрыяй у адну суцэльную гаспадарку, падпарадкаваць сельскую гаспадарку кіраваньству соц. індустрыі, наладзіць адносіны паміж горадам і вёскаю на аснове простага памену прадуктаў гаспадаркі і індустрыі“ (з дакладу т. Сталіна на VII пленуме ВККІ стар. 89). Гэтак тлумачыцца сёньня тое, што было сказана некалькі год таму назад, калі мы кожны дзень маем надзвычайныя поспехі ў соц. будаўніцтве, калі мы цесна падышлі да поўнае сацыяльнае і тэхнічнае рэканструкцыі і сельскае гаспадаркі, і мы апынуліся перад новым вытворчымі формамі змычкі.

Такім чынам тлумачыцца і коопэрацыйны плян Леніна (стар. 66), як плян пабудовы сацыялізму праз гандаль, простыя формы коопэрацыі, пры гэтым беспакарана, напіраюць, коментыруюць словы Леніна (стар. 72), дадаючы ўжо ад сябе аб паступовым і бесхваробным бухарынскім урастаньні ў сацыялізм, скажваючы ленынскае разуменьне коопэрацыйнага пляну, як вялікага пляну сацыяльнае і тэхнічнае рэканструкцыі сельскае гаспадаркі як праз таваразварот, так асабліва праз вышэйшыя формы вытворчасці. Потым ні з таго, ні з сяго, быццам-бы ў разрэз з прынятаю нават самімі аўтарамі ўстаноўкаю, гаворыцца, што „соцыялістычная машынізацыя сельскае гаспадаркі можа пачацца і далека пасоўвацца і на аснове адзіна-асобнае сялянскае гаспадаркі“ (стар. 71). Дзе-ж пасьлядоўнасьць?

Пад’агульваючы, трэба сказаць, што калі ў барацьбе з троцкізмам падручнік больш-менш спраўляецца, дык на сёньнешні дзень, калі партыя вядзе рашучую барацьбу з правай опазыцыяй, ён зьяўляецца

„БАЛЬШАВІК БЕЛАРУСІ“ неабходна выпісваць кожнай партыйнай
ячэйцы, кожнаму камуністу

ПРЫМАЕЦЦА ПАДПІСКА
на 1930 год
на часопісь „БАЛЬШАВІК БЕЛАРУСІ“
орган ЦК КПБ(б)

„Бальшавік Беларусі“
орган ЦК КПБ(б)

у 1930 году рэарганізуецца ў бок большага тэорэтычнага нахілу ў асьвятленьні пытанняў сацыялістычнага будаўніцтва.

„Бальшавік Беларусі“

будзе выходзіць рэгулярна штомесячна памерам 7—8 аркушоў.

У „Бальшавіку Беларусі“

ўводзяцца новыя аддзелы і пашыраецца крытыка і бібліографія.

„Бальшавік Беларусі“

ў 1930 г. дасць шэраг артыкулаў на політычна-эканамічныя тэмы—аб Польшчы, Літве і Латвіі. Будзе грунтоўна асьвятляцца політычнае жыццё Заходняе Беларусі і змаганьне братняе КПЗБ.

„Бальшавік Беларусі“

будзе рэгулярна асьвятляць клясавое змаганьне ў горадзе і на вёсцы, бязьлітасна змагаючыся з усякімі адхіленьнямі ад генэральнае лініі партыі.

„Бальшавік Беларусі“

ваяўнічы орган тэорэтычнае думкі партыі.

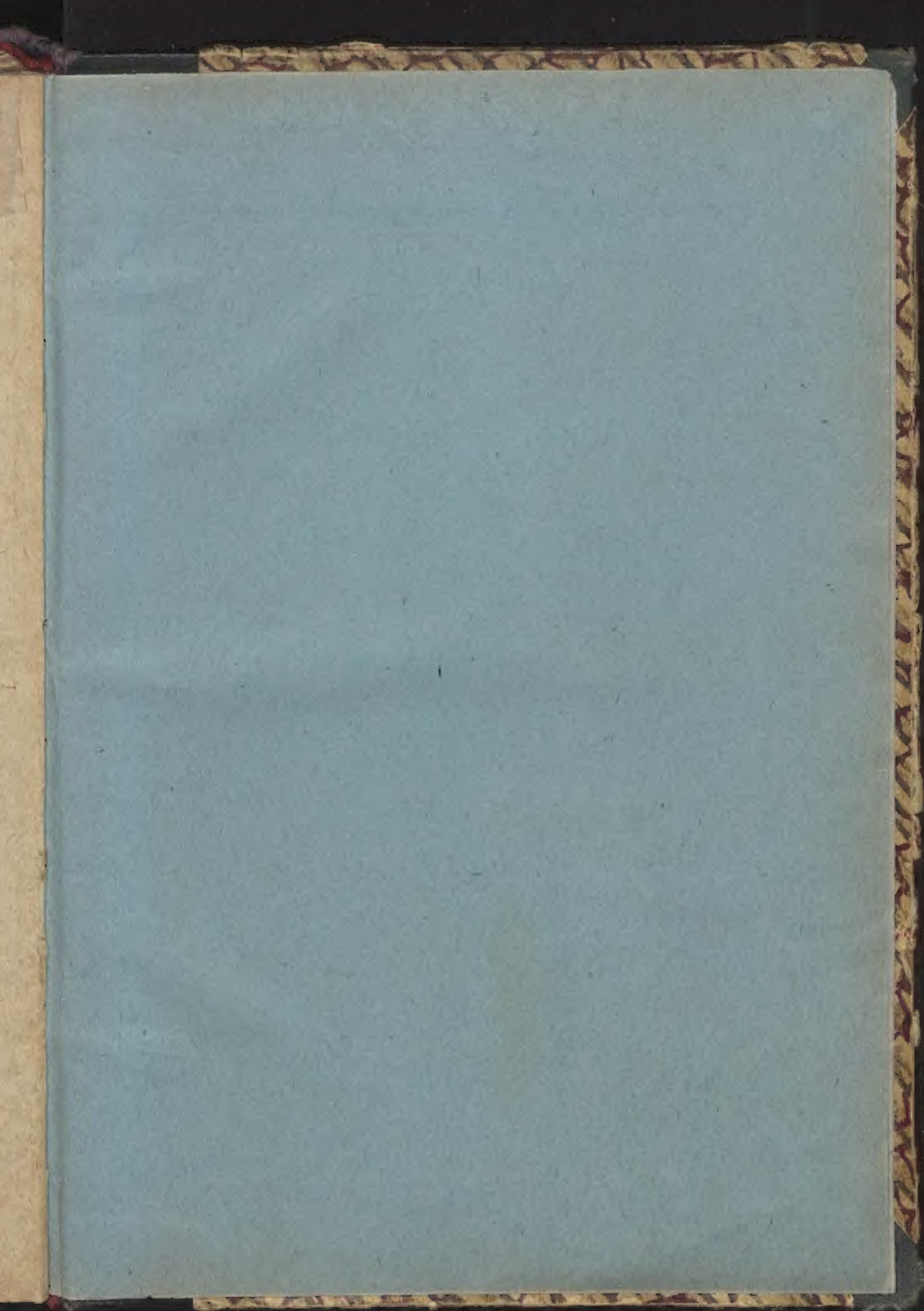
Умовы падпіскі на 1930 г.

Падпіска будзе прымацца кантораю газеты „Зьвязда“, паштовымі аддзяленьнямі, контрагентствам друку, пэрыодсэктарам Бел. Аддз. ГІЗ'а РСФСР, кнігарнямі Белдзяржвыдавецтва, Белкаапсаюзу.

„Бальшавік Беларусі“

(12 нумароў) каштуе на год 4 р. 20 к., на поўгода 2 р. 10 к., на 3 м-цы 1 р. 05 к., на 1 м-ц 35 к.

Адрас рэдакцыі: Менск, ЦК КП(б)Б.

##3H//198690 (050)

1964 г.

0000000 1965486